

УКРАЇНА

ШВИДКА ОЦІНКА ЗАВДАНОЇ ШКОДИ ТА ПОТРЕБ НА ВІДНОВЛЕННЯ RDNA4

ЛЮТИЙ 2022 – ГРУДЕНЬ 2024

WORLD BANK GROUP

УКРАЇНА

ШВИДКА ОЦІНКА ЗАВДАНОЇ ШКОДИ
ТА ПОТРЕБ НА ВІДНОВЛЕННЯ
(RDNA4)

ЛЮТИЙ 2022 – ГРУДЕНЬ 2024

© лютий 2025, Світовий банк, Уряд України, Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй.

Відмова від відповідальності

Висновки, тлумачення та результати, викладені у цій роботі, не обов'язково відображають погляди Світового банку, його Ради виконавчих директорів або Урядів, які вони представляють, чи погляди Європейського Союзу (ЄС) чи Організації Об'єднаних Націй (ООН). Світовий банк, ЄС та ООН не гарантують точності, повноти чи актуальності даних, включених до цієї роботи, і не несуть відповідальності за будь-які помилки, упущення чи розбіжності в інформації, а також відповідальності щодо використання чи невикористання інформації, методів, процесів або наведених висновків. Кордони, кольори, позначення та інша інформація, відображена на будь-якій карті в цій роботі, не мають на увазі будь-яких суджень з боку Світового банку, ЄС та ООН щодо правового статусу будь-якої території або схвалення чи прийняття таких кордонів. Ніщо в цьому документі не повинно становити, тлумачитися або розглядатися як обмеження або відмова від привілеїв та імунітетів Світового банку, ЄС або ООН, для яких привілеї та імунітети спеціально передбачені.

Права та дозволи

Матеріали у цій роботі є об'єктом авторського права. Оскільки Світовий банк, ЄС та ООН заохочують поширення своїх знань, ця робота може бути повністю або частково відтворена у некомерційних цілях за умови повного Посилання на цю роботу.

Будь-які запитання щодо прав і ліцензій, зокрема допоміжних прав, слід адресувати до World Bank Publications, World Bank Group, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA; факс: 202-522-2625; електронна адреса: pubrights@worldbank.org.

Editor: Anne Himmelfarb

Design: Sarah Alameddine

Front Cover: Ministry for Development of Communities and Territories for Ukraine.

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ ТА АБРЕВІАТУРИ	6
ПОДЯКИ	9
ПЕРЕДМОВА	10
ВИКОНАВЧЕ РЕЗЮМЕ	12
ВСТУП	25
Вторгнення в Україну в 2022 році	25
Реагування на надзвичайні ситуації та гуманітарне реагування	26
Заходи з відновлення та відбудови	27
Цілі та методологія RDNA4	33
РЕЗЮМЕ ЗАВДАНОЇ ШКОДИ, ЗБИТКІВ ТА ПОТРЕБ НА ВІДНОВЛЕННЯ	36
ОЦІНКА ПРІОРИТЕТНИХ ПОТРЕБ ВІДНОВЛЕННЯ НА 2025 РІК	48
Стратегічні міркування щодо відновлення та відбудови	50
Процес визначення пріоритетів	51
Аналіз пріоритетів відновлення та відбудови на 2025 рік	56
Пріоритети державних інвестицій для відновлення та відбудови	56
Рекомендації щодо посилення процесу визначення пріоритетів	66
МАКРОЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ	69
ОЦІНКА ВПЛИВУ НА НАСЕЛЕННЯ/ВРАЗЛИВІ ГРУПИ	74
Переміщені особи та особи, які повертаються	76
Люди похилого віку	81
Особи з інвалідністю	83
Молодь (віком від 14 до 35 років)	85
Ветерани війни та їхні сім'ї	87
Гендерно-специфічні наслідки	88
СЕКТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	92
Житло	93
Освіта і наука	99
Охорона здоров'я	104
Соціальний захист і забезпечення засобів до існування	108
Культура і туризм	114
ВИРОБНИЧІ СЕКТОРИ	120
Сільське господарство	121
Зрошення та управління водними ресурсами	126
Торгівля і промисловість	130
Фінансовий сектор і банківська справа	136
СЕКТОРИ ІНФРАСТРУКТУРИ	140
Енергетика та видобування корисних копалин	141
Транспорт	150
Телекомунікації, цифрові технології та медіа	156
Водопостачання та водовідведення	161
Муніципальні послуги	166
НАСКРІЗНІ СЕКТОРИ	171
Охорона довкілля, природокористування та лісове господарство	172
Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист	177
Юстиція та державне управління	181
Управління вибухонебезпечними предметами	185
ДОДАТОК 1. КОМАНДА RDNA4	195

СПИСОК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1. Короткий огляд даних RDNA4	23
Таблиця 2. Шкода, збитки та потреби в RDNA4 в розрізі секторів (млрд дол. США)	44
Таблиця 3. Шкода, збитки та потреби в RDNA4 в розрізі областей (млрд дол. США)	45
Таблиця 4. RDNA1, RDNA2, RDNA3, та RDNA4 завдана шкода, збитки, потреби в розрізі секторів (млрд дол. США)	46
Таблиця 5. Дев'ять галузевих пріоритетних напрямів відновлення та відбудови	52
Таблиця 6. Потреби та дефіцит фінансування пріоритетних інвестиційних проєктів та неінвестиційних програм на 2025 рік за секторами (млн дол. США)	65
Таблиця 7. Житло: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	97
Таблиця 8. Житло: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	98
Таблиця 9. Освіта і наука: завдана шкода, збитки і потреби в розрізі областей (млн дол. США)	102
Таблиця 10. Освіта і наука: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	103
Таблиця 11. Охорона здоров'я: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	106
Таблиця 12. Охорона здоров'я: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	107
Таблиця 13. Соціальний захист та забезпечення засобів до існування: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)	112
Таблиця 14. Соціальний захист та забезпечення засобів до існування: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	113
Таблиця 15. Культура та туризм: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)	118
Таблиця 16. Культура та туризм: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	119
Таблиця 17. Сільське господарство: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)	124
Таблиця 18. Сільське господарство: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	125
Таблиця 19. Зрошення та управління водними ресурсами: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)	128
Таблиця 20. Зрошення та управління водними ресурсами: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	129
Таблиця 21. Торгівля та промисловість: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)	134
Таблиця 22. Торгівля та промисловість: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	135
Таблиця 23. Фінансовий сектор і банківська справа: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)	138
Таблиця 24. Фінансовий сектор і банківська справа: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	139
Таблиця 25. Енергетика та видобування корисних копалин: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	148
Таблиця 26. Енергетика та видобування корисних копалин: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	149
Таблиця 27. Транспорт: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)	154
Таблиця 28. Транспорт: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	155
Таблиця 29. Телекомунікації, цифрові технології та медіа: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	159
Таблиця 30. Телекомунікації, цифрові технології та медіа: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	160
Таблиця 31. Водопостачання та водовідведення: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	164
Таблиця 32. Водопостачання та водовідведення: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	165
Таблиця 33. Муніципальні послуги: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	169
Таблиця 34. Муніципальні послуги: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	170
Таблиця 35. Охорона довкілля, природокористування та лісове господарство: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	175
Таблиця 36. Охорона довкілля, природокористування та лісове господарство: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	176
Таблиця 37. Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	179
Таблиця 38. Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	180
Таблиця 39. Юстиція та державне управління: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)	183
Таблиця 40. Юстиція та державне управління: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	184
Таблиця 41. Підозрювані небезпечні райони в розрізі областей та орієнтовна вартість діяльності з вивільнення земель (млн дол. США)	191
Таблиця 42. Управління вибухонебезпечним предметами: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)	192
Таблиця 43. Команда RDNA4	195

СПИСОК РИСУНКІВ

Рисунок 1. Порівняння просторового розвитку вторгнення між RDNA3 та RDNA4	14
Рисунок 2. Масштаби завданої шкоди за регіонами станом на 31 грудня 2024 року	17
Рисунок 3. Порівняння завданої шкоди у RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)	18
Рисунок 4. Порівняння завданої шкоди (ліворуч) та потреб (праворуч) по всіх RDNA для України (млрд дол. США)	18
Рисунок 5. Порівняння потреб у RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)	19
Рисунок 6. Потреби у фінансуванні та забезпечення фінансування інвестиційних проєктів з відновлення та відбудови, а також неінвестиційних програм	21
Рисунок 7. Основні результати RDNA4: завдана шкода, потреби та пріоритети фінансування на 2025 рік	22
Рисунок 8. Просторова динаміка російського вторгнення в Україну до 31 грудня 2024 року та Україна: RDNA	26
Рисунок 9. Схематичне зображення установ національного та місцевого рівнів, що залучені до відновлення та відбудови	29
Рисунок 10. Загальна шкода (млрд дол. США): 176 мільярдів дол. США	37
Рисунок 11. Порівняння завданої шкоди в RDNA1, RDNA2, RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)	38
Рисунок 12. Загальна сума збитків (млрд дол. США): 589 млрд дол. США	39
Рисунок 13. Порівняння збитків у RDNA1, RDNA2, RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)	40
Рисунок 14. Загальні потреби на відновлення та відбудову (млрд дол. США): 524 млрд доларів США	41
Рисунок 15. Порівняння потреб у RDNA1, RDNA2, RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)	42
Рисунок 16. Порівняння завданої шкоди, збитків та потреб для галузевих кластерів у чотирьох RDNA (млрд дол. США)	47
Рисунок 17. Структура управління публічними інвестиціями на центральному рівні	55
Рисунок 18. Розподіл проєктів ЄПП за дев'ятьма галузевими пріоритетними напрямками (млрд дол. США та кількість проєктів)	57
Рисунок 19. Розподіл проєктів ЄПП за етапами підготовки (млрд дол. США та кількість проєктів)	57
Рисунок 20. Галузевий розподіл проєктів ЄПП за етапами підготовки	58
Рисунок 21. Розподіл оцінок пріоритетності проєктів ЄПП	58
Рисунок 22. Загальний бюджет інвестиційних проєктів на 2025 рік (млн дол. США за кількістю проєктів)	59
Рисунок 23. Загальний бюджет інвестиційних проєктів на 2025 рік (млн дол. США)	60
Рисунок 24. Розподіл бюджетних проєктів за етапами підготовки (млн дол. США та кількість проєктів)	60
Рисунок 25. Розподіл оцінок пріоритетності бюджетних проєктів	61
Рисунок 26. Середня частота оцінок пріоритетності, ЄПП проти бюджетних проєктів	62
Рисунок 27. Розподіл бюджетних призначень щодо проєктів (кількості) серед головних розпорядників коштів	62
Рисунок 28. Загальний обсяг неінвестиційних асигнувань на програми на 2025 рік (млн дол. США та кількість проєктів)	63
Рисунок 29. Потреби у фінансуванні та забезпечення фінансування інвестиційних проєктів відновлення та відбудови та неінвестиційних програм	64
Рисунок 30. Профінансовані і непрофінансовані пріоритетні публічні інвестиційні проєкти на 2025 рік (відсоток)	65
Рисунок 31. Профінансовані проти непрофінансованих пріоритетних неінвестиційних програм 2025 року (відсоток)	66
Рисунок 32. Кількість зареєстрованих ВПО в Україні, 25 березня – 31 грудня 2024 р. (млн) [4 642 735]	76
Рисунок 33. Загальні витрати на соціальну допомогу, ДСДМС, житлові субсидії та пільги, програми допомоги для ВПО, соціальні виплати сім'ям із дітьми, 2014 – 2024 рр. (% ВВП)	109
Рисунок 34. Імовірно забруднені території та забруднені території, оцінені приватними та неУрядовими організаціями (км ²)	192
Рисунок 35. Розрахунки НТО (ліворуч) і ТО (праворуч) (км ²)	193
Рисунок 36. Землі, які виключено, зменшено або визначено як забруднені приватними або неУрядовими операторами (км ²)	193

СПИСОК ВСТАВОК

Вставка 1. Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення. Попередні оцінки	14
Вставка 2. Основні визначення для RDNA4	16
Вставка 3. Європейська Комісія – Реформи, реалізовані у 2024 році згідно з Планом України	30
Вставка 4. Проєкти, що підтримуються Світовим банком, затверджені у 2024 році	32
Вставка 5. Перша, друга та третя Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення в Україні (RDNA1, RDNA2, RDNA3)	33
Вставка 6. Визначення RDNA4	35
Вставка 7. Перехідні критерії пріоритетності концепцій публічних інвестицій для бюджетного циклу 2025 року	53
Вставка 8. Механізми підготовки проєктів для підтримки підготовки інфраструктурних проєктів в Україні	54

СКОРОЧЕННЯ ТА АБРЕВІАТУРИ

АЕС	Атомна електростанція
БКБ	Багатоквартирний будинок
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ВДЕ	Відновлювані джерела енергії
ВЗВ	Вибухонебезпечні залишки війни
ВНП	Вибухонебезпечні предмети
ВПО	Внутрішньо переміщена особа
га	Гектар
ГВт	Гігават
ГЗН	Гендерно-зумовлене насильство
ГПП	Група підготовки проєкту
ДАВР	Державне агентство водних ресурсів України
ДАМРГ	Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм
ДБ	Державний банк
ДП	Державне підприємство
ДПП	Державно-приватне партнерство
ДСДМС	Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям
ДСНС	Державна служба України з надзвичайних ситуацій
ДССУ	Державна служба статистики України
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЕК	Європейська комісія
ЄПП	Єдиний проєктний портфель
ЄС	Європейський Союз
ЗТ	Забруднені території
ІБ	Індивідуальний житловий будинок
ІЗТ	Імовірно забруднені території
ІПСШ	Інфекції, що передаються статевим шляхом
ККІ	Культурні та креативні індустрії
КШЕ	Київська школа економіки
МВФ	Міжнародний валютний фонд
МФК	Міжнародна фінансова корпорація
МФО	Міжнародна фінансова організація
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Мінрозвитку	Міністерство розвитку громад та територій України
Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України
Мінфін	Міністерство фінансів України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МОМ	Міжнародна організація з міграції

МОН	Міністерство освіти і науки України
МОП	Міжнародна організація праці
МСЕК	Медико-соціальна експертна комісія
МСП	Малі та середні підприємства
НАДС	Національне агентство України з питань державної служби
НАН України	Національна академія наук України
НБУ	Національний банк України
НІЛ	Національна інвентаризація лісів
НКС	Нематеріальна культурна спадщина
НКРЕКП	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
НПУ	Національна поліція України
НРБ	Нерозірвані боєприпаси
НТО	Нетехнічне обстеження
НУО	НеУрядова організація
НФУ	Небанківська фінансова установа
ОВК	Організація водокористувачів
ОГС	Організація громадянського суспільства
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ООН Жінки	Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок
ОСП	Оператор системи передачі
ПМСД	Первинна медико-санітарна допомога
ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
РПЗМ	Реєстр пошкодженого та знищеного майна
РХБЯ	Радіологічні, хімічні, біологічні та ядерні загрози
СІР	Стратегічна інвестиційна рада
СНПК	Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом
ТЕС	Теплоелектростанція
ТО	Технічне обстеження
ТПВ	Тверді побутові відходи
УВКПЛ ООН	Управління Верховного комісара ООН з прав людини
УПІ	Управління публічними інвестиціями
ФРП	Фонд розвитку підприємництва
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
ACLED	Проект збору даних про місця збройних конфліктів і події
Cedoss	Центр дослідження суспільства
DALY	Роки життя з поправкою на непрацездатність
DTM	Матриця відстеження переміщення
EORE	Інформування про ризики, пов'язані з вибухонебезпечними предметами

ERA	Прискорення отримання надзвичайних доходів
ERCC	Координаційний центр ЄС з реагування на надзвичайні ситуації
ESP USAID	Проект енергетичної безпеки Агентства США з міжнародного розвитку
G7	Країни «Групи семи»
IMAS	Міжнародні стандарти з протимінної діяльності
IMSMA	Система управління інформацією для протимінної діяльності
IT	Інформаційні технології
L2UKR	Дослухаючись до громадян України
MIGA	Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій
PEACE	Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні
PDNA	Оцінка потреб після катастрофи
PISA	Міжнародне дослідження якості освіти
PPF	Механізм підготовки проєктів
UCPM	Механізм цивільного захисту Європейського Союзу
UNFPA	Фонд народонаселення ООН
UNHCR	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
UNICEF	Міжнародний дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй
URTF	Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України
USAID	Агенство США з міжнародного розвитку
WASH	Вода, санітарія та гігієна

ПОДЯКИ

Україна: четверта Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), яка охоплює період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року, була спільно підготовлена Світовим банком, Урядом України, службами Європейського Союзу (ЄС), та Організацією Об'єднаних Націй (ООН) у координації з гуманітарними партнерами та партнерами з розвитку, науковими установами, організаціями громадянського суспільства та приватним сектором.

З боку **Уряду України** координацію процесу підготовки RDNA4 здійснювало Міністерство розвитку громад та територій України (Мінрозвитку) у координації із Міністерством фінансів (Мінфін) та Міністерством економіки (Мінекономіки) за підтримки Координаційного центру (ProSteer Office), Офісу реформ Кабінету Міністрів України (ОР КМУ) та Київської школи економіки (КШЕ). В оцінюванні брали участь усі відповідні профільні міністерства.

З боку **служб ЄС** підготовку звіту очолював Генеральний директорат з питань сусідства та переговорів про розширення (DG NEAR) у координації з Представництвом ЄС в Україні та іншими службами ЄС.

З боку **Організації Об'єднаних Націй** до підготовки звіту було залучено багато агенцій: Програма розвитку ООН (ПРООН), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Міжнародна організація з міграції (МОМ), Управління ООН з обслуговування проєктів (UNOPS), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Міжнародна організація праці (МОП), Програма ООН з населених пунктів (ООН-Хабітат), Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ ООН), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Європейська економічна комісія ООН (UNECE), Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), Програма ООН з довкілля (UNEP), Всесвітня продовольча програма (WFP), Міжнародний союз електрозв'язку (ITU), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (UNIDO) та Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO).

Технічну допомогу з боку **Групи Світового банку** надавали Регіональний офіс Світового банку у справах країн Східної Європи, Глобальні практики, а також Міжнародна фінансова корпорація (МФК). Цю роботу координував офіс регіону Європи і Центральної Азії.

У Додатку 1 наведено список основних експертів, які були залучені до проведення оцінки. Команда RDNA4 висловлює глибоку вдячність усім особам та організаціям, які долучилися до проведення цього оцінювання.

ПЕРЕДМОВА

Станом на 31 грудня 2024 року вторгнення Росії в Україну й надалі спричиняє серйозні фізичні, соціально-економічні та екологічні наслідки, які впливатимуть на життя багатьох поколінь. Ця четверта Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведена спільно Групою Світового банку, Урядом України, ЄК та ООН за підтримки інших партнерів, підсумовує майже три роки вторгнення, що триває, оцінюючи завдану шкоду та збитки, а також потреби на відновлення та відбудову на наступні 10 років. Окрім фізичних та фінансових наслідків, які простіше оцінити кількісно, RDNA4 надає якісний опис того, як кардинально змінилося життя людей з лютого 2022 року. RDNA4 ґрунтується на трьох попередніх Швидких оцінках завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA1, RDNA2 та RDNA3), які охоплювали відповідно перші три місяці, перший рік та перші 22 місяці.

Враховуючи майже три роки, що минули з лютого 2022 року, станом на 31 грудня 2024 року, розмір прямої завданої шкоди складає майже 176 мільярдів доларів США. Завдана шкода як і раніше переважно зосереджена в житловому секторі, енергетиці та видобувних галузях, транспортному секторі, торгівлі й промисловості, а також сільському господарстві, причому в енергетичному секторі вона значно зросла після проведення RDNA3, що свідчить про збільшення рівня пошкоджень і руйнувань, незважаючи на зусилля з відновлення, що тривають. У всіх оцінюваних секторах порушення економічних потоків і виробництва, а також додаткові витрати, пов'язані з вторгненням (наприклад, на розчищення завалів), оцінюються як економічні збитки в розмірі понад 589 мільярдів доларів США.

Станом на 31 грудня 2024 року потреби на відновлення та відбудову протягом наступного десятиліття оцінюються у майже 524 мільярди доларів США; це включає потреби як у державному, так і в приватному секторах. Хоча в RDNA4 основна увага приділяється наслідкам війни, відновленню та відбудові розрахункові довгострокові потреби відображають плани відновлення за принципом «краще, ніж було», з урахуванням новітніх, низьковуглецевих та стійких до негативних впливів стандартів. У відповідних сферах, де це доречно і можливо, загальні потреби не включають потреби, які вже задовольняються коштом державного бюджету України або за допомогою партнерів і міжнародної підтримки. У рамках RDNA4 вісім секторів повідомили про вже задоволені потреби на суму понад 13 мільярдів доларів США, включно із внесками державного та приватного секторів. Важливо продовжувати відстежувати поточне впровадження та задоволені потреби, а також вирішувати існуючі проблеми, пов'язані з обмеженістю доступу до даних.

RDNA4 також висвітлює пріоритети Уряду України щодо відновлення та відбудови на 2025 рік. Пріоритети відновлення та відбудови на 2025 рік передбачають як державні інвестиційні проєкти, так і неінвестиційні програми на загальну суму 17,32 мільярда доларів США, причому інвестиційні проєкти оцінюються в 11,88 мільярда доларів США, а неінвестиційні програми – в 5,44 мільярда доларів США на 2025 рік. Ці пріоритети охоплюють нагальні потреби відновлення у дев'яти ключових галузевих сферах, об'єднаних за трьома категоріями: соціальний сектор, відновлення інфраструктури, розмінування та цивільний захист. Для державних інвестиційних проєктів у 2025 році було забезпечено фінансування у розмірі 5,46 мільярда доларів США, в результаті чого дефіцит фінансування становить 6,43 мільярда доларів США. Для неінвестиційних пріоритетних програм у 2025 році було забезпечено 1,91 мільярда доларів США, в результаті чого дефіцит фінансування становить 3,53 мільярда доларів США. Зовнішнє фінансування та інноваційні механізми фінансування залишаються критично важливими для підтримки траєкторії відновлення України.

Відбудова за принципом «краще, ніж було» узгоджується із баченням, реформами та інвестиціями, визначеними Урядовим Планом України та Програмою фінансової підтримки України від ЄС “Ukraine Facility”, а також реформами, які Україна зобов’язалася впровадити з метою приведення свого законодавства у відповідність до законодавства ЄС на шляху до вступу в ЄС, та іншими зобов’язаннями у сфері сталого розвитку. До них належить бачення довгострокового розвитку в рамках Порядку денного до 2030 року та Цілей сталого розвитку, як гарантії інклюзивного та справедливого розвитку людського потенціалу. Висновки RDNA4 доповнюють впровадження цих реформ та інвестицій.

Українська влада та міжнародні партнери повинні й надалі зміцнювати спроможність України щодо впровадження з огляду на значні загальні потреби та обмежене фінансування. Світовий досвід показує, що поетапний підхід і розвиток людського капіталу, підкріплений визначенням стратегічних пріоритетів у різних секторах, є критично важливими в цьому контексті. При плануванні необхідно передбачати заходи з розбудови прийнятної спроможності державного сектору України, щоб забезпечити належну спроможність управляти наявним фінансуванням і ефективно його використовувати, постійно вдосконалюючи системи й процеси та підвищуючи інституційну та технічну спроможність щодо ефективної й результативної підготовки, реалізації та моніторингу інвестиційних проєктів задля покращення добробуту населення. У Плані України передбачені реформи та заходи, спрямовані на покращення прийнятної спроможності органів влади на національному, регіональному та місцевому рівнях, покращення інституційної спроможності та визначення інвестиційних пріоритетів та доступного фінансування.

Український приватний сектор продемонстрував надзвичайну стійкість перед обличчям безпрецедентних руйнувань і має відіграти важливу роль у відновленні та відбудові країни. За попередніми оцінками, зробленими на основі результатів RDNA2, щонайменше третина загальних потреб може бути покрита коштом приватних інвестицій (внутрішніх та іноземних), зокрема в рамках державно-приватного партнерства (ДПП) – за умови, що будуть впроваджені необхідні реформи та заходи, спрямовані на розширення залучення приватного сектору в різних галузях економіки.¹ Максимальне збільшення залучення приватного сектору та мобілізація приватних інвестицій потребуватиме належних інструментів пом’якшення ризиків, структурних реформ (зокрема тих, що містяться в Плані України, спрямованих на покращення бізнес-середовища та сприяння розвитку конкурентних ринків), а також цільової підтримки з боку держави.

Ми непохитно віддані просуванню програми відбудови та реформ в Україні, підтримці її зусиль на шляху до створення стійкої, сучасної та конкурентоспроможної економіки, а також зміцненню її зусиль, спрямованих на забезпечення майбутнього, в якому український народ зможе досягти процвітання та добробуту.

Група
Світового банку

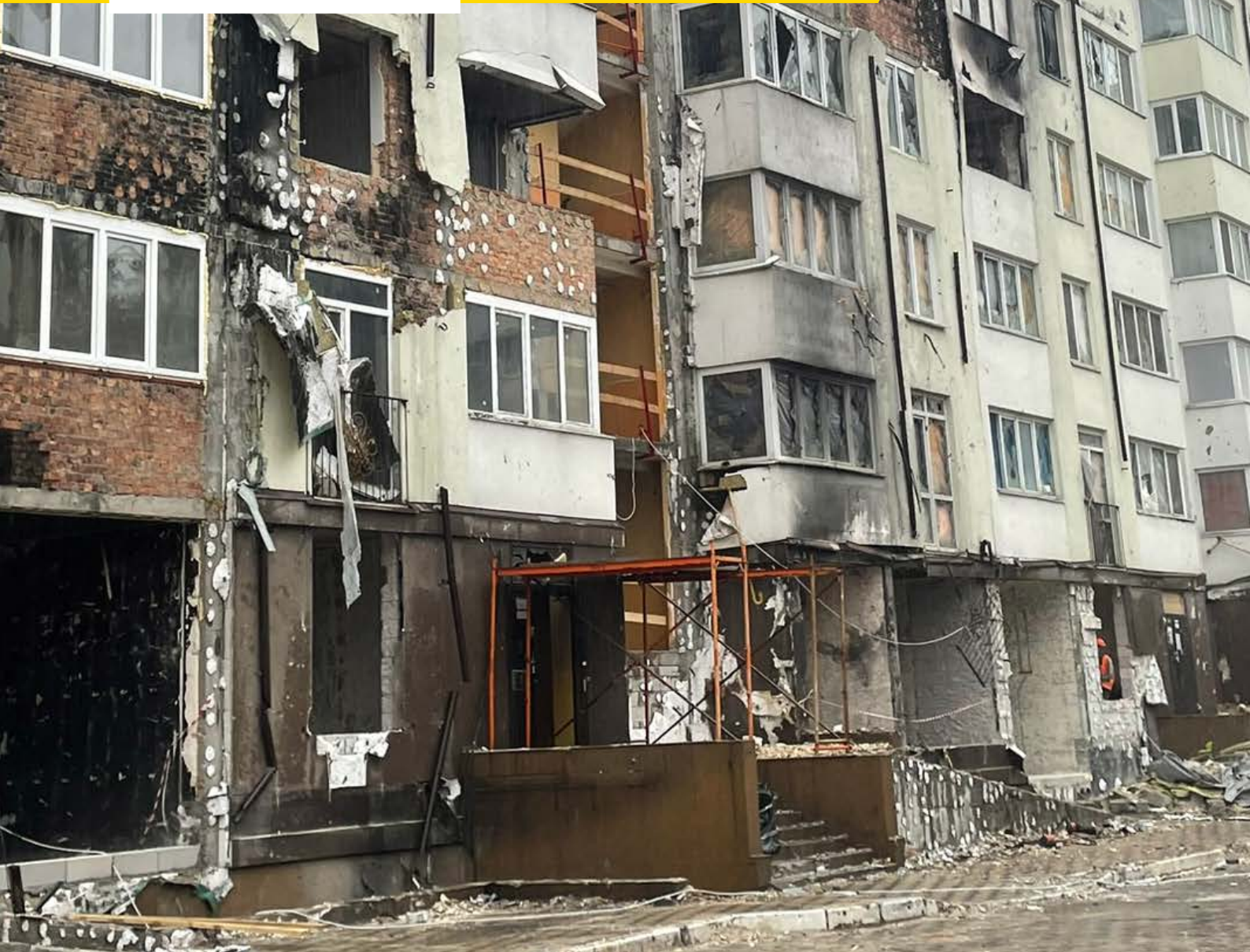
Уряд України

Генеральний директорат
з питань сусідства

Організація
Об’єднаних Націй

¹ Див. Міжнародна фінансова корпорація (МФК), «Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України». 2023, [Посилання](#).

ВИКОНАВЧЕ РЕЗЮМЕ

З 24 лютого 2022 року вторгнення Росії в Україну призвело до жертв серед цивільного населення та тяжких випробувань, пошкодження інфраструктури та виробничих активів, а також підриву економіки. Станом на грудень 2024 року, за оцінками, 6,2 мільйона осіб були зареєстровані як біженці по всій Європі,² тоді як 4 642 735 осіб були офіційно зареєстровані Міністерством соціальної політики (Мінсоцполітики) як внутрішньо переміщені особи (ВПО). Понад 12 456 осіб загинули, понад 28 000 отримали поранення, а мільйони втратили свої домівки.³ Крім того, зріс рівень бідності: Національна академія наук України (НАН)⁴ повідомила, що рівень бідності (на основі фактичного прожиткового мінімуму) зріс у 1,7 раза між 2021 і 2023 роками – тобто з 20,6 відсотка до 35,5 відсотка.⁵ За даними ООН, станом на січень 2025 року близько 15 відсотків населення, або майже 5 мільйонів осіб, стикаються із продовольчою незахищеністю.⁶ Як свідчать результати попередніх Швидких оцінок завданої шкоди та потреб на відновлення, наслідки вторгнення є нерівномірними, і найбільше їх відчувають громадяни, мобілізовані для участі в бойових діях, жінки, особи з інвалідністю, діти та молодь, ВПО та люди похилого віку. Зберігається тенденція щодо втрати робочих місць і доходів, а також стабільно високою є інфляція, що впливає на купівельну спроможність і призводить до втрати активів українцями, особливо найбільш вразливими верствами населення. Це також має низку наслідків для людей у різних секторах економіки. За оцінками, валовий внутрішній продукт (ВВП) у 2024 році становив 78% ВВП 2021 року в реальному вираженні порівняно з 74% у 2023 році. Загалом,

спостерігається подальше відставання у розвитку країни та в її просуванні до досягнення багатьох Цілей сталого розвитку.

Інтенсивність бойових дій змістилася між регіонами, в той час як активні бойові дії залишаються зосередженими у східних областях України (Рисунки 1). Протягом трьох місяців після вторгнення пряма завдана шкода становила 97 мільярдів доларів США.⁷ У другій половині 2022 року Уряд України відновив контроль над кількома областями, що зупинило стрімке зростання обсягів завданої шкоди. Однак, напади на об'єкти критичної інфраструктури восени та взимку 2022 року призвели до шкоди, обсяг якої до лютого 2023 року сягнув 135 мільярдів доларів США.⁸ Систематичні напади на об'єкти інфраструктури тривали протягом усього 2023 року, причому напади відбувалися як у зонах бойових дій, так і в ряді інших областей та міст. Руйнування дамби Каховської гідроелектростанції (ГЕС) у червні 2023 року призвело до незліченних наслідків для довілля та загострило проблеми, з якими вже стикаються люди, що намагаються отримати доступ до житла, води, продуктів харчування та медичних послуг, серед іншого.⁹ До кінця 2023 року загальна пряма завдана шкода оцінюється у 152 мільярди доларів США (див. Вставку 1).¹⁰ Протягом 2024 року бойові дії значно загострилися в кількох регіонах, зокрема на Донеччині, а повітряні удари посилювалися по всій Україні, завдаючи шкоди міським територіям і стратегічним об'єктам енергетичної, транспортної та іншої інфраструктури (див. Рисунок 1).¹¹

² Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Портал оперативних даних, [Посилання](#).

³ УВКПЛ ООН, «Захист цивільних осіб у збройному конфлікті – грудень 2024 року», 7 січня 2024 р., [Посилання](#). Очікується, що реальні цифри будуть вищими; однак отримання інформації та звітності є складним завданням за нинішніх обставин, і багато звітів ще потребують перевірки.

⁴ Обстеження соціально-економічного становища домогосподарств, проведене у 2023 році Інститутом демографії та проблем якості життя НАН України за підтримки ЮНІСЕФ. Людмила Черенко, «Вимірювання рівня бідності в умовах війни в Україні», Робочий документ 1, Конференція європейських статистиків Європейської економічної комісії, Семінар з питань гармонізації статистики бідності, Женева, 27 листопада 2024 року, [Посилання](#).

⁵ В RDNA4 наведено показники рівня бідності за національною методологією з використанням «фактичного прожиткового мінімуму» у розмірі 6 166 грн у 2023 році. У RDNA3 представлено змодельований рівень бідності з використанням даних опитування Світового банку L2UKR та попередньої межі бідності у розмірі 5 220 грн. Оцінки НАН на 2023 рік ґрунтуються на остаточному офіційному прожитковому мінімумі на 2023 рік у розмірі 6 166 грн. Оновлене моделювання Світового банку L2UKR з використанням прожиткового мінімуму у розмірі 6 166 грн показує рівень бідності відповідно до даних НАНУ (розрахунок НАНУ = 35,5%, а оновлене моделювання Світового банку = 34%).

⁶ Організація Об'єднаних Націй, «Гуманітарні потреби України та план реагування», січень 2025 року, [Посилання](#).

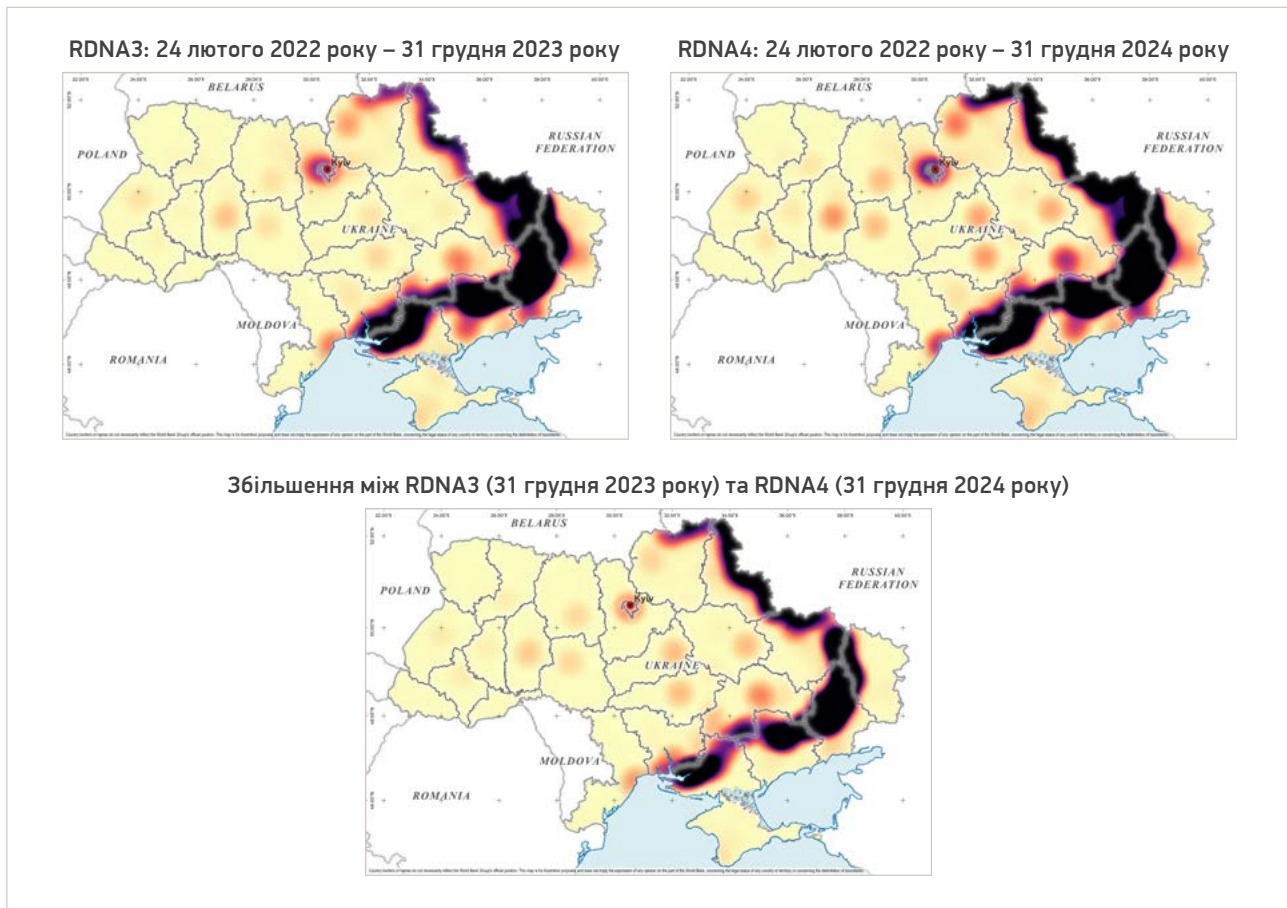
⁷ Світовий банк, Уряд України та ЄК, «Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення», 2022 рік, [Посилання](#).

⁸ Світовий банк, Уряд України, ЄК та Організація Об'єднаних Націй (ООН), «Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення: лютий 2022 – лютий 2023 рр.», березень 2023 р., [Посилання](#).

⁹ Уряд України та ООН, «Оцінка потреб після катастрофи: катастрофа на Каховській греблі, Україна, 2023 рік», 2023, [Посилання](#).

¹⁰ Світовий банк, Уряд України, ЄК та ООН, «Україна: третя Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення: лютий 2022 – грудень 2023», лютий 2024, [Посилання](#).

¹¹ Регулярні оновлення та дані від Міжнародної кризової групи в Україні, [Посилання](#); та Збройний конфлікт: дані про місця та події (ACLED) Монітор конфліктів в Україні, [Посилання](#).

Рисунок 1. Порівняння просторового розвитку вторгнення між RDNA3 та RDNA4

Джерело: група з проведення оцінювання використовує інформацію про середньомісячні події конфлікту з бази даних Проєкту збору даних про місця збройних конфліктів і події (ACLED). [Посилання](#). Див. Кліонад Рейлі та ін., «Представляємо ACLED: дані про місце збройного конфлікту і події», Journal of Peace Research 47, № 5 (2010): 651-60. [Посилання](#).

Примітка: події конфлікту стосуються бойових дій та вибухів/використання сили на відстані, класифікованих за методологією ACLED. RDNA = Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення.

Вставка 1. Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення. Попередні оцінки

За оцінками **RDNA1**, пряма завдана шкода становила 97 мільярдів доларів США (у період з 24 лютого до 1 червня 2022 року), збитки – 252 мільярди доларів США (з урахуванням 3 місяців фактичних збитків та 18 місяців прогнозованих), а потреба на відновлення та відбудову – 349 мільярдів доларів США (протягом 10 років).

За оцінками **RDNA2**, пряма завдана шкода становила 135 мільярдів доларів США (у період з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року), збитки – 289 мільярдів доларів США (12 місяців фактичних збитків і 18 місяців прогнозованих збитків), а потреби на відновлення та відбудову – 411 мільярдів доларів США (протягом 10 років). Сума, необхідна для задоволення пріоритетних потреб на 2023 рік, склала 14 мільярдів доларів США.

За оцінками **RDNA3**, пряма завдана шкода становила 152 мільярди доларів США (у період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року), збитки – 499 мільярдів доларів США (22 місяці фактичних збитків та 18 місяців прогнозованих збитків), а потреби на відновлення та відбудову – 486 мільярдів доларів США (протягом 10 років). У RDNA3 також містяться першочергові пріоритети на 2024 рік (15 мільярдів доларів США), визначені галузевими міністерствами.

Джерела: Світовий банк, Уряд України та Європейська Комісія, «Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення», 2022 рік, [Посилання](#); Світовий банк, Уряд України, Європейська Комісія та ООН, «Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення: лютий 2022 – лютий 2023 рр.», березень 2023 р., [Посилання](#); Світовий банк, Уряд України, Європейська Комісія та ООН, «Україна: третя Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення: лютий 2022 – грудень 2023», лютий 2024, [Посилання](#).

За підтримки партнерів, Уряд України продовжує надавати гуманітарну допомогу та підтримку в надзвичайних ситуаціях, а також здійснювати діяльність з відновлення та відбудови. У 2024 році Уряд України виділив близько 4,2 мільярда доларів США на фінансування невідкладних проєктів з відновлення енергетичної, критично важливої та соціальної інфраструктури, житла, проєктів гуманітарного розмінування, а також на підтримку державного сектору. ЄС та його держави-члени мобілізували понад 3,7 мільярда євро на гуманітарну допомогу з лютого 2022 року. Крім того, ЄС надав Україні 153 488 тон допомоги через Механізм цивільного захисту ЄС (UCPM). ООН у партнерстві з гуманітарною спільнотою надала допомогу 15,8 мільйона осіб у 2022 році та 11 мільйонам осіб у 2023 році на загальну суму 6,45 мільярда доларів США. У 2024 році система розвитку ООН спрямувала понад 815 мільйонів доларів США інвестицій. Група Світового банку, до якої входять Світовий банк, МФК та Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (MIGA), мобілізувала близько 77 мільярдів доларів США на фінансову підтримку України в період з лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року.

З часу проведення RDNA3 Україна вжила важливих заходів для покращення процесу планування та визначення пріоритетів, а також реалізує амбітний порядок денний реформ, модернізації та вступу до ЄС. У 2024 році Уряд України затвердив План України для отримання доступу до коштів у рамках Ukraine Facility (50 мільярдів євро протягом 2024–2027 років), що фінансується ЄК, з метою підтримки державного бюджету, стимулювання інвестицій та надання технічної допомоги.¹² У червні 2024 року Україна також офіційно розпочала переговори про вступ до ЄС після отримання статусу країни-кандидата у 2022 році. Реформи, необхідні для адаптації українського законодавства до законодавства ЄС, сприятимуть відбудові країни шляхом зміцнення ключових секторів та створення сприятливого інвестиційного середовища. Незважаючи на те, що наразі ця система знаходиться на етапі пілотного впровадження, головним досягненням Уряду України стала розробка Системи управління публічними інвестиціями (УПІ), спрямованої на забезпечення систематичного визначення та оцінювання проєктів з відновлення та відбудови. У рамках цієї Системи проєкти об'єднуються в Єдиний проєктний портфель (ЄПП) з огляду на такі критерії, як

стратегічна узгодженість, економічний і соціальний вплив, а також обґрунтування пріоритетності інвестицій. Стратегічна інвестиційна рада (CIP), створена у травні 2024 року, залучена до узгодження стратегічних пріоритетів публічних інвестицій, включно із підготовкою пропозицій щодо публічних інвестицій для ЄПП. Паралельно з цим, Українська платформа донорів, спільно започаткована Урядом України, країнами «Групи семи» (G7) та ЄС у 2023 році, і надалі сприяє координації, фінансуванню, впровадженню реформ та збільшенню частки приватного сектору.¹³

RDNA4 представляє послідовну, підтверджену та прозору оцінку майже трирічного впливу. Спільно підготовлена Світовим банком, Урядом України, ЄК та ООН, вона описує наслідки станом на 31 грудня 2024 року відповідно до всесвітньо визнаної методології. У RDNA4 оновлюються дані третьої RDNA (RDNA3, що охоплює 22 місяці з лютого 2022 року), другої RDNA (RDNA2, що охоплює 12 місяців) та першої RDNA (RDNA1, що охоплює три місяці) (див. Вставку 1). У RDNA4 представлена оцінка фізичної шкоди, завданої інфраструктурі та будівлям станом на 31 грудня 2024 року, кількісно визначені збитки за 52 місяці (як фактичні, так і прогнозовані на 18 місяців, починаючи з 31 грудня 2024 року), а також оцінені фінансові потреби на відновлення та відбудову на 10-річний період (див. Вставку 2 з ключовими термінами та визначеннями). Для підтримки планування негайного відновлення та відбудови RDNA4 містить короткострокові пріоритети, визначені українськими галузевими міністерствами, які були включені до бюджету на 2025 рік. Не всі ці проєкти повністю профінансовані. У RDNA4 також описано низку впливів на населення з фокусом на вразливі групи, а також розглянуто вплив на конкретні сектори економіки.

Як і в попередніх RDNA, у RDNA4 інтегровані найбільш актуальні дані та оцінки, уникається подвійний підрахунок та відрховуються вже задоволені потреби у відновленні та відбудові, на основі наявної інформації. На відміну від попередніх RDNA, RDNA4 містить дані з Реєстру пошкодженого та зруйнованого майна (РПЗМ), який контролюється Мінрозвитку. Однак, оцінка залежить від наявних і задокументованих обмежень щодо даних і містить певні припущення через вторгнення, що триває. Слід зазначити, що в RDNA4 використовується інший обмінний курс, ніж у RDNA3, а це означає, що

¹² Механізм підтримки України, визначений у Додатку до Імплементативного рішення Ради ЄС від 15 квітня 2024 року, [Посилання](#).

¹³ Див. веб-сайт Української платформи донорів., [Посилання](#).

Вставка 2. Основні визначення для RDNA4

Завдана шкода: прямі витрати на знищені або пошкоджені фізичні активи та інфраструктура, оцінені в грошовому еквіваленті. Витрати оцінюються з урахуванням ціни заміщення, що існувала до вторгнення.

Збитки: зміни в економічних потоках, спричинені вторгненням, оцінені в грошовому еквіваленті. Прикладами можуть бути перебої у наданні послуг, збільшення операційних витрат, втрата доходів для органів влади/приватного сектору та розбирання завалів.

Потреби: витрати на ремонт, відновлення та відбудову з урахуванням вартості відбудови за принципом «краще, ніж було», наприклад, підвищення енергоефективності, модернізація та стандарти сталого розвитку, а також таких факторів, як інфляція, різке зростання цін у зв'язку з обсягами будівництва, вищі витрати на страхування, тощо. Потреби виражені у грошовому еквіваленті відповідно до ринкових цін, що склалися станом на 31 грудня 2024 року. Потреби не дорівнюють сумі завданої шкоди та збитків.

Пріоритети фінансування відновлення та відбудови на 2025 рік: йдеться як про державні інвестиційні проєкти, так і про неінвестиційні програми, визначені як найбільш нагальні для реалізації за умови наявності фінансових ресурсів, в рамках системи УПІ в Україні та інших процесів визначення пріоритетів під керівництвом Уряду. Ці пріоритети відображені в бюджеті на 2025 рік на основі ЄПП для інвестиційних проєктів та галузевих пріоритетів для неінвестиційних програм. Вони враховують стратегічне узгодження, спроможність до впровадження, наявність пропозиції та переважаючі умови і включають як капітальні, так і поточні видатки за рахунок фінансових внесків від центральних та місцевих органів влади, партнерів з розвитку та інших зацікавлених сторін.

відмінності між RDNA3 і RDNA4 є більш значними, ніж відображають абсолютні цифри.¹⁴

При визначенні пріоритетів на 2025 рік у RDNA4 використовується структурований підхід до розподілу пріоритетів інвестицій в рамках УПІ, а не підхід до визначення пріоритетів, використаний у RDNA3. У той час як у RDNA3 висвітлювалися інвестиційні пріоритети на 2024 рік, визначені галузевими міністерствами, RDNA4 зосереджується на пріоритетах, зафіксованих у ЄПП та бюджеті на 2025 рік. ЄПП був розроблений як частина системи УПІ, що знаходиться на етапі доопрацювання, пілотний запуск якої відбувся у 2024 році. Система все ще перебуває на ранніх етапах впровадження, що створює виклики для повної реалізації процесів визначення пріоритетів, особливо на регіональному та місцевому рівнях. Крім того, галузеві міністерства визначили пріоритетність неінвестиційних програм відповідно до дев'яти галузевих пріоритетних на-

прямів відновлення та відбудови, затверджених СІР та Кабінетом Міністрів.¹⁵

Короткий опис завданої шкоди та потреб на відновлення

Вплив на Україну залишається колосальним. За оцінками RDNA4, пряма шкода, завдана будівлям та інфраструктурі, становить близько 176 мільярдів доларів США. Найбільше постраждали житловий сектор (понад 57 мільярдів доларів США, або 33% від загального обсягу шкоди), транспорт (понад 36 мільярдів доларів США, або 21%), енергетика та видобувна промисловість (понад 20 мільярдів доларів США, або 12%), а також торгівля та промисловість (понад 17 мільярдів доларів США, або 10%). В енергетичному секторі кількість пошкоджених або зруйнованих активів зросла на 93%, включно з інфраструктурою виробництва, передачі та розподілу електроенергії, хоча частково це збільшення також пов'язане з перекласифікацією централізованого

¹⁴ У звіті RDNA4 використано обмінний курс станом на 31 грудня 2024 року: 1 долар США = 42,039 гривні, що відображає девальвацію гривні. У звіті RDNA3 використовувався обмінний курс 1 долар США = 36,5686 грн. Це означає, що українські гривні в RDNA4 мають менший еквівалент у доларах США, ніж у RDNA3.

¹⁵ Дев'ять галузевих пріоритетних сфер: житло; освіта і наука; охорона здоров'я; соціальний захист; енергетика та видобувна промисловість; транспорт; водопостачання та водовідведення; поводження з ВП; реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист.

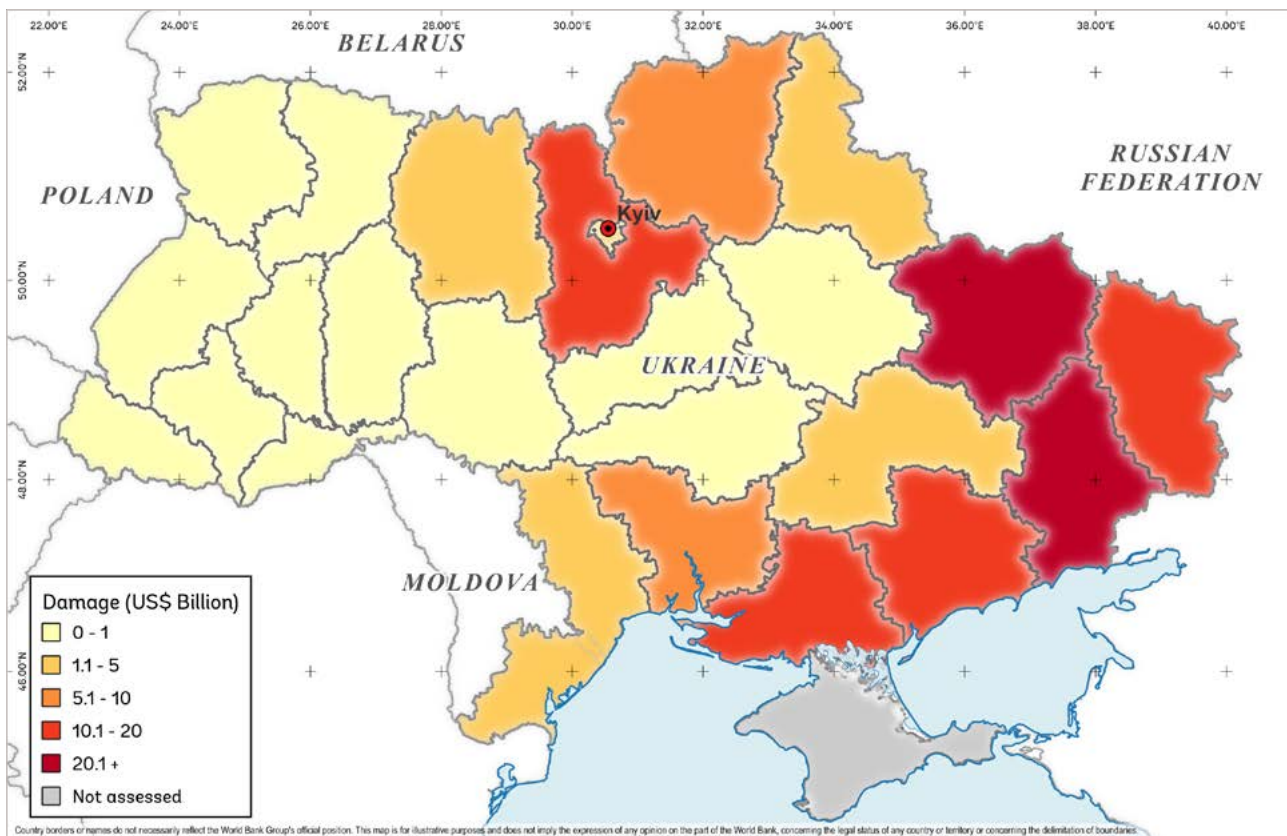
теплопостачання з муніципального в енергетичний та видобувний сектори.¹⁶ Найбільшої шкоди в усіх секторах було завдано в Донецькій, Харківській, Луганській, Запорізькій, Херсонській та Київській областях. Шкода в цих регіонах становить понад 127 мільярдів доларів США, або 72 відсотки від загальної суми шкоди (Рисунок 2).

Обсяги прямої завданої шкоди зросли в усіх секторах майже на 24 мільярди доларів США (або на 15,5%) порівняно з RDNA3, де вона становила 152 мільярди доларів США (Рисунок 3). Згідно з поточною оцінкою, 13% загального житлового фонду було пошкоджено або зруйновано, що вплинуло на понад 2,5 мільйона домогосподарств. За оцінками, житловий сектор зазнав найбільшого впливу. Порівняно з результатами RDNA3, кілька інших секторів також продемонстрували значне збільшення шкоди, зокрема енергетика, освіта і наука, соціальний захист, а також правосуддя і державне управ-

ління. На Рисунку 4 наведено порівняння масштабів завданої шкоди за чотирма RDNA.

Таке збільшення переважно відображає постійні пошкодження та руйнування, часто спрямовані на конкретні об'єкти критичної інфраструктури. Однак, покращення даних, коригування галузевих класифікацій та скоригований обмінний курс також вплинули на зміни в оцінках завданої шкоди, збитків і потреб. У галузі освіти і науки Міністерство освіти і науки (МОН) та Мінрозвитку вдосконалили методи збору даних для надання більш детальної та точної інформації, що сприяло збільшенню оцінюваних збитків. У секторі юстиції та державного управління обсяги шкоди зросли внаслідок охоплення оцінюванням більшої кількості установ. У секторі довкілля та лісового господарства, де відбулося зменшення обсягів шкоди, зміни в основному пов'язані з переглядом у бік зменшення оцінюваної площі спалених і недоступних лісів на основі більш точних даних нової Національної інвентаризації лісів (НІЛ).

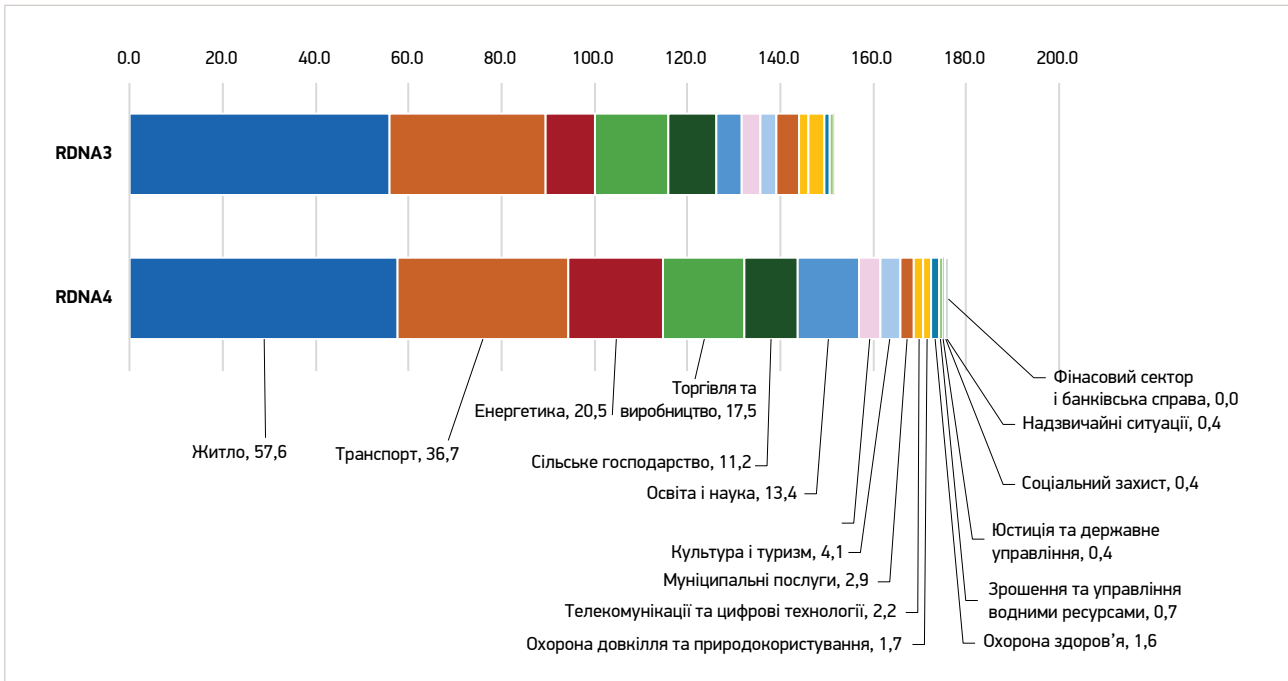
Рисунок 2. Масштаби завданої шкоди за регіонами станом на 31 грудня 2024 року

Джерело: Команда з проведення оцінювання.

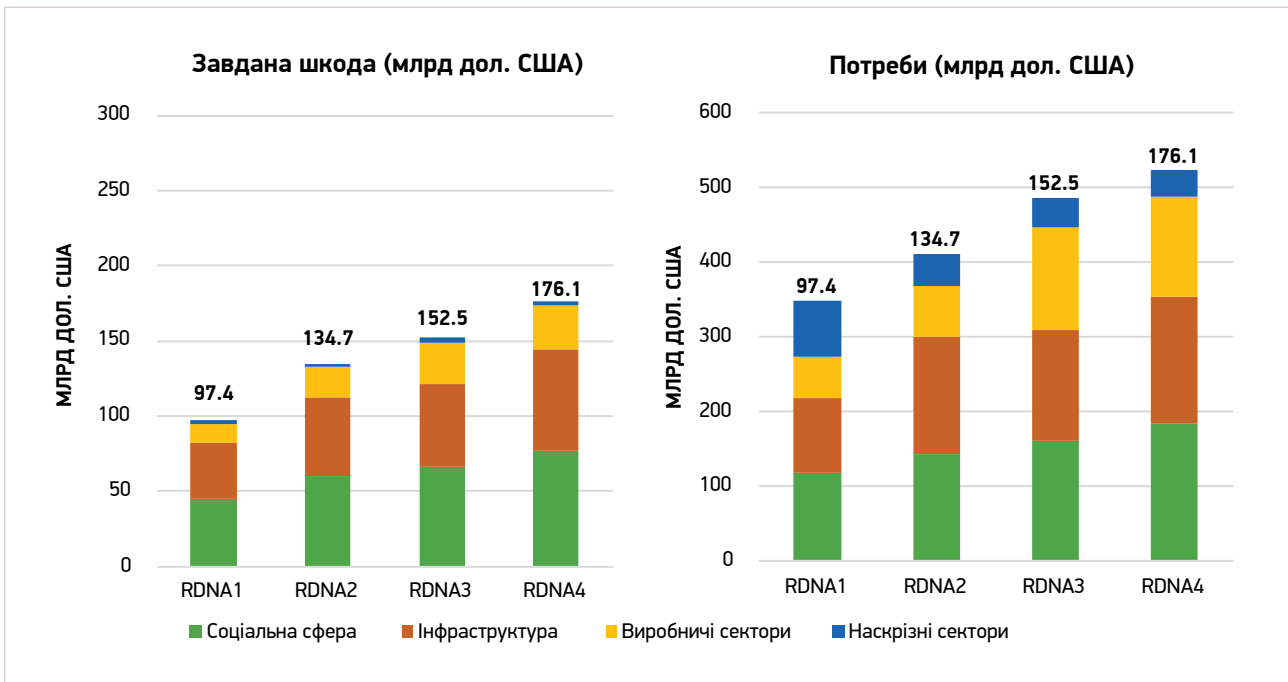
Примітка: карта побудована на основі даних про пошкодження, зібраних та оцінених в рамках RDNA4. Для деяких регіонів дані були обмежені. RDNA4 не охоплює Автономну Республіку Крим.

¹⁶ RDNA4 охоплює централізоване теплопостачання (завдана шкода 2,5 мільярди доларів США) в енергетичному та видобувному секторах, так само як і RDNA1 та RDNA2.

Рисунок 3. Порівняння завданої шкоди у RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)

Джерело: команда з проведення оцінювання.

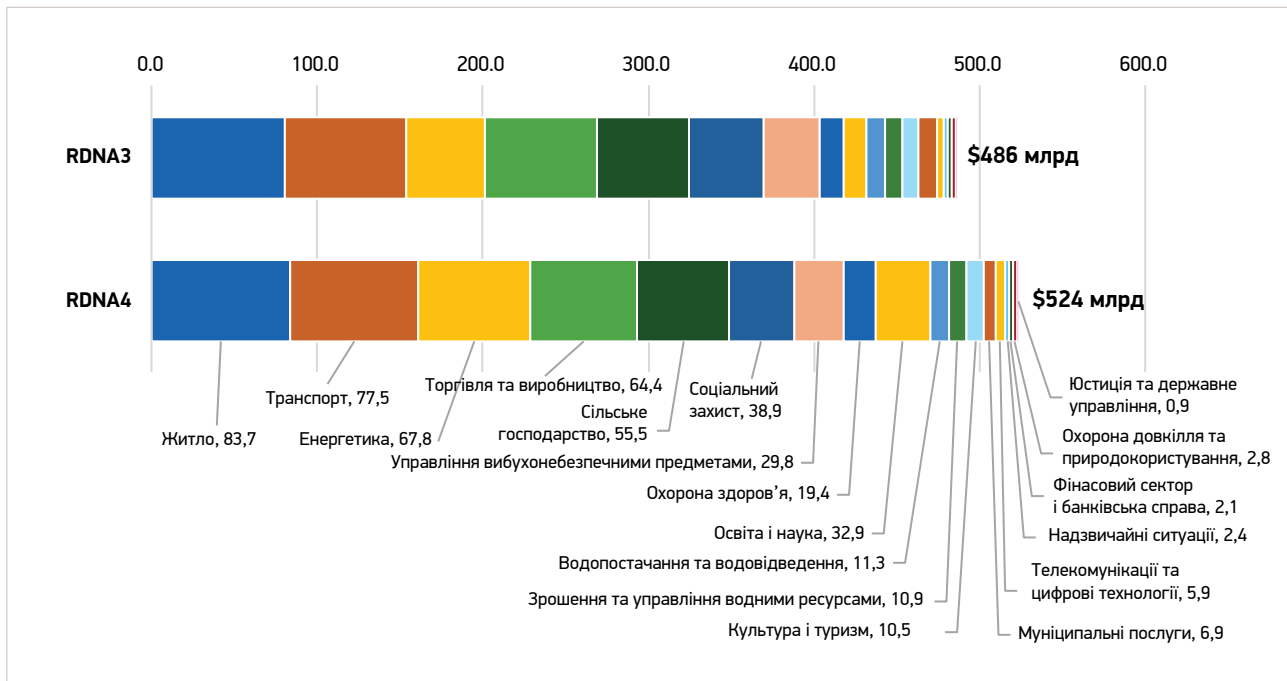
Примітка: одиниці виміру – мільярди доларів США. Завдана шкода в RDNA4 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року. Завдана шкода в RDNA3 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року.

Рисунок 4. Порівняння завданої шкоди (ліворуч) та потреб (праворуч) по всіх RDNA для України (млрд дол. США)

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: оцінка шкоди у RDNA1 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 1 червня 2022 року. Оцінка шкоди у RDNA2 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року. Оцінка шкоди у RDNA3 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року. Оцінка шкоди у RDNA4 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року. Потреби розраховуються на період 10 років для кожної відповідної RDNA.

Рисунок 5. Порівняння потреб у RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)

Source: Assessment team.

Note: Needs in both RDNA reports cover a period of 10 years.

У секторі муніципальних послуг зменшення завданої шкоди (і збитків) порівняно з RDNA3 пов'язане з перекласифікацією централізованого теплопостачання до енергетичного сектору та перекласифікацією кількох спортивних об'єктів до сектору освіти і науки. Ці коригування призвели до зменшення оцінки завданої шкоди у секторі на 2 мільярди доларів США у RDNA4, незважаючи на збільшення завданої шкоди в інших категоріях сектору. Зрештою, на оцінку завданої шкоди у секторах, що використовують розрахунок у гривнях, як-от енергетичний та видобувний сектори, транспорт, реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист, а також фінансовий та банківський сектори, вплинуло коригування на обмінний курс валют.

Станом на кінець грудня 2024 року потреби на відновлення та відбудову протягом 10 років оцінюються у майже 524 мільярди доларів США, що приблизно у 2,8 раза перевищує прогнозований номінальний ВВП України на 2024 рік. Такі значні потреби зумовлені великою географічною територією (включно з густонаселеними міськими районами), яка зазнавала руйнувань протягом майже трьох років, а також пошкодженнями та руйнуваннями, що продовжуються й досі. Як і в попередніх RDNA, потреби включають заходи, необхідні для зниження енергоємності та запровадження більш стійких, інклюзивних і сучасних стандартів, а також різке

зростання цін (що зазвичай спостерігається при відбудові великих просторових територій), інфляційний тиск та вищі страхові премії.

Потреби на відбудову та відновлення є найвищими у житловому секторі (майже 84 мільярди доларів США, або 16 відсотків від загальної суми довгострокових потреб). Далі йдуть транспортний сектор (близько 78 мільярдів доларів США, або 15%), енергетика та видобувна промисловість (68 мільярдів доларів США, або 13%), торгівля і промисловість (64 мільярди доларів США, або 12%) і сільське господарство (55 мільярдів доларів США, або 10%). У всіх секторах витрати лише на розчищення та управління завалами сягають майже 13 мільярдів доларів США. Регіони, у яких спостерігається найбільше чисте зростання потреб з грудня 2023 року: Донецька, Харківська, Запорізька, Луганська та Херсонська області.

Збільшення потреб становить понад 37 мільярдів доларів США (майже 8 відсотків) порівняно з RDNA3, де потреби становили близько 486 мільярдів доларів США (див. Рисунок 5). Таке збільшення відображає зміни, пов'язані зі шкодою та іншими факторами. Наприклад, збільшення шкоди, завданої інфраструктурі та соціальному сектору, призвело до відповідного зростання потреб. У переважній більшості секторів потреби зросли, насампе-

ред, через наслідки обстрілів, що не припиняються. Як зазначалося вище, діяльність у різних секторах зі збору даних, оновлення оцінок витрат і подальшого визначення пріоритетності потреб у деяких випадках також вплинула на загальні оцінки витрат. Наприклад, у сфері розмінування і поводження з вибухонебезпечними предметами потреби, за оцінками, зменшилися з приблизно 35 мільярдів доларів США (RDNA3) до 30 мільярдів доларів США (RDNA4) внаслідок розширення доступності даних порівняно з попередніми RDNA, а також завдяки прогресу в обстеженні й розмінуванні. На Рисунку 4 представлено порівняння загальних потреб у всіх чотирьох RDNA.

Оскільки відновлення та відбудова тривають, деякі потреби вже були задоволені Урядом України за підтримки його партнерів; там, де були доступні дані, такі потреби не були включені до оцінки загальних довгострокових потреб. У рамках RDNA4 вісім галузей надали інформацію про задоволення потреб на суму понад 13 мільярдів доларів США (хоча всі галузі відзначили обмеження щодо відповідних даних, які перешкоджають повноті та достовірності інформації). Наприклад, за даними Уряду України, у 2024 році на відновлення житлового сектору з державного бюджету та донорських коштів було виділено щонайменше 1,2 мільярда доларів США, переважно на компенсацію, ремонт та реконструкцію пошкоджених об'єктів. Основні ремонтні роботи дозволили збільшити потужність імпорту електроенергії до 2,1 гігавата (ГВт) з 1,7 ГВт до грудня 2024 року. Український експортний коридор та кластер дунайських портів поживали торговельні шляхи, завдяки чому у 2024 році було оброблено 97,2 млн тон вантажів – на 57% більше, ніж у 2023 році. Проведено аварійний ремонт понад 2 000 км автомагістралей, автобанів та інших доріг державного значення; відновлено 115 автодорожніх мостів з використанням тимчасових конструкцій, у тому числі 29 модульних мостів, наданих міжнародними партнерами. З січня 2023 року частка закладів освіти, що мають бомбосховища, зросла з 68 до 90 відсотків.

Визнаючи обмеженість даних, на сьогоднішній день майже половина зафіксованих потреб покривається приватним сектором.¹⁷ Це підкреслює

його критично важливу роль у процесі відновлення та відбудови, а також у забезпеченні необхідними ресурсами. Багато компаній почали інвестувати в ремонтні роботи та підвищення стійкості, як-от у рішення з розподіленої енергетики (наприклад, газові електростанції, сонячні панелі, біогаз). Компанії приватного сектору забезпечили більшість потреб у торгівлі та промисловості, фінансовому та банківському секторах, телекомунікаційному та цифровому секторах. Хоча умови фінансування залишаються складними, у 2024 році вони покращилися, а потреби в капітальних витратах протягом останніх місяців складали все більшу частку корпоративного попиту на кредити. Певні потреби у сфері торгівлі були задоволені завдяки діяльності з відбудови та часткового відновлення економіки, особливо поблизу великих міст, де деякі великі роздрібні торговельні центри змогли усунути пошкодження, відбудуватись і відновити роботу у 2023-2024 роках. У секторі цифрових технологій та телекомунікацій оператори мобільного та фіксованого зв'язку покрили потреби у розмірі 115,6 мільйона доларів США на відновлення інтернет-ліній та веж. У рамках припливу прямих іноземних інвестицій Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і МФК виділили 435 мільйонів доларів США на підтримку злиття компаній Lifecell і Датагруп-Воля, в результаті якого буде створений другий за величиною телекомунікаційний оператор в країні. Крім того, VEON – глобальний цифровий оператор – виділив 600 мільйонів доларів США на покращення зв'язку та надання цифрових послуг, необхідних для відбудови.

За оцінками МФК, що ґрунтуються на результатах RDNA2, приватний сектор потенційно може покрити третину загальних потреб; ці інвестиції стали б суттєвим доповненням до публічних інвестицій, враховуючи обмеженість ресурсів. Аналіз МФК 2023 року свідчить про те, що сприятливій реформи, спрямовані на розширення участі приватного сектору в ключових галузях, разом з інструментами зниження ризиків та іншими заходами підтримки, можуть відкрити широкі можливості для приватних інвестицій (внутрішніх та іноземних) та ДПП.¹⁸ Обнадійливим є те, що інвестори почали задовольняти пріоритетні потреби, а в кількох секторах готуються проекти, які сприятимуть відбудові

¹⁷ Пов'язані з наступними секторами: телекомунікації, цифрові технології та медіа; торгівля та промисловість; фінансовий та банківський сектор.

¹⁸ Див. МФК, *Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України*, 2023, [Посилання](#). Цей звіт продемонстрував, що за умови впровадження сприятливих реформ приватні інвестиції можуть покрити третину загальних потреб на відновлення та відбудову (відповідно до оцінки RDNA2 за період лютий 2022 – лютий 2023 рр.) або близько 18%, без значних змін у політичному/регуляторному середовищі. У звіті також зазначено, що такі реформи можуть розблокувати близько 283 мільярдів доларів США додаткових можливостей для приватних інвестицій для підвищення конкурентоспроможності, стійкості та сталого розвитку економіки України.

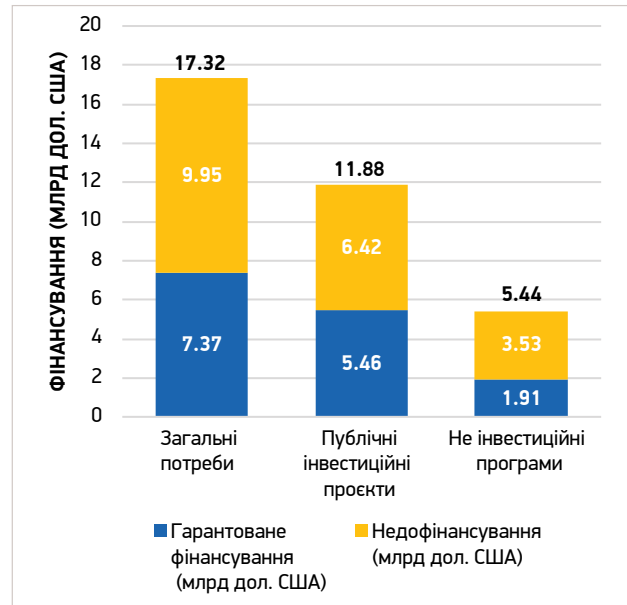
та майбутньому зростанню. Щоб активізувати цю діяльність, Уряд України розпочав амбітну програму реформ, спрямовану на усунення регуляторних перешкод, у координації з міжнародними партнерами в рамках Плану України та Матриці реформ, а також розробив інструменти зменшення ризиків та програми підтримки.

Пріоритети відновлення та відбудови на 2025 рік

Інвестиції у відновлення України є життєво важливими для її стійкості та інтеграції до ЄС. Визначення пріоритетних інвестицій у відновлення та відбудову має вирішальне значення для досягнення Україною довгострокової стійкості. Це також має йти пліч-о-пліч зі стратегічною метою вступу до ЄС, структурними реформами, передбаченими Планом України, та реформами, спрямованими на приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС у рамках переговорів про вступ до ЄС. Ця діяльність спрямована на відбудову інфраструктури країни, відродження її економіки, покращення соціальних умов та зміцнення інституційної бази відповідно до стандартів ЄС. Відновлення дає можливість не лише ліквідувати руйнування, спричинені російським вторгненням в Україну, а й відбудувати країну за принципом «краще, ніж було» впроваджуючи інноваційні рішення та реформи, які відповідають очікуванням для членства в ЄС. Інтеграція системи УПІ у 2024 році є важливою віхою в діяльності України з відновлення, оскільки вона дозволяє застосувати системний, прозорий та обґрунтований підхід до визначення пріоритетів у сфері публічних інвестицій. Ця система забезпечує узгодженість з національними цілями розвитку, підтримує ефективний розподіл ресурсів та закладає міцне підґрунтя для сталого розвитку. Крім того, ці інвестиції слугують платформою для задоволення нагальних потреб та перетворення України на стійку, сучасну та конкурентоспроможну економіку.

Пріоритети відновлення та відбудови України на 2025 рік включають державні інвестиційні проекти та неінвестиційні програми на загальну суму 17,32 мільярда доларів США, з яких 11,88 мільярда доларів США – інвестиційні проекти та 5,44 мільярда доларів США – неінвестиційні програми, із загальним дефіцитом фінансування у розмірі 9,96 мільярда доларів США. Пріоритетні проекти та програми класифікуються відповідно до дев'яти галузевих пріоритетних напрямів. Державні інвестиційні проекти були визначені з використанням системи УПІ, запровадженої у 2024 році, яка регулює процес ідентифікації, підготовки та визначення прі-

Рисунок 6. Потреби у фінансуванні та забезпечення фінансування інвестиційних проєктів з відновлення та відбудови, а також неінвестиційних програм

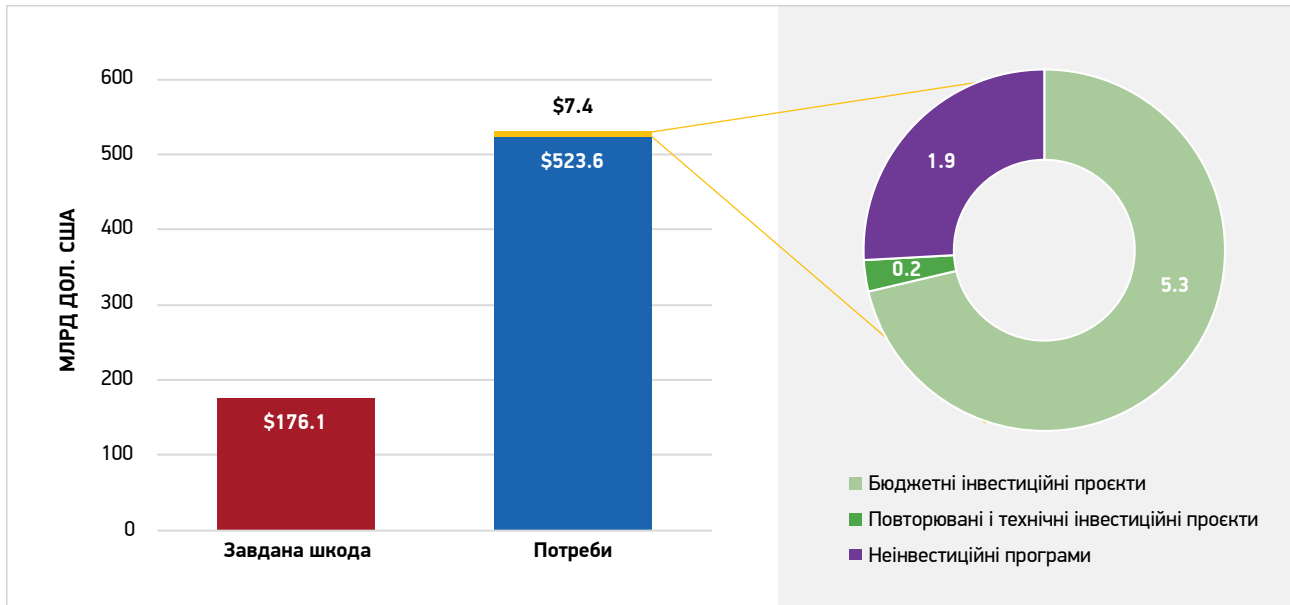

Джерело: команда з проведення оцінювання.

оритетності проєктів на рівні центрального Уряду. Проєкти були об'єднані в ЄПП, затверджені СІР на чолі з Прем'єр-міністром. Неінвестиційні програми, як-от компенсація за житло та розмінування, були визначені Мінрозвитку за участю профільних міністерств і затверджені Кабінетом Міністрів.

Для державних інвестиційних проєктів було забезпечено фінансування на суму 5,46 мільярда доларів США, в результаті чого дефіцит фінансування становить 6,43 мільярда доларів США. ЄПП включає 787 багаторічних проєктів загальною вартістю 61,7 мільярда доларів США, з яких 304 проєкти були визначені пріоритетними на 2025 рік з орієнтовною вартістю 11,88 мільярда доларів США (Рисунок 6). З них 92 проєкти отримали 5,25 мільярда доларів США фінансування коштом державного бюджету, державних гарантій та міжнародних фінансових організацій (МФО), тоді як 16 проєктів отримали 0,21 мільярда доларів США з поточного бюджету та коштом міжнародних грантів, але не є частиною державної інвестиційної програми. Для неінвестиційних програм було визначено 44 пріоритетні програми на загальну суму 5,44 мільярда доларів США, з яких 19 програм отримали 1,91 мільярда доларів США фінансування з коштів бюджету та коштів партнерів з розвитку, в результаті чого дефіцит фінансування для решти 25 програм склав 3,53 мільярда доларів США. Процес визначення пріоритетів відображає

Рисунок 7. Основні результати RDNA4: Завдана шкода, потреби та пріоритети фінансування на 2025 рік

Джерело: команда з проведення оцінювання.

зобов'язання Уряду України задовольнити нагальні потреби у відновленні країни, діючи при цьому в рамках реалістичних бюджетних обмежень. Ключовими міністерствами, залученими до цього процесу, є (Мінфін, Мінекономіки та Мінрозвитку, які спільно працюють над забезпеченням стратегічної, технічної та фінансової узгодженості. Ці пріоритетні проекти та програми охоплюють дев'ять ключових пріоритетних галузей, включно із транспортом, енергетикою, охороною здоров'я, освітою та житлово-комунальним господарством, які є важливими для швидкого відновлення України та досягнення довгострокових цілей її розвитку.

Залучення приватного сектору має вирішальне значення для подолання дефіциту фінансування в Україні. Приватний сектор відіграє важливу роль у подоланні дефіциту фінансування для цілей відновлення України та забезпечення сталого економічного зростання. Уряд України визначив пріоритетними реформи, спрямовані на збільшення залучення приватного сектору, включно з ДПП та інвестиційними стимулами. Такі сектори, як енергетика, транспорт та житлово-комунальне господарство, відкривають значні можливості для збільшення залучення приватного сектору, особливо в таких сферах, як виробництво відновлюваної енергії, концесії транспортної інфраструктури та реконструкція житла. Крім того, нещодавно прийнята Урядом політика державної власності, реформа в рамках Плану України, забезпечує основу для залучення приватного капіталу та вдосконалення рішень, що базуються на ринкових засадах. Однак реалізація цього потенціалу вима-

гатиме продовження реформ, спрямованих на покращення доступу до ринку, зміцнення інституційної бази та розробку механізмів зниження ризиків, які гарантуватимуть, що проекти залишатимуться життєздатними та привабливими для інвесторів. Ця діяльність має доповнюватися ініціативами з розбудови потенціалу, які підвищують спроможність центральних та місцевих органів влади розробляти та впроваджувати ДПП, забезпечуючи таким чином відповідність приватних інвестицій національним цілям відновлення та розвитку.

Впорядкування інвестицій та посилення ЄПП дасть змогу досягти максимального результату. Щоб досягти максимального впливу інвестицій у відновлення та відбудову, Уряду України слід зосередитися на впорядкуванні процесу визначення пріоритетів та підвищенні ефективності ЄПП. Основною рекомендацією є посилення стратегічного планування шляхом забезпечення відповідності інвестиційних проектів галузевим і територіальним стратегічним планам. Це покращить узгодженість між дизайном проектів та національними пріоритетами, водночас усунувши неефективність розподілу ресурсів. Інвестиції в підготовку проектів також мають вирішальне значення для підвищення технічної якості та готовності проектів; Група з підготовки проектів (ГПП) та Механізм підготовки проектів (PPF) відіграють ключову роль у цьому питанні. Важливо також розбудовувати спроможність до впровадження як на центральному, так і на місцевому рівнях за допомогою цільової технічної допомоги, навчальних програм та стандартизованих цифрових

інструментів для підтримки управління проєктами. Зміцнення спроможності місцевих органів влади через ініціативи з децентралізації дасть змогу регіональним органам влади визначати та реалізовувати пріоритети на місцевому рівні, забезпечуючи при цьому узгодженість з національними стратегіями. Нарешті, сприяння залученню приватного сектору через реформи та інноваційні механізми фінансу-

вання, як-от зелені облігації та змішане фінансування, матиме вирішальне значення для подолання значних фінансових розривів та просування порядку денного відновлення та відбудови України. На Рисунку 7 представлено візуальне узагальнення завданої шкоди, загальних потреб та профінансованих пріоритетів на 2025 рік, з ключовими точками даних, що надані у Таблиці 1.

Таблиця 1. Короткий огляд даних RDNA4

 Загалом	Загальний обсяг завданої прямої шкоди складає 176 мільярдів доларів США
	Загальні потреби становлять 524 мільярди доларів США протягом 10 років
	Пріоритети з відновлення та відбудови на 2025 рік (державні інвестиційні проєкти та програми) – 17,32 мільярда доларів США , з яких 7,4 мільярда доларів США забезпечені, а дефіцит фінансування становить 9,96 мільярда доларів США
 Вплив на населення	6,8 мільйонів осіб переміщені за межі України (УВКБ ООН)
	4,6 мільйона ВПО (Уряд України)
	35% домогосподарств, що складаються лише з жінок, повідомили, що живуть за межею прожиткового мінімуму
	84,7% сімей з трьома і більше дітьми живуть у бідності
	10% молоді втратили житло у 2024 році (вдвічі більше, ніж у 2023 році)
	Станом на 31 жовтня 2024 року Національна поліція зафіксувала 168 256 скарг на домашнє насильство
	72,5 мільярда доларів США потенційних фінансових наслідків в результаті збільшення неоплачуваної роботи жінок по догляду за дітьми з лютого 2022 року
 Макро-економічний вплив	Потреба у зовнішньому фінансуванні на 2025 рік становить 39,3 мільярда доларів США (без урахування зменшення навантаження від обслуговування боргу)
	У 2024 році ВВП становить 78% від ВВП 2021 року в реальному вираженні
	За даними Національної академії наук, рівень бідності зріс у 1,7 рази – з 20,6% у 2021 році до 35,5% у 2023 році.
 Соціальний сектор	13 відсотків житлового фонду було пошкоджено або зруйновано, що вплинуло на понад 2,5 мільйона домогосподарств
	Понад 10 відсотків інфраструктури системи освіти пошкоджено або зруйновано
	1 603 заклади охорони здоров'я (16,2%) були зруйновані або пошкоджені
	741 000 (20%) дітей шкільного віку навчаються у гібридному форматі через брак бомбосховищ, тоді як понад 443 000 (12%) навчаються виключно дистанційно через вторгнення Росії в Україну та міркування безпеки
	2,3 мільярда доларів США на соціальний захист ВПО та осіб з інвалідністю
	200 об'єктів інфраструктури соціального захисту було пошкоджено або зруйновано
	5 483 культурні та туристичні об'єкти було пошкоджено або зруйновано

 Виробничі сектори	40% населених пунктів Донецької та 18% Харківської областей мали «екстремальний» або «екстремальний+» рівень вразливості продовольчої безпеки у жовтні 2024 року, порівняно з 20% та 2% відповідно влітку Лише Херсонська область потребує 1,85 мільярда доларів США на ремонт іригаційних систем. Інші пріоритети: Одеська (49% іригаційних систем не працюють), Запорізька (57%), Полтавська (83%) та Рівненська (209 систем потребують відновлення) області У кожній четвертій компанії, яка повідомила про завдану шкоду, було пошкоджено понад 60 відсотків активів Кредитні збитки оцінюються на рівні 25 відсотків від обсягу чистого кредитного портфеля до вторгнення
 Інфраструктурні сектори	Понад 2,5 мільярда доларів США шкоди, завданої централізованому тепlopостачанню Втрата доходів в енергетичному секторі склала 72,3 мільярда доларів США, в тому числі 43,4 мільярда доларів США – втрати лише в електроенергетичному секторі Приблизно 30 відсотків залізничної інфраструктури залишається в циклі «пошкодження-ремонт» 977 мільйонів доларів США шкоди, завданої громадським об'єктам, просторам та зручностям; та 960 мільйонів доларів США шкоди, завданої місцевим об'єктам мобільності, включно з тротуарами та вуличним освітленням 8,5 мільйона осіб потребують базових послуг з водопостачання та водовідведення 2,21 мільярда доларів США шкоди, завданої приватному сектору в галузі телекомунікацій, цифрових технологій та медіа 12,2% домогосподарств втратили доступ до мобільного зв'язку
 Наскрізні сектори	14-відсоткове збільшення шкоди, завданої лісам та природним ландшафтам за 12 місяців, яка сягнула 698 845 га 34,4-відсоткове збільшення щорічного реагування Державної служби з надзвичайних ситуацій з 2021 року, в середньому 479 055 виїздів для проведення рятувальних операцій на рік 433 мільйони доларів США шкоди, завданої інфраструктурі сектору правосуддя та державного управління 138 503 км² території, забрудненої вибухонебезпечними предмети 29,8 мільярда доларів США передбачено на гуманітарну діяльність з розмінування

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: дані станом на 31 грудня 2024 року, якщо не вказано інше. ВВП = валовий внутрішній продукт; ВПО = внутрішньо переміщена особа; L2UKR = опитування Світового банку «Дослухаючись до громадян України»; УВКБ ООН = Управління Верховного комісара ООН у справах біженців.

ВСТУП

Вторгнення в Україну в 2022 році

З лютого 2022 року війна проходила різні за інтенсивністю етапи (відображено на Рисунку 8). Втрати серед цивільного населення були значними. З 24 лютого 2022 року понад 12 456 осіб загинули, понад 28 000 отримали поранення, а мільйони втратили свої домівки.¹⁹ Згідно з статистичними даними Уряду України, станом на 18 січня 2025 року 19 546 українських дітей були депортовані та/або примусово переміщені до Росії.²⁰

Протягом перших місяців руйнувань зазнали кілька міст, муніципалітетів та регіонів, особливо на територіях тимчасово непідконтрольних Урядові України. З квітня 2022 року Уряд України повернув під свій контроль більше половини цієї території; і загалом з літа 2022 року і дотепер основна лінія зіткнення суттєво не змінилася. Ракетні обстріли та атаки бойових безпілотників, здійснені щодо об'єктів критичної інфраструктури України, особливо об'єктів енергетичної інфраструктури та житлового фонду, посилювалися на початку жовтня 2022 року і тривали протягом осені та зими 2022/2023 років. Нападів зазнали великі міста та щонайменше 16 областей України, внаслідок чого мільйони людей залишилися без електрики, води та/або теплопостачання.

Протягом 2023 року мали місце регулярні інтенсивні атаки на інфраструктуру переважно на південному сході, що охоплювали багато регіонів. Прорив дамби Каховської ГЕС та її руйнування у червні 2023 року призвели до масштабних повеней, від яких постраждали 80 населених пунктів у кількох областях. Протягом останніх місяців 2023 року були здійснені напади на порти, зокрема в Одеській і Миколаївській областях та вздовж річки Дунай, а також зросла інтенсивність нападів на об'єкти інфраструктури, особливо на південному сході. Атаки авіації та бойових безпілотників, а також артилерійські обстріли здійснювалися за межами встановлених зон бойових дій і надалі завдавали шкоди таким містам, як Київ.

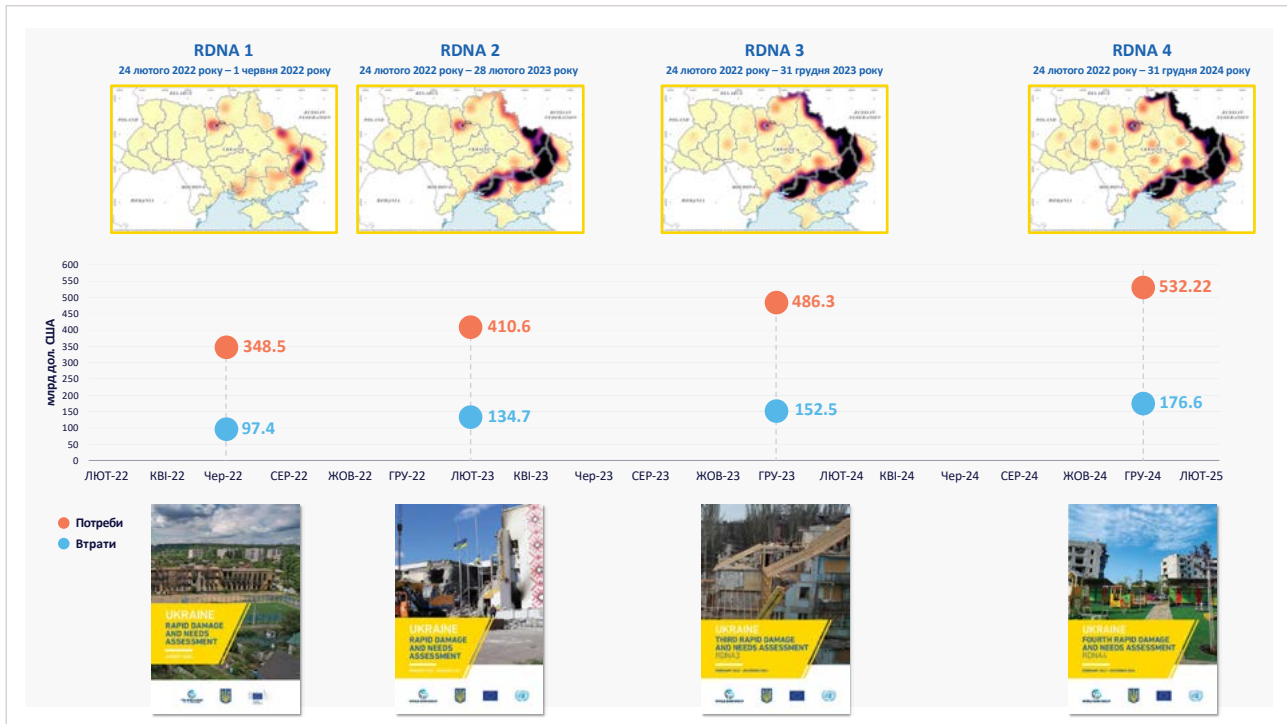
Упродовж 2024 року бойові дії значно загострилися, повітряні удари завдавалися як уздовж лінії зіткнення, так і по всій території України. Посилювалися бойові дії у прифронтових районах, особливо на сході України. У 2024 році збільшилася кількість авіаударів у містах та по критично важливих об'єктах енергетичної, транспортної та іншої інфраструктури (див. Рисунок 8).²¹

¹⁹ УВКПЛ ООН, «Захист цивільних осіб у збройному конфлікті – грудень 2024 року», 7 січня 2025 року, [Посилання](#). Очікується, що реальні цифри будуть вищими, однак отримання інформації з різних регіонів країни є складним завданням, і багато звітів все ще потребують перевірки.

²⁰ З цієї кількості 388 дітей повернули. Зросла кількість зниклих безвісти дітей. З лютого 2022 року було знайдено 36 868 зниклих дітей, а 1 952 залишаються зниклими безвісти. Уряд України, вебсайт «Діти війни» (станом на 18 січня 2025 року), [Посилання](#).

²¹ Регулярні оновлення та дані від Міжнародної кризової групи в Україні, [Посилання](#); та ACLED Монітор конфлікту в Україні, [Посилання](#).

Рисунок 8. Просторова динаміка російського вторгнення в Україну до 31 грудня 2024 року, та Україна: RDNA

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: карта складена на основі даних про місцезнаходження та події збройного конфлікту (ACLED) з урахуванням середньомісячної кількості подій конфлікту. Детальніше про ACLED див. Clionadh Raleigh та ін., «Представляємо ACLED: Дані про місця збройних конфліктів та події», Journal of Peace Research 47, no. 5 (2010): 651-60, [Посилання](#). Події конфлікту стосуються боїв і вибухів/віддаленого застосування сили, класифікованих за методологією ACLED. RDNA = Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення.

Реагування на надзвичайні ситуації та гуманітарне реагування

3 лютого 2022 року Уряд України продовжує надавати та координувати гуманітарну допомогу постраждалим регіонам та населенню. Онлайн-платформи гуманітарної підтримки, якими управляють державні органи влади та волонтери, були створені для надання послуг, координації та підтримки України; вони надають грошову допомогу та житлові субсидії для ВПО і є важливим джерелом забезпечення життєдіяльності.

Станом на грудень 2024 року ЄС, його держави-члени та фінансові установи надали різні види допомоги у надзвичайних ситуаціях та гумані-

тарної допомоги, включно з гуманітарною, економічною, політичною, фінансовою та військовою підтримкою, а також фінансуванням для українців в ЄС.²² 3 лютого 2022 року ЄС та країни-члени ЄС мобілізували понад 3,7 мільярда євро на гуманітарну допомогу (включно з 950 мільйонами євро, виділеними Україні ЄК, в тому числі на підтримку забезпечення основними предметами першої необхідності (як-от продукти харчування та вода), охорону здоров'я (включно з психічним здоров'ям та психосоціальною підтримкою), житло на випадок надзвичайних ситуацій та підготовку до зими, захист (включно з навчанням у надзвичайних ситуаці-

²² ЄК, «Солідарність ЄС з Україною», [Посилання](#).

ях) та грошову допомогу для задоволення базових потреб.²³ Крім того, за допомогою УСРМ, ЄС надав Україні 153 488 тонн допомоги, включно з предметами та обладнанням, пов'язаними з радіологічними, хімічними, біологічними та ядерними (РХБЯ) загрозами, притулками та предметами, пов'язаними з притулками (як-от побутова техніка, кухонне приладдя та постільна білизна), спеціалізованими транспортними засобами (в тому числі каретами швидкої допомоги та пожежними машинами), обладнанням та тренінгами з гуманітарного розмінування, а також комп'ютерами в рамках ініціативи «Ноутбуки для України». ЄС розгорнув цілу низку засобів rescEU, включно з медичними запасами, запасами засобів захисту від РХБЯ загроз, притулками та енергоносіями (розміщеними в країнах-членах ЄС), а також допомогу з резерву приватного сектору rescEU, і координував медичну евакуацію понад 4 000 українських пацієнтів, які терміново потребували лікування. Логістичні хаби УСРМ у Польщі, Румунії та Словаччині відіграли вирішальну роль у наданні цієї допомоги.²⁴

З лютого 2022 року ООН у партнерстві з гуманітарним співтовариством посилила свою присутність в Україні, надавши допомогу 15,8 мільйона осіб у 2022 році та 11 мільйонам осіб у 2023 році. Вартість цієї допомоги, яка розподіляється у формі готівки, тимчасового житла і ремонту житлових будинків, харчових продуктів, ліків, генераторів, послуг піклування та зимових речей становить 6,45 мільярда доларів США. У 2024 році Гуманітарна команда в Україні надала життєво необхідну допомогу²⁵ понад 8 мільйонам осіб, особливо у прифронтових районах, завдяки гуманітарному фінансуванню на суму близько 2 мільярдів доларів США від 39 країн-членів ООН та багатьох приватних донорів.²⁶ У 2024 році система розвитку ООН реалізувала понад 815 мільйонів доларів США інвестицій на підтримку діяльності Уряду з раннього відновлення, зосередившись на інвестиціях на відновлення громад у житло, енергетику, соціальну інфраструктуру, гуманітарне розмінування, місцевий економічний розвиток, психічне здоров'я та психологічну підтримку. Інвестиції також спрямовані на посилення спроможності національних систем і мобілізацію громад.²⁷

Заходи з відновлення та відбудови

Уряд України спрямовує діяльність з відновлення та відбудови у відповідних сферах, створивши відповідні інституційні структури (див. Рисунок 9). У травні 2024 року було створено СІР. Рада під головуванням Прем'єр-міністра допомагає координувати дії органів виконавчої влади, пов'язані з узгодженням стратегічних пріоритетів публічних інвестицій, а також готувати пропозиції до ЄПП здійснення публічних інвестицій. На шостому засіданні СІР затвердила основні напрями відновлення, які використовуються для формування інвестиційних пріоритетів на 2025 рік, а саме: соціальна сфера (відновлення житла, освіта і наука, охорона здоров'я, соціальний захист); відновлення інфраструктури (енергетика, зокрема захист енергетичних об'єктів, а також транспорт, водопостачання та водовідве-

дення); розмінування та цивільний захист (зокрема розбудова укриттів).

Уряд України схвалив План України для Ukraine Facility.²⁸ План, підготовлений Урядом України, був схвалений ЄС у травні 2024 року і наразі триває його реалізація. План є всеохоплюючою програмою реформ та інвестицій на період 2024–2027 років, що охоплює більшість секторів української економіки, включно з транспортом, енергетикою, зеленою та цифровою трансформацією, людським капіталом та іншими. Більшість реформ, передбачених Планом, підтримують прагнення України щодо вступу в ЄС. План також передбачає інвестиції у такі сфери, як освіта, охорона здоров'я, бізнес-середовище, транспорт, енергетика чи розмінування, в тому числі на

²³ Додаткові 76 мільйонів євро на гуманітарну допомогу було виділено Молдові до 2024 року, починаючи з початкового запиту на допомогу. У 2025 році додатково виділено 140 мільйонів євро на гуманітарну допомогу Україні та 8 мільйонів євро для Молдови.

²⁴ Через УСРМ у 2022 та 2023 роках було надано додаткову підтримку Молдові, Словаччині, Північній Македонії, Польщі, Чехії та Кіпру у відповідь на запити щодо допомоги з житлом, засобами гігієни, ліками та медичними товарами, енергоносіями, обладнаннями навчальними класами та меблями.

²⁵ ОСНА, «Україна: Панель гуманітарного реагування (2024)», грудень 2024 р., [Посилання](#).

²⁶ Система фінансового моніторингу, «План гуманітарного реагування в Україні на 2023 рік», грудень 2024 року, [Посилання](#).

²⁷ Організація Об'єднаних Націй, «Програми ООН з відновлення в Україні», грудень 2024 року, [Посилання](#).

²⁸ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 р. № 244-р, Київ, «Про схвалення Плану України», [Посилання](#).

місцевому рівні.²⁹ Розробка та реалізація Плану координується Мінекономіки разом з більшістю інших галузевих міністерств, у співпраці з представниками регіональних та місцевих органів влади, приватного сектору, експертами та аналітичними центрами. Крім того, Ukraine Facility надає подальшу підтримку через Інвестиційну рамкову програму для України (Ukraine Investment Framework), надаючи гранти та гарантії, щоб зменшити ризики для приватних інвестицій, а також шляхом надання широкої технічної допомоги.

У 2024 році амбітний порядок денний реформ в Україні був консолідований у Матриці реформ – онлайн «аналітичному інструменті для ефективного ухвалення рішень та управління ходом реформ».³⁰ Матриця реформ містить 325 попередніх умов та рекомендацій, які відповідають 531 показнику, що мають бути реалізовані протягом наступних 10 років. Пріоритетними сферами є правосуддя, основоположні права та безпека, енергетика, фінансові послуги та фінансово-бюджетні аспекти. За перші три квартали 2024 року Україна вже досягла 199 індикаторів.

У 2023 році Уряд України, країни G7, ЄС та МФО спільно започаткували Українську платформу донорів, покликану сприяти координації фінансування, порядку денного реформ та зростанню приватного сектору.³¹ З того часу вона розширилася до п'яти додаткових членів і дев'яти спостерігачів. Платформа проводить регулярні зустрічі для координації підтримки нагальних фінансових потреб України та майбутнього економічного відновлення та відбудови. Станом на грудень 2024 року члени, спостерігачі та учасники Платформи виділили понад 233 мільярди доларів США на економічну підтримку, включно з бюджетною підтримкою та підтримкою на відновлення та відбудову. Це зокрема стосується кредитної ініціативи «Прискорення отримання надзвичайних доходів» (ERA), в рамках якої буде надано близько 50 мільярдів доларів США для фінансування військових, бюджетних потреб України та потреб на відновлення країни. Що стосується бюджетної підтримки, то з лютого 2022 року Україна отримала понад 118 мільярдів доларів США від членів, спостерігачів та учасників платформи.³² У 2024 році було

створено Консультативну раду бізнесу (КРБ) з метою підтримки процесу ухвалення рішень Платформи шляхом надання необхідної консультативної та експертної допомоги, бізнес-інсайтів та вирішення проблем для сприяння покращенню інвестиційного клімату в Україні для залучення інвестицій приватного сектору.

Уряд України також впроваджує низку реформ, що стосуються сектору будівництва, децентралізації, енергоефективності та УПІ. У грудні 2023 року Уряд України схвалив Дорожню карту реформування УПІ, яка враховує рекомендації Міжнародного валютного фонду (МВФ), ЄК та Світового банку. Згідно з дорожньою картою, запроваджено цільову систему УПІ, яка оптимізує та адаптує процеси прийняття рішень до нових викликів. Система буде зосереджена на визначенні пріоритетів, фінансовій стійкості, ефективності та результативності, своєчасності, екологічній стійкості, інклюзивності та доступності, прозорості та підзвітності. У 2024 році Уряд України схвалив план заходів з реалізації дорожньої карти.³³

Для підтримки процесу відновлення та відбудови було впроваджено низку інституційних та політичних реформ. Мінрозвитку сприяє координації та ефективному відновленню постраждалих від війни регіонів. Для підтримки більш системного підходу до планування відновлення України було створено посаду Віце-прем'єр-міністра з відновлення України, який одночасно очолює Мінрозвитку. Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України (Агентство відновлення) через свої регіональні підрозділи відповідає за найбільші інфраструктурні проєкти на національному рівні, а також підтримує та реалізує регіональні та місцеві проєкти з відновлення на основі запитів відповідних замовників проєктів. Діяльність Агентства відновлення координується Мінрозвитку.

Територіальні громади відповідають за розробку документів планування, налагодження комунікації з міжнародними партнерами та реалізацію проєктів з відновлення на відповідних територіях. Їхня діяльність має бути інклюзивною та передбачати залучення та консультації з громадянським

²⁹ Ukraine Facility, «План України на 2024–2027 роки», [Посилання](#). Децентралізація та регіональна політика розглядаються як частина секторальних реформ.

³⁰ Див. веб-сайт Матриці реформ за Посиланням, [Посилання](#).

³¹ Див. веб-сайт Української платформи донорів за Посиланням, [Посилання](#).

³² Мінфін, «Спільне комюніке за підсумками дванадцятого засідання Керівного комітету Української платформи донорів. 14.01.2025», 15 січня 2025 року, [Посилання](#).

³³ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 червня 2024 р. № 588-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Дорожньої карти реформування УПІ на 2024–2028 роки», [Посилання](#).

Рисунок 9. Схематичне зображення установ національного та місцевого рівнів, що залучені до відновлення та відбудови

Джерело: команда з проведення оцінювання.

суспільством на місцевому рівні. Обласні державні адміністрації або обласні військові адміністрації можуть бути уповноважені реалізовувати проекти з відновлення від імені територіальних громад.

ЄС рішуче налаштований підтримувати відновлення та відбудову України й тісно пов'язує цю підтримку з прогресом України на шляху до членства в ЄС. Загалом ЄС надав Україні та громадянам України близько 130 мільярдів євро у рамках загальної підтримки. Станом на березень 2024 року ЄС створив спеціальний інструмент фінансування у розмірі до 50 мільярдів євро для надання прогнозованої та гнучкої підтримки Україні на період 2024-2027 років з метою сприяння її відновленню, відбудові та модернізації відповідно до її шляху до ЄС. У 2024 році загалом було мобілізовано 19,6 мільярда євро за всіма трьома напрямками, з яких 16,4 мільярда євро вже виплачено. У рамках Інвестиційної програми для України в червні на Міжнародній конферен-

ції з питань відновлення України 2024 у Берліні було підписано перші угоди про надання грантів та гарантій на суму 1,4 мільярда євро з метою підтримки відновлення України та залучення інвестицій приватного сектору. Вони, зокрема, будуть спрямовані на ремонт, відновлення та розвиток енергетичної та транспортної інфраструктури, підтримку муніципалітетів, а також розширення доступу до фінансування для малих та середніх підприємств.

З моменту подання заявки на членство у ЄС у лютому 2022 року Україна досягла значного прогресу. Європейська Рада схвалила рішення про початок переговорів про вступ у грудні 2023 року, а на першій міжУрядовій конференції у червні 2024 року було офіційно відкрито переговори з Україною. Двосторонні скринінгові зустрічі розпочалися в липні 2024 року і триватимуть до осені 2025 року з огляду на відкриття переговорів за всіма кластерами *acquis* ЄС. З метою підтримки зусиль України

з відновлення та відбудови у березні 2024 року набуло чинності рішення про Ukraine Facility. В рамках Ukraine Facility передбачено виділення до 50 мільярдів євро на 2024-2027 роки для підтримки макрофінансової стабільності, модернізації та критично важливих, спрямованих на зростання, реформ, що сприяють наближенню до ЄС, включно з підтримкою процесу вступу, а також сприяють відновленню, відбудові та модернізації України, зокрема, шляхом залучення інвестицій приватного сектору.³⁴ Основою Ukraine Facility є План України. Ґрунтуючись, зокрема, на висновках RDNA3, план окреслює ключові реформи та інвестиції, спрямовані на забезпечення сталого економічного зростання, залучення інвес-

тицій та розкриття потенціалу зростання України в середньостроковій та довгостроковій перспективі (також див. Вставку 3). Крім того, Інвестиційна рамкова програма для України має на меті мобілізувати 40 мільярдів євро інвестицій та підкреслює відданість ЄС відновленню, стійкості та майбутній інтеграції України до ЄС.³⁵ Завдяки цим заходам ЄК та держави-члени підтримують Україну в її зусиллях з реалізації Плану України та допомагають Україні привести своє законодавство у відповідність до законодавства ЄС – як шляхом здійснення капітальних інвестицій, так і шляхом надання технічної допомоги.

Вставка 3. Європейська Комісія – реформи, реалізовані у 2024 році згідно з Планом України

Енергетична та кліматична політика

Комплексний Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року, схвалений у червні 2024 року, є основним програмним документом щодо досягнення кліматичної нейтральності в Україні, що містить цілі зі скорочення викидів парникових газів за рахунок збільшення частки ВДЕ, створення механізму ціноутворення на викиди вуглецю та стимулювання енергозбереження відповідно до цілей ЄС щодо кліматичної нейтральності.

Законодавство про доброчесність та прозорість на оптовому енергетичному ринку (REMIT), яке набуло чинності у січні 2024 року, є першим кроком до вдосконалення регуляторної бази в енергетичному секторі України шляхом підвищення прозорості ринку.

Законодавство про перші кроки щодо запобігання, зменшення та контролю промислового забруднення, яке набуло чинності у серпні 2024 року, відкриває перспективи для узгодження з ключовими екологічними політиками ЄС.

Державні підприємства та публічні інвестиції

Законодавство про корпоративне управління державними підприємствами (ДП), яке набуло чинності у березні 2024 року, сприяє створенню більш ефективної та прозорої системи управління ДП, враховуючи керівні принципи ОЕСР та визначаючи повноваження наглядової ради.

План заходів з реалізації Дорожньої карти реформування УПІ, схвалений у червні 2024 року, прокладає шлях до стратегічного планування публічних інвестицій у тісному зв'язку з бюджетним плануванням, а також єдиних підходів до відбору, оцінки та моніторингу інвестиційних проєктів.

Верховенство права

Збільшення штату Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, затверджене у відповідному законі про бюджет у вересні 2024 року, сприяє зміцненню загальної спроможності антикорупційної інфраструктури в Україні.

Джерело: оцінка першого та другого запиту України на фінансування в рамках Плану України³⁶.

³⁴ ЄК, Ukraine Facility, [Посилання](#).

³⁵ ЄК, «Україна – Статус членства: Країна-кандидат», [Посилання](#).

³⁶ Додаток до Виконавчого рішення Ради з оцінкою першого запиту на фінансування, Посилання та другого запиту на фінансування, [Посилання](#).

ООН в Україні ефективно використовує свою значну операційну присутність (24 агентства та понад 3300 співробітників по всій країні) для підтримки громад у реалізації ініціатив з відновлення та відбудови. Лише у 2024 році ООН мобілізувала понад 815 мільйонів доларів США на заходи з відновлення в Україні. Громади мобілізуються, формулюють свої потреби та розбудовують потенціал для власного відновлення. ООН приділяє значну увагу підтримці інтеграції вразливих груп і прагне забезпечити, щоб процес відновлення приносив користь найбільш вразливим верствам населення, зменшував нерівність, сприяв соціальній згуртованості та забезпеченню засобів до існування. У співпраці з Урядом України та Мікророзвитку ООН в Україні створила гнучкий Фонд відновлення українських громад.³⁷ Фонд надає підтримку громадам, зокрема у Сумській, Херсонській та Миколаївській областях, які самостійно здійснюють заходи з відновлення та намагаються зменшити поточні та запобігти майбутнім гуманітарним потребам, відновити соціальний та економічний устрій, а також створити умови для добровільного повернення людей до своїх домівок та налагодження їхнього життя. Ці зусилля з раннього відновлення, орієнтовані на громади, тісно пов'язані з гуманітарними заходами, заходами з відновлення та соціальної згуртованості.

У період з лютого 2022 року по грудень 2024 року Світовий банк, МФК та MIGA мобілізували близько 77 мільярдів доларів США на фінансову підтримку України.³⁸ У грудні 2022 року Світовий банк заснував Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF) для спрямування донорської підтримки.³⁹ URTF забезпечує скоординований механізм фінансування та підтримки, який допомагає Уряду України підтримувати свою адміністративну спроможність та спроможність надавати послуги, здійснювати заходи з надання гуманітарної допомоги, а також планувати та впроваджувати порядок денний відновлення та реформування в Україні. Проєкти, що фінансуються в рамках URTF, спрямовані на ремонт пошкодженої інфраструктури, відновлення надання державних послуг та підтримання економічної діяльності у сферах охорони здоров'я, енергетики, логістики, сільського господарства та житла. Цільовий фонд також відіграє

важливу роль на шляху України до реформ, оскільки підтримує заходи, що допомагають впроваджувати реформи, визначені в Матриці реформ. Станом на грудень 2024 року URTF акумулював 2 мільярди доларів США від 17 країн-донорів і надавав гранти на підтримку раннього відновлення, адміністративної спроможності Уряду та критично важливих реформ.

На додаток до URTF, Група Світового банку пропонує низку цільових фондів, фінансових посередників, гарантій, співфінансування та паралельного фінансування, а також інші фінансові інструменти, щоб допомогти Уряду України підтримувати надання основних державних послуг, відновлювати критично важливу інфраструктуру, підтримувати приватний сектор та задовольняти потреби, визначені в RDNA. Флагманським фінансовим інструментом Світового банку для України є проєкт «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE), який дозволяє міжнародним донорам надавати допомогу та сприяє підтримці надання основних державних послуг. Це забезпечує виплату заробітної плати вчителям, працівникам служб швидкого реагування та аварійних служб; надання соціальної допомоги ВПО та особам похилого віку; а також підтримку в просуванні економічних реформ для забезпечення довгострокової стійкості та зростання, зміцнення інституційної спроможності. Світовий банк також підтримує підготовку та реалізацію рамкових проєктів у відповідь на потреби України у допомозі в надзвичайних ситуаціях. Рамкові проєкти розроблені таким чином, щоб їх можна було масштабувати для залучення додаткового фінансування у разі його отримання. Багатогалузева підтримка, що надається з лютого 2022 року, ґрунтується на багаторічному партнерстві у сфері розвитку та створює підґрунтя для стійкого відновлення після відновлення миру.⁴⁰ Перелік поточних проєктів, що підтримуються Світовим банком, затверджених з лютого 2024 року, наведено у Вставці 4. Станом на грудень 2024 року МФК надала фінансування на суму 1,4 мільярда доларів США, мобілізувавши додатково 760 мільйонів доларів США, в результаті чого загальний обсяг фінансування склав 2,2 мільярда доларів США.⁴¹ MIGA видала нові гарантії в Україні на суму 227 мільйонів доларів США.

³⁷ Організація Об'єднаних Націй, «Фонд відновлення українських громад», [Посилання](#).

³⁸ Зазначається, що Група Світового банку не надає окремих цифр щодо фінансування реагування на надзвичайні ситуації та відновлення/відбудови.

³⁹ Світовий банк, «Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF)», [Посилання](#).

⁴⁰ Світовий банк, «Світовий банк і Україна: Закладання фундаменту для відновлення в умовах війни», 30 листопада 2023 р., [Посилання](#).

⁴¹ МФК, «МФК започатковує пакет заходів реагування на суму 2 мільярди доларів США для підтримки приватного сектору України», прес-реліз, 15 грудня 2022 р., [Посилання](#).

Вставка 4. Проєкти, що підтримуються Світовим банком, затверджені у 2024 році

Перша Позика на політику розвитку (ППР) «Основи зростання», затверджена у березні 2024 року, передбачає підтримку діяльності органів влади, спрямованої на (i) зміцнення засад економічної політики з метою сприяння структурному оновленню економіки для забезпечення сталого зростання; та (ii) посилення макрофінансової стабільності для створення сприятливого середовища для зростання. Фінансування ППР забезпечується з двох джерел: 984 мільйони доларів США кредиту МБПР, наданого в рамках Цільового фонду з надання необхідної кредитної підтримки Україні (ADVANCE) за підтримки Японії, та позика у розмірі 516 мільйонів доларів США, гарантована Сполученим Королівством.

Програма «Підвищення доступності та стійкості освіти в умовах кризи в Україні» (LEARN), затверджена у серпні 2024 року, інвестуватиме загалом 415 мільйонів доларів США у реалізацію реформи «Нова українська школа» (НУШ). Заходи в рамках програми будуть спрямовані на покращення загальних умов безпеки в школах, забезпечення безкоштовного проїзду для вразливих категорій учнів, проведення навчання вчителів, закупівлю підручників та посилення управління в галузі освіти.

Програма стійкого, інклюзивного та сталого підприємництва (RISE), Програма для результатів, затверджена у жовтні 2024 року, підвищить ефективність державної підтримки малих та середніх підприємств (МСП) з акцентом на «зелену» конкурентоспроможність.

Екстрений проєкт надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE), затверджений у жовтні 2024 року, сприяє підтримці інклюзивного сільськогосподарського виробництва та забезпеченню негайного та ефективного реагування на відповідні кризові та надзвичайні ситуації.

Програма «Підтримка відбудови шляхом розумного фіскального управління» (SURGE), затверджена в листопаді 2024 року, спрямована на надання допомоги Уряду України в удосконаленні системи УПІ на центральному рівні та покращенні управління державними фінансами та фіскального врядування на місцевому і регіональному рівнях.

Програма «Трансформація охорони здоров'я шляхом реформи та інвестицій в ефективність» (THRIVE), затверджена у грудні 2024 року, має на меті допомогти Уряду України підвищити ефективність державних витратів у секторі охорони здоров'я на тлі фінансових проблем, спричинених вторгненням.

Друга Позика на політику розвитку «Основи зростання», затверджена у грудні 2024 року, передбачає підтримку діяльності органів влади, спрямованої на (i) зміцнення засад економічної політики з метою сприяння структурному оновленню економіки для забезпечення сталого зростання; та (ii) посилення макрофінансової стабільності для створення сприятливого середовища для зростання. В рамках ППР отримано фінансову підтримку у розмірі 1 мільярда доларів США від Фонду фінансового посередництва зі сприяння залученню ресурсів для інвестування у зміцнення України (F.O.R.T.I.S. Ukraine FIF), 567 мільйонів доларів США позики МБПР, наданої в рамках Цільового фонду ADVANCE Ukraine за підтримки Японії, та 484 мільйони доларів США позики МБПР під гарантію Великої Британії.

Джерело: Світовий банк, «Фінансова підтримка, мобілізована для України з 24 лютого 2022 року», 23 грудня 2024 року, [Посилання](#). Перелік проєктів, затверджених до грудня 2023 року, наведено в RDNA3.

Цілі та методологія RDNA4

В RDNA4 розглядаються соціальний, інфраструктурний та виробничий сектори, а також міжгалузеві сектори та питання. В RDNA4 оцінюється вплив за період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року. При цьому, оцінка ґрунтується на результатах та аналітиці RDNA1, яка охоплювала період з 24 лютого до 1 червня 2022 року; RDNA2, яка охо-

плювала період з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року; та RDNA3, яка охоплювала період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року (див. Вставку 5). RDNA4 також враховує важливі оцінки, зокрема Оцінку потреб після катастрофи на Каховській греблі у 2023 році (PDNA)⁴² та деякі інші аналітичні матеріали.⁴³

Вставка 5. Перша, друга та третя Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення в Україні (RDNA1, RDNA2, RDNA3)

RDNA1 фокусувався на перших трьох місяцях вторгнення. За її результатами, пряма шкода оцінена у розмірі **97 мільярдів доларів США** (за період з 24 лютого до 1 червня 2022 року), збитки – **252 мільярди доларів США** (враховуючи в цілому 21 місяць, з яких 3 місяці фактичних і 18 місяців прогнозованих збитків), а також **349 мільярдів доларів США** складають потреби на відновлення та відбудову (протягом 10 років). Найбільше постраждали житловий сектор (40% від загального обсягу шкоди), транспорт (31%), а також торгівля та промисловість (10%). Найбільш постраждалими областями з точки зору прямої шкоди, були Донецька, Луганська та Харківська, за ними йдуть Київська, Чернігівська та Запорізька.

RDNA2 зосереджена на першому році з моменту вторгнення Росії в Україну. За її результатами пряма шкода оцінюється у **134 мільярди доларів США** (за період з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року), **289 мільярдів доларів США** складають збитки (в цілому за 30 місяців, включаючи 12 місяців фактичних збитків і 18 місяців прогнозованих збитків), а також **411 мільярдів доларів США** – потреби на відновлення та відбудову (протягом 10 років). Згідно з оцінкою RDNA2, пріоритети реалізації на 2023 рік становлять близько **14 мільярдів доларів США**, або майже 3,5 відсотка від загальної суми визначених потреб. Найбільше постраждали житловий сектор (38%), транспорт (26%), енергетика (8%), торгівля та промисловість (8%) і сільське господарство (6%). Найбільшою прямої шкоди зазнали Донецька, Харківська, Луганська, Запорізька, Київська та Херсонська області.

RDNA3 зосереджується на майже двох роках, що минули з моменту вторгнення. За її результатами пряма шкода оцінена у **152 мільярди доларів США** (з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року), **499 мільярдів доларів США** збитків (в цілому за 40 місяців, включно з 22 місяцями фактичних збитків і 18 місяцями прогнозованих збитків), а також **486 мільярдів доларів США** на відновлення та відбудову (протягом 10 років).

Найбільше постраждали житловий сектор (37%), транспорт (22%), торгівля та промисловість (10%), енергетика (7%) та сільське господарство (7%). Найбільшою шкоди було завдано Донецькій, Харківській, Луганській, Запорізькій, Херсонській та Київській областям. До RDNA3 також увійшли пріоритети на 2024 рік, визначені галузовими міністерствами (за оцінками, на суму 15 мільярдів доларів США).

Джерела: Світовий банк, Уряд України та Європейська Комісія, «Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення», 2022 рік, [Посилання](#); Світовий банк, Уряд України, Європейська Комісія та ООН, «Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення: лютий 2022 – лютий 2023 рр.», березень 2023 р., [Посилання](#); Світовий банк, Уряд України, Європейська Комісія та ООН, «Україна: Третя швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення: лютий 2022 – грудень 2023», лютий 2024, [Посилання](#).

⁴² Уряд України та ООН, «Оцінка потреб після катастрофи: катастрофа на Каховській греблі, Україна, 2023 рік», 2023, [Посилання](#).

⁴³ Див. RDNA3 для отримання інформації про звіти, опубліковані станом на лютий 2023 року. У 2024 році були опубліковані наступні звіти: Київська школа економіки (КШЕ), «Звіт про збитки внаслідок військової агресії Росії проти України», 2024р., [Посилання](#); КШЕ, «Звіт про прямі шкоди внаслідок руйнувань інфраструктури в результаті військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року», 2024 р., [Посилання](#); Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), «Оновлений дворічний звіт про захист цивільного населення: Вплив бойових дій на цивільне населення з 24 лютого 2022 року», 2024., [Посилання](#); Організація Об'єднаних Націй, «Напади на енергетичну інфраструктуру України: Шкода для цивільного населення», 2024, [Посилання](#); UNESCO, «Аналіз шкоди, спричиненої війною науковому сектору України, та її наслідків», 2024 р., [Посилання](#); Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН), «Вплив війни на молодь в Україні-2024», 2024, [Посилання](#); ПРООН, «Потреби людей в Україні в умовах повномасштабного російського вторгнення – хвиля 3», 2024, [Посилання](#); ПРООН, «Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні», 2024, [Посилання](#); Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів, «Російсько-українська війна: вплив на довкілля», 2024, [Посилання](#); (МОН), «Війна та освіта. 2 роки повномасштабного вторгнення». [Посилання](#).

RDNA4 ґрунтується на всесвітньо визнаній методології PDNA, спільно розробленій Світовим банком, ЄС та Організацією Об'єднаних Націй. Цей підхід застосовується в усьому світі після катастроф і війн для планування відновлення та відбудови. У звіті використовується стандартна термінологія; ключові терміни наведено у Вставці 6. Використання глобального підходу та стандартної термінології спрощує проведення будь-яких подальших оцінок. Невід'ємною частиною оцінки в усіх секторах є розуміння прямої та непрямої шкоди, збитків і впливу на населення; застосування до відбудови принципу «краще, ніж було»; а також використання принципів зеленого, стійкого, інклюзивного та сталого відновлення та відбудови при оцінці потреб. У RDNA4 оцінюються загальні потреби на період 10 років; і, на відміну від RDNA3, середньострокові потреби не оцінювалися. За наявності інформації, потреби на відновлення та відбудову, які вже були задоволені, були вираховані із загальної оцінки потреб. Регіони згруповані відповідно до класифікації, представленої Урядом України у 2022 році та оновленої з урахуванням поточної ситуації. Прифронтові регіони – це райони, які тимчасово не підконтрольні Уряду та/або райони активних бойових дій; допоміжні регіони – це регіони, які забезпечують логістику оборонних і гуманітарних вантажів; тиллові регіони – це регіони, які захищають експортно-імпорتنі логістичні вузли та евакуйовані підприємства; регіони, де Уряд відновив контроль, – це регіони, які відновлюються після завданої шкоди.

Важливо зазначити, що обмінний курс, який використовується в RDNA4, відрізняється від обмінного курсу в RDNA3.⁴⁴ У звіті RDNA4 використано обмінний курс станом на 31 грудня 2024 року: 1 долар США = 42,039 гривні, що відображає девальвацію гривні. У звіті RDNA3 використовувався обмінний курс 1 долар США = 36,5686 гривні. Обмінний курс RDNA4 застосовується до всіх розрахунків за період з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року в тих секторах, де витрати зазначаються в гривнях.

Як і попередні RDNA, RDNA4 також описує вплив вторгнення на життя людей. У цьому аналізі розглядаються конкретні вразливі групи. У RDNA4 розглядаються ті ж групи й теми, що і в RDNA3 (переміщені особи та репатріанти, особи з інвалідністю, ветерани війни та їхні сім'ї, а також гендерні особливості впливу; захист і права молоді та дітей; люди похилого віку). У розділі «Вплив на населення» також описано ширший спектр потреб і пріоритетів,

які стосуються різних секторів і можуть покращити життя людей в умовах продовження бойових дій. Задоволення цих потреб і пріоритетів також сприятиме більш соціально інклюзивному розвитку України після завершення заходів негайного реагування. Слід зазначити, що на додаток до оцінених проблем, характерних для конкретних груп, існують загальнонаціональні наслідки, які відчуває на собі кожна особа в Україні, про що згадується в галузевих розділах цього звіту.

Зосереджуючи увагу на наслідках та потребах, пов'язаних з війною, RDNA4 підтримує та доповнює іншу поточну діяльність, пов'язану з відбудовою, модернізацією та інтеграцією України до європейської спільноти. Принципи відбудови «краще, ніж було», зокрема, вдосконалення стандартів та інновації, узгоджуються з баченням та інвестиціями Ukraine Facility, яка сприяє реалізації програми реформ в Україні, по мірі того як країна рухається у напрямку наближення до політик ЄС та готується до вступу в ЄС. Результати RDNA4 можуть також слугувати інформаційним підґрунтям та доповненням до інших аналітичних досліджень у конкретних галузях, а також до поточної діяльності Уряду України та партнерів, спрямованої на визначення ключових реформ, можливостей середньострокового економічного зростання та залучення приватного сектору.

Ґрунтуючись на аналізі пріоритетів на 2024 рік у RDNA3 та доповнюючи оцінку потреб, RDNA4 також визначає короткострокові пріоритети на 2025 рік. Ці пріоритети, що мають вирішальне значення для відновлення та відбудови, були визначені за допомогою системи УПІ Уряду України та охоплюють усі державні інвестиційні проєкти в Державному бюджеті на 2025 рік. Додаткові проєкти, фінансування яких забезпечено з поточного бюджету та грантів міжнародної технічної допомоги, також були включені до пріоритетів 2025 року. Пріоритети 2025 року також охоплюють неінвестиційні програми, які не були включені до державної інвестиційної програми, але є нагальними потребами у відновленні та відбудові на 2025 рік. Ці неінвестиційні пріоритети були визначені в незалежному процесі під керівництвом Мінрозвитку відповідно до дев'яти галузевих пріоритетних напрямів відновлення та відбудови, затверджених CIP. Це є значним покращенням порівняно з попередніми процесами RDNA, які ґрунтувалися на відборі проєктів «знизу вгору» без визначення галузевих пріоритетів або відповідності обмеженим фінансовим можливостям.

⁴⁴ У рамках RDNA2 та RDNA3 використовувався обмінний курс 1 долар США = 36,5686 грн станом на 28 лютого 2023 року та 31 грудня 2023 року відповідно, тоді як у RDNA1 використовувався курс 1 долар США = 27,28 грн станом на 21 грудня 2021 року.

RDNA4 зіткнулася з кількома обмеженнями й покладалася на кілька конкретних припущень. Галузеві оцінки були проведені в стислі терміни, іноді з істотними обмеженнями, пов'язаними з доступністю даних (наприклад, для даних, що стосуються приватного сектору, певних географічних регіонів або всебічної інформації про задоволення потреб на відновлення та відбудову) і чутливістю даних (наприклад, для критично важливої енергетичної інфраструктури). Перевірка на місцях була неможлива. Для забезпечення відповідності оцінок було докладено значних зусиль для покращення точності інформації, яку було зібрано, проаналізовано та перевірено. У RDNA4 не надається інформація на рівні активів, натомість надається інформація на рівні портфелів на обласному рівні. Пошкодження типів активів розглядається на трьох рівнях: повністю знищені, пошкоджені та без пошкоджень / з незначними пошкодженнями. Оскільки збитки зазвичай вимірюються до відновлення «нормального стану», розрахунок охоплює загалом 52 місяці, зокрема 34

місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року, а також додаткові 18 місяців. Географічні рамки включають всі території, що перебували під контролем Уряду станом на 1 лютого 2022 року. Важливим обмеженням є те, що загальні потреби та пріоритети представлені на галузевому рівні й не врівноважують потреби одного сектору з потребами іншого. Як і попередні RDNA, RDNA4 не призначена для юридичних або компенсаційних позовів. Хоча оцінка враховує вплив на населення, все ще залишаються прогалини, і звіт може слугувати основою для подальшого аналізу. Майбутні аналізи можуть також більш детально зосередитися на порядку денному реформ і зростанні – наприклад, розглянути різні типи реформ залежно від траєкторії війни, пріоритетів та очікуваних результатів, або розглянути райони з незначними бойовими діями чи взагалі без них, де скорочення інвестицій призвело до погіршення стану інфраструктури та послуг, а отже, до збільшення потреб в інвестиціях.

Вставка 6. Визначення RDNA4

Шкода: прямі витрати на знищені або пошкоджені фізичні активи та інфраструктуру, оцінені в грошовому еквіваленті. Витрати оцінюються на основі заміни або ремонту фізичних активів та інфраструктури з урахуванням ціни заміщення, що склалася до лютого 2022 року. Дата припинення збору даних для RDNA4 – 31 грудня 2024 року.

Збитки: зміни в економічних потоках, спричинені вторгненням, оцінені в грошовому еквіваленті. Приклади включають збільшення операційних витрат і втрату доходів для органів влади/приватного сектору.

Потреби: вартість, пов'язана з поверненням до довоєнного стану через такі заходи, як ремонт і відновлення, включно з додатковою вартістю, пов'язаною з відновленням за принципом «краще, ніж було», наприклад, підвищенням енергоефективності, модернізацією та стандартами сталого розвитку, – а також з такими факторами, як глобальна інфляція, різке зростання цін через обсяги будівництва, збільшення витрат на страхування, тощо. Потреби виражені в грошовому еквіваленті відповідно до ринкових цін, що склалися станом на 31 грудня 2024 року. Потреби не дорівнюють сумі завданої шкоди та збитків. Потреби, що були задоволені, були дисконтовані у відповідних випадках.

Відновлення відповідно до принципу «краще, ніж було»: стосується поліпшень, інтегрованих у відновлення та відбудову пошкоджених активів, включаючи покращення функціональності, енергоефективності, універсального доступу, стійкості до катастроф та зміни клімату («екологізація», «декарбонізація»), а також критично важливих заходів з модернізації, як-от розрахунок оптимального розміру та розташування інфраструктури та послуг. Ці витрати додаються до розрахунку потреб, і кожен сектор використовує відповідні стандарти та припущення щодо витрат.

Пріоритети відновлення та відбудови на 2025 рік: стосується пріоритетних інвестиційних проєктів та неінвестиційних програм. Пріоритетні інвестиції були визначені за допомогою системи УПІ, запровадженої Урядом України у 2024 році. На пілотному етапі система УПІ регулює ідентифікацію, підготовку та визначення пріоритетності державних інвестиційних проєктів на рівні центрального Уряду, об'єднуючи їх у ЄПП, які затверджуються СІР під головуванням Прем'єр-міністра. Пріоритетні неінвестиційні програми, як-от компенсація за житло і розмінування, пройшли процес визначення пріоритетів під керівництвом Мінрозвитку, за участю галузевих міністерств і після затвердження Кабінетом Міністрів.

РЕЗЮМЕ ЗАВДАНОЇ ШКОДИ, ЗБИТКІВ ТА ПОТРЕБ НА ВІДНОВЛЕННЯ

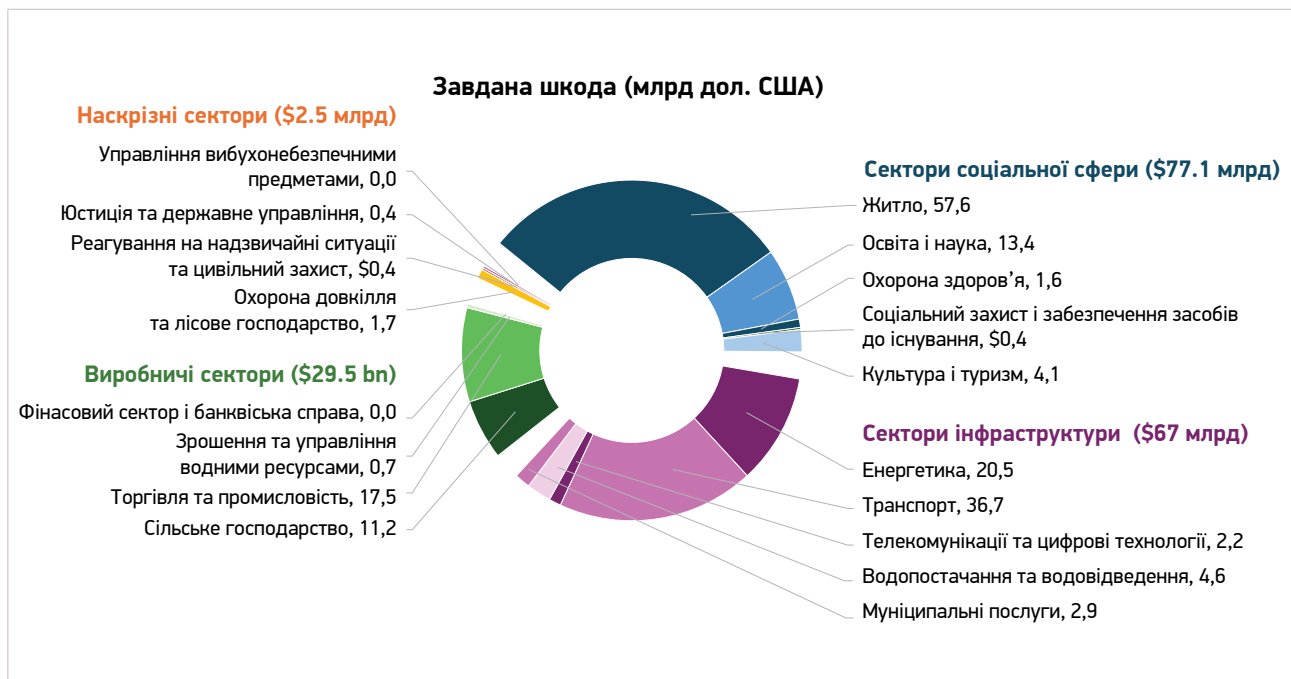

Короткий огляд завданої шкоди

Пряма шкода, завдана внаслідок вторгнення, є колосальною. Загальна сума прямої шкоди, завданої будівлям та інфраструктурі у різних галузях, оцінюється приблизно в 176 мільярдів доларів США (Таблиця 2, Рисунок 10). Найбільше постраждали житловий сектор (близько 57 мільярдів доларів США, або 33% від загальної суми завданої шкоди), транспорт (близько 37 мільярдів доларів США, або 21%), енергетика та видобувна промисловість (понад 20 мільярдів доларів США, або 12%), а також торгівля та промисловість (понад 17 мільярдів доларів США, або 10%). Серед інших секторів з високим рівнем завданої шкоди – освіта і наука (понад 13 мільярдів доларів США, або 8 %) та сільське господарство (понад 11 мільярдів доларів США, або 6 %). Найбільшої шкоди зазнали прифронтові Донецька, Харківська, Луганська, Запорізька та Херсонська області – близько 116 мільярдів доларів США, або 66% від загальної суми завданої шкоди (Таблиця 3). Київська область та місто Київ також зазнали значної сукупної шкоди на загальну суму 16 мільярдів доларів США.

У середньому по всіх оцінюваних галузях пряма шкода зросла майже на 24 мільярди доларів США (або на 15,5%) порівняно з RDNA3 (152 мільярди доларів США) (Рисунок 16).⁴⁵ Різке збільшення спостерігається в енергетичному секторі, де значне розширення масштабів нападів призвело до 93-відсоткового зростання шкоди, завданої об'єктам, включаючи інфраструктуру виробництва, передачі та розподілу електроенергії, хоча частина цього збільшення також пов'язана з перекласифікацією централізованого теплопостачання з муніципального до енергетичного та видобувного секторів. Житловий сектор зазнав 3-відсоткового збільшення шкоди. Згідно з поточною оцінкою, 13 відсотків загального житлового фонду було пошкоджено або зруйновано, що вплинуло на понад 2,5 мільйона домогосподарств. Інші сектори критично важливої інфраструктури продовжують зазнавати значної шкоди: пошкодження об'єктів водопостачання та водовідведення збільшилися на 16 відсотків з моменту проведення RDNA3, а пошкодження об'єктів транспортної інфраструктури – приблизно на 9 відсотків. Шкода, завдана торгівлі та промисловості, зросла майже на 12 відсотків. У Донецькій області, м. Києві, Одеській та Харківській областях спостері-

Рисунок 10. Загальна шкода (млрд дол. США): 176 мільярдів дол. США

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: Значення наведено за період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року.

⁴⁵ Оскільки в RDNA4 використовується інший обмінний курс, ніж в RDNA3, різниця між RDNA3 і RDNA4 є більш значною, ніж показують абсолютні цифри. Шкода, про яку повідомляється в RDNA1 і RDNA2, не враховується повторно в RDNA4.

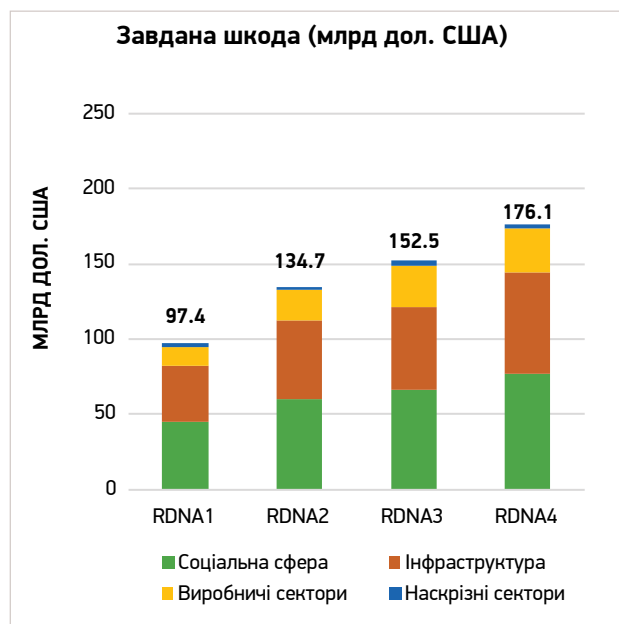
гається найбільше збільшення чистої шкоди в усіх секторах.

Збільшення шкоди зафіксовано у більшості секторів: у більшості секторів шкода зросла на 5-20% порівняно з RDNA3 (Рисунок 11, Таблиця 4). У деяких секторах зміни у розмірі завданої шкоди є більш суттєвими, де фіксується як збільшення, так і зменшення шкоди. До секторів з найбільш помітним збільшенням шкоди належать освіта і наука (141%), енергетика та видобувна промисловість (94%), соціальний захист (81%), а також державне управління та державна служба (26%). Зменшення шкоди зафіксовано у сферах довкілля, управління природними ресурсами та лісового господарства (-47%), муніципальних послуг (-41%), реагування на надзвичайні ситуації та цивільного захисту (-5%). Ці зміни пояснюються кількома факторами; найбільш суттєвим є те, що значне збільшення масштабів шкоди в таких секторах, як енергетика та видобувна промисловість, відображає зростання темпів руйнувань через посилення нападів на найважливіші об'єкти громадської інфраструктури. Зменшення шкоди найчастіше пояснюється зміною методології (наприклад, централізоване теплопостачання тепер оцінюється як частина енергетичного сектору, а не муніципальних послуг) або наявністю деталізованих даних, які підвищують точність оцінок (наприклад, у секторі освіти і науки). У секторі довкілля, управління природними ресурсами та лісового господарства шкода була зменшена порівняно з RDNA3 на 47%, що значною мірою пов'язано з переглядом у бік зменшення оціночної площі спалених та важкодоступних лісів.⁴⁶

Короткий огляд збитків

Сукупні економічні, соціальні та інші грошові збитки становлять близько 589 мільярдів доларів США, що значно перевищує шкоду від втрати активів (Таблиця 2, Рисунок 12). Найбільші збитки припадають на торгівлю та промисловість (близько 214 мільярдів доларів США, або 36% від загальної суми збитків), меншою мірою – на сільське господарство (73 мільярди доларів США, або 12%), енергетику та видобувну промисловість (72 мільярди доларів США, або 12%), транспорт (47 мільярдів доларів США, або 8%) та управління вибухонебезпечними предметами (ВНП) (30 мільярдів доларів США, або 5%). Слід зазначити, що збитки в одному секторі можуть перетинатися зі збитками в інших секторах, хоча ми докладаємо ретельних зусиль, щоб уникнути подвійного підрахунку. Наприклад, скорочення

Рисунок 11. Порівняння завданої шкоди в RDNA1, RDNA2, RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)

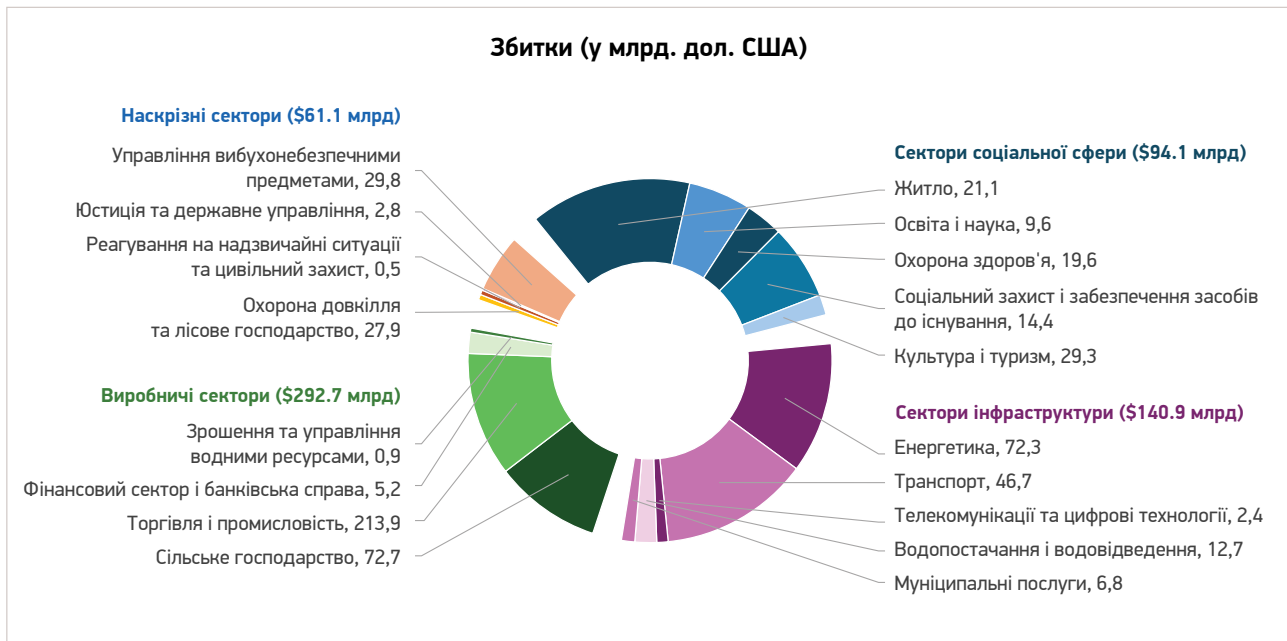
Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: вісь абсцис = мільярд доларів США. Завдана шкода в рамках RDNA1 охоплює період між 24 лютим 2022 року та 1 червня 2022 року. Завдана шкода в рамках RDNA2 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року. Завдана шкода в рамках RDNA3 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року. Завдана шкода в рамках RDNA4 охоплює період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року.

сільськогосподарського виробництва впливає на транспортні потреби, а втрата електроенергії впливає на торгівлю та промисловість у тих галузях, які в інших випадках не зазнають втрат. Як і в попередніх RDNA, загальні збитки в RDNA4 не враховують втрати доходів домогосподарств, які оцінюються в секторі соціального захисту та засобів до існування і становлять понад 73 мільярди доларів США, щоб уникнути потенційного подвійного врахування в інших секторах.

За результатами RDNA4 збитки помітно зросли порівняно з результатами RDNA3 (499 мільярдів доларів США) в середньому на 18% у всіх секторах (Рисунок 16). Як і у випадку зі шкодою, зростання збитків у кількох секторах пов'язане з конкретними подіями, зокрема масштабними атаками на енергетичну інфраструктуру, які, у свою чергу, вплинули на діяльність багатьох інших секторів. Найбільше чисте зростання збитків зафіксовано в торгівлі та промисловості (на 41 мільярд доларів

⁴⁶ Зазначається, що пряма шкода від руйнування Каховської греблі включена до секторальної оцінки іригації та водних ресурсів.

Рисунок 12. Загальна сума збитків (млрд дол. США): 589 млрд дол. США

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: збитки охоплюють 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року, а також додаткові 18 місяців. Збитки у сфері соціального захисту не враховують 73 мільярди доларів США оціночних втрат доходів домогосподарств, щоб уникнути потенційного подвійного підрахунку.

США), а також в енергетиці та видобувному секторі (понад 18 мільярдів доларів США). Серед інших секторів, де зафіксовано зростання збитків, правосуддя та державне управління (68%), соціальний захист і забезпечення засобів до існування (52%), культура і туризм (49%), освіта і наука (40%). Попри те, що шкода сконцентрована у прифронтових областях, збитки розподілені по всій країні. Збитки у прифронтових областях – Донецькій, Харківській, Луганській, Запорізькій, Херсонській, Миколаївській – становлять 182 мільярди доларів США (або 31 відсоток від загальнонаціонального показника). На столицю, місто Київ, та Київську область разом припадає 131 мільярд доларів США збитків (або 20 відсотків від загального обсягу збитків). Найбільш помітне чисте зростання збитків порівняно з RDNA3 спостерігається в Запорізькій (30,8 мільярда доларів США), Київській (14,5 мільярда доларів США) та Дніпропетровській (14,1 мільярда доларів США) областях.

У деяких секторах зростання є результатом покращення даних та/або спроможності враховувати додаткові категорії збитків. У секторі культури та туризму наявність реальних даних про продажі за 2022 та 2023 роки вперше продемонструвала масштаб впливу на економічну активність у цьому секторі. Збитки в цьому секторі, недооцінені в RDNA3 через обмеженість даних, зросли з 19,6 мільярда доларів

США (RDNA3) до 29,3 мільярда доларів США (RDNA4) (Рисунок 13, Таблиця 4). Збитки були зафіксовані в таких галузях, як готельно-ресторанний бізнес, туризм, мистецтво, розваги та інформаційні технології (IT) (щоб уникнути подвійного підрахунку з цифровим, телекомунікаційним та медійним секторами). Аналогічна картина характерна для сектору торгівлі та промисловості, де збитки зросли зі 173 мільярдів доларів США (RDNA3) до 214 мільярдів доларів США (RDNA4) в результаті оновлених даних про продажі. Збільшення збитків у секторі правосуддя та державного управління – на 68% порівняно з RDNA3 – також зумовлене покращенням даних, які дають змогу оцінити вплив на ширший перелік установ.

Збитки не обов'язково є пропорційними шкоді, оскільки вони включають кілька категорій, зокрема переривання виробництва товарів та/або надання послуг і доступу до товарів та/або послуг, порушення управління, а також підвищення ризиків та вразливості. Наприклад, хоча в IT-секторі не було зафіксовано значної шкоди, збитки сектору оцінюються приблизно в 11,5 мільярда доларів США, що пов'язано зі зменшенням продажів і доданої вартості. Аналогічно, у сільському господарстві шкода, завдана сільськогосподарському обладнанню, може бути відносно невеликою, тоді як втрата врожаю може бути значною; у торгівлі шкода, зав-

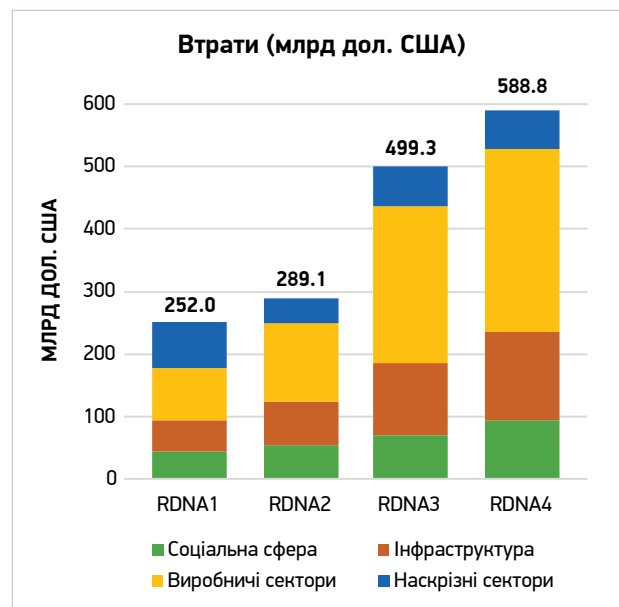
дана торговельним і промисловим будівлям, може бути невеликою, але падіння продажів може бути значним. Наприклад, Дніпро було великим промисловим центром, на який до лютого 2022 року припадало 14,7 відсотка загальнонаціональних продажів; отже, завдана шкода непропорційно вплинула на продажі, а отже, і на збитки. Втрата доходів домогосподарств, яка, за оцінками, становить близько 73 мільярдів доларів США, як зазначено вище, виключена із загального розрахунку збитків у RDNA4, щоб уникнути подвійного підрахунку; але вона дає уявлення про вплив на попит з лютого 2022 року, що позначилося на попиті на товари та послуги.

Короткий огляд соціальних та макроекономічних наслідків

Вплив на людський розвиток залишається глибоким і широкомасштабним. З лютого 2022 року до кінця грудня 2024 року загинуло майже 12 456 цивільних осіб і 28 000 отримали поранення.⁴⁷ З того часу 13,5 мільйонів осіб – приблизно третина населення України – були примусово переміщені. Станом на грудень 2024 року 4 642 735 осіб були офіційно зареєстровані Урядом як ВПО. Засоби до існування та умови життя в Україні продовжують погіршуватися; доступ до базових послуг серйозно порушений, а різні соціальні групи зазнають різного ступеня негативного впливу. Хоча загальний рівень бідності⁴⁸ дещо зріс, існують значні географічні відмінності, і показники, ймовірно, набагато вищі в регіонах, які наразі не підконтрольні Уряду. Молодь стикається зі значними втратами у навчанні через недостатню підтримку у формальній освіті та брак психологічних послуг для вирішення зростаючих проблем психічного здоров'я. Люди похилого віку продовжують непропорційно часто стикатися зі збіднінням, незахищеністю житла та загрозами безпеці, оскільки вони рідше, ніж інші, евакуюються зі своїх домівок. Кількість осіб з інвалідністю значно зросла внаслідок травм і серйозних поранень. ВПО та зростаюча кількість репатріантів стикаються з більш складними соціально-економічними проблемами, зокрема, зі скороченням програм грошової допомоги, обмеженим фондом відповідного та доступного житла, обмеженим доступом до дошкільної освіти, соціаль-

них послуг та стабільного і безпечного працевлаштування. Особливо постраждали вразливі групи, як-от очолювані жінками домогосподарства ВПО з дітьми, а також молодь, особи з інвалідністю; ці групи стикаються з вищими показниками рівня бідності та продовольчої незахищеності, а також з обмеженим доступом до основних послуг. Зросла кількість випадків гендерно зумовленого насильства (ГЗН), у тому числі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), і торгівлі людьми, що перевантажує служби, які надають допомогу потерпілим від насильства. Зростаюча кількість ветеранів війни та

Рисунок 13. Порівняння збитків у RDNA1, RDNA2, RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: оцінювання збитків в RDNA1 охоплює 21 місяць – 3 місяці з березня до червня 2022 року та ще 18 місяців. Оцінювання збитків в RDNA2 охоплює 30 місяців – 12 місяців з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року та ще 18 місяців. Оцінювання збитків в RDNA3 охоплює 40 місяців – 22 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року та додаткові 18 місяців. Оцінювання збитків в RDNA4 охоплює 52 місяці, з яких 34 місяці припадають на період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2025 року, а також додаткові 18 місяців.

⁴⁷ УВКПЛ ООН, «Захист цивільних осіб у збройному конфлікті – грудень 2024 року», 7 січня 2024 р., [Посилання](#). Реальні цифри, безумовно, ще вищі; однак за нинішніх обставин отримання звітів є складним завданням, і багато з них все ще потребують перевірки.

⁴⁸ Показники рівня бідності, розраховані за різними методологіями, не є порівнянними. У RDNA2 рівень бідності у 2021 та 2022 роках оцінювався на основі глобальної методології Світового банку з використанням межі бідності для класу з доходами вище середнього (UMIC) (бідність за купівельною спроможністю 2017 року – 6,85 доларів США на день). Рівень бідності у 2022 році є прогнозованим через брак даних. У RDNA3 наведено рівні бідності за окремими групами, розраховані ЮНІСЕФ. Рівень бідності в RDNA4 розрахований за національною методологією з використанням «фактичного прожиткового мінімуму» у розмірі 6 166 грн у 2023 році».

членів їхніх сімей, які перебувають на їхньому утриманні, мають нагальні потреби у матеріальній допомозі, житлі, працевлаштуванні та перекваліфікації, а також у реабілітації після поранень.

Вторгнення спричинило порушення економічної діяльності, втрату робочих місць та низький рівень довіри інвесторів, що негативно впливає на державне та приватне фінансування. Однак, після падіння ВВП на 28,8% у 2022 році економіка України продемонструвала стійкість і показала зростання на 5,5% у 2023 році, чому сприяв гарний врожай і поступове усунення логістичних перешкод. Відновлення роботи Чорноморського коридору наприкінці 2023 року сприяло кращому завантаженню потужностей у металургійній та гірничодобувній галузях і скоротило розрив у випуску продукції. У першій половині 2024 року економічне зростання залишалося на рівні 5%. Однак напади на енергетичну інфраструктуру, які посилювалися у травні 2024 року, призвели до дефіциту енергії та порушили економічну активність у другій половині року. Завдяки зусиллям Уряду, спрямованим на швидкий ремонт енергетичної інфраструктури та збільшення імпорту електроенергії, вдалося уникнути економічного спаду, але зростання ВВП сповільнилося до 2 відсотків у 3 кварталі 2024 року в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, а за підсумками року зростання ВВП оцінюється на рівні 3,5 відсотки. У 2024 році потреба України у фінансуванні для покриття дефіциту бю-

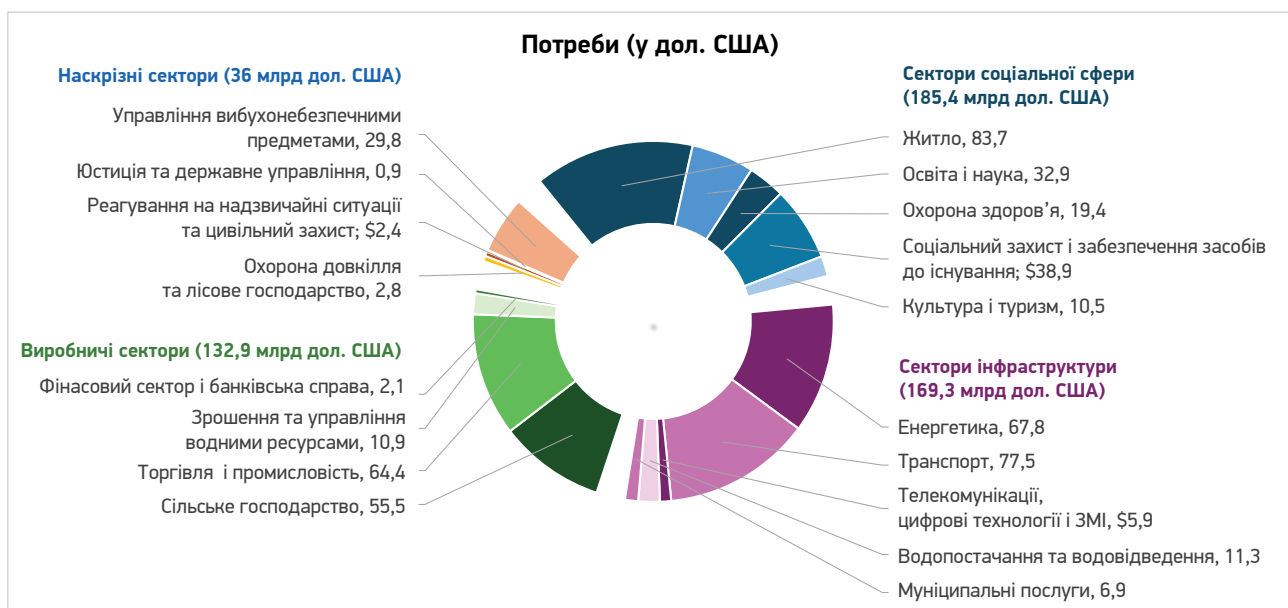
джету та погашення боргу становила 57,5 мільярдів доларів США. Оскільки витрати на оборону й надалі зумовлюють цей дефіцит, зовнішні пільгові позики залишаються основним механізмом покриття потреб у бюджетному фінансуванні (включно з 41,7 мільярда доларів США у вигляді грантів та пільгових позик від міжнародних партнерів у 2024 році).

Короткий огляд потреб

Загальна оцінка потреб на відновлення та відбудову в державному та приватному секторах становить близько 524 мільярди доларів США (Таблиця 2, Рисунок 14). Ці витрати, розраховані на 10-річний період, враховують відбудову за принципом «краще, ніж було», зокрема перехід до меншої енергоємності та впровадження сучасних стандартів (у тому числі щодо кліматичної стійкості та інклюзивного проєктування), а також інфляцію, кон'юнктуру ринку, різке зростання цін у будівництві, яке зазвичай спостерігається в районах масштабного будівництва, та вищі страхові премії. Зазначається, що збільшення вартості через дотримання принципу відбудови «краще, ніж було» визначається на основі галузевого контексту та припущень.

Найвищі потреби оцінюються у житловому секторі (майже 84 мільярди доларів США, або 16 відсотків від загальної суми). Далі йдуть транспорт

Рисунок 14. Загальні потреби на відновлення та відбудову (млрд дол. США): 524 млрд доларів США

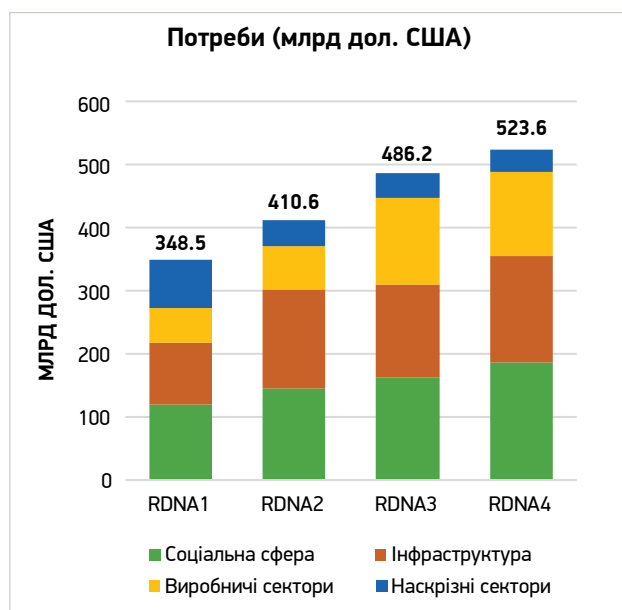

Джерело: команда з оцінювання.

Примітка: потреби відносяться до загальних розрахункових потреб на 10-річний період з 2025 по 2035 рік. Там, де дані були доступні, задоволені потреби були вираховані.

(майже 78 мільярдів доларів США, або 15%), енергетика та видобувна промисловість (майже 68 мільярдів доларів США, або 13%), торгівля і промисловість (понад 64 мільярди доларів США, або 12%), сільське господарство (понад 55 мільярдів доларів США, або 11%), соціальний захист і забезпечення засобів до існування (39 мільярдів доларів США, або 7%), а також управління ВВП (майже 30 мільярдів доларів США, або 6%). У всіх секторах витрати на розчищення завалів і управління ними (і, за необхідності, знесення) сягають близько 13 мільярдів доларів США. Дані про задоволені потреби були надані за вісьмома секторами: житловий сектор (5 мільярдів доларів США); освіта і наука (528 мільйонів доларів США); сільське господарство (873 мільйони доларів США); телекомунікації, цифрові технології та медіа (116 мільйонів доларів США); торгівля і промисловість (3,1 мільярда доларів США); фінанси і банківська діяльність (3,1 мільярда доларів США); реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист (478 мільйонів доларів США); правосуддя і державне управління (8 мільйонів доларів США). Потреби, задоволені в усіх цих секторах, разом становлять понад 13 мільярдів доларів США, включно з державними та приватними внесками. Однак представники секторів відзначають обмеженість даних і брак комплексних і достовірних даних у цій сфері.

Рисунок 15. Порівняння потреб у RDNA1, RDNA2, RDNA3 та RDNA4 (млрд дол. США)

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби розраховуються на період 10 років для відповідних RDNA.

Між RDNA3, коли потреби становили близько 486 мільярдів доларів США (Таблиця 4), і RDNA4, потреби зросли на понад 37 мільярдів доларів США (7,7%), сконцентрувавшись у кількох ключових секторах (Рисунок 15, Рисунок 16). Додаткові потреби в енергетичному та видобувному секторах (майже 21 мільярд доларів США) та секторі освіти і науки (19 мільярдів доларів США) разом становлять основну частину цього збільшення. Значною мірою це зростання зумовлене значними збитками, яких зазнали ці сектори у 2024 році. Загальні тенденції, пов'язані з потребами, подібні до тенденцій щодо шкоди та збитків, а також інших чинників, що вплинули на них, як описано вище. До областей з найбільшим чистим збільшенням потреб належать Запорізька, Харківська, Донецька та Одеська області.

Залучення приватного сектору до задоволення довгострокових потреб

Слід відзначити вирішальну роль інвестицій приватного сектору у задоволенні потреб та зменшенні навантаження на державні органи влади. На основі даних RDNA2, яка охоплює період з лютого 2022 року до лютого 2023 року, МФК підрахувала, що приватний сектор може профінансувати третину загальних потреб на відбудову за умови впровадження необхідних для цього реформ.⁴⁹ Дослідження також виявило, що такі реформи можуть розблокувати додаткові приватні інвестиції в розмірі від 99 до 282 мільярдів доларів США (у постійних цінах 2023 року) для підвищення конкурентоспроможності, стійкості та стабільності економіки України; ці інвестиції можуть підтримати економічне зростання України, але не будуть безпосередньо пов'язані з відбудовою.

Приватні інвестиції буде легше залучити в комерційні сектори (сільське господарство, торгівля та промисловість, банківська справа) за нинішніх політичних умов. Однак активізація реформ, спрямованих на розвиток конкуренції, та поглиблення інтеграції з ЄС і міжнародними ринками може значно підвищити роль приватного сектору у відновленні, особливо в інфраструктурних секторах, а також створити додаткові інвестиційні можливості, що виходять за рамки прямих потреб на відбудову, визначених у RDNA. Реформи також відкриють можливості для приватного фінансування в секторах соціальної інфраструктури (водопостачання та водовідведення, охорона здоров'я, освіта). Оновлен-

⁴⁹ Див. МФК, Можливості приватного сектору для зеленої та стійкої відбудови в Україні, 2023, [Посилання](#).

ня нормативно-правової бази щодо ДПП матиме вирішальне значення для реалізації цих можливостей.

Хоча цей аналіз не був повторений для RDNA4, можна припустити подібні співвідношення щодо внеску приватного сектору, як зазначено вище. Важливо, що частка приватного фінансування потреб на відновлення в кожному секторі залежатиме від продовження реалізації Україною критично важливих структурних реформ, у тому числі тих, що узгоджуються з Планом України, а також від створення належних базових умов та визначення інвесторів, що дозволить приватному сектору інвестувати, включаючи розробку механізмів розвитку нових джерел фінансування, належних інструментів для управління різними типами ризиків (наприклад, політичний та ризик для країни, ризик виконання, макроекономічний ризик, комерційний ризик) та цільових програм підтримки бізнесу. Очікується, що такі реформи та заходи також стимулюватимуть прямі іноземні інвестиції.

Незважаючи на виклики, Уряд України зосередився на реформах відповідно до своєї мети розвитку, орієнтованої на вступ до ЄС, та Плану України. Деякі важливі реформи допомогли розкрити можливості приватного сектору; серед них - схвалення закону про вдосконалення корпоративного управління ДП (лютий 2024 року), закону про приватизацію державних банків (вересень 2024 року) та політику державної власності (листопад 2024 року), ключового документа для корпоративного управління ДП, покликаною покращити управління державними активами. В енергетичному секторі, який має вирішальне значення для відновлення України та пропонує деякі з найбільш значущих можливостей для приватного сектору, темпи реформ прискорилися завдяки зусиллям, спрямованим на децентралізацію енергетичної системи України, приведення її у відповідність до правил і стандартів ЄС та стимулювання виробництва електроенергії з ВДЕ. Важливою віхою стало прийняття у червні 2023 року Постанови «Про затвердження Вимог щодо забезпечення доброчесності та прозорості на оптовому енергетичному ринку», яка транспонує правила ЄС щодо доброчесності та прозорості оптового ринку електричної енергії в українську правову систему. Схвалення Національного плану з енергетики та клімату в червні 2024 року стало ще одним важливим кроком на шляху гармонізації з ЄС; він підвищує стійкість та підтримує перехід України до

зеленої енергетики та промисловості, що стало необхідним для конкуренції на європейських ринках.

На додаток до політичних реформ, для максимального залучення приватних інвестицій у відновлення та відбудову будуть потрібні інші державні заходи, включно з інструментами фінансування та зниження ризиків, а також прямою підтримкою підприємств. Державні стимули, субсидії та/або розвиток інфраструктури можуть знизити бар'єри для виходу на ринок та іншим чином зменшити ризики для бізнесу, водночас прискорюючи впровадження кліматично-розумних технологій. У зв'язку з цим Уряд запровадив або активізував кілька таких ініціатив за підтримки партнерів з розвитку, включно з програмами залучення великих інвестиційних проєктів, заохоченням розвитку індустріальних парків, стимулюванням підприємництва тощо. За умови належної розробки для забезпечення ефективного використання обмежених державних ресурсів та мінімізації викривлень на ринку, такого роду втручання можуть відігравати важливу роль каталізатора.

Підтримка приватного сектору залишається ключовим пріоритетом для Уряду України, оскільки його відновлення має важливе значення для довгострокової економічної стабільності та зростання. У 2025 році, за оцінками Мінекономіки, для фінансування ініціатив приватного сектору знадобиться додатково 8 мільярдів доларів США, включно з грантами та підтримкою позик для бізнесу з доступними відсотковими ставками, страхуванням на випадок війни та покриттям ризиків для нових інвестицій, підтримкою капітальних інвестицій, розвитком бізнесу та нових інвестиційних проєктів, інновацій та інших стимулів для бізнесу. Забезпечення належного фінансування відновлення приватного сектору відповідно до передової міжнародної практики та проконкурентних принципів доповнить державні інвестиційні зусилля, сприятиме створенню робочих місць, економічній стійкості та сталому відновленню.

Державна підтримка, ймовірно, залишиться необхідною, щоб допомогти знизити ризики приватних інвестицій в окремих секторах.⁵⁰ Наприклад, інфраструктурні проєкти зазвичай стикаються з невизначеністю, яка поширюється на тривалий період окупності, що робить їх менш привабливими для приватних інвесторів без зменшення ризиків, що фінансується державою. Зокрема, за підтримки

⁵⁰ Для більш детального обговорення державних та приватних інструментів пом'якшення різних видів ризиків, див. МФК, *Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України: Том 1, Зведений звіт, 2023*, 16–17, [Посилання](#).

донорів Уряд досягнув прогресу в розробці системи страхування воєнних ризиків для інвестиційних проєктів, що може суттєво вплинути на ситуацію, доки цей тип ризику залишається поширеним. Партнери з розвитку, зокрема МФК, також підтримують механізми розподілу ризиків для стимулювання банківського кредитування малих і середніх підприємств

(МСП), включаючи підтримку інвестицій у чисту енергетику. Нарешті, Уряд України та його міжнародні партнери активно намагаються вирішити проблему дефіциту робочої сили та невідповідності навичок, що стає дедалі більшою перешкодою для бізнесу, а також інвестувати в ініціативи з підвищення кваліфікації та перекваліфікації кадрів.

Таблиця 2. Шкода, збитки та потреби в RDNA4 в розрізі секторів (млрд дол. США)

Сектор	Шкода	Збитки	Потреби
Соціальний сектор			
Житло	57,6	21,1	83,7
Освіта і наука	13,4	9,6	32,9
Охорона здоров'я	1,6	19,6	19,4
Соціальний захист та засоби до існування	0,4	14,4а	38,9
Культура і туризм	4,1	29,3	10,5
Інфраструктурний сектор			
Енергетика та видобувні галузі	20,5	72,3	67,8
Транспорт	36,7	46,7	77,5
Телекомунікації, цифрові технології та медіа	2,2	2,4	5,9
Водопостачання та водовідведення	4,6	12,7	11,3
Муніципальні послуги	2,9	6,8	6,9
Виробничий сектор			
Сільське господарство	11,2	72,7	55,5
Торгівля та промисловість	17,5	213,9	64,4
Зрошення та водні ресурси	0,7	0,9	10,9
Фінанси та банківська діяльність	0,0	5,2	2,1
Наскрізні сектори			
Довкілля, управління природними ресурсами та лісове господарство	1,7	27,9	2,8
Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист	0,4	0,5	2,4
Правосуддя та державне управління	0,4	2,8	0,9
Управління вибухонебезпечними предметами	0,0	29,8	29,8
Всього	176,1	588,8	523,6

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: завдана шкода охоплює 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; збитки охоплюють загалом 52 місяці, які становлять 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року та ще 18 місяців до 30 червня 2026 року; потреби охоплюють період 2025–2035 років. а. У розділі «Соціальний захист» не враховано втрату доходів домогосподарств у розмірі 72,9 мільярди доларів США з метою уникнення потенційного подвійного підрахунку по відношенню до інших секторів.

Таблиця 3. Шкода, збитки та потреби в RDNA4 в розрізі областей (млрд дол. США)

Область	Шкода	Збитки	Потреби
Прифронтові регіони, проміжний підсумок	122,2	182,1	263,8
Донецька	43,2	28,7	77,8
Запорізька	14,6	61,2	40,1
Луганська	15,6	18,9	35,4
Миколаївська	6,3	12,4	16,1
Харківська	29,1	31,6	59,2
Херсонська	13,3	29,3	35,2
Регіони підтримки, проміжний підсумок	8,5	101,3	42,9
Вінницька	0,5	8,7	5,1
Дніпропетровська	4,1	53,3	18,9
Кіровоградська	0,3	6,4	3,1
Одеська	2,9	18,2	10,4
Полтавська	0,6	14,6	5,3
Базові регіони, проміжний підсумок	2,1	50,0	22,0
Волинська	0,0	5,7	2,0
Закарпатська	0,3	3,3	1,8
Івано-Франківська	0,1	8,4	2,1
Львівська	0,8	9,0	4,1
Рівненська	0,1	3,4	1,8
Тернопільська	0,1	4,0	2,1
Хмельницька	0,4	6,5	3,7
Чернівецька	0,1	2,4	1,2
Черкаська	0,2	7,3	3,3
Регіони, де Уряд відновив контроль, проміжний підсумок	26,4	155,6	81,4
місто Київ	4,4	33,6	11,1
Житомирська	1,2	5,7	5,2
Київська	11,6	97,2	37,6
Сумська	4,0	9,8	12,4
Чернігівська	5,1	9,3	15,1
Не визначено – в цілому по країні, проміжний підсумок	17,0	99,8	113,4

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: завдана шкода охоплює період 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; збитки охоплюють загалом 52 місяці, які включають 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року та ще 18 місяців до 30 червня 2026 року; потреби охоплюють період 2025-2035 років. а. У розділі «Соціальний захист» не враховано втрату доходів домогосподарств у розмірі 72,9 мільярда доларів США, щоб уникнути потенційного подвійного підрахунку по відношенню до інших секторів.

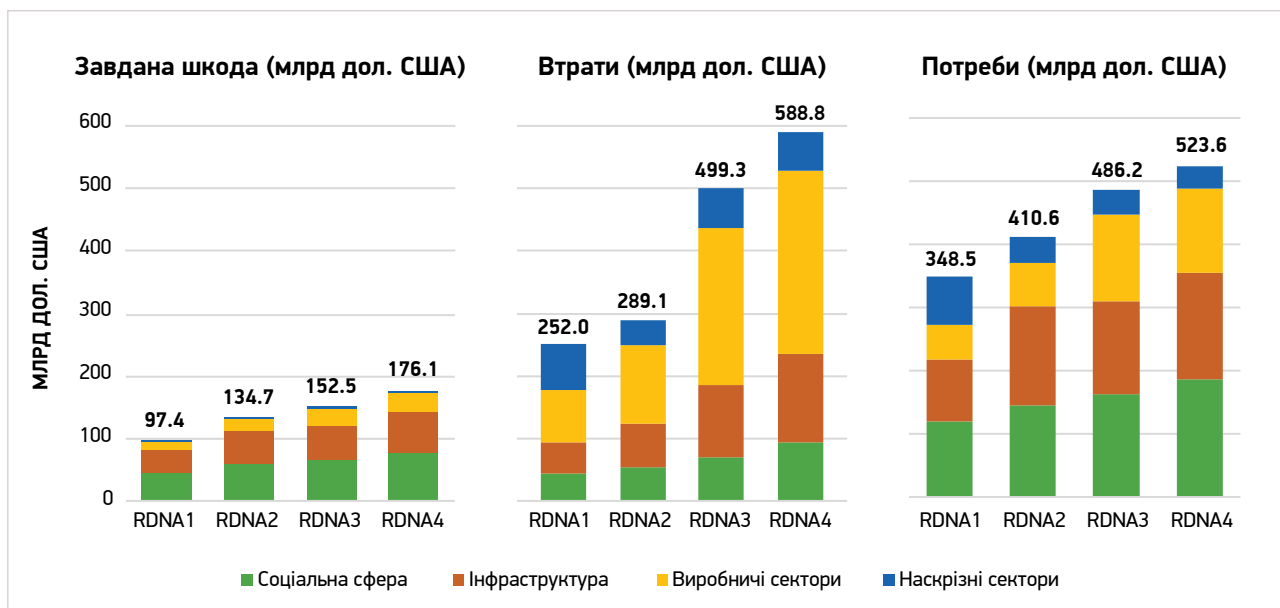
Таблиця 4. RDNA1, RDNA2, RDNA3, та RDNA4 завдана шкода, збитки, потреби в розрізі секторів (млрд дол. США)

Сектор	Шкода				Збитки				Потреби			
	RDNA1	RDNA2	RDNA3	RDNA4	RDNA1	RDNA2	RDNA3	RDNA4	RDNA1	RDNA2	RDNA3	RDNA4
Соціальний сектор												
Житло	39,2	50,4	55,9	57,6	13,3	17,2	17,4	21,1	69,0	68,6	80,3	83,7
Освіта і наука	3,4	4,4	5,6	13,4	0,5	0,8	6,9	9,6	9,2	10,7	13,9	32,9
Охорона здоров'я	1,4	2,5	1,4	1,6	6,4	16,5	17,8	19,6	15,1	16,4	14,2	19,4
Соціальний захист та засоби до існування	0,2	0,2	0,2	0,4	4,5	4,2	9,5	14,4	20,6	41,8	44,5	38,9
Культура і туризм	1,1	2,6	3,5	4,1	19,3	15,2	19,6	29,3	5,2	6,9	8,9	10,5
Інфраструктурний сектор												
Енергетика та видобувні галузі	3,1	10,6	10,6	20,5	12,0	27,2	54,0	72,3	10,7	47,0	47,1	67,8
Транспорт	29,9	35,7	33,6	36,7	26,1	31,6	40,7	46,7	73,8	92,1	73,7	77,5
Телеком, цифрові технології та медіа	0,7	1,6	2,1	2,2	0,6	1,6	2,3	2,4	3,3	4,5	4,7	5,9
Водопостачання та водовідведення	1,3	2,2	4,0	4,6	6,8	7,5	11,6	12,7	5,4	7,1	11,1	11,3
Муніципальні послуги	2,3	2,4	4,9	2,9	4,3	3,0	6,8	6,8	5,7	5,7	11,4	6,9
Виробничий сектор												
Сільське господарство	2,2	8,7	10,3	11,2	28,3	31,5	69,8	72,7	18,7	29,7	56,1	55,5
Торгівля та промисловість	9,7	10,9	15,6	17,5	47,5	85,8	173,2	213,9	20,8	23,2	67,5	64,4
Зрошення та водні ресурси	0,2	0,4	0,7	0,7	0,1	0,3	0,7	0,9	7,5	8,9	10,7	10,9
Фінанси та банківська справа	0,0	0,0	0,0	0,0	8,1	6,8	5,7	5,2	8,0	6,8	2,3	2,1
Наскрізні сектори												
Довкілля, управління природними ресурсами та лісове господарство	2,5	1,5	3,3	1,7	0,7	0,5	26,5	27,9	1,2	1,5	2,3	2,8
Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист	0,1	0,2	0,4	0,4	0,2	0,5	0,5	0,5	0,7	1,5	2,3	2,4
Правосуддя та державне управління	0,1	0,3	0,3	0,4	0,0	1,4	1,7	2,8	0,2	0,6	0,7	0,9
Управління вибухонебезпечними предметами	-	-	-	-	73,2	37,6	34,6	29,8	73,2	37,6	34,6	29,8
Всього	97,4	134,7	152,5	176,1	252,0	289,1	499,3	588,8	348,5	410,6	486,2	523,6

Джерело: команда з проведення оцінювання. Дані за RDNA1, RDNA2, RDNA3 та RDNA4.

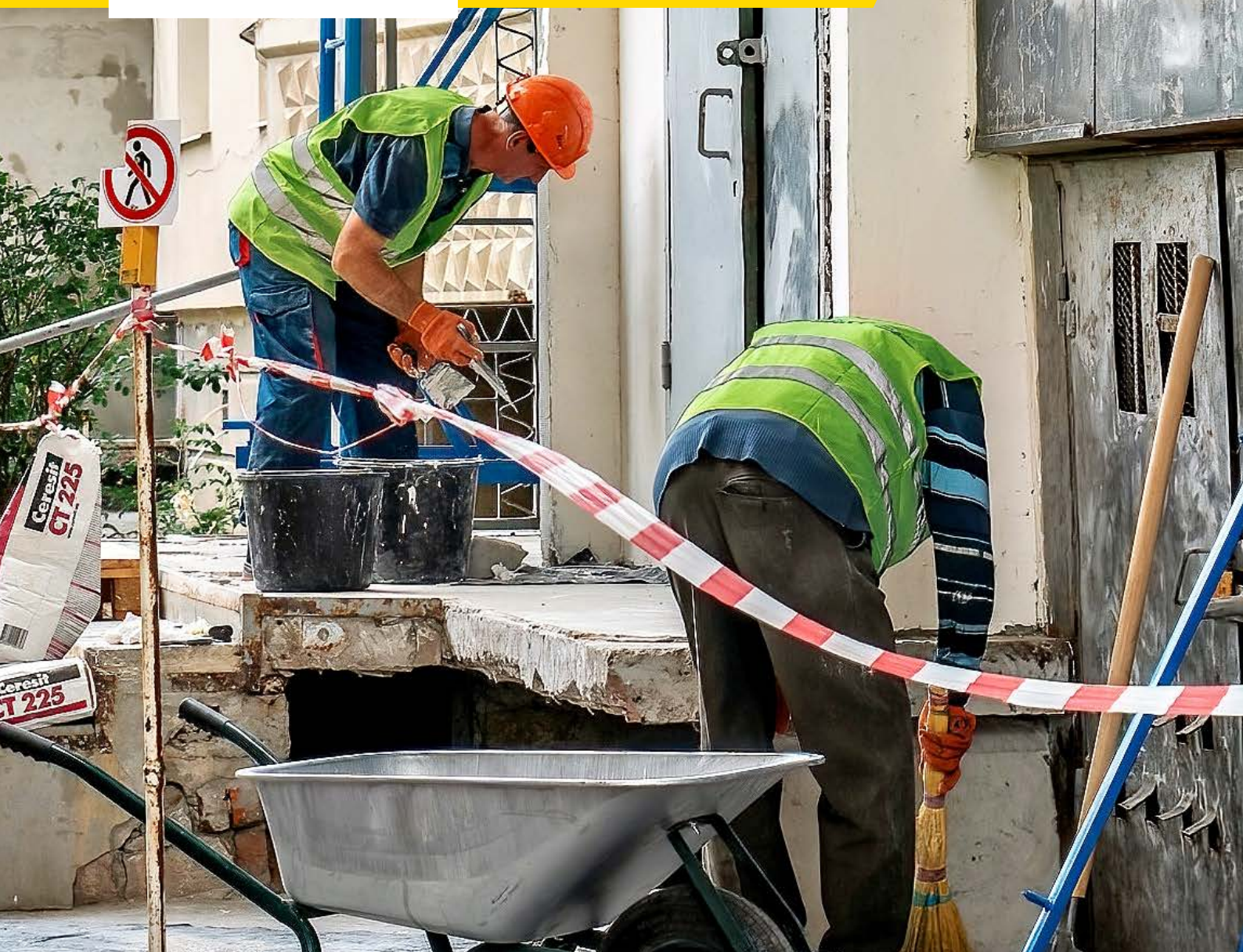
Примітка: - = не оцінювалося.

Рисунок 16. Порівняння завданої шкоди, збитків та потреб для галузевих кластерів у чотирьох RDNA (млрд дол. США)

Джерело: команда з проведення оцінювання. Дані з RDNA1, RDNA2, RDNA3, та RDNA4.

ОЦІНКА ПРІОРИТЕТНИХ ПОТРЕБ ВІДНОВЛЕННЯ НА 2025 РІК

У цьому розділі викладено пріоритети Уряду України щодо відновлення та відбудови на 2025 рік. Хоча аналіз пріоритетів зазвичай не входить до PDNA, для України та її партнерів з розвитку надзвичайно важливо розуміти пріоритети відновлення та відбудови країни та механізми фінансування. Ці пріоритети стануть основою для обговорення фінансування на Міжнародній конференції з питань відновлення України в Римі, Італія, у липні 2025 року⁵¹, ключовій міжнародній платформі з мобілізації підтримки. Конференція спирається на результати попередніх конференцій з відновлення України, керуючись сімома принципами відновлення, встановленими в Декларації Лугано 2022 року:⁵² партнерство, спрямованість на реформи, прозорість, підзвітність, верховенство права, демократична участь, залучення багатьох стейкхолдерів, гендерна рівність та інклюзія, а також сталий розвиток.

Пріоритети відновлення та відбудови на 2025 рік охоплюють як публічні інвестиційні проекти⁵³, так і неінвестиційні програми загальною сумою 17,32 мільярда доларів США, при цьому інвестиційні проекти оцінюються в 11,88 мільярда доларів США, а неінвестиційні програми – у 5,44 мільярда доларів США на 2025 рік. Інвестиційні проекти були визначені за допомогою системи УПІ, запровадженої Урядом у 2024 році. На пілотному етапі нова система УПІ регулювала ідентифікацію, підготовку та визначення пріоритетів публічних інвестиційних проектів на рівні центральних органів влади. Вона об'єднала ці проекти в пілотний (ЄПП), який слугував основою для рішень щодо фінансування та реалізації. ЄПП⁵⁴ був затверджений СІР під головуванням Прем'єр-міністра України. Неінвестиційні програми, такі як трансфери домогосподарствам для компенсації збитків та пошкодження житла та програми розмінування, реалізувалися після процесу визначення пріоритетів під керівництвом Мінрозвитку за участі інших профільних міністерств. Ці програми були затверджені Кабінетом Міністрів. Як пріоритетні про-

єкти, так і програми класифіковані відповідно до дев'яти секторальних пріоритетних напрямів.

Для публічних інвестиційних проектів у 2025 році потреби у фінансуванні яких становлять 11,88 мільярда доларів США, було забезпечено 5,46 мільярда доларів США, при цьому дефіцит фінансування становить 6,43 мільярда доларів США. Усі пріоритети публічних інвестиційних проектів були обрані з пакета ЄПП, який налічує 787 багаторічних інвестиційних проектів, що охоплюють як капітальні, так і операційні витрати загальною кошторисною вартістю 61,7 мільярда доларів США. З цього пакета 304 проекти були визначені як інвестиційні пріоритети на 2025 рік на загальну суму 11,88 мільярда доларів США. 92 з 304 проектів отримали 5,25 мільярда доларів США фінансування з Державного бюджету, у тому числі за рахунок державних гарантій та внесків МФО. Крім того, 16 проектів ЄПП на загальну суму 0,21 мільярда доларів США отримали фінансування з поточного бюджету та грантів міжнародної технічної допомоги: ці проекти не включені до програми державних інвестицій. Решта 196 пріоритетних проектів, загальна орієнтовна вартість яких на 2025 рік становить 6,43 мільярда доларів США, не мають визначеного джерела фінансування.

Для неінвестиційних пріоритетних програм у 2025 році потреби у фінансуванні яких становлять 5,44 мільярда доларів США, було забезпечено 1,91 мільярда доларів США, при цьому дефіцит фінансування становить 3,53 мільярда доларів США. Загалом 44 неінвестиційні програми були обрані як пріоритетні, і їх загальна кошторисна вартість на 2025 рік становить 5,44 мільярда доларів США. 19 неінвестиційних програм отримують підтримку з бюджету та партнерів з розвитку (1,91 млрд дол. США), дефіцит фінансування становить 25 програм (3,53 млрд дол. США).

⁵¹ Конференція з питань відновлення України. 10–11 липня, 2025 р. Рим, Італія, [Посилання](#).

⁵² Див. Уряд України, «План відновлення України», 2022 р., [Посилання](#).

⁵³ Відповідно до проекту Закону України про внесення змін до Бюджетного кодексу, який прийнято Верховною Радою, але ще не підписаний Президентом і не набув чинності з 1 лютого 2025 року, публічний інвестиційний проект – це сукупність заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, інженерно-технічних), визначених на основі національної системи документів стратегічного планування з метою розвитку, у тому числі реконструкції та відновлення галузей, регіонів та територіальних громад, спрямованих на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, інших активів зі строком корисного використання більше одного року, не обмежених окремим об'єктом інвестування, які повністю або частково реалізуються за рахунок публічних інвестицій, у тому числі на умовах державно-приватного партнерства, крім проектів, пов'язаних з обороноздатністю держави. Державна інвестиційна програма – це сукупність публічних інвестицій для реалізації публічних інвестиційних проектів, спрямованих на досягнення спільних цілей. Державна інвестиційна програма містить інформацію про обсяги, строки, напрями, критерії та результативні показники відповідних інвестицій.

⁵⁴ Мінфін України, «Єдиний проектний портфель публічних інвестицій (перелік пріоритетних публічних інвестиційних проектів)», Єдиний пакет проектів на етапі підготовки (неофіційний переклад), [Посилання](#).

Стратегічні міркування щодо відновлення та відбудови

Зростає визнання того, що відбудова дає можливість переосмислити майбутнє України – не просто відновити втрачене, а побудувати сильніші, сучасніші і стійкіші інституції та інфраструктуру.⁵⁵ Спираючись на основу, закладену принципами Лугано, Уряд України вважає кілька елементів життєво важливими для задоволення потреб у відбудові, що розвиваються, та довгострокових цілей розвитку. Ці міркування передбачають міжінституційну координацію, економічну трансформацію, вступ до ЄС, залучення приватного сектору, інклюзивність, стійкість та субсидіарність. Кожне з міркувань обговорюється нижче.

Міжінституційна координація

Уряд визнає, що загальнодержавний підхід є важливим для сприяння успішному відновленню та відбудові. Поліпшення міжінституційної координації вже було продемонстровано на пілотному етапі УПІ, який об'єднав ключові міністерства та відомства для планування та визначення пріоритетів публічних інвестицій. Міністерства та відомства визначили свої інвестиційні пріоритети та представили проєктні пропозиції. Мінфін, Мінекономіки та Мінрозвитку об'єднали зусилля для оцінки та визначення пріоритетів інвестиційних пропозицій для забезпечення їх відповідності національним цілям відновлення та розвитку. СІР під головуванням Прем'єр-міністра прийняла остаточні рішення щодо відбору пріоритетних проєктів. Цей спільний підхід закладає основу для систематичного, заснованого на практичному досвіді, процесу управління інвестиціями, який стане більш структурованим у майбутніх бюджетних циклах. Необхідна подальша робота над національним стратегічним плануванням та секторальними планами для підтримки ідентифікації проєктів, а також уточнення та більш суворого застосування критеріїв визначення пріоритетів.

Економічна трансформація

Уряд вже планує довгострокове економічне майбутнє України, визнаючи, що відновлення дає можливість для трансформації, а не просто відновлення структур, які були до вторгнення. Це міркування підкреслює перехід України до «економіки майбутнього» шляхом підвищення довгострокової конкурентоспроможності при одночасному задоволенні нагальних потреб. Це міркування підкреслює перехід України до «економіки майбутнього» шляхом надання пріоритету сталій енергетиці, цифровій трансформації та орієнтованим на інновації галузям.

Вступ до ЄС

Порядок денний вступу України до ЄС є критично важливою рушійною силою відновлення та відбудови. Це відображає довгострокову стратегічну мету України щодо членства в ЄС та необхідність інтеграції європейських вимог щодо вступу у всіх аспектів відновлення, від управління та інституційних реформ до розвитку інфраструктури та екологічної стійкості. З початку переговорів про вступ у червні 2024 року відбулися двосторонні скринінгові зустрічі за переговорним розділом 1 (Основи), які охоплювали такі ключові сфери, як реформа державного управління та УПІ. Подальші реформи УПІ будуть тісно пов'язані з прогресом України у сфері узгодження з *acquis* ЄС, відображаючи її зобов'язання як країни-кандидата.

Залучення приватного сектору

Залучення приватного сектору є центральним аспектом у відбудові України.⁵⁶ Очікується, що участь приватного сектору буде розширюватися на етапі відновлення та відбудови. Хоча державна підтримка має важливе значення в умовах воєнного стану, довгострокове відновлення потребує значних приватних інвестицій. Зміцнення ринкової інфра-

⁵⁵ «Відбудувати краще, ніж було» – це підхід до відновлення та відбудови, спрямований не лише на відновлення втраченого, але й на підвищення стійкості, сталості та інклюзивності інфраструктури, систем і спільнот. Спочатку створений у контексті відновлення після надзвичайних ситуацій, він наголошує на використанні посткризових можливостей для усунення вже існуючих вразливостей, модернізації державних систем та прийняття інноваційних рішень. Цей підхід забезпечує, що зусилля з відновлення не просто відновлять структури та системи до їхнього колишнього стану, а й посилять їх, щоб протистояти майбутнім викликам, включаючи шлях України до вступу до ЄС.

⁵⁶ Цей розділ створено на основі МФК. «Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України» ("Private Sector Opportunities for a Green and Resilient Reconstruction in Ukraine") 2023, [Посилання](#).

структури буде ключовим для залучення капіталу та забезпечення сталого зростання. ДПП, лібералізація сектору та цільові публічні інвестиції допоможуть створити умови для участі приватного сектору. Система УПІ, що розвивається, відіграватиме вирішальну роль у визначенні пріоритетних проєктів, які узгоджуються з реформами і створюють більш сприятливе бізнес-середовище.

Інклюзивність

Відновлення та відбудова мають задовольняти потреби вразливих груп населення – переміщених осіб, ветеранів війни, жінок, дітей та осіб похилого віку – на користь усім українцям. Відновлення сприятиме справедливому доступу до послуг, житла та засобів до існування, що дозволить цим групам населення відновити своє життя і повною мірою долучитись до розбудови країни. Перехідні критерії визначення пріоритетів на 2025 рік⁵⁷ частково застосовували це міркування, визначивши проєкти, які сприяють справедливому доступу до послуг, житла та засобів до існування. У міру розвитку системи УПІ інклюзивність буде інтегрована у процес прийняття інвестиційних рішень більш систематично, забезпечуючи, щоб відбудова сприяла соціальній згуртованості та стійкості.

Стійкість

Стійкість потребує інтеграції заходів з адаптації та пом'якшення наслідків у зусилля з відновлення та відбудови. Інвестиції в кліматично розумну інфраструктуру⁵⁸ зменшують вразливість до майбутніх потрясінь, узгоджуються з цілями зеленого переходу України та підтримують довгострокову стійкість.

Перехідні критерії визначення пріоритетів, прийняті у 2024 році, охоплюють міркування щодо сталого розвитку, зокрема для кліматично розумної інфраструктури та заходів із підвищення стійкості. Хоча ці аспекти сталого розвитку ще не повністю включені в систему УПІ, що розвивається, вони стануть невід'ємною частиною інвестиційного планування у міру того, як Україна продовжує свій зелений перехід.

Субсидіарність

Обласні адміністрації та органи місцевого самоврядування (ОМС) відіграватимуть центральну роль у зусиллях з відбудови. У міру розвитку системи УПІ обласні адміністрації та ОМС матимуть більшу відповідальність за планування інвестицій та реалізацію проєктів. Субсидіарність визнає відмінні ролі центральних, обласних та місцевих органів влади в УПІ, а також визнає, що ОМС якнайкраще здатні визначати та задовольняти конкретні потреби своїх громад. У міру того, як система УПІ продовжує розвиватися, очікується, що центральні органи влади забезпечать загальну основу політики та стратегічного керівництва, тоді як обласні адміністрації та ОМС підготують та керуватимуть власними публічними інвестиціями відповідно до місцевих, обласних та національних пріоритетів. Застосовуючи принцип субсидіарності, процес відновлення забезпечить повноваження ОМС у вирішенні пріоритетів громади, які узгоджуватимуться з національними та регіональними стратегіями. Такий децентралізований підхід сприяє підвищенню підзвітності, зміцнює право власності на місцевому рівні та підвищує ефективність реалізації проєктів, забезпечуючи ефективний внесок як центральних, так і місцевих органів у досягнення цілей відновлення та відбудови України.

Процес визначення пріоритетів

Уряд визначив пріоритети відновлення інвестицій та відбудови на 2025 рік за допомогою своєї системи УПІ, що розвивається, тоді як Мінроз-

витку провело відбір неінвестиційних програм у координації з іншими головними розпорядниками коштів (ГРК). Процес визначення інвестицій-

⁵⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2024 р. № 903 «Деякі питання підготовки, подання, оцінки та критеріїв пріоритизації концепцій публічних інвестиційних проєктів на 2025 рік», [Посилання](#).

⁵⁸ Кліматично розумна інфраструктура стосується проєктування, розроблення та експлуатації систем інфраструктури, які інтегрують стійкість до зміни клімату з метою зменшення викидів парникових газів. Цей підхід забезпечує, що інфраструктура не тільки відповідає поточним потребам суспільства, але й сприяє довгостроковій екологічній, економічній та соціальній стійкості. Ці проєкти розроблені таким чином, щоб протистояти наслідкам зміни клімату, таким як екстремальні погодні явища, підвищення рівня моря та зміна кліматичних моделей, водночас мінімізуючи свій вуглецевий слід завдяки застосуванню низьковуглецевих технологій та ресурсозберігаючих методів. Така інфраструктура відповідає глобальним кліматичним цілям, у тому числі викладеним у Паризькій угоді. Прикладами є стійкі до повеней транспортні мережі, енергоефективні громадські будівлі, проєкти відновлюваної енергетики та системи сталого управління водними ресурсами.

них пріоритетів знаменує собою відхід від процесу визначення пріоритетів відновлення та відбудови в RDNA2 та RDNA3. Попередні RDNA опрацьовували обрані проєкти знизу вгору на основі пропозицій, поданих галузевими міністерствами. Проєкти не були пріоритетними в різних секторах. Крім інвестиційних проєктів, Уряд також визначив пріоритетними окремі неінвестиційні програми як критично важливі заходи з відновлення та відбудови. Ці неінвестиційні програми були визначені як пріоритетні через процес під керівництвом Мінрозвитку, яке визначило неінвестиційні програми відновлення та відбудови поза процесом УПІ.

Потреби відновлення та відбудови України на 2025 рік визначають дев'ять ключових секторів, відібраних СІР (Таблиця 5).⁵⁹ Як публічні інвестиційні проєкти, так і неінвестиційні програми були визначені пріоритетними на основі цих дев'яти секторальних пріоритетів. Дев'ять секторальних пріоритетних напрямів відрізняються від тих, що представлені в решті цього звіту RDNA4, оскільки структура сектору RDNA відповідає стандарти-

зованим категоріям, які використовуються в усіх оцінках RDNA.

Публічні інвестиційні проєкти

Публічні інвестиційні пріоритети були визначені за допомогою Урядової системи УПІ, що розвивається. Ця система, пілотована в 2024 році, залишається на ранніх стадіях розвитку. Система УПІ була викладена в Дорожній карті⁶⁰ УПІ Уряду, прийнятій у грудні 2023 року, а також деталізована у Плані дій УПІ, затверджені Кабінетом Міністрів України 18 червня 2024 року згідно з Розпорядженням № 588-р. Дорожня карта УПІ окреслює систему в цілому. План дій УПІ визначає конкретні заходи та терміни його розробки та реалізації. Пілотний етап був зосереджений на інвестиціях центральних органів влади. Перехідний етап (2024–2025 рр.) присвячений створенню передумов для переходу до нової моделі УПІ; повне впровадження на центральному рівні очікується у 2026 році. Етап впровадження (2026–2028 рр.) буде зосереджений на розгортанні

Таблиця 5. Дев'ять галузевих пріоритетних напрямів відновлення та відбудови

Категорія	Сектори	Напрямки діяльності
Соціальний сектор	Житло	Відбудова житлових і промислових об'єктів
	Освіта і наука	Відбудова приміщень і будівель навчальних закладів
	Охорона здоров'я	Відновлення та зміцнення медичної інфраструктури та обладнання
	Соціальний захист і забезпечення засобів до існування	Відбудова об'єктів, систем та інфраструктури, пов'язаних з ветеранами війни, внутрішньо переміщеними особами, установами соціального захисту та державними справами
Відновлення інфраструктури	Енергетика та видобування корисних копалин	Відновлення та захист енергетичних і гірничодобувних систем та інфраструктури
	Транспорт	Відновлення транспортних мереж та інфраструктури
	Водопостачання і водовідведення	Відновлення та відбудова систем та інфраструктури водопостачання, водовідведення, зрошення та поводження з відходами.
Розмінування і соціальний захист	Управління вибухонебезпечними предметами	Знешкодження та управління вибухонебезпечними залишками війни для захисту життів та відновлення безпечного доступу
	Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист	Розроблення та реконструкція великомасштабних укриттів та посилення механізмів цивільного захисту

Джерело: Стратегічна інвестиційна рада затвердила пріоритетні напрями відновлення: Денис Шмигаль. 29 листопада 2024 р., [Посилання](#).

⁵⁹ Стратегічна інвестиційна рада схвалила пріоритетні напрями відновлення, – Денис Шмигаль. 29 листопада 2024 р., [Посилання](#).

⁶⁰ Дорожня карта реформування УПІ, 2023 р., [Посилання](#).

Вставка 7. Перехідні критерії пріоритетності концепцій публічних інвестицій для бюджетного циклу 2025 року

1. Стратегічна доцільність

- **Узгодження з національною та галузевою стратегіями:** проєкти мають відповідати ключовим стратегічним документам України та державним пріоритетам.
- **Актуальність потреби:** проєкти мають бути спрямовані на досягнення першочергових пріоритетів, такі як відновлення критичної інфраструктури, інтеграція енергетичних систем та підтримка економічного відновлення.

2. Соціально-економічний вплив

- **Розташування та безпека:** проєкти мають реалізовуватися на підконтрольних Уряду територіях або територіях, звільнених після лютого 2022 року, забезпечуючи їх відповідність вимогам безпеки.
- **Охоплення населення:** пріоритетність проєктів визначається на основі їх здатності обслуговувати великі верстви населення та задовольняти продемонстрований попит.
- **Економічний вплив:** акцент робиться на проєктах, які покращують продуктивність праці та надання послуг; створюють або зберігають робочі місця; генерують додаткові надходження до бюджету; сприяють експортній орієнтації та захисту критичної інфраструктури.
- **Громадська безпека:** проєктам, що посилюють цивільний захист (наприклад, укриття), надається перевага.

3. Фінансова доцільність

- **Доступність та наявність фінансування:** проєкти мають продемонструвати: підтверджені джерела фінансування (гранти, співфінансування або ДПП); плани багаторічних інвестицій (для проєктів вартістю понад 5 мільйонів доларів США); та фінансову стійкість у контексті обмеженого фіскального простору України.

4. Технічна здійсненність та інституційна спроможність

- **Експлуатаційна готовність:** проєкт має бути на просунутому етапі підготовки.
- **Імплементативна спроможність:** кандидати повинні продемонструвати готовність, мати кваліфіковану команду та попередній досвід управління подібними проєктами.
- **Енергоефективність:** проєкти мають охоплювати заходи щодо зменшення споживання енергії щонайменше на 20% або використання ВДЕ.
- **Інклюзивність та стійкість:** проєкти мають забезпечувати доступність для вразливих верств населення та гендерну інклюзивність; мінімізувати вплив на навколишнє середовище і мати інноваційні рішення, де це можливо.

Джерело: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2024 року № 903 «Деякі питання підготовки, подання, оцінки та критеріїв пріоритизації публічних інвестиційних проєктів на 2025 рік»; [Посилання](#).

нової моделі УПІ з поступовим її запровадженням на місцевий рівень, починаючи з 2025 року.

Пілотний процес УПІ сформував на рівні центральних органів влади на етапі підготовки ЄПП із 787 проєктів, прийнятих для зовнішнього фінансування та включення до державного бюджету. ЄПП буде регулярно оновлюватися з урахуванням нових пріоритетів. Міністерства та відомства подали

проєктні пропозиції відповідно до національних, регіональних та галузевих стратегій розвитку. Мінфін, Мінекономіки та Мінрозвитку провели оцінку проєктних пропозицій з використанням перехідних критеріїв, які оцінювали стратегічне узгодження кожної пропозиції зі стратегічними пріоритетами відбудови, економічним та соціальним впливом, впливом на розвиток, здійсненністю та сумісністю із фінансовим пакетом, затвердженим для основи бюджету на

2025 рік (Вставка 7). Критерії були розроблені спеціально для пілотного етапу і будуть переглянуті під час наступного інвестиційного програмування, щоб відобразити нові пріоритети та уроки пілотного етапу.

Мінфін, Мінекономіки та Мінрозвитку зосереджуються на тих параметрах оцінки проєкту, які відповідають їх мандату. Мінфін провів оцінку фінансової доцільності пропозицій, щоб переконатися, що схвалені публічні інвестиційні проєкти узгоджуються з фінансовими обмеженнями та доступним фінансуванням; Мінекономіки оцінило потенціал відновлення економіки та можливості залучення приватного сектору; Мінрозвитку оцінило інтеграцію з місцевими та регіональними пріоритетами. СІР під головуванням Прем'єр-міністра затвердила пріоритетний перелік проєктів у складі ЄПП. Проєкти, включені до ЄПП, можуть бути включені до Державного бюджету та отримати зовнішнє фінансування.

СІР відібрала проєкти з ЄПП, які будуть включені до Державного бюджету і середньострокової програми видатків за рекомендацією Міжвідомчої комісії⁶¹ та після консультацій із зовнішніми партнерами щодо фінансування, доступного для конкретних проєктів. У майбутньому комплексні проєкти, які потребують технічної допомоги для підготовки проєкту, можуть бути скеровані до PPF для подальшої роботи над дизайном проєкту (див. Вставку 8).

Для цілей відстеження проєкту та моніторингу портфеля ЄПП розрізняє десять окремих етапів готовності проєкту.⁶² Рисунок 17 ілюструє ключові етапи циклу УПІ.⁶³ У межах цього циклу СІР і Міжвідомча комісія відстежують проєкти за допомогою двох етапів ідентифікації (ідея проєкту та попередня концепція), чотирьох етапів підготовки (техніко-економічне обґрунтування, проєктно-технічна документація (етап техніко-економічного обґрун-

Вставка 8. Механізми підготовки проєктів для підтримки підготовки інфраструктурних проєктів в Україні

Рамковий механізм з підготовки проєктів (PPF) – це стратегічна ініціатива, розроблена Урядом України для вирішення проблеми підготовки якісних, фінансово готових проєктів відновлення та відбудови. Враховуючи масштаби потреб у відбудові, ефективна підготовка проєкту має важливе значення для ефективного розподілу державних, партнерських та приватних ресурсів. На сьогоднішній день підготовка проєктів в Україні значною мірою спирається на двосторонню підтримку, часто нескордировану та спрямовану на конкретні проєкти, сектори чи регіони на основі пріоритетів партнерів з розвитку. Такий фрагментований підхід перешкоджає зусиллям, спрямованим на те, щоб підготовка проєкту відповідала національним пріоритетам та стандартам якості, фідучіарності та екологічним стандартам, необхідним для сталого розвитку і вступу до ЄС.

Планується, що PPF стане складовою частиною системи УПІ України. СІР відбиратиме проєкти для включення в Єдиний пакет проєктів на етапі підготовки, скеровуючи ті проєкти, які потребують техніко-економічного обґрунтування і подальшого технічного проєктування, до ГПП. ГПП координуватиме два заплановані механізми підготовки проєктів: PPF Уряду України та ініціативу Ukraine FIRST. PPF Уряду України здійснюватиме підготовку проєктів незалежно від джерела їх фінансування. Ukraine FIRST, за підтримки Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) та Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), здійснюватиме підготовку проєктів, які будуть фінансуватися переважно з Української інвестиційної програми. ГПП скеровуватиме проєкти до відповідного механізму підготовки та контролюватиме їх роботу, забезпечуючи узгодження з пріоритетами Уряду та міжнародними стандартами. Консультативна група сприятиме проведенню консультацій, координації та обміну інформацією між партнерами з розвитку та іншими зацікавленими сторонами.

⁶¹ Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 7 січня 2025 року № 10 до складу Міжвідомчої робочої групи з питань підготовки публічних інвестиційних проєктів увійшли представники Мінекономіки, Мінфіну, Мінрозвитку, Офісу реформ КМУ, [Посилання](#).

⁶² Десять етапів процесу державного інвестування визначено Кабінетом Міністрів України. (2024). Постанова № 903: Деякі питання підготовки, подання, оцінки та критеріїв пріоритизації концепцій публічних інвестиційних проєктів на 2025 рік. 9 серпня 2024 р., [Посилання](#).

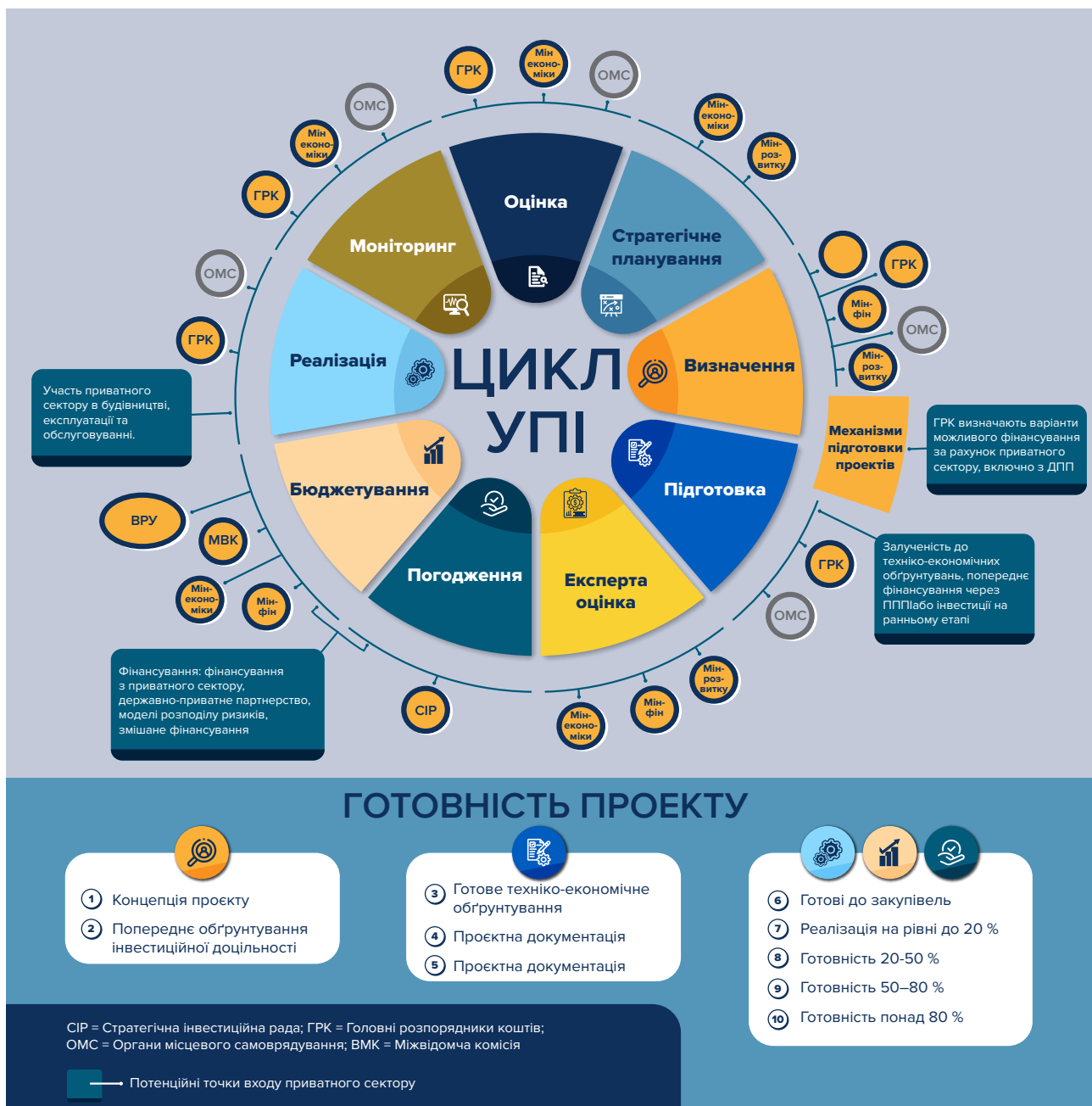
⁶³ Цикл УПІ охоплює скоординовані зусилля ключових зацікавлених сторін. СІР забезпечує загальне керівництво, включаючи затвердження центрального ЄПП, тоді як Мінекономіки зосереджується на узгодженні національних і галузевих стратегій та підготовці методологій УПІ і технічних інструкцій. Мінфін забезпечує фінансове узгодження, оцінює ризики та контролює підготовку бюджету. Мінрозвитку координує регіональні стратегії та надає технічну підтримку субнаціональним органам влади, які, у свою чергу, розробляють та керують місцевими проєктами. Галузеві міністерства визначають, оцінюють і впроваджують проєкти в межах своєї компетенції.

тування), проєктно-технічна документація (етап проєкту) і готовність закупівель) та чотирьох етапів реалізації (завершення на 20 відсотків, завершення на 20–50 відсотків, завершення на 50–80 відсотків і більше ніж на 80 відсотків).

Система публічного інвестування досі перебуває на ранніх стадіях розвитку. Технічне керівництво процесом публічного інвестування було запроваджено з прийняттям у серпні 2024 року Постанови Кабінету Міністрів № 903, яка встановлює перехідні процедури підготовки, подання та визначення пріо-

ритетів проєктів. Галузеві міністерства та субнаціональні органи влади мали менше місяця для подання проєктних пропозицій відповідно до нових вказівок. Пропозиції були розглянуті Стратегічною інвестиційною радою під час другого засідання 10 вересня 2024 року. Обмежений час підготовки проєктних пропозицій, безсумнівно, вплинув на якість: деякі проєкти ще не відповідають заявленим пріоритетам; а деякі ще не готові до реалізації. Очікується, що якість підготовки проєктів покращиться в наступних раундах і в міру інституціоналізації системи УПІ.

Рисунок 17. Структура управління публічними інвестиціями на центральному рівні

Джерело: адаптовано з Довідника з управління державними інвестиціями Кім, Джей-Хюн; Фаллов, Йонас Арп; і Грум, Саймон (2020). Міжнародний розвиток на практиці. Вашингтон, округ Колумбія: Світовий банк. [Посилання](#).

Хоча поточна система УПІ характеризується обмеженою участю приватного сектору, очікується, що роль приватного сектору буде розширюватися у міру розвитку системи і післявоєнної відбудови. Залучення приватного сектору може бути інтегроване на кількох етапах циклу УПІ, підвищуючи ефективність та мобілізуючи додаткові ресурси (див. Рисунок 17). На етапі підготовки проєкту приватний сектор може підтримати техніко-економічні обґрунтування, зробити внесок у попереднє фінансування через механізми підготовки проєкту та сприяти інвестиціям на ранніх стадіях. На етапі підготовки чітко визначені рамки ДПП, механізми розподілу ризиків і змішані моделі фінансування можуть створити сприятливе середовище для мобілізації приватного капіталу. Під час реалізації приватний сектор може відігравати критично важливу роль у будівництві, експлуатації та обслуговуванні інфраструктурних проєктів, забезпечуючи стале надання послуг та довгострокове управління активами. Зміцнення нормативно-правової бази та інституційної спроможності буде важливим для ефективного використання участі приватного сектору, узгоджен-

ня інвестиційних пріоритетів із національними цілями відновлення та розвитку.

Неінвестиційні програми

Мінрозвитку очолив процес ідентифікації програм відновлення та відбудови на 2025 рік, які не відповідали критеріям включення до процесу УПІ як публічні інвестиційні проєкти. Прикладами таких програм є компенсації за пошкоджене та зруйноване житло, підтримка заходів з гуманітарного розмінування, надання довгострокових кредитів для ветеранів війни та ВПО. Цей процес проводився незалежно від процесу встановлення пріоритетів ЄПП. Головним розпорядником бюджетних коштів у січні 2025 року було подано запит щодо визначення цих програм. Це було зроблено після закінчення термінів подання програм у рамках процесу планування бюджетної політики на 2025 рік. Хоча визначення цих додаткових пріоритетів відбулося поза стандартним бюджетним циклом, майже всі вони були раніше включені до Державного бюджету на 2025 рік.

Аналіз пріоритетів відновлення та відбудови на 2025 рік

Пріоритети відновлення та відбудови на 2025 рік аналізуються окремо для публічних інвестицій та неінвестиційних програм. Аналіз охоплює огляд портфеля для кожної категорії та докладну інфор-

мацію про забезпечені джерела фінансування. Розділ завершується оцінкою дефіциту фінансування у розрізі проєктів і програм.

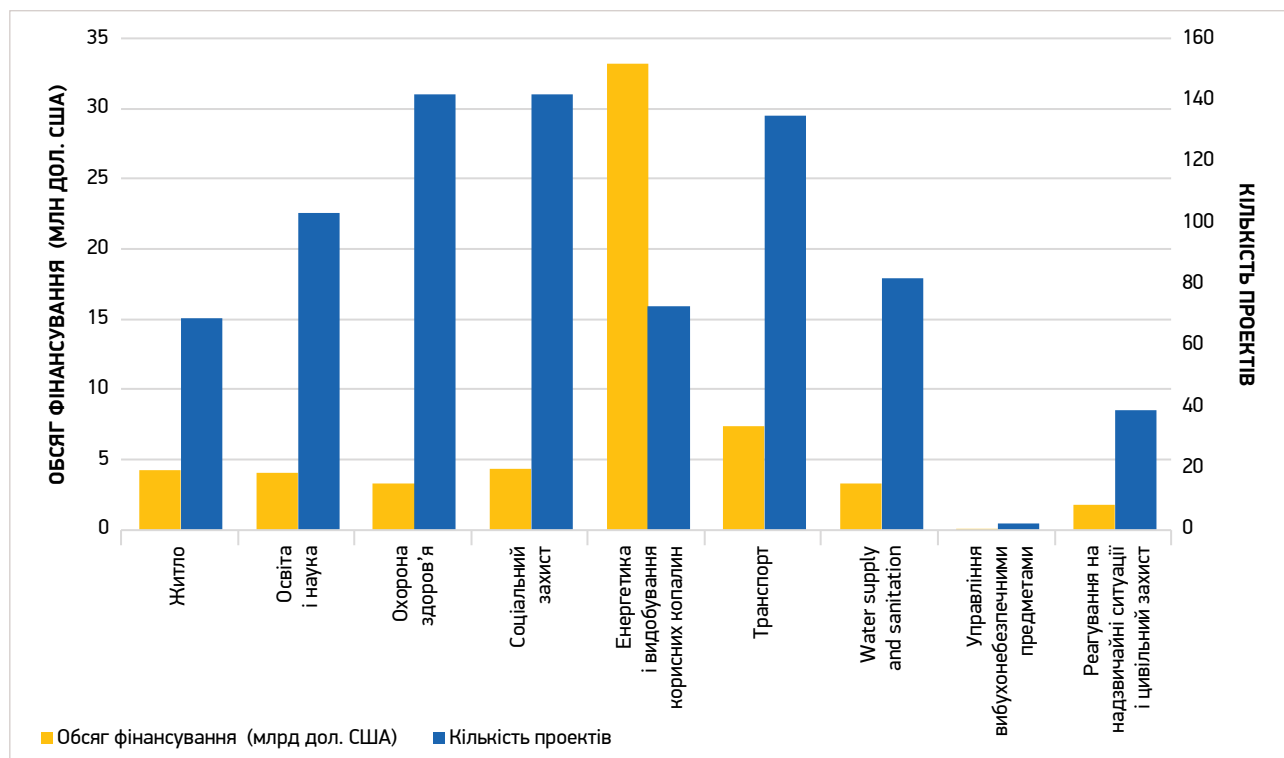
ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ВІДБУДОВИ

Огляд портфеля Єдиного пакета проєктів на етапі підготовки

ЄПП складається із 787 публічних інвестиційних проєктів загальною кошторисною вартістю 61,7 мільярда доларів США у розрізі дев'яти секторів, причому найбільші частки публічних інвестицій виділяються на основні послуги та критичну інфраструктуру. Ці проєкти охоплюють кілька років, відображаючи довгостроковий характер планування публічних інвестицій. ЄПП налічує 142 проєкти у сфері соціального захисту та охорони здоров'я, кожен з яких становить 18 відсотків

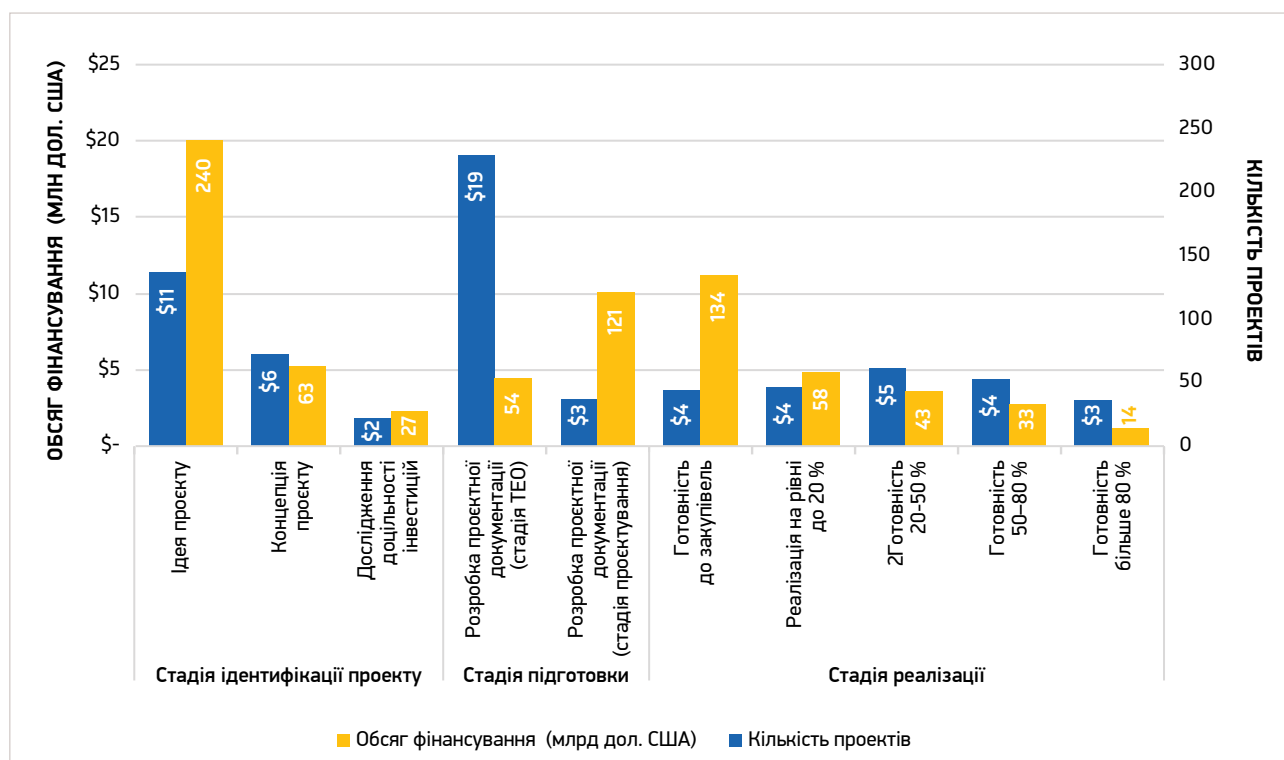
від загальної кількості. Транспортний сектор має 135 проєктів (17 відсотків), далі йдуть освіта і наука зі 103 проєктами (13 відсотків). У фінансовому плані домінуючим сектором в ЄПП є енергетика та видобуток корисних копалин загальною кошторисною вартістю 33,2 мільярда доларів США (54 відсотки). Далі йде транспорт – 7,3 мільярда доларів США (12 відсотків) і соціальний захист – 4,4 мільярда доларів США (7 відсотків). (Рисунок 18). На охорону здоров'я припадає 3,3 мільярда доларів США (5 відсотків), а на освіту та науку – 4,0 мільярда доларів США (6 відсотків). Водопостачання та водовідведення (3,3 мільярда доларів США, п'ять відсотків), реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист (1,8 мі-

Рисунок 18. Розподіл проєктів ЄПП за дев'ятьма галузевими пріоритетними напрямками (млрд дол. США та кількість проєктів)

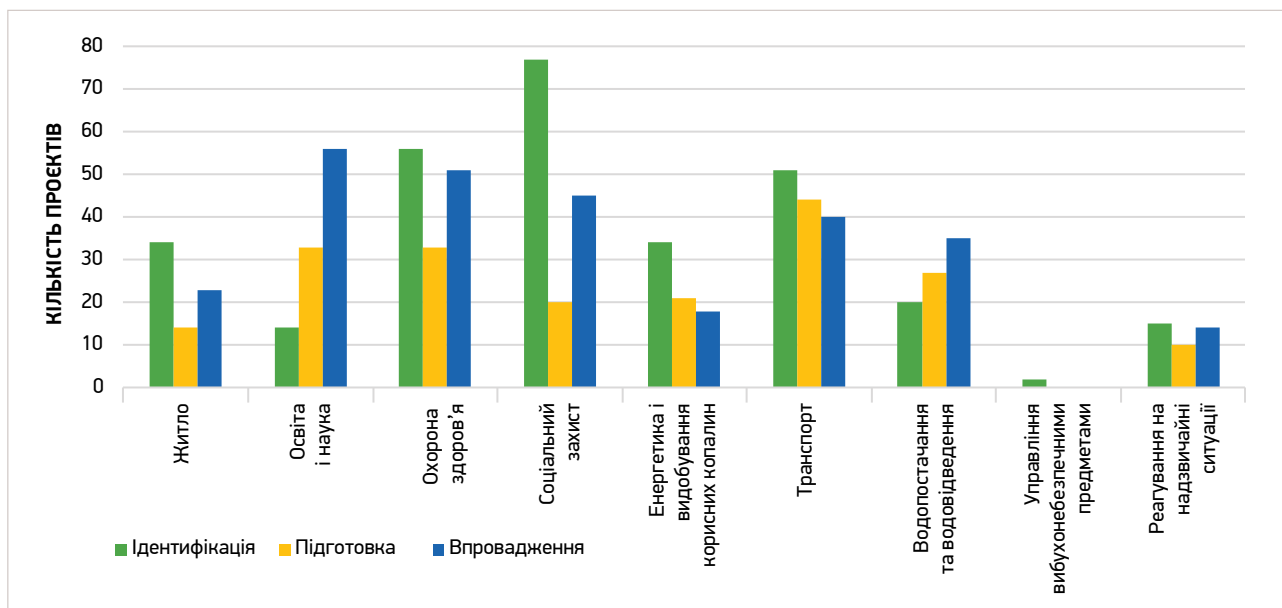
Джерело: висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Єдиного пакета проєктів на етапі підготовки на 2025 рік. [Посилання](#).

Рисунок 19. Розподіл проєктів ЄПП за етапами підготовки (млрд дол. США та кількість проєктів)

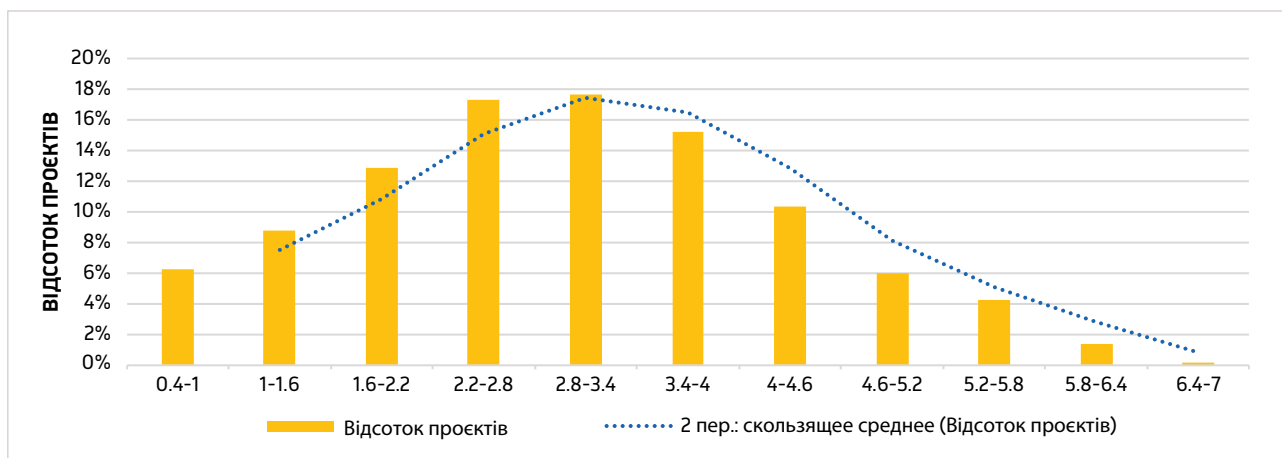
Джерело: висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Єдиного пакета проєктів на етапі підготовки на 2025 рік. [Посилання](#).

Рисунок 20. Галузевий розподіл проєктів ЄПП за етапами підготовки

Джерело: висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Єдиного пакета проєктів на етапі підготовки на 2025 рік. [Посилання](#).

Рисунок 21. Розподіл оцінок пріоритетності проєктів ЄПП

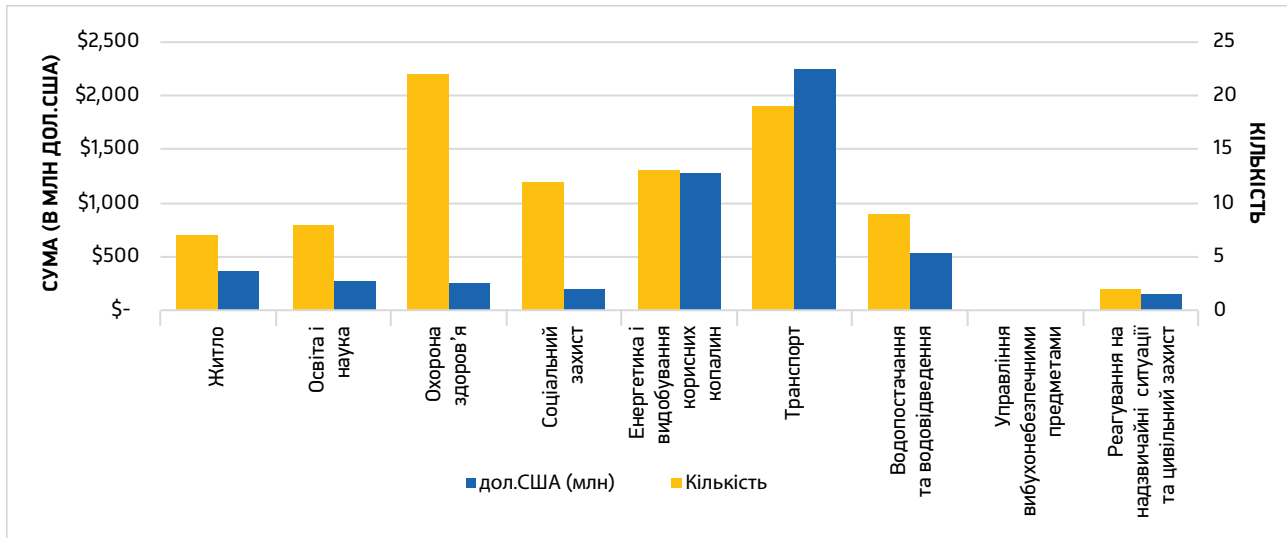
Джерело: висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Єдиного пакета проєктів на етапі підготовки на 2025 рік. [Посилання](#).

льярда доларів США, 3 відсотки), а також управління ВВП (25,4 мільйона доларів США, менше 1 відсотка) складають менші частки.

Проекти ЄПП значною мірою зосереджені на етапах підготовки та оцінки циклу УПІ. Рисунок 19 ілюструє їх розподіл за десятьма етапами готовності проєкту. Етап ідентифікації (1 і 2 етапи ЄПП) охоплює 303 проєкти (39 відсотків від загальної кількості проєктів) орієнтовною вартістю 17 мільярдів доларів США (28 відсотків від загальної вартості). Етап підготовки (етапи 3-5 ЄПП) охоплює 202 проєкти (26

відсотків від загальної кількості проєктів), які оцінюються у 24 мільярди доларів США (39 відсотків від загальної вартості). Зрештою, етап реалізації (етапи 6-10 ЄПП) охоплює 282 проєкти (36 відсотків від загальної кількості проєктів) загальною вартістю 20 мільярдів доларів США (33 відсотки від загальної вартості). У той час як більша частина проєктів знаходиться на етапі підготовки, проєкти на етапі реалізації включені за браком достатнього фінансування, що робить їх пріоритетними для зовнішніх партнерів із розвитку задля прогресу та запобігання затримкам у розвитку критичної інфраструктури.

Рисунок 22. Загальний бюджет інвестиційних проєктів на 2025 рік
(млн дол. США за кількістю проєктів)

Джерело: висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Переліку пріоритетних публічних інвестиційних проєктів Державного бюджету України на 2025 рік. [Посилання](#).

Існують помітні галузеві відмінності у підготовці та реалізації проєктів. Рисунок 20 демонструє, що 40% проєктів у сфері охорони здоров'я, 54% проєктів соціального захисту та 48% проєктів житла знаходяться на етапі ідентифікації. На етапі підготовки знаходяться 33 відсотки транспортних проєктів, 32 відсотки освітніх і наукових проєктів, 29 відсотків енергетичних проєктів. На етапі реалізації знаходяться 36 відсотків проєктів у сфері охорони здоров'я, 32 відсотки у сфері соціального захисту, 54 відсотки у сфері освіти і науки. Відносно низький рівень готовності підкреслює важливість адресної підтримки підготовки проєктів.

Участь регіональних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в ЄПП була обмежена протягом цього пілотного етапу системи УПІ. Для пілотного проєкту 2025 року лише центральні органи влади та обласні адміністрації мали право подавати проєкти, тоді як ОМС не могли подавати заявки безпосередньо. Із 787 проєктів ЄПП 192 проєкти (24 відсотки) є національними за масштабом. На області, які сильно постраждали від вторгнення, такі як Харківська та Запорізька, припадає менше десяти відсотків від загальної кількості проєктів. Не всі обласні адміністрації та ОМС розробили плани відновлення та відбудови. Уряд має намір посилити участь обласних адміністрацій і ОМС та узгодити її з місцевими пріоритетами через програми розвитку

спроможності та підтримку регіонального і місцевого планування та визначення і підготовки проєктів.

Оцінка пріоритетності проєктів ЄПП коливається від 0,49 до 6,92 з 10 можливих із середнім балом 3,01 і медіаною 2,98, що відображає помірне узгодження з критеріями пріоритетності Уряду. Приблизно 60 відсотків проєктів мають оцінку від 2,5 до 4,0 (Рисунок 21). Сектори з високими оцінками охоплюють охорону здоров'я та житло, середні показники яких перевищують 4,0, а проєкти, спрямовані на вирішення нагальних потреб у відновленні, такі як відбудова медичних закладів та житло для ВПО, знаходяться серед проєктів з найвищими оцінками. Проєкти у секторі водопостачання і водовідведення та розмінування мають в середньому нижчі оцінки – лише 3,0. Очевидно, що існує значний простір для вдосконалення стратегічного узгодження, готовності та впливу.

Аналіз бюджетних проєктів з Єдиного пакета проєктів на етапі підготовки

До Державного бюджету на 2025 рік включено 92 проєкти з ЄПП з бюджетними асигнуваннями, еквівалентними 5,25 млрд доларів США.⁶⁴ Ці проєкти становлять 8,6 відсотка від загального обсягу

⁶⁴ Мінфін України, «Єдиний проєктний портфель публічних інвестицій», Перелік пріоритетних публічних інвестиційних проєктів у Державному бюджеті України на 2025 рік (неофіційний переклад), [Посилання](#).

ЄПП за вартістю та 11,7 відсотка загального обсягу ЄПП за кількістю проєктів. Проєкти, включені до Державного бюджету на 2025 рік, охоплюють дев'ять галузевих пріоритетних напрямів, окрім управління ВВП (Рисунок 22). На транспорт припадає найбільше асигнувань – 2,25 мільярда доларів США, далі йдуть енергетика та видобуток корисних копалин (1,25 мільярда доларів США), водопостачання і водовідведення (544 мільйони доларів США), житло (376 мільйонів доларів США), освіта і наука (256 мільйонів доларів США) та охорона здоров'я (256 мільйонів доларів США). Соціальний захист, реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист становлять 195 мільйонів доларів США і 149 мільйонів доларів США відповідно. До бюджету на 2025 рік не було включено жодних інвестиційних проєктів з управління ВВП.

92 проєкти в Державному бюджеті фінансуються з трьох основних джерел: зовнішніми партнерами та МФО через кредити та гранти; державні гарантії; та із загального фонду Державного бюджету. Найбільша частка за кількістю проєктів припадає на МФО, які фінансують 43 проєкти, далі йде загальний фонд державного бюджету, який підтримує 36

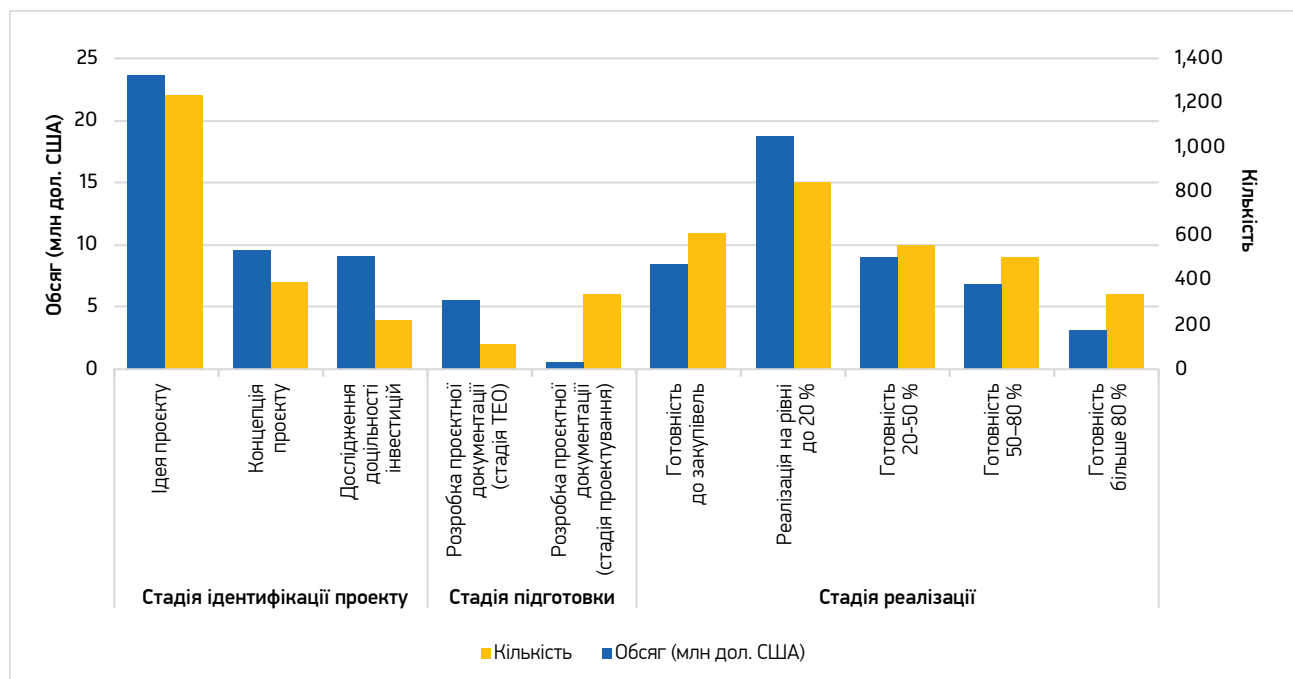
Рисунок 23. Загальний бюджет інвестиційних проєктів на 2025 рік (млн дол. США)

Джерело: висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Переліку пріоритетних публічних інвестиційних проєктів у Державному бюджеті України на 2025 рік. [Посилання](#).

проєктів, і державні гарантії, які фінансують 13 проєктів (Рисунок 23). З проєктів державних гарантії п'ять проєктів знаходяться у транспортному секторі

Рисунок 24. Розподіл бюджетних проєктів за етапами підготовки (млн дол. США та кількість проєктів)

Джерело: висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Переліку пріоритетних публічних інвестиційних проєктів у Державному бюджеті України на 2025 рік. [Посилання](#).

і вісім – в енергетичному.⁶⁵ З точки зору розподілу фінансування частка державних гарантій становить 2,68 мільярда доларів США, МФО – 1,71 мільярда доларів США, а загального фонду – 867 мільйонів доларів США. Такий розподіл підкреслює критично важливу роль зовнішнього фінансування у відновленні України та її залежність від державних гарантій для широкомасштабних ініціатив у сфері інфраструктури та розвитку.

Проекти, класифіковані під державні гарантії в бюджеті, не обов'язково мають забезпечене джерело фінансування. Хоча в бюджеті на 2025 рік було виділено 2,68 мільярда доларів США на 13 проектів, які, передбачається фінансувати за рахунок державних гарантій, цей розподіл означає зобов'язання Уряду гарантувати кредити, а не пряме фінансування. Фактичне фінансування залежить від того, чи оберуть інвестори фінансування будь-який з цих 13 проектів. Як наслідок, неспроможність знайти фінансових партнерів для цих проектів може підвищити загальний дефіцит фінансування.

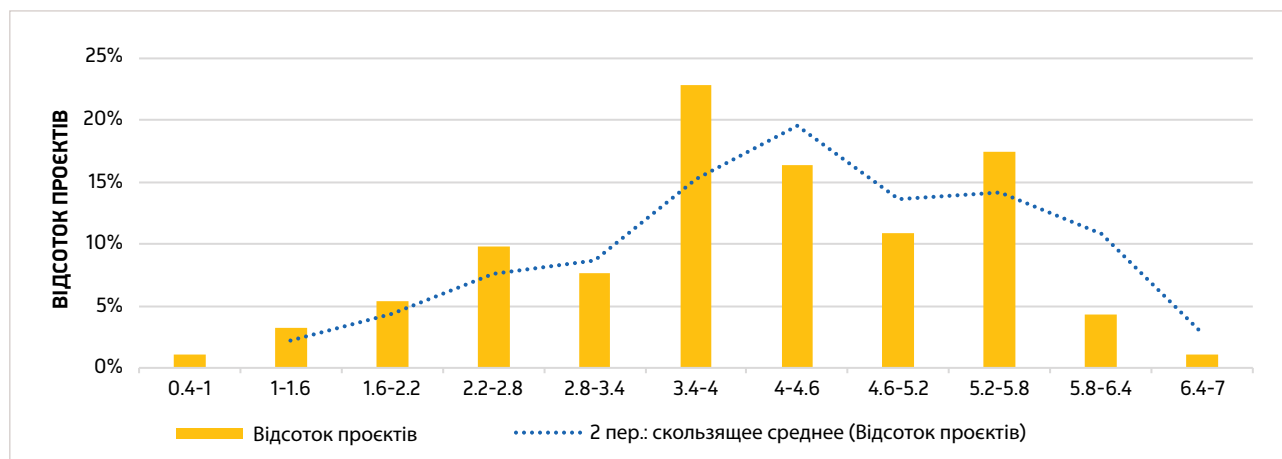
Готовність цих 92 пріоритетних проектів різна. 92 проекти розподілені на різних стадіях готовності, причому більшість зосереджена на ранніх стадіях (Рисунок 24). 29 проектів на загальну суму 1,86 мільярда доларів США знаходяться на етапі ідентифікації (32 відсотки від загальної кількості проектів);

12 проектів на загальну суму 0,86 мільярда доларів США знаходяться на етапі підготовки (13 відсотків); 51 проект загальною вартістю 2,5 мільярда доларів США знаходиться на етапі реалізації (55 відсотків).

Оцінки пріоритетності бюджетних проектів коливаються від 0,92 до 6,92, в середньому 3,98, відображаючи помірну відповідність стратегічним цілям і готовність. Більшість проектів групуються в середньому діапазоні, особливо між 3,4 і 4. Менша підмножина проектів має оцінку вище 5,47, що вказує на високу технічну готовність і узгодженість, тоді як менша кількість проектів опускається нижче 2,2, що вказує на обмежену готовність або узгодженість. Такий розподіл підкреслює необхідність цільової підтримки для підвищення ефективності проектів з нижчими оцінками та забезпечення їх просування, водночас віддаючи перевагу проектам з високими оцінками для реалізації, щоб максимізувати їхній вплив на цілі відновлення України. Див. Рисунок 25.

Передбачені в бюджеті проекти послідовно досягають вищих оцінок пріоритетності, ніж ширший портфель ЄПП. На Рисунку 26 показано пікову частоту бюджетних проектів, які мають оцінку від 3,4 до 4, тоді як проекти ЄПП розподілені більш рівномірно, з найвищою частотою в діапазоні від 2,8 до 3,4. Ковзні середні додатково підкреслюють, що бюджетні проекти зосереджені у вищих скорингових групах.

Рисунок 25. Розподіл оцінок пріоритетності бюджетних проектів

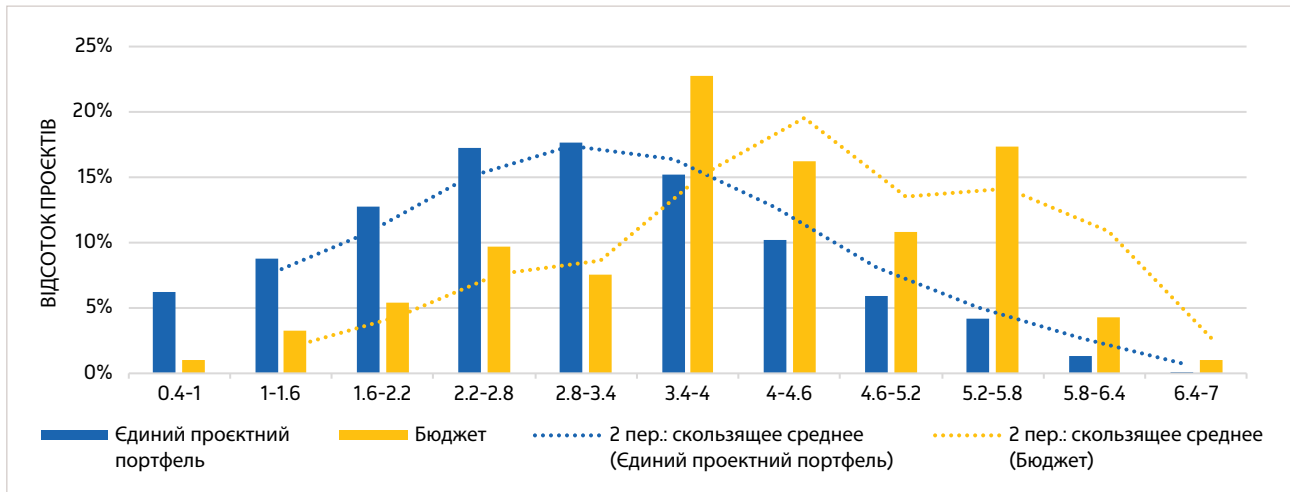
Джерело: висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Переліку пріоритетних публічних інвестиційних проектів у Державному бюджеті України на 2025 рік. [Посилання](#).

⁶⁵ Під державними гарантіями в контексті бюджету України на 2025 рік розуміються фінансові гарантії, надані Урядом для підтримки конкретних проектів або зобов'язань. Ці гарантії на суму до 2,74 мільярда доларів США можуть надаватися у рамках міжнародних угод для фінансування стратегічно важливих інвестиційних, інноваційних та інфраструктурних проектів, які сприяють економічному розвитку та енергоефективності. Вони також поширюються на покриття боргових зобов'язань суб'єктів державного сектору у повній державній власності, забезпечуючи їх ліквідність і стійкість. Такі гарантії можуть містити положення про відмову України від суверенного імунітету у спорах, без необхідності ратифікації парламентом. Детальніше про державні гарантії див. у «Про Державний бюджет України на 2025 рік», [Посилання](#).

Розподіл 92 бюджетних проєктів охоплює кілька розпорядників коштів. Мінрозвитку контролює найбільшу частку, керуючи 30 проєктами (32,6 відсотка) у ключових секторах, таких як транспорт, водопостачання та житлове будівництво. На Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) припадає 16 проєктів (17,4 відсотка), які зосереджені на інфраструктурі

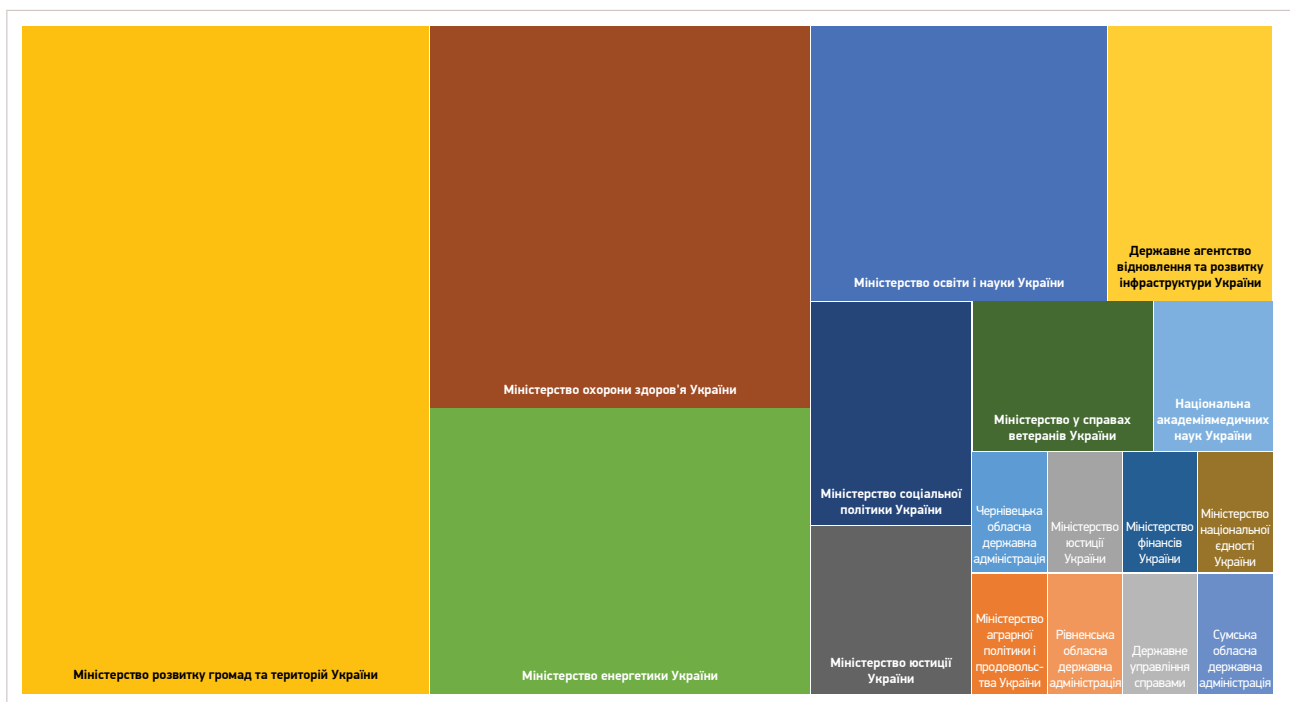
охорони здоров'я та реабілітаційних закладах, а на Міненерго – 12 проєктів – (13 відсотків (Рисунок 27). Управління рештою 34 проєктами (37 відсотків), які охоплюють освітні проєкти, локальні ремонти об'єктів інфраструктури та ініціативи з управління водними ресурсами, здійснюють обласні адміністрації та інші установи.

Рисунок 26. Середня частота оцінок пріоритетності, ЄПП проти бюджетних проєктів

Джерело: Висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Переліку пріоритетних публічних інвестиційних проєктів у Державному бюджеті України на 2025 рік. [Посилання](#).

Рисунок 27. Розподіл бюджетних призначень щодо проєктів (кількості) серед головних розпорядників коштів

Джерело: Висновки команди з проведення оцінювання на основі затвердженого Переліку пріоритетних публічних інвестиційних проєктів у Державному бюджеті України на 2025 рік. [Посилання](#).

На додаток до 92 проєктів ЄПП, які фінансуються коштом асигнувань капітального бюджету, 16 проєктів ЄПП отримали 0,21 мільярда доларів США у вигляді фінансування з поточного бюджету та грантів міжнародної технічної допомоги на 2025 рік. Ці проєкти належать до галузевих пріоритетів: ЖКГ, енергетика та видобуток корисних копалин, охорона здоров'я, освіта і наука, реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист, транспорт та управління ВВП. Найбільший обсяг фінансування спрямовано на енергетику та видобуток корисних копалин (33% від загального обсягу фінансування) та охорону здоров'я (30%).

ПРІОРИТЕТИ НЕІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ВІДБУДОВИ

Огляд портфеля неінвестиційної програми

Мінрозвитку очолило процес визначення програм відновлення та відбудови на 2025 рік, які не відповідають критеріям для включення до публічних інвестиційних проєктів. Цей процес проводився незалежно від процесу встановлення пріоритетів ЄПП. Жодна з цих неінвестиційних програм не включена до ЄПП. Із 19 неінвестиційних програм 17 від-

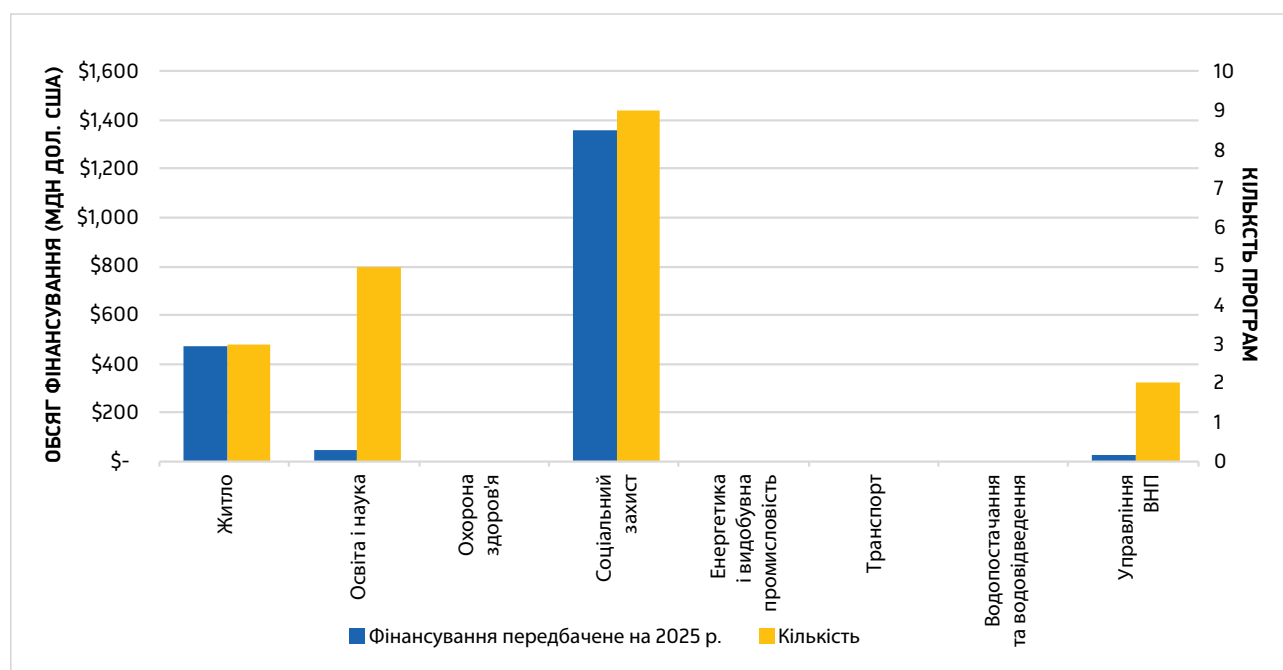
носяться до поточних видатків загального фонду державного бюджету. Дві є регулярними програмами, що фінансуються партнерами з розвитку (перша стосується житла, друга – освіти).

Лише чотири з дев'яти галузевих пріоритетних напрямів мають пріоритетні неінвестиційні програми на 2025 рік. Дев'ять програм соціального захисту отримали загальний обсяг фінансування сумою 1,36 мільйона доларів США. Трьом житловим неінвестиційним програмам було виділено 470 мільйонів доларів США. П'ять освітніх і наукових неінвестиційних програм отримали 49 мільйонів доларів США, тоді як дві неінвестиційні програми управління ВВП отримали 24 мільйони доларів США (Рисунок 28). У 2025 році не здійснено жодних фінансових асигнувань на неінвестиційні програми охорони здоров'я, транспорту, водопостачання і водовідведення, реагування на надзвичайні ситуації та цивільного захисту.

ДЕФІЦИТ ФІНАНСУВАННЯ

Ключовою метою завдання з визначення пріоритетів RDNA є визначення дефіциту фінансування, що дозволяє міжнародним партнерам зрозуміти нагальні потреби. ЄПП слугував основою для визначення загального обсягу необхідного фінансування інвестиційних проєктів. Окремо оцінено потреби у фінансуванні неінвестиційних програм. Цей

Рисунок 28. Загальний обсяг неінвестиційних асигнувань на програми на 2025 рік (млн дол. США та кількість проєктів)

Джерело: Додаток 3 до Бюджету на 2025 рік.

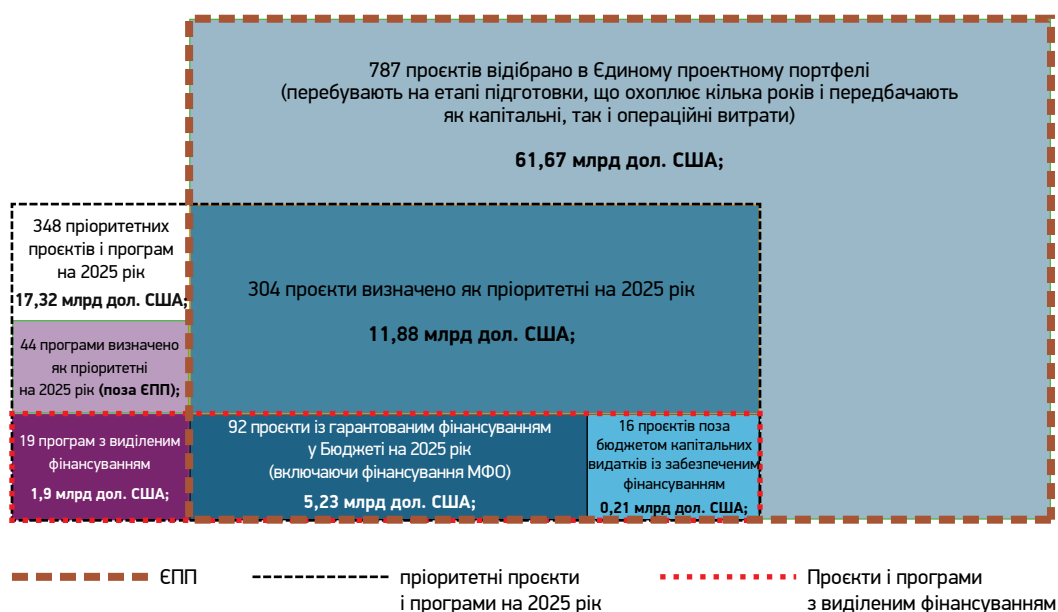
аналіз стане основою для обговорення фінансування на Конференції з питань відновлення України в Римі (Італія) у липні 2025 року, яка є ключовою міжнародною платформою для мобілізації підтримки.

Уряд України зіткнувся з дефіцитом фінансування у розмірі 9,96 млрд доларів США для інвестиційних проєктів відновлення та відбудови та неінвестиційних програм на 2025 рік. Загальна кошторисна вартість на 2025 рік становить 17,32 млрд доларів США, у тому числі 11,88 млрд доларів США на інвестиційні проєкти і 5,44 млрд доларів США на неінвестиційні програми (Рисунок 29). З них 5,46 дол. США на інвестиційні проєкти і 1,91 дол. США на неінвестиційні програми вже забезпечено коштом Державного бюджету та внесками партнерів з розвитку. Дефіцит фінансування становить 6,43 мільярда доларів США для інвестиційних проєктів і 3,53 мільярда доларів США для неінвестиційних програм. Таблиця 6 демонструє категоризацію загальних потреб і дефіциту фінансування за секторами. Пріоритети відновлення та відбудови оцінюються в 15,3 мільярда доларів США у 2024 році (RDNA3) та 14,1 мільярда доларів США у 2023 році (RDNA2); однак у попередніх ітераціях RDNA використовувалися інші методології та рамки оцінювання для визначення та пріоритизації потреб. Уряд складає звіт про виконання інвестиційних проєктів за попередній фінансовий рік та оновлює дані про

здатність освоєння фінансування для реалізації інвестиційних проєктів і пріоритетних неінвестиційних програм. Однак ця інформація була недоступна на момент підготовки цього звіту.

Пріоритетними інвестиційними проєктами відновлення та відбудови України на 2025 рік визначено 304 публічні інвестиційні проєкти із 787 інвестиційних проєктів у рамках ЄПП. Загальна кошторисна вартість цих 304 інвестиційних проєктів становить 11,88 мільярда доларів США на 2025 рік. Ці інвестиційні проєкти були схвалені ЄПР, і всі вони включені до ЄПП. З 304 інвестиційних проєктів 92 було виділено фінансування із капітального бюджету на 2025 рік на загальну суму 5,25 мільярда доларів США. Інші 16 проєктів були класифіковані як неінвестиційні проєкти, також у складі ЄПП, і отримали 0,21 мільярда доларів США у вигляді фінансування з поточного бюджету та грантів міжнародної технічної допомоги на 2025 рік. Це залишає дефіцит фінансування для пріоритетних публічних інвестиційних проєктів у розмірі 6,43 мільярда доларів США на 2025 рік. У пріоритетних галузях енергетики та видобування корисних копалин, житла, освіти і науки та охорони здоров'я існує середній дефіцит фінансування 1,1 мільярда доларів США. На Рисунку 30 представлено співвідношення профінансованих і непрофінансованих публічних інвестиційних проєктів за дев'ятьма пріоритетними напрямками.

Рисунок 29. Потреби у фінансуванні та забезпечене фінансування інвестиційних проєктів відновлення та відбудови та неінвестиційних програм

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Таблиця 6. Потреби та дефіцит фінансування пріоритетних інвестиційних проєктів та неінвестиційних програм на 2025 рік за секторами (млн дол. США)

Секторальні пріоритетні напрями відновлення та відбудови	Потреби на 2025 рік	Дефіцит фінансування на 2025 рік
Житло	4,025	3,417
Освіта і наука	1,225	760
Охорона здоров'я	860	543
Соціальний захист і засоби до існування	2,020	571
Енергетика та видобування корисних копалин	4,802	3,510
Транспорт	2,992	730
Водопостачання і водовідведення	730	189
Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист	78	35
Управління вибухонебезпечними предметами	236	205

Джерело: команда з оцінювання.

Примітка: 352 мільйони доларів США тут не представлені, оскільки вони були позначені як «багатосекторальні». Ці багатосекторальні пріоритети отримали фінансування на 2025 рік, тому дефіциту фінансування немає.

Рисунок 30. Профінансовані і непрофінансовані пріоритетні публічні інвестиційні проєкти на 2025 рік (відсоток)

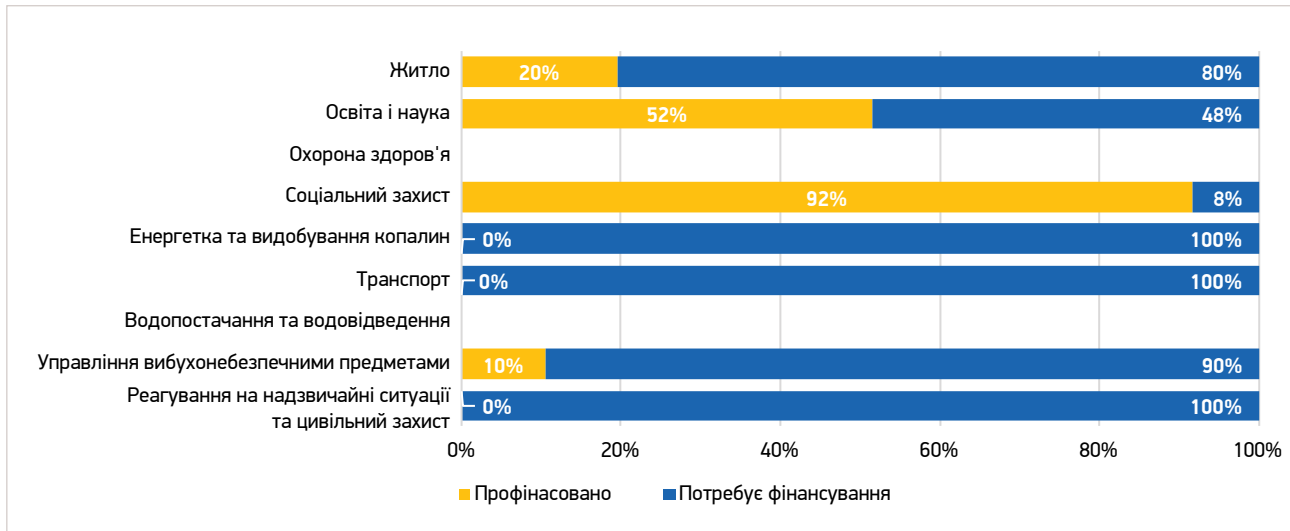

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Пріоритетними неінвестиційними програмами відновлення та відбудови України на 2025 рік визначено 44 неінвестиційні програми. Загальна кошторисна вартість цих 44 пріоритетних неінвестиційних програм на 2025 рік становить 5,44 мільярда доларів США. Із цих 44 неінвестиційних програм лише 19 було виділено фінансування з поточного бюджету та від міжнародних партнерів на загаль-

ну суму 1,90 мільярда доларів США на 2025 рік. У пріоритетних секторах житлового господарства та енергетики і видобування корисних копалин існує дефіцит фінансування у 1,9 мільярда доларів США та 1,2 мільярда доларів США, відповідно. На Рисунку 31 показано відсоток профінансованих і непрофінансованих неінвестиційних програм за дев'ятьма галузевими пріоритетними напрямками.

Рисунок 31. Профінансовані проти непрофінансованих пріоритетних неінвестиційних програм 2025 року (відсоток)

Джерело: команда з поведінки оцінювання.

Рекомендації щодо посилення процесу визначення пріоритетів

Ефективне визначення пріоритетів має критично важливе значення для забезпечення того, щоб інвестиції у відновлення та відбудову України задовольняли нагальні потреби та заклали основу для довгострокового розвитку та стійкості. У 2024 році Уряд України вперше запровадив перехідну загальнодержавну систему публічних інвестицій. Ця система сформувала ЄПП та Державний бюджет на 2025 рік. ЄПП та Державний бюджет на 2025 рік були використані як основа для визначення пріоритетів публічного інвестування в RDNA4. Це значний крок у напрямку інституціоналізації прозорості та науково обґрунтованої системи УПІ. Проте, необхідна подальша робота для покращення якості публічних інвестиційних проєктів, зокрема, з точки зору стратегічного узгодження, технічного дизайну та готовності до впровадження, потенціалу впровадження, залучення приватного фінансування та механізмів інтеграції для посилення впливу та сталості зусиль з відновлення. Зацікавлені сторони, які беруть участь у визначенні пріоритетів УПІ, повинні будуть прийняти результати процесу визначення пріоритетів – навіть якщо він не сприяє їхнім власним пріоритетним проєктам і програмам – якщо система УПІ має забезпечити збалансований та об'єктивний розподіл ресурсів, який узгоджується з національними цілями відновлення та розвитку.

Стратегічне планування

Інвестиційні проєкти мають бути ідентифіковані за галузевими та територіальними стратегічними планами, які інформують про ключові рішення при розробленні проєкту та визначають пріоритети між альтернативними способами використання обмежених державних коштів у своїй сфері. Заходи 2024 року з визначення публічних інвестиційних проєктів для ЄПП виявили значні прогалини в координації та інтеграції з територіальними та галузевими стратегіями. Багато проєктів було визначено окремо, без галузевих або територіальних планів для забезпечення пріоритетності та узгодженості. Зараз Уряд України розробляє Концепцію національної системи стратегічного планування, а також порядок розроблення галузевих стратегій та рамок моніторингу, оцінки та звітності, як це передбачено Постановою № 588-р, яка зобов'язує оновити галузеві стратегії до кінця 2025 року. Реалізація цієї настанови потребуватиме значного розвитку потенціалу та технічної допомоги для галузевих установ на національному рівні та рівні обласних адміністрацій і ОМС.

Підготовка проєкту

Інвестиції у підготовку проєктів дозволять підвищити технічну якість і готовність до реалізації проєктів у ЄПП. Створення ГПП та механізмів підготовки проєктів забезпечить основу для підготовки та технічного проєктування найбільших, комплексних та високоризикованих проєктів. Подальший розвиток потенціалу і технічна допомога будуть потрібні для підтримки підготовки багатьох менших інвестиційних проєктів ЄПП та субпроєктів у рамках більших галузевих інвестиційних проєктів.

Критерії визначення пріоритетів

Критерії визначення пріоритетності, застосовані у 2024 році, були перехідними та оновлюватимуться на основі отриманого досвіду. Одним із ключових висновків є необхідність спрощення критеріїв, особливо на субнаціональному рівні, де можливості та ресурси є більш обмеженими. Незважаючи на те, що поточна структура є всеосяжною і належно спрямованою, її складність може бути надто великою для зацікавлених сторін. Оптимізація критеріїв для зосередження на основних принципах, таких як стратегічне узгодження, соціально-економічний вплив, фінансова доцільність та готовність до реалізації, допоможе забезпечити більш доступний та ефективний процес. Спрощення також зменшить адміністративний тягар, дозволяючи зацікавленим сторонам зосередитися на підготовці високоякісних проєктів, які відповідають основним національним цілям відновлення та розвитку.

Процес визначення пріоритетів

Незважаючи на те, що Уряд застосував критерії пріоритетності для відбору 787 проєктів для включення до ЄПП, процес, за допомогою якого 304 інвестиційні проєкти були ідентифіковані як пріоритетні проєкти відновлення та відбудови на 2025 рік, є незрозумілим. Аналогічно, процесу відбору 44 пріоритетних неінвестиційних програм бракує прозорості, що ускладнює оцінку їх узгодження з фіскальними обмеженнями та здійсненості реалізації. Для підвищення передбачуваності та узгодженості Уряд має розробити прозорі критерії відбору щорічних інвестиційних пріоритетів та більш систематично інтегрувати пріоритетні неінвестиційні програми в бюджетне планування. Хоча процес вибору неінвестиційних програм має залишатися відмінним від процесу УПІ, більш структурований підхід покращить розподіл ресурсів і забезпечить стабільне фінансування критичних ініціатив.

Оцінка проєктів

Посилення процесу оцінки проєктів має важливе значення для забезпечення того, щоб пріоритетні проєкти були не лише стратегічно узгодженими, але й технічно та фінансово життєздатними. Запровадження стандартизованих оцінок готовності як на національному, так і на субнаціональному рівнях допоможе на ранніх стадіях виявити потенційні проблеми впровадження, наприклад, прогалини в техніко-економічних обґрунтуваннях, доступності ресурсів або планах закупівель. Ці оцінки мають визначати операційну готовність проєкту, включаючи завершення підготовчих етапів, таких як технічний дизайн, оцінки екологічного і соціального впливу та плани фінансової стійкості. Інтегруючи оцінки готовності у процес оцінки, Уряд може забезпечити, щоб тільки добре підготовлені проєкти просувалися до реалізації, тим самим зменшуючи затримки та максимізуючи вплив публічних інвестицій. Розбудова спроможності інституцій проводити такі оцінки надалі посилить загальну ефективність системи УПІ в Україні.

Єдиний пакет проєктів на етапі підготовки

Щоб забезпечити ефективне використання державних інвестиційних ресурсів, ЄПП необхідно регулярно переглядати та оновлювати з урахуванням розвитку відновлення та відбудови, а також ширших пріоритетів розвитку. Проєкти, які залишаються на ранніх концептуальних стадіях без проходження рейтингу готовності, мають бути переглянуті і, якщо необхідно, вилучені з портфеля, щоб забезпечити спрямованість фінансування та технічної підтримки на здійсненні та добре підготовлені ініціативи. Створення системного механізму періодичного перегляду та вдосконалення ЄПП сприятиме посиленню стратегічного узгодження, поліпшенню темпів реалізації проєктів та посиленню загального УПІ.

Спроможність до впровадження

Головним викликом для відновлення та відбудови України є спроможність ефективно реалізовувати велику кількість проєктів ЄПП. Це виходить за рамки підготовки проєкту і охоплює закупівлі, управління контрактами та розроблення ланцюжка постачання. Обмежені технічні знання та інституційний досвід, особливо на місцевому рівні, звужують можливості реалізації. Втрата кваліфікованого персоналу через переміщення або призов на військову

службу в поєднанні зі складністю нових публічних інвестиційних процесів створила прогалини, які потребують термінової уваги. Інвестиції в навчання, технічну допомогу та стандартизацію процесів, разом із цифровими інструментами, можуть допомогти оптимізувати виконання проєктів.

Ці проблеми посилюються через відсутність останніх даних про здатність освоєння коштів, що ускладнює оцінку того, чи можуть бути реалізовані проєкти у заплановані терміни. Без оновленої інформації про темпи виконання минулих проєктів та вузькі місця існує ризик того, що інвестиційне планування не узгоджуватиметься з фактичними можливостями реалізації. Необхідний систематичний огляд попередніх бюджетних циклів, щоб визначити обмеження та переконатися, що майбутнє планування ґрунтується на даних у реальному часі.

Субнаціональні органи державного управління

Децентралізація є наріжним каменем реформи державного управління в Україні і має важливе значення для ефективного відновлення та відбудови. Прогалини у спроможності щодо стратегічного планування, підготовки проєктів та спроможності до реалізації є особливо гострими на субнаціональному рівні влади, особливо в багатьох сільських громадах, близьких до лінії фронту. Уряду необхідно буде нарощувати потенціал на субнаціональному рівні за допомогою цільових навчальних програм, технічної допомоги та розроблення відповідних інструментів. Системи планування та УПІ органів місцевого самоврядування мають відповідати потребам, визначеним на місцевому рівні, та розширювати можливості громад і місцевих зацікавлених сторін, зберігаючи при цьому відповідність національним стратегіям. Це вимагає тісної координації між центральними та субнаціональними органами влади шляхом планування та реалізації. Враховуючи масштаб виклику, очікується, що зовнішні партнери відіграватимуть важливу роль у забезпеченні розвитку потенціалу на регіональному та місцевому рівнях. Координація та гармонізація зусиль з розвитку потенціалу під керівництвом Уряду матиме вирішальне значення для уникнення фрагментації та забезпечення ефективного функціонування систем національного планування та УПІ на всій території

країни. Мінрозвитку відіграватиме важливу керівну та регуляторну роль у цьому процесі.

Приватний сектор

Приватне фінансування має бути інтегровано в архітектуру УПІ України як важливе джерело фінансування на додаток до обмежених державних та донорських ресурсів. Хоча Уряд України висловив свою прихильність розширенню участі приватного сектору у фінансуванні та створенні інфраструктури, необхідні реформи у певних секторах можуть потребувати часу для набуття чинності. Крім того, підготовка проєктів ДПП, особливо складних, може виходити за рамки термінів негайного відновлення. Тим не менш, відповідно до принципу залучення приватного сектору до відновлення та відбудови України, ЄПП та ширша система УПІ, включаючи такі інструменти, як ГПП та РРФ, мають використовуватися для визначення та сприяння проєктам, придатним для залучення приватного сектору. Це включає визначення пріоритетів розвитку ДПП у ключових секторах, таких як енергетика і транспорт, та впровадження цих можливостей у галузеві стратегії відновлення та відбудови. Для максимальної ефективності ініціатив ДПП, скоординовані зусилля мають продовжувати зміцнювати спроможність центральних і місцевих органів влади розробляти та впроваджувати ДПП. Ці зусилля мають також охоплювати вивчення інноваційних механізмів зниження ризиків, адаптованих до поточних потреб України, щоб забезпечити привабливість проєктів для приватних інвесторів, одночасно вирішуючи важливі пріоритети відновлення.

Значні прогалини у фінансуванні бюджетних проєктів підкреслюють важливість розробки інноваційних механізмів фінансування. Необхідно буде мобілізувати нові джерела довгострокового приватного капіталу, як зовнішні (включаючи ПІІ), так і внутрішні. Розроблення інструментів для цієї мети потребуватиме ресурсів і чіткої стратегії, щоб віддати пріоритет тим, хто має найвищий потенціал. Посилена координація з донорами також є важливою для мінімізації дублювання та забезпечення виділення фінансування на проєкти з найбільшим соціально-економічним впливом. Ці кроки будуть критично важливими для подолання середнього дефіциту фінансування у 31,6 відсотка в рамках бюджетних проєктів.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Останні економічні події

Вторгнення продовжує негативно впливати на економіку України через (i) постійну шкоду продуктивному капіталу (що знижує економічний потенціал України) та (ii) порушення економічних процесів (що зменшує ступінь використання Україною свого повного економічного потенціалу). Після економічного спаду на 28,8% у 2022 році економіка України продемонструвала зростання на 5,5% у 2023 році завдяки хорошему врожаю та поступовому усуненню логістичних вузьких місць. Відновлення роботи чорноморського коридору наприкінці 2023 року сприяло кращому використанню потужностей у металургії та гірничодобувній промисловості та зменшило розрив у виробництві. Економічне зростання залишалося на рівні 5 відсотків у першій половині 2024 року (6,5 відсотка в I кварталі та 3,7 відсотка в II кварталі). Однак атаки на енергетичну інфраструктуру, які почалися в травні 2024 року, призвели до дефіциту енергоресурсів та порушення економічної діяльності у другій половині року. Завдяки зусиллям Уряду щодо швидкого ремонту енергетичної інфраструктури та збільшення імпорту електроенергії вдалося уникнути скорочення економіки, але зростання ВВП сповільнилося до 2 відсотків на рік у 3 кварталі 2024 року, а зростання ВВП за повний рік оцінюється у 3,2 відсотка. Сектор послуг залишався відносно стійким, а внутрішня торгівля підтримувалася високим приватним і державним споживанням. Пожвавлення в будівництві, зокрема житловому, також сприяло зростанню.

Витрати на оборону залишаються основним чинником бюджетного дефіциту України, оскільки тривалі військові дії вимагали перегляду бюджету наприкінці 2024 року. У 2023 році витрати України на оборону становили 32 відсотки ВВП, збільшивши частку загальних державних видатків⁶⁶ до 73 відсотків ВВП і фіскального дефіциту (за винятком грантів) до 26 відсотків ВВП. Аналогічна картина спостерігалася у 2024 році, коли витрати на оборону досягли 1,3 трильйона гривень на кінець серпня, що на 6 відсотків більше, ніж за аналогічний період 2023 року. Оскільки початковий бюджет на 2024 рік передбачав більш помірковану траєкторію видатків, у вересні виникла необхідність переглянути бюджет у сторону збільшення видатків на 450 мільярдів гривень. Збільшення видатків покривалося коштом внутрішніх і зовнішніх запозичень. Витрати на оборону у 2024 році становили 1,9 трлн грн (на 6% більше, ніж у 2023 році), загальні державні витрати

за весь рік оцінюються у 5,3 трлн грн (або на 8% більше, ніж у 2023 році).

Зовнішні пільгові кредити залишаються основним механізмом покриття потреб фіскального фінансування. У 2024 році Україна мала потреби у фіскальному фінансуванні для покриття свого бюджетного дефіциту та погашення боргу на суму 57,5 мільярда доларів США. Ці потреби були задоволені за рахунок зовнішньої підтримки в розмірі 41,7 мільярда доларів США: міжнародні партнери надали Україні допомогу в еквіваленті близько 12,6 мільярда доларів США (7 відсотків розрахункового ВВП) у вигляді грантів і майже 29,1 мільярда доларів США (15 відсотків розрахункового ВВП) у вигляді кредитів. Внутрішні запозичення в національній та іноземній валюті забезпечили решту фінансування в еквіваленті 15,8 мільярдів доларів США (або 8 відсотків передбачуваного ВВП).

У січні-листопаді 2024 року дефіцит поточного рахунку зріс на 37 відсотків порівняно з аналогічним періодом минулого року, сягнувши 13,9 мільярда доларів США. Це було зумовлено зменшенням грошових переказів і вторинних доходів. Зокрема, за перші 11 місяців 2024 року дефіцит зовнішньої торгівлі залишався високим і становив близько 31,4 мільярда доларів США (приблизно 16 відсотків річного ВВП), тоді як профіцит первинного та вторинного доходу скоротився порівняно з 2023 роком. На профіцит первинного доходу негативно вплинули менші грошові перекази від трудових мігрантів, які на кінець листопада 2024 року досягли 8,8 мільярда доларів США. (на 1,6 мільярда доларів США менше, ніж за аналогічний період роком раніше), а також більший відтік дивідендів, який збільшився на 1,4 мільярда доларів США порівняно з першими 11 місяцями 2023 року. Останнє стало результатом нещодавніх заходів центрального банку щодо лібералізації валютних операцій. Профіцит вторинного доходу скоротився внаслідок зменшення зовнішньої грантової допомоги. Дефіцит поточного рахунку покривався за рахунок зовнішніх позик. Це також допомогло міжнародним резервам України досягти рекордної позначки у 43,8 мільярда доларів США станом на 1 січня 2025 року (еквівалентно 5,5 місяцям майбутнього імпорту).

Відновлення інфляційного тиску призвело до нового раунду посилення монетарної політики наприкінці 2024 року. Протягом 2023 року монетарна політика залишалася обмежувальною, що сприяло стабілізації валютного ринку та контролю

⁶⁶ Визначення МВФ. Для України воно консолідує державний бюджет, місцеві бюджети та бюджет Пенсійного фонду.

над інфляцією. Інфляція знизилася з 26,6 відсотка на рік в грудні 2022 року до 3,2 відсотка на рік у квітні 2024 року, що обумовлено високим рівнем внутрішнього виробництва продовольства та підтримкою фіксованих тарифів на енергоносії. Це дозволило Національному банку України (НБУ) поступово знизити ключову ставку та пом'якшити валютний контроль. У вересні 2024 року Рада НБУ прийняла нові орієнтири монетарної політики, які відновили гнучке інфляційне таргетування, хоча й з довшим горизонтом, ніж до лютого 2022 року. Наразі НБУ прагне повернутися до 5-відсоткового цільового показника інфляції протягом трьох років, порівняно з попередніми 9-18 місяцями. Водночас знецінення валюти і підвищення тарифів на енергоносії у поєднанні з підвищенням цін на продовольство через слабкий урожай і зростання зарплат через дефіцит робочої сили призвели до зростання інфляції пізніше в цьому році. Наприкінці 2024 року споживчі ціни зросли на 12 відсотків порівняно з аналогічним періодом минулого року. НБУ відреагував на зростання інфляційного тиску підвищенням ключової процентної ставки до 13,5 відсотка в грудні.

Останні події щодо бідності та справедливості

Оскільки офіційні джерела даних недоступні через обмеження щодо статистики під час воєнного стану, інші джерела були використані для оцінки рівня бідності за 2023 та 2024 роки; ці джерела показують, що рівні зараз набагато вищі, ніж до лютого 2022 року. Останній офіційний рівень бідності, про який повідомляв український Уряд у 2021 році, становив 20,6 відсотка, виходячи з офіційного фактичного порогу прожиткового мінімуму в розмірі еквівалента 4311 гривень на одну дорослу особу на місяць. Мікромоделювання з використанням даних опитувань Світового банку «Досліджуючись до громадян України» (L2UKR)⁶⁷ дає рівень бідності 34,0 відсотка у 2023 році, виходячи з офіційного фактичного мінімального прожиткового мінімуму в розмірі еквівалента 6166 гривень на одну дорослу особу. Водночас НАН України⁶⁸ повідомила,

що рівень бідності у 2023 році становив 35,5 відсотка. Географічно результати НАН показують, що рівень бідності є вищим у сільській місцевості, тоді як рівень бідності в Києві (14,1 відсотка) становив менше половини від середнього по країні. Результати мікромоделювання Світового банку показують дуже високі рівні бідності у 2023 році (66,8 відсотка) у регіонах, які тимчасово не контролюються Урядом.

У 2024 році попередні моделювання з використанням даних L2UKR показали незначну зміну рівня бідності до 35,8 відсотка, виходячи з фактичного прожиткового мінімуму 6892 грн.⁶⁹ Згідно з L2UKR, частка домогосподарств, які отримували дохід від заробітної плати у 2024 році – приблизно половина опитаних домогосподарств – є відносно стабільною з 2023 року. Офіційна статистика повідомляє, що номінальна заробітна плата серед працівників підприємств зросла на 13 відсотків між 2023 та 2024 роками; однак ця статистика виключає сільське господарство та неофіційну працю (ДССУ). У звіті Мінекономіки повідомляється про номінальне зростання середньої заробітної плати на 20,3 відсотка у 2024 році. МОМ повідомила, що заробітна плата у серпні 2024 року була на 33 відсотки вища, ніж у червні 2023 року, на основі загального опитування населення МОМ. Опитування Світового банку L2UKR також показали зростання заробітної плати за повідомленнями домогосподарств. У другому кварталі 2023 року середньомісячна заробітна плата домогосподарств становила близько 15 600 і зросла до майже 24 000 у жовтні 2024 року. Пенсії є найпоширенішим джерелом доходу домогосподарств, які отримали близько 60 відсотків домогосподарств, опитаних у жовтні та листопаді 2024 року. Однак пенсійний дохід значно нижчий за дохід від заробітної плати; середній пенсійний дохід на одне домогосподарство становить близько 7 тис. грн на місяць. Середній розмір соціальної допомоги на домогосподарство становить менше 4000 грн на місяць, значно нижче пенсії. Отримання соціальної допомоги досягло свого піку у I кварталі 2024 року на рівні 26,7 відсотка домогосподарств і впало до 13,6 відсотка домогосподарств у IV кварталі 2024 року. Погляд на зміни за програмами по-

⁶⁷ Телефонне опитування Світового банку «Досліджуючись до громадян України» охоплювало 1500–2000 домогосподарств на місяць у період з квітня 2023 року по грудень 2024 року (за винятком вересня 2024 року). З респондентами зв'язуються за допомогою випадкової комбінації цифр (ВКЦ), і опитування проводяться в усіх областях, за винятком Автономної Республіки Крим та Луганської області.

⁶⁸ Інститут демографії та проблем якості життя НАН України проводить дослідження соціально-економічного стану домогосподарств за фінансової підтримки ЮНІСЕФ. Відповідне опитування проведено у період з грудня 2023 року по лютий 2024 року. Див. Людмила Черенько, «Вимірювання бідності в умовах війни в Україні», робочий документ 1, Конференція Європейської економічної комісії європейських статистиків, семінар з гармонізації статистики бідності, Женева, 27 листопада 2024 р., [Посилання](#).

⁶⁹ Фактичний прожитковий мінімум у 2024 році на 11,7% вищий, ніж у 2023 році. Це середнє значення за січень-листопад 2024 року; Місячний поріг за грудень досі не опублікований.

казує, що субсидії на житлово-комунальні послуги і підтримка ВПО скоротилися пізніше 2024 року, тоді як інші програми мають менше охоплення.

Однак тенденції доходів і заробітної плати мають відмінності залежно від географії. У регіональному розрізі центральний регіон (включно з Києвом) має найвищий відсоток домогосподарств з доходами від заробітної плати. Однак у регіонах, які зараз не контролюються Урядом, рівень зайнятості приблизно на 10 процентних пунктів нижчий, ніж в середньому по країні, що свідчить про більш високий рівень бідності в цих регіонах. Регіональні відмінності та зростання нерівності можуть бути результатом відмінностей.

Макроекономічний прогноз

Відповідно до базового сценарію, який передбачає, що активні бойові дії триватимуть протягом 2025 року, прогнозується, що економічне зростання сповільниться до 2 відсотків на рік. Це сповільнення відображає ліквідацію розриву виробництва, що зменшує можливості для швидкого прискорення зростання, і тривалу війну, яка посилює дефіцит робочої сили, енерго- та інших ресурсів. Отже, очікується, що рушійні сили зростання, крім роздрібної торгівлі, зумовленої споживанням, і попиту, що фінансується державою, будуть обмеженими. Починаючи з 2026 року, прогнозується, що економічне зростання України прискориться до 7 відсотків у врахуванням базового припущення щодо переходу до економіки мирного часу до кінця 2025 року. Очікується, що цей перехід перемістить витрати від споживання до інвестицій у відбудову та виробничі потужності. З боку пропозиції очікується, що ця зміна принесе користь виробничому та будівельному секторам, а для сільського господарства прогнозується помірне зростання.

Очікується, що бюджетний дефіцит залишиться на рівні вище 20 відсотків у 2025 році і буде залишатися вище довоєнного рівня в середньостроковій перспективі через постійний тиск витрат. Збільшення видатків буде зумовлено поточними потребами, тоді як очікується, що база доходів залишиться порівнянною з 2024 роком. Починаючи з 2026 року, бюджетний дефіцит, за прогнозами, скоротиться, якщо умови дозволять значно скоротити військові витрати. Прогнозується, що до 2027 року витрати на товари і послуги, а також витрати на заробітну плату скоротяться приблизно на 10 процентних пунктів ВВП порівняно з 2023 роком. Тим не менш, дефіцит, ймовірно, залишатиметься вищим за

рівень 2021 року в середньостроковій перспективі через збільшення капітальних витрат.

Фіскальні потреби України на 2025 рік, за оцінками, задовольнятимуться завдяки поєднанню фінансування за допомогою ERA, фінансової програми для України та програми МВФ. Загальні фіскальні потреби на 2025 рік прогнозуються на рівні 39,3 мільярда доларів США. Коаліція міжнародних донорів, які підтримують Україну, надала гарантії фінансування до завершення поточної програми МВФ у 2027 році. До кінця 2024 року Україна вже отримала 3 мільярди євро за зобов'язаннями ЄС у розмірі 18,1 мільярда євро в рамках пакета ERA від G7 на 50 мільярдів доларів США, а також ще 1 мільярд доларів США з інших джерел, підписала угоду про фінансування 15 мільярдів доларів США за пакетом ERA із внеску Сполучених Штатів, а також Меморандум про взаєморозуміння, що охоплює 20 мільярдів доларів США внеску ЄС. Очікується, що останній буде виплачено частинами до кінця 2025 року. Решта коштів очікується за Програмою ЄС для України та МВФ.

Рекомендації щодо політики

Незважаючи на ці виклики, Україна зберегла макроекономічну стабільність, одночасно просуваючи програму вступу до ЄС. Українська влада не тільки зберегла стабільність, але й досягла значних успіхів у своїх зусиллях щодо реформ, кульмінацією яких стало офіційне відкриття переговорів про вступ до ЄС у червні 2024 року. Досягнення членства в ЄС вимагає демонстрації функціональної ринкової економіки та спроможності конкурувати в ЄС. Оскільки ВВП на душу населення становить лише 22 відсотки від середнього показника по ЄС, що набагато нижче, ніж у країнах, які нещодавно приєдналися до ЄС, прискорення економічного зростання є нагальним пріоритетом.

Відновлення економічного зростання має важливе значення для вступу до ЄС, стійкості боргу та соціальної стабільності. Членство в ЄС вимагає не лише узгодження з законодавством ЄС, але й конвергенції доходів з країнами-членами, чого можна досягти за допомогою стабільного зростання. Крім того, значна частина істотної донорської підтримки, отриманої Україною з лютого 2022 року, була у формі кредитів. Навіть пільгові кредити потребуватимуть погашення, тобто Україна повинна зростати щонайменше на 5 відсотків щорічно, щоб стабільно обслуговувати свій борг. Зростання також є життєво важливим для запобігання подальшому відтоку населення, оскільки неспроможність збільшити еко-

номічні можливості змусить більше громадян покинути країну.

Тривала війна посилює макроекономічні виклики, які потребують виважених рішень. Високі військові витрати та потреби у відбудові мають бути узгоджені з необхідним збільшенням внутрішніх надходжень та підтримкою темпів зростання. Україні необхідно підвищити свою зовнішню конкурентоспроможність, дозволивши деяку девальвацію валюти і тримаючи інфляцію під контролем. Вирішення цих викликів вимагає цілеспрямованої політики, зокрема, додаткових реформ для підвищення ефективності та стратегічного використання валютних резервів для підтримки відновлення та відбудови.

Збалансування стабільності з довгостроковим зростанням вимагає цілеспрямованих реформ у трьох ключових сферах. По-перше, Україна має здійснити реформи, спрямовані на вирішення проблеми неналежного розподілу ресурсів та підвищення продуктивності за рахунок економічних зрушень і трансформацій. По-друге, країна повинна повною мірою використовувати переваги інтеграції до ЄС, розширивши доступ до європейських ринків та сприяючи участі в глобальних ланцюжках створення вартості. По-третє, необхідно зміцнити економічні інститути, зосередивши увагу на сприянні підзвітності, прозорості та системах, заснованих на заслугах та доброчесності.

ОЦІНКА ВПЛИВУ НА НАСЕЛЕННЯ/ ВРАЗЛИВІ ГРУПИ

Вторгнення Росії в Україну спровокувало безпрецедентну гуманітарну кризу. Це не лише створило нові виклики для різних груп населення в Україні, але й загостило існуючі проблеми, особливо для вразливих груп. У цьому розділі наведено стислий огляд конкретних проблем, з якими стикаються люди похилого віку, люди з інвалідністю, переміщені особи та поверненці, ветерани війни і їхні сім'ї та молодь, а також розглядаються гендерні наслідки. У ньому також наголошується на взаємозв'язку вразливостей і всеосяжних проблем, які негативно впливають на розглянуті групи. Доступ до належного житла, стабільна і безпечна зайнятість та соціальна підтримка є одними з центральних наскрізних проблем.

Вирішення цих проблем вимагає як комплексної національної політики, так і місцевих і регіональних заходів. Реформи децентралізації, а також поточні реформи системи охорони здоров'я, середньої освіти та соціальних послуг ставлять перед місцевою владою як значні виклики, так і нові можливості для реалізації місцевих стратегій у цих сферах та врегулювання криз, пов'язаних з війною.

Інвестувати у соціальні послуги, включаючи інфраструктуру надання соціальних послуг. Крім підтримки грошових виплат, існує потреба інвестувати в інфраструктуру соціальних послуг, включаючи громадські центри надання соціальних послуг, центри ветеранського розвитку та інші типи громадських центрів, які можуть задовольнити різноманітні потреби населення. Наприклад, інвестиції у центри ветеранського розвитку можуть забезпечити перекваліфікацію та отримання нових навичок для навчання та працевлаштування, а інвестиції у програми Українського ветеранського фонду дозволять ветеранам війни розвивати свій бізнес. Також є потреба у забезпеченні Центрів надання соціальних послуг необхідним обладнанням, у тому числі для транспортування. Зрештою, крім інвестицій в інфраструктуру та програми перекваліфікації ветеранів війни, існує потреба у збільшенні підтримки соціальних працівників та сприянні їхньому професійному розвитку, частково для того, щоб вони мали необхідне обладнання та отримували відповідну винагороду за свою роботу.

Інвестувати у програми розбудови спроможності муніципалітетів, щоб забезпечити надання ними належної соціальної підтримки. Органи місцево-

го самоврядування відіграють ключову роль у наданні соціальних послуг, житла, освіти та охорони здоров'я. Вони здатні отримувати та обробляти інформацію про потреби населення швидше, ніж вищі рівні влади. Тим не менш, вони можуть потребувати додаткової адміністративної підтримки для впровадження поточних реформ. Таким чином, існує потреба інвестувати у програми навчання та розбудови потенціалу для муніципалітетів, а також розробляти локальні програми з розбудови потенціалу, тобто програми, адаптовані до контексту та потреб різних муніципалітетів. Такі програми мають враховувати специфічні для регіону виклики та потреби, а також узгоджуватися з національною і регіональною політикою та стратегіями регіонального розвитку.

Інвестувати у соціальне житло для забезпечення добробуту різних соціальних груп. Доступ до належного житла продовжує становити серйозну проблему для представників різних уразливих груп, які розглядаються в цьому розділі. Кожна група може мати специфічні потреби, пов'язані з житлом, включаючи потребу в житлі, придатному для асистивного проживання або інших видів соціальних послуг; але більшість пов'язаних з житлом потреб більшості груп можна задовольнити за допомогою соціального житла, яке має належні умови. Зрештою, розвиток системи соціального житла може допомогти задовольнити довоєнне відставання житлових потреб. Розвиток такої системи потребуватиме внесення змін до чинного законодавства та розроблення Національної житлової стратегії.

Продовжити інвестувати в системи збору даних задля сприяння відновленню. Найвищі пріоритети для покращення доступності даних охоплюють: (i) моніторинг та перевірку статусу ВПО; (ii) гендерно дезагреговані дані, пов'язані з гендерним впливом на сектори інфраструктури, соціальних послуг, охорони здоров'я та зайнятості/засобів до існування; (iii) соціально дезагреговані дані про зайнятість та пенсійне забезпечення; (iv) оцифрований реєстр ветеранів війни та їхніх потреб; та (v) дані про кількість і правовий статус осіб похилого віку та людей з інвалідністю, які живуть у закладах інтернатного типу. Не менш важливим є узгодження збору і поширення статистичних та адміністративних даних з реформою децентралізації в Україні, щоб громади мали доступ до соціально дезагрегованих даних, необхідних для оперативного та стратегічного планування.

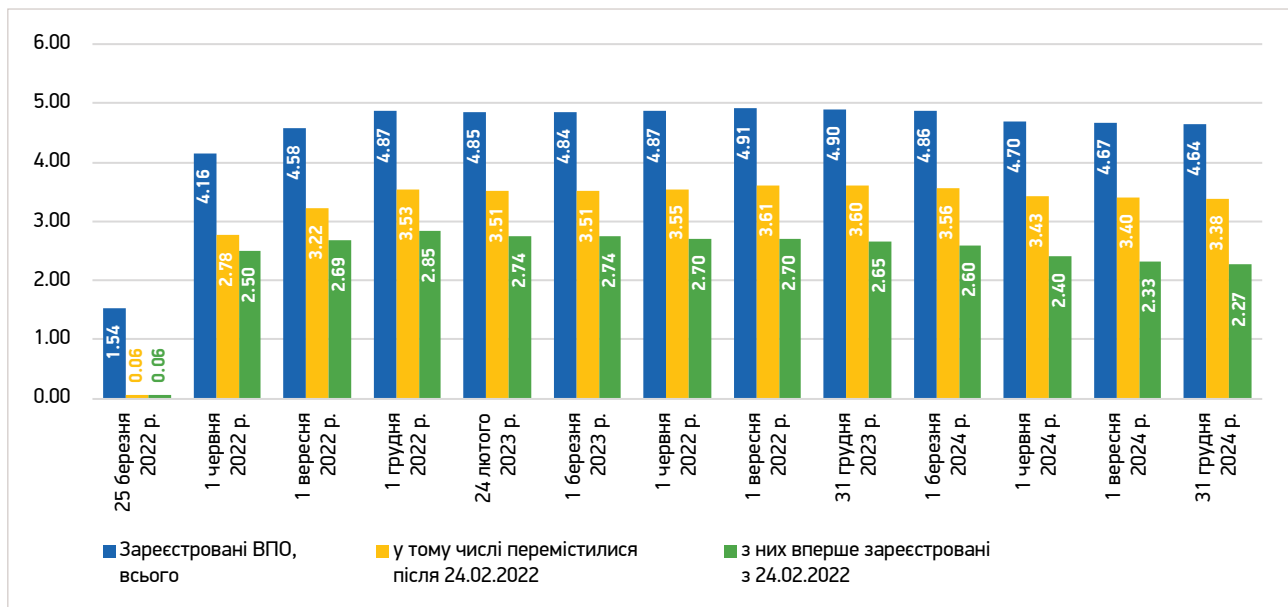
Переміщені особи та особи, які повертаються

Огляд

Мільйони людей були змушені покинути свої домівки. МОМ ідентифікувала приблизно 3,6 мільйона де-факто ⁷⁰ ВПО в Україні, ⁷¹ або майже 5 відсотків внутрішньо переміщеного населення світу, ⁷² та сьоме за величиною внутрішнє переміщення у світі. ⁷³ Станом на 31 грудня 2024 року кількість осіб, офіційно зареєстрованих як ВПО в Мінсоцполітики, досягла 4 642 735 (Рисунок 32). Крім того, приблизно 6 785 900 українців залишаються переміщеними за межами України. ⁷⁴ Частка ВПО була найвищою у травні 2022 року і становила приблизно 16,5 відсотка населення,

а в травні 2023 року скоротилася до 12,4 відсотка. У період з вересня до жовтня 2024 року частка ВПО залишалася відносно стабільною – 11,3 відсотка. ⁷⁵ Повідомляється, що приблизно 4 294 000 осіб повернулися на свої звичайні місця проживання в Україні після переміщення в межах або за межі України протягом щонайменше двох тижнів з лютого 2022 року. З них 26 відсотків повернулися з-за кордону, а 74 відсотки – з переміщення в межах України. ⁷⁶ У звіті Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН) у листопаді 2024 року зазначено, що 73 відсотки ВПО планують або сподіваються одного дня повернутися до своїх домівок; 11 відсотків не визначилися щодо свого майбутнього життя; а 16 відсотків не мають

Рисунок 32. Кількість зареєстрованих ВПО в Україні, 25 березня – 31 грудня 2024 р. (млн)
[4 642 735]

Джерело: Мінсоцполітики України, «Динаміка ключових показників, які характеризують стан реєстрації, перереєстрації та ведення обліку ВПО на період дії воєнного стану».

Примітка: дані в млн.

⁷⁰ Де-факто ВПО означають людей, які є переміщеними особами, але не можуть бути офіційно зареєстровані як такі. Методологія МОМ спрямована на включення цих осіб шляхом використання опитувань, які охоплюють незареєстрованих переміщених осіб на додаток до офіційно зареєстрованих ВПО.

⁷¹ IOM DTM, «Україна – Звіт про внутрішні переміщення – Загальне опитування населення, раунд 18, жовтень 2024 р.», ("Ukraine–Internal Displacement Report–General Population Survey, Round 18" October 2024), [Посилання](#).

⁷² Внутрішньо переміщені особи та особи, переміщені за межі України, є неоднорідною групою осіб із різним соціально-економічним становищем. У всіх групах переміщення негативно впливає на особистий добробут і посилює існуючу вразливість, наприклад старість або інвалідність.

⁷³ УВКБ ООН. «Середньорічні тенденції 2024 року», (UNHCR, "Mid-year Trends 2024"), [Посилання](#).

⁷⁴ Портал оперативних даних УВКБ ООН «Ситуація з біженцями в Україні» з Посиланням на статистику, оприлюднену владою, 18 листопада 2024 р. (UNHCR Operational Data Portal, "Ukraine Refugee Situation" citing statistics made available by the authorities, November 18, 2024), [Посилання](#).

⁷⁵ IOM DTM, «Україна – Звіт про внутрішні переміщення – Загальне опитування населення, раунд 18», жовтень 2024 р. ("Ukraine–Internal Displacement Report–General Population Survey, Round 18" October 2024), [Посилання](#).

⁷⁶ Там само.

наміру повертатися і прагнуть інтегруватися на місці або деінде в Україні. Серед біженців 61 відсоток планують або сподіваються одного разу повернутися, 27 відсотків не визначилися щодо своїх планів на майбутнє, а 12 відсотків заявляють, що зараз не мають наміру повертатися.⁷⁷

Спостережувані наслідки

Зміни до програми грошової допомоги ВПО впливають на соціально-економічний добробут ВПО.

Протягом декількох місяців з 24 лютого 2022 року всі зареєстровані ВПО мали право на отримання щомісячної допомоги на проживання. Однак у березні 2024 року набули чинності переглянуті критерії відповідності, зокрема суворіші критерії перевірки матеріального забезпечення та критерії зайнятості і вразливості.⁷⁸ За даними Мінсоцполітики, у 2024 році на фінансування допомоги ВПО було виділено 40,1 млрд грн (еквівалент 0,95 млрд дол. США); загальна сума з лютого 2022 року становить понад 162 млрд грн (3,8 млрд дол. США). Обґрунтування останніх змін у політиці полягає у підвищенні фінансової стійкості пільг шляхом обмеження охоплення програмою та фокусування на найбільш уразливих верствах населення.

Обмеження обсягу програми може мати значні наслідки для загального добробуту та фінансової безпеки домогосподарств ВПО. До цих змін у політиці підтримки приблизно чверть ВПО повідомляли, що їх основним джерелом доходу є грошова допомога. Станом на листопад 2024 року ця частка становила приблизно 10 відсотків.⁷⁹ Таке різке зменшення свідчить не про покращення економічних умов ВПО,

а про наслідки зміни політики, звуження критеріїв отримання допомоги. Державна служба зайнятості також повідомляє, що найбільше звернень від ВПО було в березні 2024 року – 17 050 осіб; 12 903 особам надано статус безробітного. Конкретні ризики, пов'язані з цією зміною політики, охоплюють ризики повернення в небезпечні райони, виселення та переїзд до місць колективного розташування, а також неспроможність задовольнити основні потреби та вдавання до негативних стратегій подолання труднощів.⁸⁰

Уряд продовжує надавати субсидії на працевлаштування для переміщених осіб та збільшив тривалість такої підтримки.⁸¹ Додатково, 1 квітня 2024 року розмір субсидії збільшився до 8 тис. грн (192 долари США). У 2024 році Державна служба зайнятості забезпечила працевлаштування 38 тис. ВПО проти 30 тис. у 2023 році; з них приблизно 13 тис. були працевлаштовані з наданням роботодавцю компенсації заробітної плати на час дії воєнного стану, а 1 тис. – за строковими трудовими договорами з компенсацією витрат на оплату праці. Таке субсидювання спрямована на надання роботодавцям додаткових стимулів для працевлаштування ВПО.

Незважаючи на це, доступ до стабільної та безпечної роботи залишається однією з головних проблем для ВПО та є перешкодою для тривалого вирішення проблеми їх переміщення.⁸² Війна, що триває, закріпила зміни на ринку праці та призвела до різкого зростання безробіття. Проблема пошуку роботи є особливо гострою для ВПО. ВПО меншою мірою покладаються на стабільну зарплату як основне джерело доходу, ніж непереміщені особи, що

⁷⁷ УВКБ ООН, «Життя на паузі: наміри та перспективи біженців, біженців, які повернулися та внутрішньо переміщених осіб з України», Звіт про регіональні наміри №6, листопад 2024 р., (UNHCR, “Lives on Hold: Intentions and Perspectives of Refugees, Refugee Returnees and Internally Displaced People from Ukraine” Regional Intentions Report #6, November 2024), [Посилання](#).

⁷⁸ Рішеннями Уряду у 2023–2024 рр. виплату допомоги на проживання подовжено ще на два шестимісячні періоди. Подовження виплати здійснюється з урахуванням зазначених критеріїв та сукупного доходу на сім'ю, який не перевищує чотирікратного прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, станом на 1 січня поточного року в розрахунку на одну особу (9444 грн.). Також виплату поширили на найбільш вразливі категорії громадян. Крім того, для стимулювання зайнятості осіб працездатного віку застосовувалися механізми сприяння реєстрації в центрах зайнятості для пошуку роботи, перепідготовки, започаткування бізнесу тощо.

⁷⁹ IOM DTM, Матриця відстежування переміщень МОМ, «Україна – доходи, соціальний захист та стратегії подолання труднощів в Україні», листопад 2024 р., (“Ukraine–Income, Social Protection, and Coping Strategies in Ukraine” November 2024), [Посилання](#).

⁸⁰ ООН/Кластер захисту, «Оновлення виплати для ВПО (Постанова КМУ №332)», травень 2024 р., [Посилання](#).

⁸¹ Тривалість збільшено з двох до трьох місяців для працевлаштування ВПО та до шести місяців для працевлаштування ВПО з інвалідністю.

⁸² УВКБ ООН, «Життя на паузі: наміри та перспективи біженців, біженців, які повернулися та внутрішньо переміщених осіб з України», Звіт про регіональні наміри №6, листопад 2024 р., (UNHCR, “Lives on Hold: Intentions and Perspectives of Refugees, Refugee Returnees and Internally Displaced People from Ukraine,” Regional Intentions Report #6, November 2024), [Посилання](#).

робить їх особливо вразливими.⁸³ За даними Уряду України, частка ВПО серед зареєстрованих безробітних зросла і становила 17,3 відсотка у 2024 році порівняно з 8,9 відсотка у 2023 році. Навіть людям зі стабільним доходом може бракувати коштів для покриття основних потреб.⁸⁴ Наприклад, приблизно чверть ВПО, які мають право на отримання грошової допомоги, вважають заробітну плату основним джерелом доходу.⁸⁵

Особливо важко знайти стабільну роботу для сімей ВПО з дітьми, де домогосподарство очолює жінка. Проблеми з навчанням загострюють труднощі з працевлаштуванням. Як зазначено в RDNA3, деякі дошкільні заклади в приймаючих громадах не мають можливості приймати дітей ВПО, і, отже, сім'ї, і головним чином матері, несуть виключну відповідальність за дітей. Ця ситуація є особливо складною для домогосподарств ВПО, очолюваних жінками, які можуть бути не в змозі покладатися на підтримку неформальних соціальних і сімейних мереж. Крім того, жінкам-переселенкам з дітьми може бути важко дотримуватись суворого робочого графіка і може знадобитися оплачувана або неоплачувана допомога по догляду за дітьми. Щоб пом'якшити цю проблему, Уряд надає грошову допомогу переселенцям з дітьми. Заплановані витрати на цю програму у 2025 році становлять 576 млн грн.⁸⁶

Вторгнення Росії в Україну також загострило потребу в соціальних послугах та підтримці ВПО. За даними звіту ГО «Центр дослідження суспільства» (Cedos), з лютого 2022 року кількість ВПО, які от-

римують соціальні послуги, зросла.⁸⁷ Підвищений попит на соціальні послуги, особливо на послуги з надання невідкладної допомоги та безперервної допомоги особам похилого віку або людям з інвалідністю (групи, які складають велику частку внутрішньо переміщеного населення України), створив значне навантаження на органи місцевого самоврядування, відповідальні за їх надання. Це напруження посилює дефіцит кадрів соціальних служб, який, за оцінками Мінсоцполітики, становить 33 000 соціальних працівників. Крім того, цьому напруженню сприяє обмежена спроможність надавати деякі новіші соціальні послуги з державного каталогу, такі як проживання з доглядом або соціальна адаптація. Попит на такі послуги значно зріс з огляду на демографічний профіль ВПО.

Доступ до належного та доступного житла залишається однією з найважливіших потреб ВПО. Останні звіти свідчать, що житло загалом стало менш доступним і що підвищення вартості житла є надмірним тягарем в Україні. Зростання орендної плати в поєднанні зі стагнацією заробітної плати призвело до непропорційно високих витрат на житло. Дані опитування Cedos показують, що приблизно 42 відсотки людей витрачають понад 30 відсотків щомісячного доходу сім'ї на житло, включаючи оплату оренди та комунальних послуг.⁸⁸ Останні дані свідчать, що в таких містах, як Київ, Львів чи Ужгород, орендна плата за однокімнатну квартиру може становити 68–80 відсотків від середньої зарплати.⁸⁹ За даними МОМ, приблизно третина орендарів витрачає понад 70 відсотків свого доходу на житло, а

⁸³ «Вони (ВПО) також набагато частіше були безробітними, але шукали роботу (16 відсотків порівняно з 6 відсотками непереміщених осіб) і рідше мали регулярну зарплату як основне джерело доходу (37 відсотків порівняно з 52 відсотками непереміщених)» IOM DTM, «Ukraine Housing Brief: Living Conditions, Rental Costs and Mobility Factors» July 2024 («Огляд житла в Україні: умови проживання, вартість оренди та фактори мобільності», липень 2024 р.), [Посилання](#).

⁸⁴ За даними МОМ: «Приблизно 45 відсотків ВПО повідомляють про зайнятість, тоді як 7 відсотків є самозайнятими, у порівнянні з 57 відсотками та 9 відсотками населення в цілому. За оцінками, 16 відсотків ВПО є безробітними і активно шукають роботу у порівнянні з 8 відсотками населення в цілому». IOM, «Тематичний бриф: Економічна стійкість під час війни. Доходи, зайнятість та соціальна допомога в Україні» (Economic Sustainability During War: Income, Employment and Social Aid in Ukraine), April 2024, [Посилання](#).

⁸⁵ «Україна – доходи, соціальний захист та стратегії подолання в Україні», листопад 2024 р., (IOM DTM, «Ukraine–Income, Social Protection, and Coping Strategies in Ukraine», November 2024), [Посилання](#).

⁸⁶ Уряд прийняв постанову від 7 червня 2024 року № 664 «Деякі питання відшкодування вартості послуги з догляду за дитиною «муніципальна няня» на період воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування». Згідно з цією постановою програму поширено на дітей віком до трьох років внутрішньо переміщених осіб (які не мають важких захворювань); тяжкохворих дітей віком до трьох років (раніше до шести років, які потребують додаткового догляду); дітей віком до трьох років (раніше до шести років), один із батьків яких є інвалідом I або II групи; дітей віком до шести років, які проживають в адміністративно-територіальних одиницях, де неможливо забезпечити функціонування закладів дошкільної освіти (наприклад, території Запорізької, Донецької, Харківської, Херсонської, Сумської, Чернігівської областей).

⁸⁷ Cedos, «Дослідження з питань соціального захисту та соціальних прав в Україні: задоволеність соціальними послугами» (Study on Social Protection and Social Rights in Ukraine: Satisfaction with Social Services), 29 березня 2024 р., [Посилання](#).

⁸⁸ Cedos, «Житло та житлові умови в Україні: результати дослідження», 2024 р., («Housing and Residential Conditions in Ukraine: Survey Results», 2024), [Посилання](#).

⁸⁹ Work.ua, «Пів зарплати на оренду: LUN і Work.ua дослідили вартість житла в Україні» 22 листопада 2024 р., [Посилання](#).

половина з них – 50 відсотків свого доходу на оренду та комунальні послуги.⁹⁰

Ситуація з житлом є особливо складною для ВПО, матеріальне становище яких є більш нестабільним, ніж у решти населення. Більшість ВПО продовжують орендувати житло в приватному секторі. Загалом ВПО повідомляють про гірші житлові умови, ніж решта населення, наприклад, проживання в не-якісному житлі та відчуття незахищеності щодо своїх прав орендарів (включаючи відсутність договорів оренди і страх виселення).⁹¹ Більше того, ВПО частіше, ніж решта населення, використовують стратегії подолання кризи, такі як пропуск орендної плати або переїзд у житло нижчої якості.

Наявність належного та доступного житла формує моделі мобільності ВПО, визначаючи, чи залишаться вони, чи переїдуть в інше місце, чи повернуться. Доступ до житла залишається серйозним чинником стимулювання міграції (“push and pull” або «примушування та притягування») для ВПО.⁹² Серед поверненців приблизно 20 відсотків стверджують, що повернулися через фінансову скруту та високу вартість житла в районі переміщення.⁹³ Загалом відсутність прийнятного та доступного житла підриває зусилля з відновлення та інтеграції.⁹⁴

ВПО, які проживають в місцях колективного розміщення,⁹⁵ становлять особливо вразливу групу. За даними Міністерства національної єдності,⁹⁶ станом на грудень 2024 року,⁹⁷ у 1079 місцях колективного розміщення по всій Україні перебувало 61 063⁹⁸ людини. Літні ВПО та особи з інвалідністю, найімовірніше, залишаться в місцях колективного розміщення

після закінчення шести місяців з часу призначення вперше допомоги на проживання ВПО. Таким чином, залежність від перебування у місцях колективного розміщення як крайнього кроку, посилює різні рівні вразливості. ВПО, які живуть в місцях колективного проживання, частіше покладаються на певний вид соціальної допомоги як на основне джерело доходу, ніж інші групи ВПО або населення України загалом. Більшість людей, які проживають у місцях колективного проживання, покладаються на допомогу ВПО (76 відсотків), іншу державну соціальну допомогу (65 відсотків) або пенсію за віком чи військову пенсію (51 відсоток); лише третина (33 відсотки) покладається на заробітну плату як основне джерело доходу.⁹⁹ Загалом ВПО, які проживають в місцях колективного розміщення, більш залежні від державної соціальної допомоги, ніж інші ВПО або непереміщені особи, і менш ймовірно, що вони долучатимуться до оплачуваної трудової діяльності.¹⁰⁰

Намагаючись пом'якшити житлову кризу, спричинену вторгненням, Мінсоцполітики запровадило субсидію на оренду для домогосподарств ВПО, які витрачають на оренду більше третини свого місячного доходу. Спочатку субсидію планувалося запровадити у дев'яти пілотних областях, куди переїхала більшість ВПО: Чернігівській, Сумській, Харківській, Запорізькій, Миколаївській, Дніпропетровській, Херсонській, Луганській та Донецькій.¹⁰¹ Мінсоцполітики прагне поширити програму на всю контрольовану Урядом територію України. Уряд передбачає витратити на фінансування програми приблизно 3,4 млрд грн, а Мінсоцполітики планує збільшити обсяг видатків на цю сферу до 5,6 млрд грн. Орендодавці, які беруть участь у програмі та ба-

⁹⁰ IOM DTM, «Огляд житла в Україні: умови проживання, вартість оренди та фактори мобільності», липень 2024 р., (“Ukraine Housing Brief: Living Conditions, Rental Costs and Mobility Factors” July 2024), [Посилання](#).

⁹¹ Там само, 4–8.

⁹² Там само.

⁹³ «Оскільки дві третини поверненців повідомили, що вони є власниками своїх будинків, відсутність необхідності сплачувати орендну плату в районі їхнього переміщення була чинником їхнього рішення повернутися, на що вказали 14 відсотків респондентів-поверненців». Там само, 7.

⁹⁴ RMIT, Нова житлова політика та житло в Європі, «Соціальне житло в Україні: короткий підсумок даних – на шляху до стратегічного інвестиційного підходу», вересень 2023 р., (Cedos, New Housing Policy, and Housing Europe, “Ukraine’s Social Housing: A Rapid Evidence Summary–Towards a Strategic Investment Approach” September 2023), [Посилання](#).

⁹⁵ Термін «місце колективного розміщення» охоплює широкий спектр тимчасового житла, включаючи студентські гуртожитки, установи для людей похилого віку та людей з інвалідністю, дитячі будинки, притулки для бездомних, санаторії, готелі, відремонтовані навчальні заклади тощо.

⁹⁶ Раніше Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій.

⁹⁷ Приблизно 1,3 відсотка від загальної кількості зареєстрованих ВПО.

⁹⁸ Загальна місткість, за даними Міністерства національної єдності, становить 74 055 осіб.

⁹⁹ «Уразливість в місцях колективного розміщення: усунення прогалин у наданні послуг та визначення рішень», листопад 2024 р., (CCCM Cluster, Protection Cluster, and REACH, “Vulnerabilities in Collective Sites: Addressing Gaps in Service Provision and Identifying Solutions” November 2024), [Посилання](#).

¹⁰⁰ Там само.

¹⁰¹ Виключаються певні райони, які є місцем бойових дій або які тимчасово не є підконтрольними Уряду.

жають підписати договір оренди, матимуть право на звільнення від податків.¹⁰² Хоча субсидії на оренду можуть бути ефективним інструментом надання екстреної підтримки вразливим домогосподарствам, вони мають певні довгострокові обмеження. Наприклад, програми грошової допомоги на оренду житла можуть бути не в змозі вирішити таку поширену проблему приватних орендарів як незахищеність їх прав. За даними МОМ, більшість ВПО не мають документів, що підтверджують статус права володіння, і приблизно 16 відсотків переміщених орендарів зіткнулися з виселенням з лютого 2022 року.¹⁰³ Таким чином, надання субсидій недоборочесним орендодавцям може лише посилити вразливість орендарів та поглибити незахищеність житла.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Оцінити ефективність програми грошової допомоги ВПО та адекватність грошових трансфертів, щоб краще розуміти результати та наслідки нещодавніх змін у політиці. З урахуванням змін у критеріях надання допомоги на проживання для ВПО, існує ризик того, що з програми буде виключено вразливі категорії людей, які потребують фінансової підтримки. Ризик особливо гострий для тих ВПО, які трохи перевищують поріг права на допомогу. Ті, кого класифікують як таких, що не мають права на допомогу, все ще можуть потребувати фінансової підтримки для задоволення потреб. Необхідно всебічно оцінити охоплення і покриття програми, щоб переконатися, що виплати все ще охоплюють людей, які найбільше потребують допомоги. Крім того, програмі допомоги ВПО слід перевірити на предмет її взаємозв'язків з іншими видами державної соціальної допомоги, щоб уможливити більш ранній перехід, де це можливо, на звичайні програми соціального захисту.

Інвестувати у соціальне та доступне житло для забезпечення добробуту ВПО. Належне житло є необхідною умовою для повернення біженців і ВПО або пропозиція іншої форми довготривалого рішення

для цих груп. Крім того, соціальне житло має центральне значення для забезпечення переходу ВПО з тимчасових місць колективного розміщення до довгострокового та безпечного житла. Відповідно до Плану України, відбудова за принципом «краще, ніж було» передбачає політику, яка підтримує розвиток прийнятної за ціною, доступного та сталого сектору соціального житла.¹⁰⁴ Отже, існує потреба у підтримці інвестиційних проєктів будівництва доступного та сталого соціального житла по всій країні або трансформації наявних приміщень у соціальне житло. Новий рамковий закон про житло та спеціальне законодавство про соціальне житло, який передбачає встановлення, крім іншого, правової бази для місцевих органів влади та муніципальних компаній щодо надання та управління соціального житла є критично важливими. Існує також необхідність підтримки програм розбудови потенціалу місцевих органів влади, щоб забезпечити наявність у них навичок та знань для створення та підтримки такого сектору. Крім того, відповідно до нещодавно ухваленого законопроєкту № 11281, який передбачає проведення загальнонаціональної інвентаризації об'єктів нерухомості, які можуть бути використані для розміщення ВПО, є можливість використовувати наявні об'єкти нерухомості для вирішення житлової кризи. Зрештою, необхідно розробити комплексну Національну житлову стратегію та підтримати відповідні реформи, щоб уникнути фрагментації політичних заходів та забезпечити відповідність житлової реформи найкращим європейським житловим практикам і принципам належного житла.

Інвестувати у соціальні послуги з урахуванням конкретних демографічних профілів для підтримки найбільш вразливих груп переміщених осіб. Цей захід потребує інвестицій у спроможність соціальних служб надавати послуги з урахуванням потреб літніх людей, людей з інвалідністю та, зокрема, домогосподарств, які очолює одна особа. Він має охоплювати огляд або потенційне розширення існуючих моделей надання послуг та вивчення нових моделей, щоб мати змогу збільшувати спроможність системи. Забезпечення рівномірного розподілу послуг соціальної адаптації та денного догляду по всій громаді також важливе для зменшення перешкод в доступності та витрат часу на дорогу.¹⁰⁵

¹⁰² Державні кошти будуть спрямовані на компенсацію орендодавцю витрат на сплату податків на дохід від оренди в сумі, пропорційній сумі субсидії.

¹⁰³ IOM DTM, «Огляд житла в Україні: умови проживання, вартість оренди та фактори мобільності», липень 2024 р., («Ukraine Housing Brief: Living Conditions, Rental Costs and Mobility Factors», July 2024), [Посилання](#).

¹⁰⁴ Програма фінансової підтримки України від ЄС. «План для Ukraine Facility на 2024–2027 pp.», (Ukraine Facility, «Ukraine Plan 2024–2027»), [Посилання](#).

¹⁰⁵ Cedoss, «Дослідження з питань соціального захисту та соціальних прав в Україні: задоволеність соціальними послугами» (Study on Social Protection and Social Rights in Ukraine: Satisfaction with Social Services), March 29, 2024, [Посилання](#).

Забезпечити та розширити перекваліфікацію та професійне навчання, щоб зменшити перешкоди для працевлаштування та збільшити залучення ВПО до соціально-економічного життя. Як зазначалося в попередніх звітах, перекваліфікація та професійне навчання можуть слугувати шляхом до соціально-економічного розвитку, за умови, що вони пропонуються на місцевому рівні, в тому числі в міських та сільських районах, і адаптовані до потреб як приймаючих громад, так і самих ВПО. Такі програ-

ми мають бути зосереджені на секторах, які мають дефіцит робочої сили або мають високий потенціал зростання в післявоєнній економіці України. Цільова фінансова підтримка, така як гранти для малого бізнесу або програми підприємництва, може додатково сприяти соціально-економічній інтеграції ВПО. Державна стратегія зайнятості та стратегія працевлаштування ВПО, які зараз розробляються, мають усунути існуючі перешкоди та сприяти економічній реінтеграції ВПО.

Люди похилого віку

Огляд

Люди похилого віку належать до найбільш уразливих груп, чиї засоби до існування зазнали непропорційного негативного впливу. Вони також є однією з найбільших груп внутрішньо переміщеного населення України. Загалом, війна спричинила до погіршення добробуту літніх людей через погіршення їхніх прав на охорону здоров'я (включаючи психічне здоров'я), соціальне забезпечення та належне житло.

Спостережувані наслідки

Люди похилого віку продовжують стикатися з серйозними ризиками для безпеки, оскільки вони рідше, ніж інші, евакуюються зі своїх домівок. ¹⁰⁶ Люди похилого віку часто залишають свої домівки останніми, оскільки переміщення може означати втрату більшої частини їх соціального благополуччя, яка часто складається з будинку, особистих активів, пенсії та соціальних контактів. Серед цивільних осіб літні люди, відносяться до категорії непропорційно поранених та вбитих. ¹⁰⁷ Наприклад, із 183 цивільних осіб, загиблих у жовтні 2024 року, 45 відсотків були старше 60 років. ¹⁰⁸ За даними CARE International, літ-

ні люди становлять щонайменше чверть населення, яке проживає в межах 25 км від лінії фронту. ¹⁰⁹ Люди похилого віку, які залишаються в безпосередній близькості від лінії фронту, стикаються з додатковими проблемами доступу до медичних та соціальних послуг. Більше того, ескалація бойових дій поблизу лінії фронту у 2024 році лише посилила потребу в гуманітарній та соціальній допомозі. За даними Мінсоцполітики, деякі літні люди, яким потрібні транспортні послуги та постійний догляд, ¹¹⁰ не можуть покинути прифронтові райони.

Зубожіння та економічні труднощі, які посилюються із вторгненням, продовжують бути одними з головних проблем, з якими стикаються люди похилого віку. Оскільки більшість людей похилого віку покладаються на пенсію за віком як основне джерело доходу, вони є особливо залежними від формальних або неформальних систем соціального захисту та допомоги. Внутрішнє переміщення зазвичай порушує такі системи безпеки та підтримки і ще більше збільшує ризики, з якими стикаються літні люди. Станом на грудень 2024 року мінімальна соціальна пенсія на місяць становила 2361 грн (56 доларів США); це становить прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність. Тим не менш, розмір пенсії є недостатнім для забезпечення гідного рівня

¹⁰⁶ Amnesty International, «Україна: «Вони живуть у темряві»: ізоляція людей похилого віку та неадекватний доступ до житла на тлі вторгнення Росії в Україну», 1 грудня 2023 р., («Ukraine: 'They Live in the Dark': Older People's Isolation and Inadequate Access to Housing amid Russia's Invasion of Ukraine» December 1, 2023), [Посилання](#).

¹⁰⁷ Управління Верховного комісара ООН з прав людини, «Сорокова періодична доповідь про ситуацію з правами людини в Україні: поведження з військовополоненими та оновлена інформація про ситуацію з правами людини з 1 червня до 31 серпня 2024 р.», 1 жовтня 2024 р., (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, «40th Periodic Report on the Human Rights Situation in Ukraine: Treatment of Prisoners of War and Update on the Human Rights Situation 1 June to 31 August 2024» October 1, 2024), [Посилання](#).

¹⁰⁸ Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні «Захист цивільних осіб у збройному конфлікті – жовтень 2024 р.», (Human Rights Monitoring Mission in Ukraine, «Protection of Civilians in Armed Conflict–October 2024»), [Посилання](#).

¹⁰⁹ CARE International, «Україна: люди похилого віку дедалі більше піддаються ризику», 30 вересня 2024 р., («Ukraine: Older People Are Increasingly at Risk», September 30, 2024), [Посилання](#).

¹¹⁰ Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні «Захист цивільних осіб у збройному конфлікті – жовтень 2024 р.», (Human Rights Monitoring Mission in Ukraine, «Protection of Civilians in Armed Conflict–October 2024»), [Посилання](#).

життя, включаючи доступ до адекватного житла. За даними МОМ, домогосподарства з літніми людьми часто застосовують стратегії подолання кризи для задоволення основних потреб.¹¹¹

Житлова вразливість є особливо гострою серед людей похилого віку. Через ненадійне економічне становище літні люди більше схильні до ризику незахищеності житла, ніж молодші люди в подібній ситуації. Недоступне за ціною житло змушує літніх людей застосовувати негативні стратегії подолання, наприклад, скорочувати свої витрати на предмет першої необхідності, зокрема, харчові продукти, щоб платити за житло. Літні люди, які живуть в орендованому житлі, є особливо вразливими; приблизно 91 відсоток літніх орендарів витрачає більше третини свого щомісячного доходу на житло, а 51 відсоток витрачає більше половини свого доходу на оренду та комунальні послуги.¹¹²

Потреба в належному житлі є особливо гострою для переміщених людей похилого віку. За оцінками, частка людей похилого віку серед усіх ВПО коливається від 25¹¹³ до 28 відсотків.¹¹⁴ Більшість ВПО орендують житло в приватному секторі, але значна частина літніх людей не може собі цього дозволити.¹¹⁵ Як наслідок, люди похилого віку зазвичай вдаються до проживання в місцях колективного розташування, як варіанту розміщення в крайньому випадку. Вони також зазвичай залишаються в місцях колективного розташування протягом тривалого часу і складають значну частку мешканців тимчасових притулків.¹¹⁶ З цих причин житлова криза, спричинена війною, включаючи зростання орендної плати та відсутність доступного соціального житла, особливо негативно впливає на літніх людей. Загалом переміщення посилює вразливості, пов'язані зі старістю, включаючи інвалідність або хронічні

захворювання, що робить літніх людей вразливими до незахищеності житла.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Нарощувати спроможність постачальників соціальних послуг та розробити нову модель надання соціальних послуг з урахуванням потреб людей похилого віку, включаючи проживання з доглядом, догляд вдома, догляд у закладах або соціальну адаптацію. Існує потреба щодо пропозиції критично важливих соціальних послуг по всій країні у спосіб, який є узгодженим і відповідає державній програмі деінституціоналізації, і це вимагатиме вирішення проблеми значної нестачі приміщень на місцях для надання соціальних послуг.

Посилити психосоціальні заходи на рівні громади з урахуванням потреб літніх людей. Ці заходи мають охоплювати літніх людей, відірваних від звичного соціального середовища через переміщення, з метою покращення їх загального добробуту і здатності до соціальної адаптації та інтеграції.

Інвестувати в систему соціального житла з урахуванням потреб літніх людей, щоб забезпечити довгострокове та стійке вирішення проблеми житлової вразливості. Люди похилого віку залишаються особливо вразливими до незахищеності права власності та завищення вартості житла, і вони, як правило, залишаються в місцях колективного розташування на більш тривалий термін. Хоча грошові субсидії можуть бути ефективним короткостроковим інструментом, їх недостатньо для вирішення проблеми дефіциту безпечного та доступного житла.

¹¹¹ IOM DTM, «Україна – доходи, соціальний захист та стратегії подолання в Україні», листопад 2024 р., («Ukraine–Income, Social Protection, and Coping Strategies in Ukraine», November 2024), [Посилання](#). Крім того, «більше половини респондентів, які проживали в домогосподарствах, що склалися лише з жінок і дітей (56 відсотків) або до яких належала принаймні одна літня людина (54 відсотки), повідомили, що їхні домогосподарства використовували стратегії подолання стресу або кризи протягом 30 днів до збору даних».

¹¹² Cedos, «Житло та житлові умови в Україні: результати дослідження», 2024 р., («Housing and Residential Conditions in Ukraine: Survey Results», 2024), [Посилання](#).

¹¹³ IOM DTM, «Україна – Звіт про внутрішні переміщення – Загальне опитування населення, раунд 18», жовтень 2024 р., («Ukraine–Internal Displacement Report–General Population Survey, Round 18», October 2024), [Посилання](#).

¹¹⁴ OECD, «Зміцнення людського капіталу вимушено переміщених осіб в Україні та з України: інформаційна довідка для Конференції з відновлення України 2024», Політичні рішення ОЕСР щодо наслідків війни в Україні, 2024 р., («Strengthening the Human Capital of Forcibly Displaced Persons in and from Ukraine: Background Note for the Ukraine Recovery Conference 2024», OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine, 2024), [Посилання](#).

¹¹⁵ Amnesty International, «Україна: «Вони живуть у темряві»: ізоляція людей похилого віку та неадекватний доступ до житла на тлі вторгнення Росії в Україну», 1 грудня 2023 р., («Ukraine: ‘They Live in the Dark’: Older People’s Isolation and Inadequate Access to Housing amid Russia’s Invasion of Ukraine», December 1, 2023), [Посилання](#).

¹¹⁶ «Уразливість в місцях колективного розташування: усунення прогалин у наданні послуг і визначення рішень», листопад 2024 р., (CCCM Cluster, Protection Cluster, and REACH, «Vulnerabilities in Collective Sites: Addressing Gaps in Service Provision and Identifying Solutions», November 2024), [Посилання](#).

Особи з інвалідністю

Огляд

Люди з інвалідністю належать до груп, які найбільше страждають від негативних наслідків. Крім того, як зазначено в RDNA3, спостерігається зростання кількості людей з інвалідністю – як тимчасовою, так і пожиттєвою – серед цивільного населення та колишніх комбатантів. За даними Мінфіну на 1 січня 2024 року кількість осіб з інвалідністю в Україні становить 2 839 207 осіб. Налічується приблизно 217 591 інвалідів I групи, 954 006 осіб II групи та 1 508 709 осіб III групи. Кількість дітей-інвалідів становить 158 901. ¹¹⁷ З лютого 2022 року кількість людей з інвалідністю зросла на 117 516 осіб, з них I групи – на 12 651 особу, II групи – на 65 274 особи, III групи – на 36 700 осіб, і дітей з інвалідністю – на 2 891 осіб.

Спостережувані наслідки

Реконструкція медико-соціальної експертної комісії (МСЕК) 2023 року ознаменувала значне зрушення у державній політиці щодо людей з інвалідністю в Україні. Раніше МСЕК відповідала за підтвердження статусу інвалідності осіб. Але після оприлюднення великих корупційних справ у МСЕК був прийнятий новий закон, який замінює колишню процедуру оцінки інвалідності, яку проводила МСЕК, на «оцінку щоденного функціонування», яку проводять групи експертів, які працюють у лікарнях. ¹¹⁸ Раніше прийнятий Верховною Радою закон ¹¹⁹ регулював процедури оцінки інвалідності та був підтриманий українськими організаціями громадянського суспільства (ОГС). ¹²⁰ Тим не менш, українські ОГС наголошують на необхідності комплексного підходу

до реформи та розроблення стратегії реформування визначення інвалідності, перш ніж рухатися далі до зміни конкретного законодавства. ¹²¹

Виключення людей з інвалідністю із соціального та економічного життя залишається ключовою проблемою, яка лише поглибилася за останній рік. Домогосподарства, до яких належать особи з інвалідністю, зазвичай відчувають вищу вартість життя через потребу в послугах, пов'язаних з інвалідністю, та догляді. З цієї причини економічна криза, пов'язана з війною, справила глибший вплив на людей з інвалідністю. Згідно з останніми даними, ¹²² люди з інвалідністю повідомляють про вищий рівень суб'єктивної бідності і менше можливостей для працевлаштування, ніж люди без інвалідності. Домогосподарства, до яких належать люди з інвалідністю, повідомляють про нижчий рівень доходу, ніж інші соціальні домогосподарства. ¹²³ Приблизно 70 відсотків сімей, в яких є люди з інвалідністю, повідомляють про дохід на одну особу нижчий за 6318 гривень (152,07 доларів США). 45 відсотків домогосподарств, до яких належать особи з інвалідністю, і які проживають у місцях колективного розташування, повідомляють, що вони стикаються з фінансовими труднощами у доступі до медичної допомоги. ¹²⁴ Як зазначено в RDNA3, за даними Пенсійного фонду України, лише 17 відсотків осіб з інвалідністю офіційно працевлаштовані; більшість залежить від програм соціальної допомоги і є безробітними. Близько 5 відсотків населення покладаються на соціальну допомогу як основне джерело доходу, а виплати по інвалідності є найпоширенішим джерелом такої допомоги. ¹²⁵

¹¹⁷ До I групи інвалідності належать особи, які повністю втратили працездатність і потребують постійного догляду; До II групи інвалідності належать здатні до самообслуговування, але непрацездатні в звичайних виробничих умовах; До III групи інвалідності належать працездатні в полегшених умовах.

¹¹⁸ Уряд України, «Верховна Рада України прийняла Закон про запровадження оцінювання повсякденного функціонування особи», прес-реліз, 20 грудня 2024 р., [Посилання](#).

¹¹⁹ «Про внесення змін до деяких законів країни щодо удосконалення процедур проведення медико-соціальної експертизи», проєкт закону України від 30 квітня 2024 р., № 11225, [Посилання](#).

¹²⁰ Юристовська Анастасія «Громадські організації закликають підтримати законопроект щодо вдосконалення процедур медико-соціальної експертизи», «Ліга Сильних», 20 серпня 2024 р., [Посилання](#).

¹²¹ Юристовська Анастасія, «Потрібні комплексні зміни на краще, а не розрізнені дії: позиція «Ліга Сильних» щодо реформування ідентифікації інвалідності», Ліга Сильних, 20 грудня 2024 р., [Посилання](#).

¹²² UNDP, USAID, SeeD, and EU, «Стіяка картина: досвід людей з інвалідністю в Україні», 2024 р. («A Resilient Picture: Experiences of Persons with Disabilities in Ukraine», 2024), [Посилання](#).

¹²³ IOM DTM, «Україна – доходи, соціальний захист та стратегії подолання в Україні», листопад 2024 р., («Ukraine–Income, Social Protection, and Coping Strategies in Ukraine», November 2024), [Посилання](#).

¹²⁴ «Уразливості в місцях колективного розташування: усунення прогалин у наданні послуг і визначення рішень», листопад 2024 р. (CCCM Cluster, Protection Cluster, and REACH, «Vulnerabilities in Collective Sites: Addressing Gaps in Service Provision and Identifying Solutions», November 24, 2024), [Посилання](#).

¹²⁵ Там само, 7.

Люди з інвалідністю продовжують стикатися зі значними проблемами та перешкодами, включаючи відсутність відповідних засобів зв'язку та цифрових платформ, а також перешкоди в антропогенному середовищі (наприклад, житло, бомбосховища та громадський транспорт). За даними Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, менше 10 відсотків бомбосховищ в Україні є інклюзивними.¹²⁶ Існує також розрив між міською та сільською місцевістю у наявності доступних бомбосховищ; люди з інвалідністю, які проживають у сільській місцевості, повідомляють, що мають менший доступ до бомбосховищ і обладнаних приміщень, ніж мешканці міст.¹²⁷

Недоступні соціальні послуги та догляд також залишаються серйозними проблемами для людей з інвалідністю. Мінсоцполітики повідомило, що 3000 осіб були реінституціоналізовані після переміщення через недостатню спроможність соціальних служб, включаючи відсутність вільних приміщень для надання соціальних послуг. Крім того, Мінсоцполітики ідентифікувало понад 18 600 осіб з інвалідністю або людей похилого віку, які потребують догляду, включаючи тих, хто живе в 31 закладі, розташованому у прифронтових районах, як таких, що потребують термінової евакуації та переселення. Вирішення цих проблем потребує інвестицій у відповідні доступні заклади та розширення можливостей для послуг проживання з доглядом та догляду в закладах і вдома, серед інших послуг.

Як і інші групи, розглянуті в цьому розділі, люди з інвалідністю мають критичну потребу в доступі до адекватного житла. Крім недоступності, є й інші житлові проблеми, з якими стикаються люди з інвалідністю. Для цієї групи житло та доступність соціальних послуг і догляду тісно пов'язані. За даними Мінсоцполітики, значна частка евакуйованих осіб з інвалідністю потребує додаткової допомоги та підтримки, зокрема геріатричної.¹²⁸ Як зазначено в RDNA3, вторгнення Росії в Україну прискорило реформу деінституціоналізації. У зв'язку з нещодавніми спробами сприяти цій реформі та запровади-

ти послуги проживання з доглядом, існує потреба знайти житло, яке знаходиться поблизу доступного та відповідного догляду. Труднощі з пошуком відповідного житла залишаються істотними як для національних, так і для місцевих органів влади та звужують зусилля з прискорення реформи деінституціоналізації.

Обмежені фінансові ресурси в поєднанні зі зростанням цін на оренду житла та відсутністю соціального житла ускладнюють перехід людей з інвалідністю з тимчасового житла на довгострокове. Як і люди похилого віку, переміщені особи з інвалідністю зазвичай залишаються в місцях колективного розташування протягом тривалого часу без перспективи переїзду в інші типи житла. Приблизно 36 відсотків домогосподарств в місцях колективного розташування¹²⁹ мають члена домогосподарства з формальною інвалідністю або інвалідністю, визначеною за допомогою короткого набору запитань Вашингтонської групи (WG-SS).¹³⁰

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Заохочувати роботодавців приймати на роботу людей з інвалідністю, пропонуючи роботодавцям субсидії та проводячи просвітницькі кампанії. Зменшення перешкод для працевлаштування має центральне значення для забезпечення включення людей з інвалідністю в соціально-економічне життя. Навчальні та інформаційно-просвітницькі програми також мають бути спрямовані на вирішення проблем інвалідності.

Інвестувати в інфраструктуру та програми навчання і розбудови потенціалу для місцевих органів влади, щоб люди з інвалідністю мали змогу отримувати необхідну підтримку та догляд. Крім підтримки програм грошових виплат, також необхідно інвестувати в нові та відремонтовані об'єкти, які відповідають стандартам доступності, а також у

¹²⁶ «В Україні менше 10% притулків є інклюзивними», Укрінформ, лютий 2024, [Посилання](#). У статті цитується заступник міністра з питань стратегічних галузей промисловості України Тимур Ткаченко: «Ситуація з укриттями в Україні не надто втішна».

¹²⁷ UNDP, USAID, SeeD, and EU, «Стийка картина: досвід людей з інвалідністю в Україні», 2024 р., («A Resilient Picture: Experiences of Persons with Disabilities in Ukraine», 2024), [Посилання](#).

¹²⁸ Мінсоцполітики України «Евакуація людей з інвалідністю та похилого віку з прифронтових територій: зустріч Мінсоцполітики та представників міжнародних організацій, 28 листопада 2024 р., [Посилання](#).

¹²⁹ CCCM Cluster, Protection Cluster, and REACH, «Vulnerabilities in Collective Sites: Addressing Gaps in Service Provision and Identifying Solutions», November 2024 («Уразливість у місцях спільного розташування: усунення прогалин у наданні послуг та визначення рішень», листопад 2024 р.), [Посилання](#).

¹³⁰ Washington Group on Disability Statistics, «WG Short Set on Functioning (WG-SS),» (Вашингтонська група зі статистики інвалідності, «Короткий опитувальник щодо функціонування (WG-SS)») [Посилання](#).

загальну екосистему соціальних послуг. Такі інвестиції допоможуть переконатися, що органи місцевого самоврядування спроможні задовольняти існуючі потреби та швидко реагувати на виклики, пов'язані з війною.

Надати пріоритет інвестиціям у відновлення приміщень для надання соціальних послуг людям з інвалідністю. Такі інвестиції у відновлення мають вирішальне значення для забезпечення безпечної евакуації людей з інвалідністю, у тому числі тих, хто проживає у закладах прифронтових районів, одночасно забезпечуючи безперервний і довгостроковий догляд відповідно до державної програми деінституціоналізації.

Інвестувати в розвиток системи соціального житла з метою зменшення та, зрештою, усунення перешкод для деінституціоналізації на рівні громади. Доступ до соціальних послуг та підтримка людей з інвалідністю може залежати від доступу до належного житла, так само як і для літніх людей.

Посилити психосоціальні заходи на рівні громади з урахуванням потреб людей з інвалідністю. Для підвищення здатності до соціальної адаптації та інтеграції тих, хто відірваний від свого звичного соціального середовища внаслідок переміщення, необхідно підвищення їх загального добробуту.

Молодь (віком від 14 до 35 років) ¹³¹

Огляд

До лютого 2022 року в Україні проживало 3,89 мільйона молодих людей віком від 15 до 24 років (9,5% населення) та 10,5 мільйона людей віком від 14 до 35 років (близько чверті населення). ¹³² Дві третини (67 відсотків) молодих людей проживали в містах. Частка чоловіків у цій віковій групі дещо перевищувала частку жінок і становила 51,5 відсотка. ¹³³

Спостережувані наслідки

Молодіжні центри, які відіграють важливу роль у розвитку молодіжної активності, громадянській освіті та інших важливих видах діяльності, зазнали значної шкоди та руйнувань. Станом на листопад 2024 року 45 молодіжних центрів по всій країні були повністю зруйновані, а 65 залишилися на тимчасово непідконтрольних Уряду територіях.

З лютого 2022 року 79 відсотків молодих людей зазнали негативного впливу. ¹³⁴ За більшістю показників найбільш значні негативні впливи спостерігаються серед молоді з регіонів на сході України. Найпоширеніші наслідки охоплюють зменшення або втрату доходу, про що повідомили 36 відсотків у 2023 році та 30 відсотків у 2024 році; смерть друзів або членів родини, про що повідомили 14 відсотків у 2023 році та 28 відсотків у 2024 році загалом, при цьому цей показник досягає 49 відсотків у східній частині України; та погіршення психічного здоров'я, про що повідомили 28 відсотків у 2023 і 2024 рр. ¹³⁵

Збільшилась частка молодих людей, стурбованих своїм психічним здоров'ям. Грудневий звіт ПРООН показує, що 25 відсотків молодих людей висловлюють стурбованість своїм психічним здоров'ям. Серед молодих людей, які виїхали за кордон, ¹³⁶ цей показник зростає до 61%. В умовах постійного стресу, тривоги, обстрілів, відключень електроенергії та інших викликів психічне здоров'я молоді погіршується. Тим часом збільшився відсоток молодих людей, які потребують психологічної підтримки, особливо

¹³¹ Цей розділ зосереджується переважно на демографічній групі молоді за визначенням ООН, яка охоплює осіб віком від 15 до 24 років. Однак вона також містить інформацію про осіб віком від 14 до 35 років в Україні та за кордоном, тобто «молодь» за офіційним визначенням в Україні. Ця вікова група репрезентує критичний період переходу від дитинства до дорослого життя, який характеризується прийняттям рішень щодо освіти, роботи та вибору кар'єри.

¹³² Дані про чисельність населення надала ДССУ, і вони актуальні станом на 1 січня 2022 року.

¹³³ ДССУ надає дані про населення, включаючи віковий та регіональний розподіл, які є оцінками на основі даних останнього загального перепису населення, проведеного у 2001 році. Таким чином, реальна кількість молодих людей та їх розподіл можуть відрізнятися від оцінок ДССУ. Після вторгнення Росії в Україну ДССУ припинила оцінку чисельності населення та обстеження домогосподарств, тому інформації про кількість молоді після 1 березня 2022 року немає.

¹³⁴ ПРООН, «Вплив війни на молодь в Україні», 2024 р., [Посилання](#).

¹³⁵ Там само.

¹³⁶ Там само.

серед молоді із заходу України. Підліткам та їхнім опікунам часто бракує знань, необхідних для того, щоб розпізнати проблеми психічного здоров'я і отримати відповідну допомогу. Це не дозволяє їм отримати допомогу та залишає проблеми з психічним здоров'ям без уваги. Відсутність належних систем підтримки загострює емоційні та психологічні труднощі, з якими стикаються молоді люди, впливаючи на їхній загальний розвиток і якість життя.

Втрати в навчанні продовжують поглиблюватися на всіх рівнях освіти. Обстріли, авіанальоти, відсутність укриттів, неналежні укриття та дистанційне навчання – усе це наслідки вторгнення Росії в Україну, які посилюють освітні втрати.¹³⁷ Про зниження успішності учнів повідомляють як вчителі (63%), так і директори (66%).¹³⁸ Більше половини (58 відсотків) вчителів у містах і трохи менше половини (46 відсотків) вчителів у селах спостерігають певні або значні втрати в навчанні учнів.¹³⁹ У регіонах з високим рівнем небезпеки більшість навчальних закладів перейшли на дистанційне навчання, що сприяє втратам в навчанні на всіх рівнях освіти, включаючи середню, професійну та вищу освіту.

Доступне за ціною житло для молодих людей має вирішальне значення для задоволення основних потреб. З 2023 до 2024 року частка молоді, яка втратила житло, подвоїлася (з 5 відсотків у 2023 році до 10 відсотків у 2024 році).¹⁴⁰ За оцінками, 32 відсотки молодих людей, які живуть в орендованому житлі, витрачають понад 30 відсотків свого щомісячного доходу на житло і, таким чином, перебувають у потенційно вразливій житловій ситуації.¹⁴¹ Молодь не є однорідною групою, і вразливі підкатегорії, такі як ВПО, можуть не мати доступу до якісного житла.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Інвестувати у відновлення молодіжної інфраструктури. Молодіжна інфраструктура має бути ретельно оцінена та відбудована, щоб краще відповідати потребам і прагненням молодих людей, що змінюються.

Реалізувати національну стратегію подолання освітніх втрат загальноосвітніх навчальних закладів. Зараз програми компенсації втрат у навчанні здійснюються громадськими організаціями на індивідуальній основі. Однак наразі існує нагальна потреба в національній політиці для розширення цих заходів і програм відновлення по всій Україні.

Розробити єдину національну стратегію для подолання розриву між освітою та працевлаштуванням молоді. Це має передбачати створення систем професійної орієнтації, програм розвитку навичок та можливостей стажування, які пропонують практичний досвід. Розширення доступу до інформації про кар'єрні можливості, професійну підготовку та можливості працевлаштування сприятимуть більш ефективному переходу молоді від освіти до праці, сприяючи, зрештою, зменшенню рівня безробіття серед молоді.

Поліпшити та розширити інституційну підтримку молодіжних організацій та громадських просторів. Ці простори мають надавати послуги у сфері охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, а також загальні послуги розвитку молоді.

Підтримувати ініціативи щодо поліпшення надання послуг у сфері охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Основна увага має бути приділена дітям та молоді, як в Україні, так і за кордоном. Онлайн-платформи, які пропонують безоплатні послуги у сфері охорони психічного здоров'я, з українськими психологами, мають бути наявними та доступними.

Інвестувати в оцінки на основі фактичних даних для виявлення потреб молоді на місцевому рівні. Також слід збільшити участь молоді у процесах планування.

Розробити програми соціального житла для молоді, щоб забезпечити молодим людям доступ до доступних і стабільних умов життя. Ці програми мають бути зосереджені на наданні варіантів житла, які є фінансово доступними та пристосованими до потреб молодих людей, особливо тих, хто починає свою кар'єру або здобуває освіту.

¹³⁷ Кількісну оцінку цих втрат наведено в розділі про освіту.

¹³⁸ savED, «Війна та освіта: 2 роки повномасштабного вторгнення», 2024 р., («War and Education: 2 Years of Full-Scale Invasion», 2024), [Посилання](#).

¹³⁹ Там само.

¹⁴⁰ ПРООН, «Вплив війни на молодь в Україні», 2024 р., [Посилання](#).

¹⁴¹ Cedoss, «Житло та житлові умови в Україні: результати дослідження», 2024 р., [Посилання](#).

Ветерани війни та їхні сім'ї

Огляд

З 24 лютого 2022 року кількість ветеранів війни різко зросла. Станом на липень 2024 року в Україні налічувалося 1,3 мільйона ветеранів війни, 80 відсотків з яких були мобілізовані. Ветерани війни та їхні родини стикаються з кількома вразливостями, зокрема переміщенням, інвалідністю та втратою житла, роботи чи освіти. Водночас багато ветеранів війни є економічно активними людьми працездатного віку. Нерепрезентативні опитування, проведені серед ветеранів війни, показали, що дві третини ветеранів були віком 40 років або молодше (35 відсотків були віком 31–40 і 31 відсоток – 19–30 років).¹⁴²

Спостережувані наслідки

Матеріальна допомога залишається однією з найактуальніших потреб ветеранів війни. Дослідження Українського ветеранського фонду показало, що станом на травень 2024 року 59,8 відсотка ветеранів війни потребували фінансової допомоги, а 43,2 відсотка були незадоволені наданою їм фінансовою допомогою.¹⁴³

Також пріоритетним є працевлаштування та професійна перепідготовка ветеранів війни. Як зазначено в RDNA3, ветерани війни – це велика група, до якої входить багато людей працездатного віку, які потребують працевлаштування та перекваліфікації. За даними Українського ветеранського фонду, 30 відсотків ветеранів війни не можуть знайти роботу.¹⁴⁴ Опитування серед активних військовослужбовців показує, що 33% звертаються по допомогу у працевлаштуванні, 28% – за інформацією про існуючі програми для ветеранів війни, 27% – за послугами освіти/перепідготовки.¹⁴⁵ Триває робота зі створення у вищих навчальних закладах України Центрів

ветеранського розвитку з метою перепідготовки та підвищення кваліфікації.¹⁴⁶

Напочатку 2024 року МОН запустило платформу «Освіта для ветеранів», яка була розроблена за підтримки програми Skills4Recovery.¹⁴⁷ Ця платформа пропонує формальні та неформальні програми навчання для ветеранів війни. Дві третини (67,79%) ветеранів війни зазначили, що не мають інформації про державні програми перепідготовки та навчання.¹⁴⁸ Більше половини (53,1%) зазначили, що одним із факторів виконання основних умов працевлаштування має бути розширення напрямів підготовки та перепідготовки.

Для ветеранів війни та учасників бойових дій, які отримали травми або поранення, процес реабілітації залишається складним. За даними нерепрезентативного опитування, 58% учасників бойових дій повідомили, що в гострий період (від одного до трьох тижнів) після травмування/поранення медичний заклад не надавав їм реабілітаційних послуг.¹⁴⁹ Приблизно 52 відсотки опитаних вважають незадовільною роботу військової частини в частині вирішення різноманітних питань під час реабілітації. Учасники бойових дій не отримують належної реабілітаційної допомоги в державних лікарнях і змушені звертатися до приватних постачальників послуг. Те саме стосується і більшості ветеранів війни; 64 відсотки повідомляють, що вони не отримували необхідних послуг у державній лікарні і тому були змушені звертатися до приватних постачальників реабілітаційних послуг.¹⁵⁰

Родини зниклих безвісти або загиблих учасників бойових дій не інформуються належним чином. Сім'ї зниклих безвісти військовослужбовців часто не повною мірою поінформовані про процес пошуку та роль різних установ і організацій, які беруть участь у

¹⁴² Український ветеранський фонд, «Портрет ветерана: російсько-українська війна 2014–2022», липень–серпень 2022 р., [Посилання](#).

¹⁴³ Український ветеранський фонд, «Працевлаштування ветеранів: що показав аналіз українського законодавства та дослідження кращих практик міжнародного досвіду», 2 липня 2024 р., [Посилання](#).

¹⁴⁴ Там само.

¹⁴⁵ Український ветеранський фонд, «Актуальні потреби та бачення можливостей для кар'єрного та професійного зростання ветеранів», Січень 15–25, 2024, [Посилання](#).

¹⁴⁶ Міністерство у справах ветеранів, «Центри ветеранського розвитку», [Посилання](#). Станом на січень 2025 року було створено 25 таких центрів.

¹⁴⁷ Онлайн-платформа «Освіта для ветеранів» доступна за [Посиланням](#), [Посилання](#).

¹⁴⁸ Український ветеранський фонд, «Актуальні потреби та бачення можливостей для кар'єрного та професійного зростання ветеранів» 2024, Січень 15–25, 2024, [Посилання](#).

¹⁴⁹ Принцип, «Реабілітація українських військових та ветеранів: досвід долання несистемності», 2024, [Посилання](#).

¹⁵⁰ Там само.

цій діяльності. Вони також стикаються з проблемами в отриманні інформації про пільги, фінансову допомогу та доступну їм правову допомогу.¹⁵¹

Не вистачає належного житла для ветеранів війни та їхніх сімей. В опитуванні ветеранів війни 39,2 відсотка респондентів зазначили, що їм у майбутньому знадобиться житлова допомога.¹⁵² Чинні програми для ветеранів війни не передбачають надання допомоги у сфері забезпечення належним і доступним житлом.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Розробити та популяризувати як державні, так і недержавні програми перепідготовки та підвищення кваліфікації ветеранів війни для забезпечення їх плавного переходу до цивільного життя. Ці програми мають надати ветеранам війни знання та практичні навички, необхідні для адаптації до ринку праці, що розвивається. Пропонуючи різноманітні програми професійного навчання, сертифікаційні програми та консультації з питань кар'єри, ці ініціативи можуть допомогти ветеранам війни в пошуку нових кар'єрних можливостей, досягти довго-

строкової стабільної роботи та забезпечити плавний перехід до цивільного життя. Програми для ветеранів війни мають враховувати потреби жінок-ветеранок війни.

Удосконалити систему інформування сімей зниклих безвісти та загиблих учасників бойових дій. Сім'ям необхідно надати докладні інструкції щодо всіх кроків і необхідних дій, які виникають у їхній ситуації.

Забезпечити всебічну підтримку ветеранів війни, звільнених з військової служби. Це особливо актуально для тих, хто втратив джерело доходу і потребує реабілітації. Адекватна реабілітація має охоплювати комплексну психологічну підтримку та враховувати потреби жінок-ветеранок війни.

Реалізувати програми соціального та доступного житла для ветеранів війни. Це допоможе забезпечити їм стабільні та безпечні умови життя після служби.

Найняти і навчити соціальних працівників, наставників та інших фахівців для допомоги ветеранам війни та їхнім родинам. Ці люди слугуватимуть ресурсами для ветеранів війни, допомагатимуть їм отримати пільги, підтримуватимуть і заохочуватимуть їх в питаннях повернення до цивільного життя.

Гендерно-специфічні наслідки

Огляд

Вторгнення Росії в Україну мало серйозні негативні наслідки для жінок і дівчат, у тому числі літніх людей, жінок і дівчат з інвалідністю, ВПО, гендерних та сексуальних меншин. Ці групи стикаються з вищим рівнем бідності та відсутністю продовольчої безпеки, а також обмеженим доступом до основних послуг. Шкода для зайнятості жінок проявляється у зниженні рівня зайнятості серед жінок і збільшенні гендерного розриву в оплаті праці. Домогосподарства, які складаються лише з жінок, мають нагальні потреби; 35 відсотків таких домо-

господарств живуть на рівні нижчому від прожиткового мінімуму. ГЗН, у тому числі СНПК, та торгівля людьми різко зросли, а послуги для постраждалих не можуть задовольнити попит. Незважаючи на значний внесок у гуманітарну допомогу та зусилля з відновлення в Україні, жінки залишаються недостатньо представленими на керівних посадах, займаючи лише 21 відсоток місць у парламенті та 18 відсотків міністерських посад¹⁵³ і очолюючи лише одну з 25 обласних адміністрацій.¹⁵⁴ Необхідно терміново вжити заходів для задоволення їхніх потреб, зменшення вразливостей та відновлення їх економічної та соціальної стабільності.

¹⁵¹ Cedos, «Дослідження досвіду та потреб родин зниклих безвісти військових», серпень 20, 2024, [Посилання](#); Cedos, «Дослідження досвіду та потреб близьких загиблих військових», Листопад 25, 2024, [Посилання](#).

¹⁵² Український ветеранський фонд, «Актуальні потреби та бачення можливостей для кар'єрного та професійного зростання ветеранів», Січень 15–25, 2024, [Посилання](#).

¹⁵³ Урядовий портал «Кабінет Міністрів України», 2024 р., [Посилання](#).

¹⁵⁴ Президент України «Голови обласних державних адміністрацій», 2024 р., [Посилання](#).

Спостережувані наслідки

Вторгнення Росії в Україну посилює гендерну нерівність у сфері зайнятості, доходів та підприємницької діяльності. У період з 2021 до 2023 року рівень зайнятості серед жінок знизився з 52,7 відсотка до 49,8 відсотка, а неформальна зайнятість зросла з 16,2 до 18,8 відсотка у 2023 році.¹⁵⁵ У загальній кількості зареєстрованих безробітних у 2023 році жінки становили 74,9 відсотка.¹⁵⁶ Ці дані свідчать про те, що через вторгнення Росії в Україну відбулось значне витіснення жінок із сфери офіційного працевлаштування на нестабільну і менш регульовану роботу. Оскільки неформальна зайнятість серед жінок зросла, все більше жінок не в змозі захистити свої права у відносинах з роботодавцями, що дедалі більше звужує простір для гідної праці. Це охоплює такі проблеми, як забезпечення справедливих умов праці, охорони праці й техніки безпеки, а також права на соціальне забезпечення (декретна відпустка, оплачувана відпустка, лікарняний або додаткова неоплачувана відпустка, а в довгостроковій перспективі – пенсійне забезпечення).

Гендерний розрив в оплаті праці також збільшився; оцінки показують, що у 2023 році жінки в середньому заробляли на 41,4 відсотка менше, ніж чоловіки, або на 18,6 відсотка менше, ніж у 2021 році.¹⁵⁷ Така ситуація, у поєднанні з неформальною зайнятістю та необхідністю утримувати свої сім'ї за відсутності чоловіків, підвищує вразливість деяких жінок до експлуатації, включаючи торгівлю людьми для сексуальних цілей. Жінки зіткнулися зі значними перешкодами при входженні до галузей, де домінують чоловіки, оскільки зберігалася дискримінаційна практика.¹⁵⁸ Гендерний розподіл праці обмежував можливості жінок і перешкоджав різним секторам, зокрема сектору будівництва, транспорту, інформаційно-комунікаційний технологій (ІКТ) та сільського господарства, використовувати кадровий потенціал жінок. Водночас призов чоловіків на військову

службу поклав на жінок додаткові домашні обов'язки, обмеживши їхні можливості для отримання освіти та саморозвитку. До того ж, неформальна робота ускладнює процес отримання офіційної високооплачуваної роботи в майбутньому, оскільки кандидатам часто важко підтвердити свій досвід роботи або надати рекомендації.

Зберігається очікування, що жінки виконуватимуть неоплачувану роботу по догляду, особливо по догляду за дітьми; це особливо впливає на домогосподарства переміщених осіб, які очолюють жінки, та домогосподарства з кількома утриманнями.¹⁵⁹ За оцінками експертів ООН Жінки, жінки в Україні витрачають на неоплачувану домашню роботу¹⁶⁰ на 16 годин більше часу на тиждень, ніж чоловіки, а потенційні наслідки для витрат зростання неоплачуваної роботи жінок по догляду за дітьми з лютого 2022 року становлять близько 72,5 мільярдів доларів США.¹⁶¹ Тягар догляду, який лягає на жінок, також заважає жінкам залучатися до ринку праці а, отже, створює дефіцит робочої сили.

Взаємозв'язок між статтю та такими факторами, як вік, інвалідність та статус переміщеної особи, підвищує вразливість. Близько однієї третини (29 відсотків) жінок повідомили, що в їхніх домогосподарствах є особи з інвалідністю, порівняно з чвертю (26 відсотків) чоловіків.¹⁶² Домогосподарства, які складаються лише з жінок (18–59 років), стикаються з серйозними проблемами щодо засобів до існування; 35 відсотків таких домогосподарств живуть нижче прожиткового мінімуму, порівняно з 19 відсотками домогосподарств, які складаються лише з чоловіків.¹⁶³ Домогосподарства, які складаються лише з жінок, також повідомили про найбільші потреби, пов'язані з освітою та водою, санітарією і гігієною. Домогосподарства, які складаються лише з жінок з інвалідністю, є особливо вразливими і повідомляють про нижчі доходи та більш значні потреби в охороні здоров'я та засобах до існування, ніж у порівнян-

¹⁵⁵ ООН Жінки, «Проблеми розширення прав і можливостей жінок на ринку праці та підприємництва в контексті повномасштабної війни та гендерно відповідального відновлення України», 2024 р., ("Challenges of Empowering Women in the Labour Market and Entrepreneurship in the Context of Full-Scale War and Gender-Responsible Recovery of Ukraine," 2024), [Посилання](#).

¹⁵⁶ Дані Державної служби зайнятості станом на грудень 2024 року.

¹⁵⁷ ООН Жінки, «Проблеми розширення прав і можливостей жінок на ринку праці та підприємництва в контексті повномасштабної війни та гендерно відповідального відновлення України», 2024 р., [Посилання](#).

¹⁵⁸ Там само.

¹⁵⁹ CARE, «Експрес-аналіз гендерної ситуації в Україні», серпень 2024 р., ("Ukraine Rapid Gender Analysis" August 2024), [Посилання](#).

¹⁶⁰ Розрахунки базуються на даних ПРООН, «Україна: Оцінка впливу війни на людей», червень 2023 р., [Посилання](#).

¹⁶¹ Розрахунки базуються на даних ДССУ за 2021 рік та даних ПРООН, «Україна: Оцінка впливу війни на людей», червень 2023 р., [Посилання](#). Пояснення щодо розрахунків наведені у відповідному розділі звіту RDNA3.

¹⁶² IOM, Матеріали семінару «Гендер та інвалідність», 27 вересня 2024 р..

¹⁶³ Там само.

них домогосподарствах, очолюваних чоловіками.¹⁶⁴ Жінки старшого віку (60+) частіше живуть самотньо, а 49 відсотків переміщених літніх жінок повідомляють, що відчувають депресію майже щодня. Жінки з інвалідністю мали на 13 відсотків менше шансів отримати допомогу, ніж чоловіки, і мали нижчий рівень зайнятості (21 відсоток проти 34 відсотків). Майже 25 відсотків жінок повідомили про відсутність продовольчої безпеки.

Існують значні потреби серед уразливих верств населення, вирішення яких вимагає значних фінансових асигнувань. Жінки становлять 59,8 відсотка від загальної кількості ВПО і більшою мірою, ніж чоловіки, потребують соціальної допомоги. Зазначимо, що у 2024 році з державного бюджету на допомогу ВПО було виділено еквівалент 1,38 млрд доларів США. З лютого 2022 року було виплачено понад 3,8 мільярда доларів США.¹⁶⁵

Ризики та поширеність ГЗН і торгівлі людьми в Україні залишаються критичною проблемою після лютого 2022 року через такі фактори, як сексуальне насильство, вчинене російськими військовими, а також насильство з боку інтимного партнера та домашнє насильство щодо жінок і дівчат, спричинене стресовими факторами, пов'язаними з війною (наприклад, спільними умовами життя, фінансовими труднощами та негативною копінг-поведінкою, як-от зловживання психоактивними речовинами). Жінки, які перебувають у відносинах з ветеранами війни та військово-вослужбовцями або пов'язані з ними, стикаються з додатковими факторами ризику, пов'язаними з цими стресорами. За 10 місяців 2024 року Національна поліція України (НПУ) зафіксувала 168 256 звернень про домашнє насильство.¹⁶⁶ Більшість постраждалих від ГЗН, особливо в невеликих містах, не звертаються по допомогу. Постраждалі повідомляють про різні причини цього: дехто (27%) не вірить у можливість змін; інші (24 відсотки) вважають ГЗН приватною справою; ще інші бояться наслідків або фінансово залежать від злочинців. Додаткові причини, чому жінки не звертаються по допомогу, охоплю-

ють стереотипи щодо жінок, відсутність інформації про доступну підтримку та системні бар'єри, такі як байдужість, бюрократія та звинувачення жертви.¹⁶⁷

Доступ до послуг протидії ГЗН залишається критичною проблемою.¹⁶⁸ Станом на грудень 2024 року функціонувало 1130 спеціалізованих служб з питань гендерного насильства, але рівень укомплектованості був нижчим від запланованого: від 53,96 відсотка для притулків до 90,47 відсотка для гарячих ліній.¹⁶⁹ У 2024 році 165 громад, переважно у прифронтових та тимчасово непідконтрольних районах, не мали змоги утримувати спеціалізовані служби з питань ГЗН.¹⁷⁰ Постраждалі внаслідок ГЗН стикаються з численними перешкодами, включаючи фінансові обмеження, погану інфраструктуру та страх перед судом і страх відплати.

Жінки-ВПО, поверненці, жінки старшого віку, жінки з інвалідністю, а також жінки та дівчата ромської національності стикаються з підвищеним ризиком ГЗН через взаємопов'язану вразливість та системні бар'єри, такі як бідність, важкодоступні або перенаселені місця колективного розташування, дискримінація, соціальна стигма, залежність, обмежена фінансова підтримка та допомога з догляду та шкідливі соціальні норми. Ці групи також стикаються із ще більш ускладненим доступом до послуг і систем підтримки, оскільки вони зазвичай не беруть участі у процесі прийняття рішень, а також тому, що системи та заклади роблять мало інклюзивних адаптацій.¹⁷¹

Ризики торгівлі людьми в Україні зросли через фінансову нестабільність та обмежені можливості для існування. Національна соціальна сервісна служба виявила 177 випадків торгівлі людьми (66 жінок, 101 чоловіків, 5 дівчат, 5 хлопчиків) у період з січня до грудня 2024 року.¹⁷² У зоні особливого ризику знаходяться ВПО, поверненці та сільські мешканці поблизу лінії фронту. Онлайн-платформи стали звичайним інструментом для торговців людьми, які прагнуть вербувати людей для надання сексуаль-

¹⁶⁴ Там само.

¹⁶⁵ Дані Мінсоцполітики.

¹⁶⁶ Веб-сторінка НПУ, [Посилання](#).

¹⁶⁷ NGO Girls and World Vision, «Гендерно зумовлене насильство в Україні під час війни: звіт з оцінки», 2024 р., («Gender-Based Violence in Ukraine amid War: An Assessment Report» 2024), [Посилання](#).

¹⁶⁸ Дані Мінсоцполітики, [Посилання](#).

¹⁶⁹ Дані Національної соціальної сервісної служби.

¹⁷⁰ Дані Мінсоцполітики.

¹⁷¹ UNFPA, «Голоси з України 2024: результати оцінки та рекомендації», 2024 р., («Voices from Ukraine 2024: Assessment Findings and Recommendations» 2024).

¹⁷² Дані Національної соціальної сервісної служби про торгівлю людьми.

них послуг, а трудова експлуатація залишається актуальною проблемою.¹⁷³

У період з 24 лютого 2022 року до 30 листопада 2024 року Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні задокументувала 370 випадків СНПК (за участю 252 чоловіків, 106 жінок, 10 дівчаток і 2 хлопчиків),¹⁷⁴ а станом на 1 листопада 2024 року Офіс Генерального прокурора повідомив про 326 випадків.¹⁷⁵ Існують проксі-дані, які підтверджують, що поширеність СНПК значно вища, ніж повідомляється, наприклад, опитування показало, що 3 відсотки населення України знає когось, хто пережив СНПК.¹⁷⁶ Нові закони встановлюють рамки відшкодування для постраждалих від СНПК, так, спільний пілотний проєкт із Глобальним фондом тих, хто пережив насильство (Global Survivors Fund), забезпечив надання проміжної компенсації в розмірі 3150 доларів США кожному з 500 постраждалих.¹⁷⁷ Існує очевидна потреба у більш ретельних дослідженнях калькуляції витрат, щоб узгодити проміжні репарації з пріоритетами відновлення України.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Забезпечення гендерно-орієнтованого відновлення в Україні потребує наголосу на важливості таких пріоритетів:

- Впровадити заходи щодо вирішення проблеми скорочення зайнятості жінок та збільшення гендерного розриву в оплаті праці. Підтримувати залучення жінок у галузі, де домінують чоловіки. Розширити доступ до фінансування для жінок-підприємців та забезпечити кращі умови праці для жінок.
- коротити неоплачувану роботу жінок по догляду шляхом відновлення дитячих закладів, шкіл і служб догляду за особами з інвалідністю та особами похилого віку. Залучити чоловіків до неоплачуваної роботи по догляду за дітьми та підтримати ініціативи роботодавців щодо догляду за дітьми, щоб полегшити непропорційний тягар, який лягає на жінок.
- Інвестувати у послуги із запобігання та протидії ГЗН для подолання сплеску випадків ГЗН. Конкретні кроки, які необхідно зробити, охоплюють диверсифікацію безпечних точок входження, розширення доступу до спеціалізованих послуг (зокрема, ведення випадків ГЗН) та посилення спеціалізованих послуг. Спрямувати зусилля на пріоритетне охоплення переміщених жінок, сільських громад, жертв торгівлі людьми, сексуальних і гендерних меншин та інших уразливих груп.
- Вирішити проблему недостатнього представництва жінок у процесах прийняття рішень на всіх рівнях за допомогою тимчасових спеціальних заходів, таких як квоти, управлінський тренінг, планування та бюджетування з урахуванням гендерних аспектів.
- Провести комплексне дослідження витрат на тимчасові репарації, необхідні для тих, хто пережив СНПК, з метою створення підкріпленої фінансуванням системи проміжних репарацій.
- Посилити збір, аналіз та поширення даних, дезагрегованих за статтю та віком, для відстеження гендерно-специфічних впливів і забезпечення прийняття рішень на основі фактичних даних. Дані мають бути сфокусовані на взаємозв'язку статі з віком, інвалідністю, статусом ветерана війни та статусом переміщеної особи, щоб ефективно адаптувати зусилля з відновлення.

¹⁷³ CARE, «Експрес-аналіз гендерних проблем в Україні», серпень 2024 р., («Ukraine Rapid Gender Analysis» August 2024), [Посилання](#); IOM, «Vulnerability to Trafficking in Persons and Labour Exploitation in Ukraine» June 2024, [Посилання](#).

¹⁷⁴ OHCHR, «Доповідь про ситуацію з правами людини в Україні (1 вересня – 30 листопада 2024 р.)», [Посилання](#).

¹⁷⁵ Генеральна прокуратура «Сексуальне насильство в умовах конфлікту: як розпізнати та протидіяти», 2024 р., [Посилання](#).

¹⁷⁶ ООН Жінки and InfoSapiens, «Дослідження впливу викликів безпеки на дівчаток і хлопчиків, жінок і чоловіків у 2022–2023 рр.», 2023 р., [Посилання](#).

¹⁷⁷ «Репарації постраждалим від насильства під час війни. Презентація результатів проєкту», *Укрінформ*, відео, [Посилання](#).

СЕКТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

ЖИТЛО

Контекст

Житло належить до секторів, які зазнали найбільшого впливу російського вторгнення в Україну: 13% загального житлового фонду було пошкоджено або зруйновано, що вплинуло на понад 2,5 млн домогосподарств.¹⁷⁸ Кількість пошкоджених одиниць зросла на 26% порівняно з результатами оцінки RDNA3. До лютого 2022 року житловий фонд складався з приблизно 20 млн одиниць житла, розподілених між багатоквартирними будинками (БКБ), гуртожитками та різними видами індивідуальних будинків (ІБ). БКБ переважають у містах: у них мешкають майже 67% міського населення. У більших містах така частка зростає до 79%. Типологія об'єктів, що використовуються в цій оцінці житлового сектору, лишається незмінною порівняно з попередніми оцінками RDNA. БКБ розподілено на дві групи: БКБ радянських часів (до 1991 року), які, за оцінками, становлять 88% від загальної кількості БКБ; та більш сучасні (після 1991 року) БКБ, на які, за оцінками, припадає 12% житлового фонду БКБ. Майже 95% населення проживає у житлі, яке їм належить на праві власності,¹⁷⁹ і станом на 2013 рік лише близько 3,4% домогосподарств офіційно орендували житло, хоча ймовірно, що ще 10–15% орендують житло неофіційно.¹⁸⁰ За останніми оцінками, відсоток осіб, які орендують житло, зросла.¹⁸¹

З огляду на величезний масштаб пошкоджень у секторі та зумовлені цим потреби від самого початку вторгнення житловому сектору постійно приділяли першочергову увагу. Уряд України разом із місцевими органами влади, міжнародними

партнерами та донорами виділив фінансування та допомогу на реалізацію ряду заходів, у тому числі реагування на надзвичайні ситуації, ремонтні роботи, реформи та принцип відбудови «краще, ніж було». РПЗМ, розроблений Урядом України, передбачає обов'язкову верифікацію та реєстрацію громадами пошкоджених активів;¹⁸² він також слугує в якості централізованого інструменту для здійснення моніторингу за масштабом, характером та місцем розташування пошкоджених активів і поступом у їхньому ремонті та відбудові. Станом на грудень 2024 року РПЗМ покривав, за оцінками, понад 90% пошкоджених БКБ, понад 90% пошкоджених/знищених гуртожитків та майже 60 відсотків ІБ в Україні з певними відмінностями в різних областях.¹⁸³ Уряд України також запустив різноманітні програми компенсацій, у тому числі програма ремонту «ЄВідновлення»¹⁸⁴, що надають підтримку власникам пошкодженого або зруйнованого житла і ВПО. Такі програми фінансуються за підтримки донорів та МФО. Багатосторонні організації, донори та громадські організації (ГО) надають критично важливу підтримку щодо проведення нагальних ремонтних робіт та забезпечення реагування для вразливих груп населення, при цьому також інвестуючи у надзвичайно потрібні енергоефективні ремонт та відновлення БКБ.

Координуючи свою діяльність із ЄС, Групою Світового банку, ООН та іншими партнерами, включно з ГО, Уряд України пришвидшив реалізацію реформ у секторі. Основне завдання реформи полягає у реформуванні житлової політики шляхом, з-поміж іншого, підготовки та прийняття Закону України «Про основні засади житлової політики», підготовки

¹⁷⁸ У житловому секторі зосереджено 40% усіх пошкоджень за даними RDNA1, 38% за даними RDNA2 і 36% за даними RDNA3.

¹⁷⁹ Наразі триває процес системного внесення прав власності до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, створеного у 2015 році, вже після завершення в цілому приватизації житла.

¹⁸⁰ Європейська економічна комісія ООН, «Профілі країн щодо житла та управління землею: Україна», 2013 рік, [Посилання](#).

¹⁸¹ 72% непереміщених осіб мають право власності; 17% проживають безкоштовно та 8% винаймають житло в оренду. МОМ, «Огляд ситуації з житлом в Україні: умови проживання, вартість оренди та фактори мобільності», липень 2024 року, [Посилання](#).

¹⁸² Конституцію України визначено три рівні влади на територіальному рівні: (i) області, (ii) райони та (iii) громади або одиниці місцевого самоврядування в діапазоні від міст до сіл та дрібних поселень.

¹⁸³ Покриття РПЗМ зросло із 40% станом на квітень 2023 року. Міжвідомчий кластер із питань житла/непродовольчих товарів, який очолює УВКБ ООН, розробив Базу даних з інформацією про оцінку завданої шкоди у секторі житла та реагування (SIDAR), до якої гуманітарні виконавці вносять інформацію про оцінені пошкодження, потреби та проведені ремонтні роботи із метою забезпечення наявності комплексних даних про завдані пошкодження та попередження дублювання серед виконавців. Співпраця між цим Кластером та РПЗМ триває із метою встановлення зв'язку між відповідними базами даних.

¹⁸⁴ За фінансування Проєкту «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей» за кошти Світового банку, [Посилання](#).

проєкту закону про соціальне житло, розробки національної житлової стратегії на майбутні роки, оновлення нормативно-правової бази про майнові права та розвиток міст із метою врахування поточних та майбутніх потреб, а також оптимізації інституційних та операційних структур задля сприяння відновленню сектору у спосіб, який враховує зміни клімату, є інклюзивним та стійким і забезпечує реалізацію Плану відновлення України (Ukraine Plan).

Відновлення є послідовним та відзначається значними досягненнями, проте темпи зростання потреб все ще перевищують темпи відновлення; потреби зросли на 3,4 млрд дол. США або 4% порівняно з даними RDNA3. Триваючий процес відновлення зіткнувся з постійними макрофіскальними та секторальними викликами і непевністю, спричиненими вторгненням Росії в Україну. Необхідність і надалі посилювати розбудову спроможностей та технічні спроможності на національному рівні та (значною мірою) на місцевому рівні все ще є критично важливим аспектом для пришвидшення відновлення. Враховуючи масштаб пошкоджень та різноманітні потреби у житловому секторі, надзвичайно важливо, щоб донори, МФУ, ГО, неУрядові організації (НУО) та приватний сектор продовжували доповнювати зусилля на національному і місцевому рівнях.¹⁸⁵

Оцінка завданої шкоди і збитків

Станом на 31 грудня 2024 року загальний обсяг завданої шкоди у житловому секторі оцінюється в 57,6 млрд дол. США (Таблиця 7). Кількість пошкоджених або зруйнованих одиниць житла демонструє зростання на 26% порівняно з даними RDNA3, при цьому зростання вартості завданої шкоди із моменту завершення RDNA3 є непропорційно нижчим – на рівні лише 3%. Для цього є три основні причини. По-перше, дані про середній розмір одиниць житла та середню кількість одиниць житла в БКБ було змінено для оцінки RDNA4, та які було отри-

мано з численних верифікованих джерел, таких як РПЗМ. По-друге, обчислення вартості ремонту для одиниць житла із незначними пошкодженнями було адаптовано із метою кращого відображення фактичної середньої вартості проведення незначних ремонтних робіт (як видно із відповідних програм та проєктів). Зрештою, в деяких областях краща верифікація даних та більша кількість перевірок придатності для проживання і технічних оцінок призвели до перерозподілу загальної кількості пошкоджених одиниць у розрізі рівнів пошкодження, із більшим рівнем незначних пошкоджень.¹⁸⁶ На БКБ і надалі припадає найбільша частка пошкоджених одиниць житла та сума завданої шкоди – на рівні 85% та 79% відповідно. Загальна кількість одиниць житла, що зазнали впливу в БКБ, зросла на 451 988 одиниць порівняно із даними RDNA3. Кількість пошкоджених і зруйнованих ІБ зросла з 220 315 до 319 956; на цю категорію припадає приблизно 12% всіх пошкоджених активів у секторі та 20% від загальної вартості завданої шкоди. Кількість пошкоджених одиниць житла в гуртожитках становить 67 506 станом на кінець 2024 року. Близько три четвертих (76%) всієї завданої шкоди зосереджені в чотирьох областях: Донецькій (37%), Харківській (22%), Луганській (9%) та Київській (8%); та ще 19% припадають на Херсонську (6%), м. Київ (4%), Миколаївську (3%), Чернігівську (3%), Дніпропетровську (3%) області. Понад половина одиниць житла належать до категорії незначних пошкоджень, що є зростанням на 56% порівняно з кількістю одиниць житла з незначними пошкодженнями за даними оцінки RDNA3.¹⁸⁷ Одна четверта (26%) всіх пошкоджених одиниць житла належать до категорії середніх пошкоджень, тоді як 23% зазнали серйозних пошкоджень або були зруйновані (пошкодження на понад 40%).¹⁸⁸

Житловий сектор поніс сукупно збитків на суму в 21,1 млрд дол. США (Таблиця 7). Збитки відображають вартість знесення, розчищення завалів, оренди та банківських збитків, а також витрати, пов'язані з наданням нагальної допомоги з житлом та тимчасового житла. Втррати орендної плати оцінюються в

¹⁸⁵ Перешкодами для проведення нагальних або незначних ремонтних робіт є недостатня кількість людських ресурсів, обмеження щодо пересування та інші проблемні аспекти на місцевому рівні, тоді як відбудова БКБ потребує значної роботи щодо політик, стандартів, законодавства і планування, а також фінансування та будівельних спроможностей.

¹⁸⁶ Вища частка одиниць житла віднесена до категорії незначних пошкоджень.

¹⁸⁷ Значне збільшення кількості одиниць житла із незначними пошкодженнями ймовірно можна пояснити поступовим запровадженням Урядом України використання більш надійних методів збору даних у поєднанні із реалізацією програм ремонту житла, які пріоритизують проведення перевірки та відновлення частково пошкоджених одиниць житла, починаючи із тих, які мають незначні пошкодження.

¹⁸⁸ Пошкоджені активи було віднесено до однієї із трьох категорій за рівнем пошкодження згідно з домовленістю з Міністерством розвитку громад та територій під час проведення оцінки RDNA1: пошкоджено до 10% (незначні пошкодження), пошкоджено від 10% до 40% (середні або помірні пошкодження) та пошкоджено понад 40% (вважаються зруйнованими). Усі одиниці житла, які пошкоджено на 40% чи менше, вважаються частково пошкодженими та придатними для ремонту в короткостроковій та середньостроковій перспективі.

13,7 млрд дол. США,¹⁸⁹ а втрати банків за іпотечними кредитами, пов'язані з руйнуванням активів, оцінюються в 1,4 млрд дол. США.¹⁹⁰ Загальна оціночна вартість робіт зі знесення будівель і розчищення завалів сягає 5,7 млрд дол. США. Критично необхідна житлова підтримка – у тому числі експлуатація та обслуговування центрів колективного розміщення та забезпечення наборами з предметами першої необхідності для притулків і будівельними матеріалами – становить, за оцінками, 148 млн дол. США. До того ж, 168 млн дол. США було надано в якості компенсації власникам житла та комунальним підприємствам за житло та надання базових послуг ВПО.

Збільшення обсягу завданої шкоди в цьому секторі погіршує існуючу ситуацію із недостатньою кількістю належного, доступного та безпечного житла в Україні, що є особливо серйозним викликом для переміщених осіб та інших вразливих груп населення. Надійшло більше повідомлень про завдану шкоду від домогосподарств у міських районах, ніж у сільських.¹⁹¹ Вторгнення спричинило масштабне переміщення. Попри те, що протягом 34 місяців, починаючи з лютого 2022 року, кількість ВПО поступово зменшується, станом на грудень 2024 року зареєстровано 4,6 млн ВПО в Україні (Мінсоцполітики) і та понад 6 млн осіб, які шукають притулку за кордоном.¹⁹² До того ж, також існує велика група осіб, яких не було віднесено до категорії ВПО, але які є переміщеними зі своїх домівок. Ймовірно, що постраждалі домогосподарства продали або втратили товари довготривалого використання через переміщення, руйнування чи мародерство. Більшість ВПО проживають у Дніпропетровській (14%) та Харківській (12%) областях, при цьому більшість із них родом із Донецької області (28%).¹⁹³ Близько 4,3 млн осіб повернулися до місця свого проживання, 26% із них – з-за кордону, високі рівні повер-

нення задокументовано в Київській, Запорізькій та Донецькій областях.¹⁹⁴ Ситуація із недостатньою кількістю житла погіршилася в містах та областях із великою кількістю ВПО та осіб, які повернулися, і вони зіткнулися як із великим попитом, так і з обмеженнями щодо пропозиції. Понад половина (59%) ВПО є переміщеними особами вже впродовж більше двох років, і 36% із тих, хто планує інтегруватися до громади на своєму нинішньому місці проживання, згадують про потребу мати безпечне доступне житло.¹⁹⁵ Серед ВПО 8% повідомляли про проживання в житлі, яке є пошкодженим, але все ще придатним для проживання;¹⁹⁶ ремонтні роботи щодо забезпечення утеплення фасадів є поширеною потребою, при цьому недостатня кількість будівельних матеріалів для ремонту і досі є занепокоєнням, зокрема, у сільських районах.¹⁹⁷

ВПО стикаються із більшими викликами щодо житла, ніж особи, які повернулися, через високу вартість оренди та комунальних послуг, та непропорційно сильного впливу зазнають вразливі групи населення (наприклад, особи з інвалідністю чи доходом нижче прожиткового мінімуму). Переміщені домогосподарства, які належать до груп із доходом нижче середнього та середнім, наражаються на особливий ризик, на рівні із тими, хто є двічі переміщеними; їхні обмежені фінансові ресурси та обмежений доступ до документації можуть стати на заваді проведенню ремонтних робіт у їхніх домівках, зверненні для отримання належного тимчасового житла або отриманні доступу до програм грошової підтримки. Було встановлено, що перешкоди у доступі до житла корелюються із різними рішеннями щодо переміщення: ВПО, які зіткнулися із серйозними перешкодами в отриманні доступу до належного житла, менш ймовірно планували інтегруватися на своєму поточному місці проживання порівняно з

¹⁸⁹ Через те, що на ринку оренди житла переважають неофіційні домовленості, брак підтверджених даних і відсутність доступу до надійних даних про ринок оренди, оцінки можуть не забезпечувати чіткого висвітлення відповідних нюансів і витрат. Оцінка втрати орендної плати оцінювалася з урахуванням таких змінних: (i) середня орендна плата на місяць, зазначена Урядом України та відкоригована з урахуванням інформації з інших джерел, (ii) розмір частки ринку оренди, що за припущенням становить 13% та (iii) оціночна кількість ВПО та зареєстрованих домогосподарств за 32 місяці з лютого 2022 року до грудня 2024 року і впродовж наступних 18 місяців.

¹⁹⁰ Ця категорія забезпечує простий підрахунок втрат, понесених від основної суми зруйнованих одиниць житла, які були взяли під іпотеку.

¹⁹¹ ПРООН та інші, «Оцінка впливу на людей: Україна», червень 2023 року, [Посилання](#).

¹⁹² Операційний портал даних УВКБ ООН, Ситуація з українськими біженцями, [Посилання](#) (16 грудня 2024 року), Верховний комісар ООН у справах біженців (станом на 16 грудня 2024 року) та МОМ.

¹⁹³ МОМ, «Україна – Звіт про внутрішнє переміщення – загальне опитування населення, раунд 19», січень 2025 року, [Посилання](#).

¹⁹⁴ МОМ, «Україна – Звіт про повернення – загальне опитування населення, раунд 18», жовтень 2024 року, [Посилання](#); МОМ «Україна – огляд оцінки умов для повернення – раунд 9», грудень 2024 року, [Посилання](#).

¹⁹⁵ МОМ, «Прогрес щодо тривалих рішень в Україні: тематичний аналіз», січень 2025 року, [Посилання](#); МОМ, «Україна – Звіт про внутрішнє переміщення – загальне опитування населення, раунд 18», жовтень 2024 року, [Посилання](#).

¹⁹⁶ МОМ, «Підготовка до зими в Україні: житло, комунальні послуги, мобільність та потреби», грудень 2024 року, [Посилання](#).

¹⁹⁷ Там само.

тими, хто не зіткнувся з жодними або незначними перешкодами (28% порівняно з 34%). Такі перешкоди в доступі до належного житла суттєво впливають на рішення щодо мобільності, оскільки особи з більш суттєвими викликами щодо житла менш ймовірно планують довгострокову інтеграцію.¹⁹⁸ До того ж, доступ до їхнього майна або альтернативного житла згадується як третій найважливіший фактор у рішенні українців повернутися з-за кордону, при цьому 21% біженців зазначають, що житло є основним фактором у їхньому рішенні повернутися. 45% українських біженців із районів, які тимчасово не підконтрольні Уряду, пов'язують своє повернення із доступом до свого майна або альтернативного житла.¹⁹⁹ У випадку ВПО це був другий найважливіший фактор – який слідував за припиненням війни та поверненням територій, при цьому 31% зазначали, що це є їхнім основним міркуванням для повернення.²⁰⁰

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Потреби житлового сектору оцінюються в 83,7 млрд дол. США (2025–2035 роки) (Таблиця 8). Із цієї довгострокової загальної суми 75,5 млрд дол. США потрібні для ремонту та відбудови одиниць житла із використанням підходу до відбудови «краще, ніж було». БКБ, на які припадає 85% від всіх пошкоджених одиниць житла, вже перевищили запланований строк їх експлуатації, не є енергоефективними та зазнали негативного впливу несвоєчасного обслуговування і ремонту. Відтак, відновлення БКБ має виходити за межі виключно ремонту і включати захист від змін клімату, стихійних лих та заходи із забезпечення відповідності стандартам і законам ЄС, зокрема, пріоритизуючи енергоефективність та інклюзію. Відновлення житла також вимагає завершення виконання ряду пов'язаних із цим заходів, які є ключовими визначальними факторами щодо якості та темпу відновлення, наприклад, це розчищення завалів та знесення будівель, проведення обстежень, підготовка технічних проєктів та проведення відповідних досліджень, а також оптимізація процесів впровадження та відпо-

відних спроможностей. Усе це враховувалося у загальних потребах.

Попри значне фінансування неможливо точно обчислити поточне відновлення, хоча приблизні розрахунки вказують на те, що було задоволено потреб на як мінімум 5 млрд дол. США. У 2024 році 1,3 млрд дол. США із наявного фінансування у 1,6 млрд дол. США було використано через державний чи місцевий бюджети або в якості позик і грантів, наданих донорами та МФУ, більшість з яких було спрямовано на ремонт і відбудову пошкоджених активів. За даними Міністерства розвитку громад та територій й обласних військових адміністрацій, до кінця 2024 року було відновлено 6 736 БКБ та 46 887 ІБ, за оцінками, на суму в 4,9 млрд дол. США. Варто зазначити, що ці цифри ймовірно є заниженими з огляду на різноманітні причини. По-перше, можливо не було задокументовано значну кількість ремонтних робіт, проведених власниками житла та місцевими органами влади за рахунок власних ресурсів. По-друге, не всі програми підтримки житла, які працюють в Україні, оновлюють Урядову систему інформацією про проведені ремонтні роботи. По-третє, відслідковування відновлених активів виявилось непростим завданням, оскільки неможливо застосовувати єдину методологію чи настанови у всіх областях і громадах чи програмах. Наприклад, у випадку БКБ одиницею звітування може бути або весь будинок, або квартира. По-четверте, спостерігається значна затримка між вибіркою коштів та завершенням робіт: наприклад, у випадку домогосподарств, які отримали компенсацію для проведення ремонту свого частково пошкодженого житла, завершення ремонтних робіт очікується лише через 12 – 18 місяців після отримання компенсації.

Попри ці виклики видається, що спостерігається значний прогрес у ремонті одиниць житла із незначними пошкодженнями. Екстраполяція на основі задокументованих відновлених активів вказує на те, що майже 300 000 одиниць житла із незначними пошкодженнями було відремонтовано, на них припадає близько 20% всіх одиниць житла із незначними пошкодженнями. Ймовірно, що це є реалістичною оцінкою, враховуючи той факт, що близько 125 000 одиниць житла із незначними пошкодженнями було відремонтовано у межах діяльності Кластеру із питань житла (Shelter Cluster), ще 75 000 одиниць

¹⁹⁸ Станом на липень 2024 року реальний прожитковий мінімум, визначений Мінсоцполітики, становив 7 064 грн.

¹⁹⁹ УВКБ ООН, Життя на паузі: наміри та перспективи біженців, біженців, які повернулися, та внутрішньо переміщених осіб з України, листопад 2024 року, [Посилання](#).

²⁰⁰ УВКБ ООН, Життя на паузі: наміри та перспективи біженців, біженців, які повернулися, та внутрішньо переміщених осіб з України, листопад 2024 року, [Посилання](#).

житла було відремонтовано через Урядову програму компенсації для незначних пошкоджень,²⁰¹ окрім яких ще кілька одиниць у 1 000 БКБ, відремонтованих через Програму «ВідновиДім».²⁰² Зосередження уваги на незначних пошкодженнях відповідає поетапному підходу до відновлення житла, що наголошує на потребі швидкого проведення незначних та помірних ремонтних робіт у короткостроковій перспективі як найшвидшого способу збільшення пропорції належного житла і забезпечення безпечним житлом всіх груп населення, включно з ВПО. Варто зазначити, що місцеві громади, зокрема, об'єднання співвласників БКБ, відіграють важливу роль у процесі відновлення та відбудови. Процес створення об'єднань співвласників БКБ пришвидшується за підтримки Фонду енергоефективності України, та відповідає реформам і заходам з інтеграції до ЄС.

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Доступ до надійних даних залишається ключовою проблемою для проведення точного оцінювання рівня завданої шкоди у житловому секторі. Доступ до надійної та детальної інформації був суттєво ускладненим, що зробило процес точного оцінювання впливу та відповідно вартості відбудови ще складнішим. Це особливо актуально у випадку територій, які тимчасово не контролюються Урядом. Попри суттєвий прогрес РПЗМ у зборі даних про пошкоджені активи є простір для вдосконалення, коли мова йде про консолідацію даних, пов'язаних із верифікацією та проведенням інспекцій. Авжеж, це також залежить від спроможностей місцевих органів влади, які відповідають за проведення всіх фізичних інспекцій і звітування до РПЗМ, проте такі спроможності є суттєво обмеженими. Задля зменшення тиску на муніципалітети, посилення спроможностей

місцевих органів влади можливо передбачити шляхом періодичного надання додаткової підтримки з боку команди РПЗМ на центральному рівні.

Зміни методів та інструментів зі збору даних унеможливають змістовне порівняння результатів із плином часу. Важливо визнати, що Уряд України доклав значних зусиль для вдосконалення інструментів і механізмів зі збору даних. Однак, через те, що наразі процеси зі збору даних відрізняються від тих, які використовувалися під час попередніх оцінок, пряме порівняння даних ускладнилося. Наприклад, попри те, що RDNA4 забезпечує кумулятивну оцінку, зміни в середній площі одиниці житла, які використовувалися для обчислення завданої шкоди, продемонстрували зменшення вартості завданої шкоди в деяких областях, хоча кількість пошкоджених одиниць зросла.

На майбутнє було б доцільно розробити та впровадити методологію систематичного та уніфікованого відстеження відновлених об'єктів, яка могла би використовуватися всіма активними програмами, донорами, МФУ, ООН та НУО. Така система дала б змогу краще визначати завдану шкоду та цілеспрямовано виявляти конкретні потреби житлового сектору в різних областях. Важливо, щоб така система забезпечувала узгодженість між різними донорами та різноманітними програмами у процесі реформи. До того ж, враховуючи, що вторгнення все ще триває, відстеження відновлених активів та задоволених потреб також могло би потенційно показувати, чи відновлений актив у подальшому знову зазнавав пошкоджень. Зрештою, система відслідковування могла би бути платформою для покращення координування між донорами і посилення моніторингу, супервізії та відстеження потреб бенефіціарів і прогалин.

Таблиця 7. Житло: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби.
Черкаська	117,9	29,6	173,9
Чернігівська	1 575,8	593,3	2 327,2
Чернівецька	0,1	7,6	9,0
Дніпропетровська	1 825,7	2 820,6	2 545,6
Донецька	21 071,3	3 348,8	31 248,0
Івано-Франківська	0,3	1 531,7	36,6

²⁰¹ За фінансування Проєкту «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей» за кошти Світового банку, [Посу- лання](#).

²⁰² До кінця 2024 року Програма «ВідновиДім» переважно підтримувалася ЄС, та Україна залучила понад 97 000 домогосподарств (понад 1 000 заявок, з яких 800 проєктів було повністю або майже повністю завершено). Завершені на даний момент проєкти включають 223 км³ відремонтованих фасадів, 192 км² вікон та 171 м² площі даху.

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби.
Харківська	12 567,4	4 421,0	18 033,3
Херсонська	3 297,7	1 500,8	4 780,5
Хмельницька	124,7	19,8	184,7
Кіровоградська	20,1	16,5	31,0
Київ (місто)	2 167,1	148,3	2 908,1
Київська	4 459,1	1 626,3	6 598,8
Луганська	5 135,6	1 226,8	7 122,7
Львівська	119,9	20,8	183,5
Миколаївська	1 591,6	968,9	2 323,4
Одеська	568,2	300,0	841,6
Полтавська	48,4	20,3	73,2
Рівненська	12,0	8,0	28,6
Сумська	1 129,2	559,7	1 633,6
Тернопільська	31,7	13,5	95,5
Вінницька	47,0	23,3	73,6
Волинська	0,8	559,0	49,2
Закарпатська	2,5	1 184,7	25,1
Запорізька	1 450,8	133,2	2 052,3
Житомирська	239,6	23,2	350,4
Усього	57 604,5	21 105,7	83 729,3

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року.

Таблиця 8. Житло: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестицій	Загальний обсяг потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби у відбудові	Ремонт і відбудова	75 464,0
	Технічні обстеження, проєктні роботи, документація та дослідження	2 127,1
Потреби у відновленні надання послуг	Організаційні заходи	37,5
	Регуляторні та технічні процеси, плани та стратегії	12,5
	Надання тимчасового житла та невідкладної допомоги	404,6
	Розчищення завалів	5 682,7
Усього потреб		83 729,3
Усього задоволених потреб		5 012,5

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: дані про потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року. а. Під цим маються на увазі проєктні роботи та документація, що, наприклад, включають технічні та інженерні дослідження і специфікації для конкретних ремонтних робіт на об'єкті, підготовку специфікації обсягу робіт і тому подібне.

ОСВІТА І НАУКА

Контекст

Російське вторгнення в Україну і надалі спричиняє проблеми в роботі освітнього сектору, насамперед впливаючи на очну освіту та результати навчання. До лютого 2022 року освітній сектор України мав порівняно гарні показники: високий рівень зарахування на всіх рівнях, та успішність учнів перевищувала очікування для рівня розвитку освіти в країні. Починаючи з 2014 року, Уряд України реалізує комплексну програму реформ, спрямовану на модернізацію освітнього сектору, включно з реформою Нової української школи (НУШ) та планом децентралізації, спрямованих на подолання розриву в результатах навчання та підвищення ефективності систем освіти і науки. Однак, починаючи з лютого 2022 року, надання освітніх послуг стало надзвичайно складним завданням, і це вплинуло на навчання на всіх рівнях – від дошкільної до вищої освіти. Велику кількість шкіл було зруйновано або пошкоджено. Станом на грудень 2024 року близько 741 000 (20% дітей шкільного віку) дітей навчалися в гібридному форматі, поєднуючи очне навчання з віддаленим, оскільки в їхніх навчальних закладах були відсутні бомбосховища, і понад 443 000 (12% дітей шкільного віку) дітей навчалися повністю у віддаленому режимі через вторгнення та безпечкові питання. До того ж, 355 000 українських учнів виїхали за межі країни у пошуках прихистку в інших країнах, при цьому продовжуючи навчатися за українськими програмами, а 228 000 учнів є внутрішньо переміщеними.²⁰³

Наслідки виходить за межі переміщення та пошкоджень, спричиняючи довгострокові освітні втрати, психологічну травму та недостатню кількість вчителів. До листопада 2022 року результати навчання (за даними Програми міжнародного оцінювання учнів (PISA)) уже демонстрували зниження (зниження середніх балів у 2022 році порівняно з 2018 роком: математична грамотність – із 453 до 441; природничо-наукова грамотність – із 469 до 450, читання – із 466 до 428). Таке зниження відбулося з огляду на кілька факторів, пов'язаних із російським вторгненням в Україну, у тому числі перебіг у надан-

ні освітніх послуг, а також стрес і погіршення стану психічного здоров'я серед учнів. Дані за 2023/2024 навчальний рік демонструють високу потребу у психологічних послугах, загалом було отримано 5,6 млн звернень. Ці цифри наголошують на надзвичайній важливості потужної психологічної підтримки в освітній системі. Надання комплексних послуг з охорони психічного здоров'я є критично важливим для реагування на емоційне благополуччя учнів, батьків та освітян, сприяючи створенню сприятливого та позитивного навчального середовища для всіх. До того ж, аналіз сектору освіти України після 2022 року продемонстрував критичну нестачу вчителів. Міграція, внутрішнє переміщення та інші негативні наслідки війни призвели до зменшення кадрів на приблизно 12%, що відповідає 40 000 освітян. Така суттєва втрата мала надзвичайно сильний вплив на якість освіти і наголошує на нагальній потребі у продовженні та підтримці реформ із метою вдосконалення та модернізації освітньої системи у країні. До того ж, понад 40% вчителів планують піти із професії до 2030 року.²⁰⁴ Створення безпечного якісного навчального середовища для всіх учнів є надзвичайно важливим. Це не лише питання фізичної безпеки, а й це також про створення простору, в якому діти почуваються емоційно та психологічно у безпеці, щоб навчатися, зростати і досягати успіху. Пріоритизуючи фізичну, психологічну та соціально-емоційну безпеку, освітні заклади можуть закласти підґрунтя для навчання впродовж всього життя і для благополуччя.

Як і у 2023 році (та як зазначено під час оцінки RDNA3), Уряд та партнери пріоритизують відбудову та відновлення до очної освіти. Через збільшення негативного впливу вторгнення на сектори освіти і науки учні та науковці втрачають можливості для навчання, проведення досліджень та здійснення інновацій. Очне навчання є надзвичайно важливим для учнів для розвитку здатності адаптуватися, навичок комунікації та здібностей із пріоритизації, які необхідні для процвітання у світі, що швидко змінюється. Такі соціальні та емоційні навички є важливими для успіху як в академічному, так і особистому житті. У період із грудня 2023 року (RDNA3) до грудня 2024 року (RDNA4) шкода,

²⁰³ Цифри надані МОН.

²⁰⁴ Освіторія та FAMA, «Вчителі України: кадровий потенціал», 2024 рік. [Посилання](#).

завдана освітній інфраструктурі, зросла на 60%. Попри постійні інвестиції в освіту у 2023 та 2024 роках загальні потреби зросли на 80% у період між RDNA3 та RDNA4. Таке зростання відображає постійну ескалацію бойових дій, а також кращий збір даних МОН та Мінрозвитку. У кількох районах місцеві органи влади активно ремонтують незначні пошкодження у школах, закладах дошкільної освіти та інших освітніх закладах, намагаючись сприяти відновленню освіти. Починаючи з січня 2023 року, частка освітніх закладів із бомбосховищами зросла з 68% до 90%. До того ж, окрім цих зусиль, як зазначено в RDNA3, сектор науки країни і надалі інтегрується до європейської дослідницької екосистеми. Цей крок не лише надає українським науковцям більше можливостей для співпраці та сприяє обміну знаннями, а й також допомагає розвивати стійкість сектору науки України.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

У період із лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року, за оцінками, було пошкоджено або зруйновано 10,4% освітньої інфраструктури, що становить орієнтовно 13,4 млрд дол. США (Таблиця 9).²⁰⁵ Загалом 3 373 навчальних закладів зазнали пошкоджень, із них 385 було повністю зруйновано.²⁰⁶ У той час, як на шкільну інфраструктуру припадає більшість завданої шкоди (45,3% від загальної кількості постраждалих закладів), серед закладів дошкільної освіти та науково-дослідних установ також фіксують високі рівні пошкоджень, на них відповідно припадає 30% та 16,1%²⁰⁷ від загальної кількості пошкоджених чи зруйнованих закладів. До того ж, попри те, що більшість пошкоджених навчальних закладів можуть продовжувати працювати в режимі онлайн, заклади дошкільної освіти є винятком, і пошкодження закладів дошкільної освіти часто призводить до припинення надання відповідних освітніх послуг для дітей раннього віку. Таке обмеження посилює тиск на піклувальників та обмежує їхню участь на ринку праці. Значні пошкодження задокументовано в Донецькій, Харківській та Луганській областях, на них припадає понад 60% від загальної вартості завданої шкоди в країні. Такі оцінки не враховують руйнування чи пошкодження освітнього обладнан-

ня (тобто шкільних меблів, підручників, комп'ютерів, тощо), що свідчить про те, що реальна вартість завданої шкоди ймовірно є вищою, ніж оцінено.

Завдана шкода в секторі освіти і науки і надалі впливає на навчання та проведення досліджень, натомість що спричиняє економічні збитки, які, за оцінками, становлять близько 9,6 млрд дол. США (Таблиця 9). Перебої у роботі шкіл, нижча якість викладання, менше часу, приділеного на навчання, а також стрес і погіршення психічного здоров'я учнів сукупно і надалі спричиняють значні освітні втрати.²⁰⁸ Вартість накопичених освітніх втрат з лютого 2022 року оцінюється в близько 7,8 млрд дол. США. Очікується, що ця сума зросте, оскільки і надалі спостерігаються значні проблеми з очним навчанням – що негативно впливає на благополуччя учнів та їхній потенційний дохід і зрештою призводить до додаткових втрат, що вимірюються мільярдами, в майбутньому, виходячи за межі строків проведення RDNA. Вторгнення також призвело до втрати науково-дослідних спроможностей, що характеризується зменшенням інвестицій у проведення досліджень та зменшенням кількості наукових публікацій у журналах за авторства українських науковців; такі тенденції вказують на труднощі, з яким зіткнувся сектор науки в нинішньому контексті. Зрештою, збитки включають такі аспекти, як зменшення обороту приватного сектору (580 млн дол. США), зниження суми, отриманої від плати за навчання (290 млн дол. США), додаткові витрати на використання освітньої інфраструктури в якості бомбосховищ чи громадських центрів (85 млн дол. США), а також додаткові витрати на знесення будівель та розчищення завалів на місцях пошкоджених навчальних закладів (758 млн дол. США).

Непропорційно великий вплив спостерігається на дівчат та сільські райони, що призводить до збільшення нерівності у сфері людського капіталу. Вплив у цьому секторі має непропорційно суттєвий вплив на дівчат, учнів із найбільш вразливих сімей та осіб, які проживають у сільських районах. Попри те, що до лютого 2022 року існували суттєві розбіжності, відтоді нерівність між учнями лише посилювалася, як показують результати оцінки PISA 2022 року.

²⁰⁵ Загальна сума завданої шкоди, зазначена в RDNA4, зросла у 2,4 рази порівняно з результатами RDNA3. Однак, таке збільшення не спричинене збільшенням пошкоджень у 2024 році. Це пояснюється кращими підрахунками на основі більш детальної інформації, наданої МОН, щодо постраждалих районів.

²⁰⁶ Загальна кількість зруйнованих і частково пошкоджених закладів є нижчою ніж в RDNA3, що відображає виправлення певних записів, переважно на територіях, які тимчасово перебувають не під контролем Уряду. Зростання економічних збитків пояснюється кращим обчисленням завданої шкоди щодо постраждалих квадратних метрів.

²⁰⁷ Ця цифра охоплює професійно-технічні навчальні заклади, заклади фахової передвищої освіти та вищі навчальні заклади і дослідницькі установи.

²⁰⁸ Під втратою у навчанні мається на увазі зменшення знань і навичок учнів через перебої у навчальному процесі.

Бали дівчат із читання впали більш швидко, ніж бали хлопців, а учні із нижчим соціально-економічним статусом набагато менш ймовірно, ніж однолітки досягали базового рівня знань із математики. До того ж, прогалина між сільськими і міськими районами суттєво зросла і становить 4,5 роки різниці у навчанні між сільськими і міськими районами (92 балів PISA в середньому), що свідчить про вкорінену нерівність між містами і сільськими районами.²⁰⁹ Це також зазначає ЮНІСЕФ у своєму порівняльному дослідженні результатів навчання учнів у шостому і восьмому класах у період 2023 – 2024 років, доводячи висновок, що учні з міських шкіл демонструють вищий успіх у математиці та українській мові, ніж їхні однолітки з сільських районів.²¹⁰ Таке нерівномірне накопичення освітніх втрат, починаючи з початку пандемії у 2020 році і з лютого 2022 року, ставить відбудову України під загрозу, оскільки очікується, що людський капітал буде ключовою рушійною силою під час відновлення країни.

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

За оцінками, економічні потреби у відновленні та відбудові інфраструктури для забезпечення якісного очного навчання становлять 32,9 млрд дол. США на період 2025–2035 років (Таблиця 10). Очікується, що відбудова навчальних закладів коштуватиме 23,7 млрд дол. США протягом 10 років. Така вартість враховує додаткові витрати на відбудову за принципом «краще, ніж було» із метою забезпечення відповідності новітнім стандартам безпеки, екологічності та якості, визначеним Урядом України (включно з інноваційними підходами до викладання і навчання), при цьому також відображаючи демографічні тенденції для забезпечення сталості освітньої мережі. Тим часом, за оцінками, вартість відновлення надання освітніх послуг становить 9,1 млрд дол. США. Велика частина цього фінансування необхідна для будівництва бомбосховищ (6,6 млрд дол. США), а також для тимчасових заходів із забезпечення доступу до очного навчання (наприклад, шкільний транспорт та цифрові навчальні центри). До того ж, необхідні гнучкі програми із надолуження освітніх

втрат, та психосоціальна підтримка для пом'якшення негативного впливу освітніх втрат і забезпечення того, що в учнів є інструменти для відновлення після пропущеного навчання та пережитої травми. Для Уряду буде надзвичайно важливо продовжувати пріоритизувати надання якісної освіти; перейти до відновлення довоєнних реформ на всіх освітніх рівнях – від дошкільної освіти до університетів; та відбудовувати за принципом «краще, ніж було» у секторі освіти і науки, а також реагувати на потреби повоєнної економіки. Важливо зазначити, що ці оцінки припускають, що в подальшому ситуація не буде погіршуватися.

Різні рівні Уряду та різноманітні партнери з розвитку надають підтримку учням та вчителям у найбільш постраждалих районах, але потреби значно перевищують те, що надається. Найбільші потреби задокументовано в Донецькій, Харківській та Херсонській областях, де було пошкоджено чи зруйновано більший відсоток інфраструктури та де багато дітей навчаються онлайн, починаючи з періоду пандемії у 2020 році. Відповідно, партнери надають підтримку учням та вчителям у цих районах та забезпечують їх навчальними матеріалами, послугами з охорони психічного здоров'я та психосоціальною підтримкою і можливостями для того, щоб наздогнати навчальну програму. Тим часом, МОН скеровує загалом відновлення секторів освіти і науки і надає фінансову підтримку місцевим органам влади для задоволення базових потреб, таких як створення бомбосховищ, закупівля шкільних автобусів та покращення доступу для учнів із обмеженою мобільністю. З-поміж інших заходів, було вжито кроків для ремонту закладів, будівництва нових бомбосховищ і надання психосоціальної підтримки учням і дітям, на це припадає 528 млн дол. США інвестицій. Із цієї суми 94 млн дол. США було виділено ЄС на гуманітарні проєкти, що зосереджують увагу на освіті в умовах надзвичайної ситуації, та 185 млн дол. США було охоплено Освітнім Кластером на програми із надолуження освітніх втрат. Зрештою, місцеві органи влади виступають ключовою рушійною силою у процесі відновлення шляхом надання фінансування та проведення ремонтних робіт і відбудови навчальних закладів. Однак, потреби систем освіти і науки набагато перевищують те, що наразі надається в якості підтримки.

²⁰⁹ Український центр оцінювання якості освіти та інші, «Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022», 2023 рік, [Посилання](#).

²¹⁰ ЮНІСЕФ (2024), Національне дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти під час дії режиму воєнного стану.

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Цю оцінку було проведено із використанням наявних даних, отриманих від МОН, Мінрозвитку та партнерів, але потрібен подальший аналіз. Використовуючи різноманітні джерела інформації, дані, використані під час цієї оцінки, пропонують комплексний огляд ситуації в секторах освіти і науки після лютого 2022 року. Із метою вдосконалення майбутніх оцінок можна врахувати такі елементи:

- Консолідація динамічної національної бази даних про освітню інфраструктуру зі всіма відповідними характеристиками, включно з інформацією про завдану шкоду, ремонтні роботи та відбудову;
- Оцінка впливу на людей у розрізі гендеру та віку із метою надання тієї інформації, яка наразі недоступна;
- Аналіз мережі освітньої інфраструктури із метою визначення потреб для пріоритетної відбудови та оптимізації із врахуванням питань доступу і демографічних тенденцій;
- Аналіз потреб на ринку праці на рівні областей із метою модернізації навчальної програми на обраних професійно-технічних та вищих навчальних спеціальностях і визначення шляхів забезпечення освіти для дорослих;
- Комплексна оцінка системи науки та інновацій в умовах війни, включно з втратами дослідницьких спроможностей та потенціалом для повоєнного зростання.

Таблиця 9. Освіта і наука: завдана шкода, збитки і потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	2,2	240,1	247,7
Чернігівська	289,2	215,4	934,5
Чернівецька	–	220,0	243,8
Дніпропетровська	438,9	674,0	1 256,2
Донецька	2 525,2	591,3	5 039,9
Івано-Франківська	–	320,2	232,4
Харківська	3 830,3	634,2	7 489,5
Херсонська	436,5	235,2	1 199,6
Хмельницька	51,5	281,8	334,5
Кіровоградська	106,8	202,5	437,5
Київ (місто)	930,3	957,0	1 995,4
Київська	608,9	546,3	1 368,7
Луганська	1 242,8	217,8	2 749,4
Львівська	347,5	572,5	937,9
Миколаївська	724,9	292,9	1 746,4
Одеська	971,0	750,9	2 253,9
Полтавська	3,2	274,6	286,1
Рівненська	0,5	330,2	244,8
Сумська	329,9	227,0	1 012,5
Тернопільська	31,0	225,1	287,2
Вінницька	166,0	330,4	656,5
Волинська	0,5	288,2	233,4
Закарпатська	–	333,5	232,4

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Запорізька	369,8	353,4	1 096,3
Житомирська	5,4	277,4	290,3
Загальнонаціональний рівень (без зазначення конкретної області)	–	37,0	114,5
Усього	13 412,4	9 628,9	32 921,5

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювалося. Дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року. Дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року. Дані про потреби охоплюють період у наступних 10 років.

Таблиця 10. Освіта і наука: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестиції	Загальний обсяг потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби щодо відбудови	Дошкільна освіта	774.1
	Шкільна освіта	2714.0
	Заклади позашкільної освіти	54.6
	Заклади професійно-технічної освіти	652.0
	Заклади фахової передвищої освіти	683.0
	Вищі навчальні заклади	3013.8
	Спеціалізовані освітні заклади	245.7
	Спеціальні освітні заклади	100.3
	Освіта для дорослих	8.7
	Дослідницька інфраструктура	15517.3
	Забезпечення безпечного доступу до освіти для всіх	6634.4
Потреби щодо відновлення надання послуг	Реагування на втрати у навчанні та надання ПЗПСП	597.1
	Забезпечення якісної освіти та впровадження реформ	1168.0
	Розчищення завалів	758.4
Усього потреб		32,921.5
Усього задоволених потреб		528.4

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року.

Примітка: ПЗПСП = психічне здоров'я та психосоціальна підтримка.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Контекст

Із лютого 2022 року сектор охорони здоров'я України зазнає значних перебоїв та шкоди. Порівняно з оцінкою RDNA3 (представленою у лютому 2024 року) кількість пошкоджених закладів охорони здоров'я та аптек зросла на 36,7% та 2,2% відповідно.²¹¹ Загалом збитки сектору охорони здоров'я зросли на 8,9%. Потреби у відновленні та відбудові на наступні десять років зросли на 14,0%, при цьому безпосередні потреби на 2025 рік також лишаються високими.

У контексті цих викликів Уряд України працює за-
для надання базових послуг з охорони здоров'я та реагування на все вищий попит на допомогу щодо психічних та фізичних травм. Ґрунтуючись на реформах сектору охорони здоров'я, розпочатих у 2016 році, зусилля зосереджені на покращенні результатів, ефективності системи та фінансовому захисті шляхом реструктуризації фінансування, посилення первинної медико-санітарної допомоги (ПСМД), визначення прав на отримання медичних послуг та діджиталізації медичних карток.²¹² Однак, зовнішня підтримка і надалі буде надзвичайно важливою для реагування на прогалини у спроможностях, спричинені російським вторгненням в Україну. Інфляційні процеси також відчуються найбільше особами старшого віку та особами з обмеженими ресурсами для оплати послуг.

Оцінка завданої шкоди та збитків

За оцінками, із лютого 2022 року сектор охорони здоров'я зазнав шкоди на суму в 1,56 млрд дол. США (Таблиця 11). Із 9 925 закладів охорони здоров'я публічної форми власності, що існували до війни, 1 603 (16,2%) було частково пошкоджено або повністю зруйновано. Серед цих лікарень та клінік, зокрема, були монопрофільні лікарні (35,8% довоєн-

ного фонду), загальні лікарні (18,8%) та амбулаторні клініки (15,7%). Найвищі суми завданої шкоди задокументовані в Донецькій (37,8% від загальної суми завданої шкоди), Харківській (12,6%), Луганській (12,5%) та Херсонській (7,3%) областях, де бойові дії були найбільш інтенсивними. Крім того, було пошкоджено чи зруйновано 912 аптек та 624 карет швидкої допомоги.

Збитки в цьому секторі оцінюються на рівні 19,6 млрд дол. США (Таблиця 11). Ця сума включає вартість розчищення завалів, знесення зруйнованих будівель, фінансові збитки від пошкодження закладів та додаткові збитки, пов'язані зі здоров'ям через втрачену допомогу та вищі ризики для громадського здоров'я. Припущення щодо розчищення завалів та знесення будівель відповідають попереднім оцінкам RDNA. Як і у випадку попередніх оцінок RDNA, оцінка втрат здоров'я населення визначалась за допомогою років життя з поправкою на непрацездатність (DALY), із зосередженням уваги на пов'язаних із війною станах, таких як збільшення поширеності інфекційних захворювань, неонатальна та материнська смертність, а також проблеми у сфері психічного здоров'я. У рамках RDNA3 відповідно до DALY збитки оцінювалися у 15,9 млрд дол. США протягом понад 34 місяців із лютого 2022 року, із врахуванням додаткового періоду у 18 місяців. За новою оцінкою, спостерігається збільшення на 23,2%, що відображає зростання інвалідності та втрати життів через вторгнення Росії в Україну, зокрема, через неонатальні стани та проблеми з психічним здоров'ям.

Доступність послуг щодо сексуального і репродуктивного здоров'я зменшилася після лютого 2022 року. Україні вдалося втримати рівень материнської та перинатальної смертності на низькому рівні, хоча дані МОЗ свідчать про зменшення доступу до послуг щодо сексуального та репродуктивного здоров'я для жінок і дівчат, починаючи з лютого 2022 року. Це засвідчує зменшення кількості фа-

²¹¹ Якщо тільки не зазначено інше, усі порівняння відсотків проводяться між RDNA4 (цією оцінкою) та RDNA3 (попередньою оцінкою). Оцінка RDNA3 доступна за [Посиланням](#).

²¹² Всесвітня організація охорони здоров'я, Делегація ЄС в Україні, Агентство США з міжнародного розвитку в Україні та Світовий банк, 2022 рік, «Пріоритети для відновлення системи охорони здоров'я в Україні – документ за результатами спільного обговорення», [Посилання](#).

хівців у деяких областях після 2022 року.²¹³ У більш широкому контексті щільність медичних працівників в областях, які зазнали безпосереднього впливу, є низькою та зазнала більш негативного впливу. Розширення ролі надавачів послуг із ПМСД у наданні послуг для вагітних жінок може допомогти зменшити негативний вплив від недостатньої кількості персоналу та допомогти вирішити ситуації із все більшою кількістю ускладнень, пов'язаних із вагітністю.²¹⁴

Важливість послуг з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки і надалі зростає. Основними факторами, що спричиняють психологічний дистрес, все ще є розлука з сім'єю та близькими, руйнування, зміни в мережі підтримки та постійний страх за безпеку близьких. На жінках лежить непропорційно високий тягар щодо цього. Чоловіки часто не визнають свою потребу в отриманні психологічної підтримки через гендерні стереотипи, які стигматизують чоловіків, котрі звертаються по допомогу. Маргіналізовані групи населення, у тому числі гендерні та сексуальні меншини, і надалі стикаються з перешкодами в отриманні доступу до підтримки через стигматизуючі ставлення, при цьому меншина ромів стикається з мовними і культурними перешкодами на додачу до упереджень та дискримінації.²¹⁵

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні потреби щодо відбудови та відновлення оцінюються у 19,4 млрд дол. США протягом наступних 10 років (Таблиця 11 і Таблиця 12). Оцінки щодо відбудови закладів охорони здоров'я ґрунтуються на вдосконалених проєктах та моделях надання послуг за принципом відбудови «краще, ніж було» і були скориговані з урахуванням оновлених

даних МОЗ про зруйновані та пошкоджені заклади. Із загальних потреб приблизно 1,3 млрд дол. США потрібні для відбудови та облаштування пошкоджених закладів охорони здоров'я задля задоволення вищого попиту на послуги з охорони здоров'я. За оцінками, подальший розвиток лікарняної мережі до запланованого на майбутнє стану потребуватиме 9,7 млрд дол. США протягом наступних 10 років.²¹⁶ Як зазначено вище, розширення ролі надавачів послуг ПМСД у наданні ширшого спектру інтервенцій, включно з послугами з охорони психічного здоров'я, неінфекційних захворювань та послуг для вагітних жінок, з-поміж іншого, може допомогти пом'якшити негативний вплив браку персоналу. Така зміна також вимагатиме проведення навчання для додаткового медичного та середнього медичного персоналу.

За оцінками, для відновлення надання послуг потрібно 7,0 млрд дол. США. Це включає адаптування ПМСД для реагування за зміни у потребах щодо послуг з охорони здоров'я, пересуванні населення та перебоях у наданні послуг, спричинених пандемією COVID-19, а також недостатню кількість людських ресурсів у результаті переміщення населення та відсутність можливостей для розвитку навичок. Постійні пошкодження, внутрішнє переміщення та відсутність безпеки також призвели до втрати важливих профілактичних послуг. Різноманітні МФО, з-поміж іншого, надають ресурси для сприяння відновленню, відбудові та покращенню використання послуг з охорони здоров'я населенням. Починаючи з березня 2022 року, ЄК координує медичні евакуації до європейських країн та успішно перевезла понад 4 000 пацієнтів до 22 держав-членів/держав-учасниць.²¹⁷

Зростання поширеності ГЗН у всіх формах, а також вразливість жінок до інфекцій, що передаються статевим шляхом (ІПСШ), вимагають багатоаспектного підходу. Створення комплек-

²¹³ Дані від Фонду ООН у галузі народонаселення демонструють суттєве зменшення кількості акушерок у таких областях: Львівській (зменшення на 13%), Хмельницькій (зменшення на 13%) та Одеській (12%) областях. Кількість гінекологів також зменшилася у таких областях: Донецькій (зменшення на 9%), Одеській (7%) та Харківській (7%).

²¹⁴ До пов'язаних із вагітністю ускладнень відносяться збільшення кількості випадків кесаревого розтину, на які припадало 30% дітонароджень у 2024 році, що перевищує рекомендований рівень у 10-15%. Крім того, спостерігається збільшення кількості пологів без попередньої донатальної допомоги, зокрема, серед дівчат-підлітків. Див. UNFPA, «Оцінка статевого і репродуктивного здоров'я та прав в Україні: ключові результати документального дослідження», 2024 рік.

²¹⁵ До лютого 2022 року проблеми з психічним здоров'ям вже були поширеними в Україні, а затяжний конфлікт, внутрішнє переміщення та непевність у майбутньому спричинили ще більше перешкод у доступі до і так обмежених послуг з охорони психічного здоров'я як для дорослих, так і для дітей.

²¹⁶ У новому середовищі лікарні будуть обслуговувати населення розміром від 0,25 млн (загальні) до 3,0 млн (спеціалізовані).

²¹⁷ Операції з медичної евакуації включають перельоти з медичної евакуації для перевезення пацієнтів для лікування в ЄС, які здійснюються державами-членами та координуються ERCC; заздалегідь сплановані перельоти для пацієнтів із використанням медичного літака, які координуються офіцерами зв'язку при ERCC; та Осередок медичної евакуації ЄС для медичної евакуації українських пацієнтів, що дозволяє їм проходити лікування до переїзду в лікарню в іншій європейській країні.

сного протоколу для реагування на всі форми ГЗН, включно з підтримкою, орієнтованою на особу, засобами першої необхідності та врахуванням специфічних фізіологічних потреб жінок, посилить реагування на зростання поширеності ГЗН, що непропорційно сильно впливає на жінок і дівчат.²¹⁸ Паралельно потрібно приділяти першочергову увагу заходам із боротьби з ІПСШ, враховуючи підвищену вразливість жінок і дівчат до ІПШС, внаслідок ГЗН. Освіта, психологічна допомога, тестування та лікування випадків, пов'язаних із ГЗН, повинні бути інтегрованими до ширших ініціатив із реагування на ІПСШ, для населення загалом.

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Ситуація із наявністю надійних даних покращується, але вони все ще є обмеженими. Дані, використані під час проведення цього аналізу, взяті з реєстру завданої шкоди, що ведеться МОЗ та який наразі є найбільш комплексним джерелом даних. Із часом якість даних у реєстрі покращилася. Під час RDNA3 було вдосконалено методологічний підхід до аналізу даних, що забезпечило більш точні підрахунки загальної суми завданої шкоди. Під час RDNA4 підхід було ще більше вдосконалено завдяки включенню інформації з РПЗМ. Для майбутніх оцінок очікується, що РПЗМ Мінрозвитку стане більш зрілою системою та слугуватиме основним джерелом інформації. Задля уникнення дублювання основні операційні потреби МОЗ (та інших міністерств) потрібно врахувати в РПЗМ.

Таблиця 11. Охорона здоров'я: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	1,3	552,2	533,5
Чернігівська	67,1	524,6	476,4
Чернівецька	0,0	371,3	409,1
Дніпропетровська	57,9	1 292,6	1 426,9
Донецька	587,1	2 102,0	2 024,9
Івано-Франківська	0,0	563,5	620,9
Харківська	196,1	1 224,9	1 279,7
Херсонська	113,2	429,4	489,0
Хмельницька	0,8	512,3	564,7
Кіровоградська	0,0	421,8	414,8
Київ (місто)	41,7	1 937,2	1 367,7
Київська	34,6	936,3	836,8
Луганська	194,4	1 088,7	1 039,5
Львівська	0,0	1 033,1	1 138,3
Миколаївська	74,7	462,4	519,3
Одеська	12,7	1 139,5	1 081,3
Полтавська	0,1	637,4	621,0
Рівненська	0,1	476,2	525,0
Сумська	30,5	567,3	481,9
Тернопільська	0,0	426,0	469,3
Вінницька	5,6	629,7	694,6
Волинська	0,0	425,9	469,3

²¹⁸ Див. детальніше про поширеність форм ГЗН у Care International, «Швидка гендерна оцінка: Україна», 2024 рік, [Посилання](#).

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Закарпатська	0,0	518,9	571,7
Запорізька	64,2	778,9	771,2
Житомирська	44,0	492,3	543,7
Загальнонаціональний рівень (без зазначення конкретної області)	29,1	69,7	10,0
Усього	1 555,2	19 613,9	19 380,5

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювалося. Дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють період у наступних 10 років із 2025 до 2035 року.

Таблиця 12. Охорона здоров'я: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестиції	Загальний обсяг потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби щодо відбудови	Знесення будівель та розчищення завалів	194,3
	Будівництво нових закладів вторинної медичної допомоги	6 455,4
	Будівництво нових закладів вторинної медичної допомоги (центрів досконалості)	3 211,8
	Відбудова пошкоджених закладів вторинної медичної допомоги	143,7
	Ремонт та оснащення станцій швидкої допомоги	9,2
	Будівництво нових закладів первинної медичної допомоги	225,0
	Відбудова пошкоджених закладів первинної медичної допомоги	19,3
	Будівництво нових центрів реабілітації	495,0
	Відбудова центрів реабілітації	848,1
	Центри психічного здоров'я	642,3
	Перебудова стоматологічних центрів	2,7
	Відбудова стоматологічних центрів	4,0
	Перебудова аптек	16,1
	Відбудова аптек	0,6
	Заміна знищених або пошкоджених карет швидкої допомоги	44,9
	Перебудова та відбудова інших закладів	37,9
Потреби щодо відновлення надання послуг	Додаткові послуги первинної медичної допомоги та ліки	4 598,8
	Готовність до надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я та реагування на них	665,6
	Додаткові послуги у сфері охорони психічного здоров'я	943,9
	Додаткові послуги у сфері реабілітації	499,3
	Освітні послуги	2,7
	Цифровізація та телемедицина	200,0
	Обладнання для надання екстреної медичної допомоги	120,0
Усього		19 380,5

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСОБІВ ДО ІСНУВАННЯ

Контекст

Україна продемонструвала стійкість під час вторгнення, але у країні є значні потреби, пов'язані із соціальним захистом та забезпеченням засобів до існування. За оцінкою, кількість зареєстрованих ВПО становить 4,6 млн. Кількість переміщених за кордон осіб зменшилася із 5,4 млн на момент проведення оцінки RDNA2 та з 3,7 млн на момент проведення RDNA3, при цьому кількість осіб, що повернулися становить 4,3 млн станом на жовтень 2024 року.²¹⁹ Попри таке зменшення мільйони осіб стикнулися з бідністю, та ситуація на ринку праці лишається дуже непевною. Втрата роботи та скачування у бідність серед українців нівелюють зусилля країни у сфері розвитку. Подальше економічне відновлення може бути обмеженим через відсутність достатньої робочої сили, кількість якої зменшилася на 10,4% із лютого 2022 року.²²⁰ Водночас, розширення робочої сили створює додаткові потреби, пов'язані з активуванням працевлаштування та економічною інклюзією. У 2023 році особи з інвалідністю становили 3,9% всіх найманих працівників, ВПО – 5,2%, а ветерани війни – лише 0,8%.²²¹ Існує нагальна потреба у швидкому та ефективному працевлаштуванні, оскільки особи, залучені до сектору оборони, повинні бути реінтегровані до економіки. Уряд також посилив зусилля щодо інклюзії та розвитку громадських послуг. Було затверджено стратегію щодо комплексної реформи з деінституціалізації щодо всіх видів закладів інтернатного типу (для дорослих і дітей з інвалідністю та психічними розладами, осіб старшого віку, паліативних пацієнтів, тощо). Уряд також оновив Національну стратегію реформування інституційного догляду та виховання дітей і відповідний

План дій для реагування на нові виклики та потреби, що виникають.

У 2024 році видатки на соціальну допомогу становили майже 181,4 млрд грн (4,3 млрд дол. США).²²² Найбільші бюджетні програми у 2024 році стосувалися соціального захисту громадян, які опинилися у складних життєвих обставинах. Соціальний захист ВПО та осіб з інвалідністю становив 95,1 млрд грн (2,3 млрд дол. США); житлові субсидії та пільги і пов'язані з цим виплати становили 43,1 млрд грн (1 млрд дол. США); соціальний захист сімей із дітьми – 25,3 млрд грн (0,6 млрд дол. США); і допомога малозабезпеченим сім'ям – 17,9 млрд грн (0,4 млрд дол. США). Склад чистих видатків на соціальну допомогу в Україні суттєво змінився у період 2022 – 2024 років, відображаючи зміни у характері потреб (див. Рисунок 33). Майже половина бюджету на соціальну допомогу (49%) наразі виділена на соціальну допомогу для осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, у тому числі соціальна допомога для ВПО та осіб з інвалідністю (тоді як у 2021 році лише 25% було спрямовано на такі види соціальної допомоги). Ще 37% бюджету на соціальну допомогу (50% у 2021 році) спрямовано на допомогу малозабезпеченим сім'ям, що у 2024 році включало гарантований мінімальний дохід, житлові субсидії та пільги та інші пільги, пов'язані з енергетикою. Допомога для сімей і дітей, у категорії якої налічується понад 20 видів, становить 14% чистих видатків на соціальну допомогу (23% у 2021 році).

Уряд України впровадив рішучі заходи для відновлення балансу у системі. Це було зроблено переважно шляхом перевірки фінансового стану отримувачів допомоги ВПО, а також обмеження строку отримання виплат задля знеохочення за-

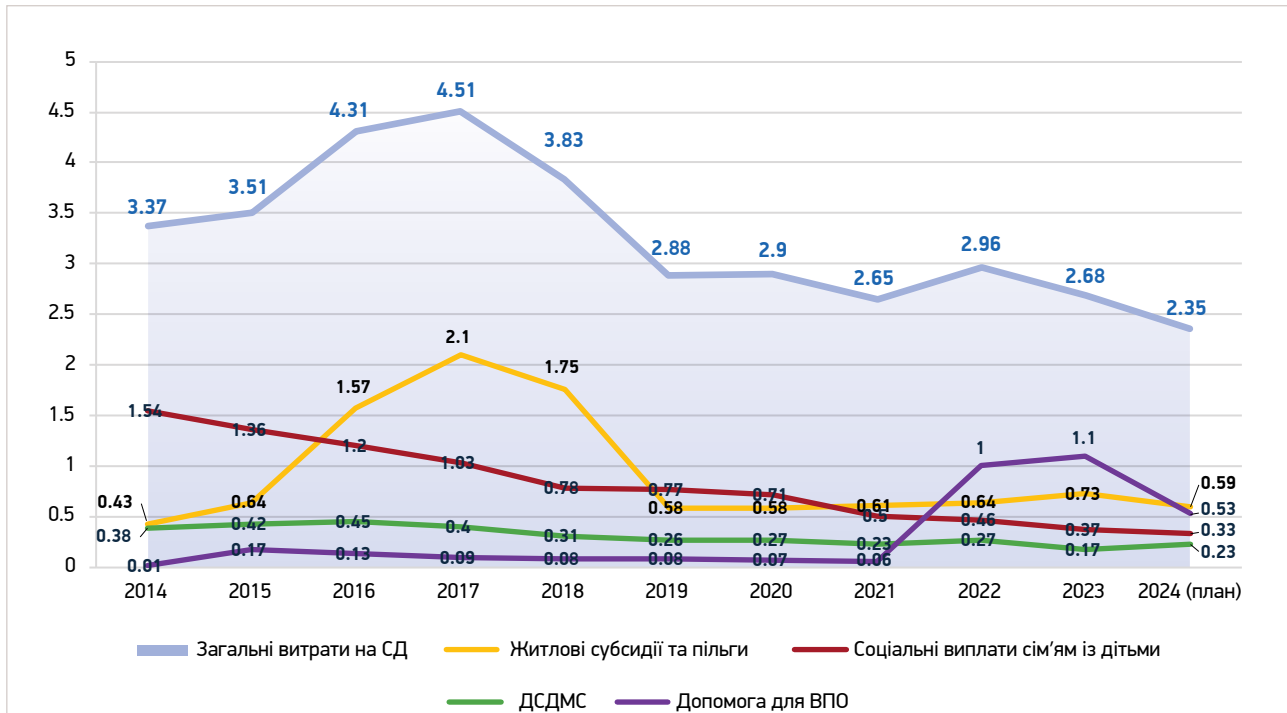
²¹⁹ МОМ, «Україна – Звіт про внутрішнє переміщення – загальне опитування населення, раунд 18», жовтень 2024 року, [Посилання](#).

²²⁰ МОП, «МОП підтримує відновлення України», 27 червня 2024 року, [Посилання](#).

²²¹ Helvetas Swiss Intercooperation, Державна служба зайнятості України, Федерація роботодавців України, «Оцінка ринку праці та потреб у навичках в Україні: стан, тенденції та перспективи». [Посилання](#).

²²² Дані Мінфіну.

Рисунок 33. Загальні витрати на соціальну допомогу, ДСДМС, житлові субсидії та пільги, програми допомоги для ВПО, соціальні виплати сім'ям із дітьми, 2014–2024 рр. (% ВВП)

Джерело: Дані Міністерства соціальної політики.

Примітка: ДСДМС = державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям; НУС = житлові субсидії та пільги; ВПО = внутрішньо переміщена особа; СП = соціальна допомога.

лежності від соціальної допомоги. Уряд також запровадив перехресну верифікацію бенефіціарів по реєстрах на момент реєстрації із використанням даних із публічних реєстрів та інших заходів. Станом на січень 2024 року програма соціальної допомоги, підготовлена для компенсації витрат на проживання для ВПО, надавала щомісяця підтримку близько 2,5 млн бенефіціарів, при цьому річні видатки становили 73,2 млрд грн (1,7 млрд дол. США) або 1% ВВП у 2023 році. У результаті зусиль Уряду України щодо покращення ситуації із цілеспрямованістю підтримки асигнування з бюджету у 2024 році на допомогу для ВПО були на 21% нижчими, ніж у 2023 році. Станом на липень 2024 року кількість бенефіціарів було зменшено до 1,2 млн осіб.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

За оцінками, загальна шкода, завдана сектору соціального захисту та забезпечення засобів до існування, становить 0,4 млрд дол. США (Таблиця 13). Шкода пов'язана із пошкодженням чи

руйнуванням інфраструктури, включаючи заклади інституційного догляду, санаторії та центри надання соціальних послуг. Станом на грудень 2024 року 200 об'єктів інфраструктури сектору соціального захисту було пошкоджено²²³ або зруйновано, їхня вартість становить близько 399 млн дол. США.²²⁴ Найбільшу шкоду було завдано в Одеській (131,1 млн дол. США) області, місті Києві (81,3 млн дол. США), Донецькій (43,2 млн дол. США) та Харківській (40,3 млн дол. США) областях.

Збитки у секторі оцінюються у 87,3 млрд дол. США (Таблиця 13). Такі значні збитки пов'язані із втратою робочих місць у країні та доходів домогосподарств від заробітної плати, а також із підвищенням рівня бідності, наслідком чого є збільшення видатків на існуючі види соціальної допомоги, яка надається з перевіркою доходів (індексація виплат у достатньому обсязі з урахуванням рівня інфляції не проводилася через зростання рівня бідності та обмеженість фінансових ресурсів держави) і додатковими потребами на фінансування компенсацій сім'ям загиблих та реабілітацію осіб з інвалідністю.

²²³ З об'єктів, віднесених до категорії пошкоджених, 14 об'єктів було відтоді функціонально чи повністю відновлено.

²²⁴ Під час RDNA3 порівнювані цифри були такими: 161 об'єкт інфраструктури було зруйновано чи пошкоджено, вартістю 220 млн дол. США.

Найбільша частка збитків пов'язана з безповоротною втратою робочих місць і робочої сили. Загальний рівень безробіття зменшується, та повідомляють про зростання реальної заробітної платні; однак близько однієї п'ятої дорослих осіб, працевлаштованих до лютого 2022 року, повідомили про втрату роботи,²²⁵ та 56% повідомили про втрату доходу.²²⁶ Для обчислення збитків використовувалася середня заробітна платня в Україні до лютого 2022 року (станом на січень 2022 року), яка на той момент була еквівалентна 534 дол. США, та були оцінені збитки протягом 34 місяців після вторгнення Росії в Україну та наступних 18 місяців. Збитки пов'язані із видатками на програми соціального захисту оцінюються у 14,4 млрд дол. США. Перебуваючи на рівні 5 000 грн (119 дол. США) у листопаді 2024 року, медіанний номінальний рівень доходів домогосподарства у розрахунку на одну умовну особу був номінально на 29% нижчим, ніж до лютого 2022 року (7 000 грн, що становили 257 дол. США в еквіваленті на той момент). Порівнюючи цей показник із сукупним рівнем інфляції у 37,73%, таке зменшення доходів домогосподарств свідчить про значну втрату закупівельної спроможності українського населення після лютого 2022 року. Станом на листопад 2024 року 5% населення повідомляло про те, що їхнє домогосподарство залежало від соціальної допомоги щодо понад 50% свого доходу.²²⁷

Вплив на населення: вплив на людський капітал є значним. Рівень бідності зріс у період із 2021 по 2023 рік із 20,6% до 35,5% за даними НАН станом на 31 грудня 2024 року.²²⁸ За оцінками, рівень бідності серед домогосподарств із дітьми зріс із 43,2% у 2021 році до 65,6% у 2023 році. Серед великих сімей (із трьома чи більше дітьми) рівень бідності становив 84,7%; серед домогосподарств із дітьми та безробітним членом сім'ї рівень бідності перевищував 80%.²²⁹ ВПО, які проживають у колективних центрах, зазнають особливо сильного впливу зростання рівня бідності; серед них спостерігаються вищі частки

осіб старшого віку та осіб з інвалідністю. Військово-службовці та цивільне населення зазнали травм, які можуть бути дуже серйозними і мати довготривалі фізичні і психологічні наслідки, у тому числі інвалідність. Починаючи із лютого 2022 року, кількість осіб з інвалідністю зросла на понад 300 000 осіб. Близько 58% осіб з інвалідністю повідомляють про потребу у фінансовій допомозі, та 20% повідомляють про потребу у послугах із працевлаштування.²³⁰

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

За оцінками, потреби у секторі соціального захисту і забезпечення засобів до існування 38,9 млрд дол. США протягом наступних 10 років (Таблиця 14).²³¹ Важливо зазначити таке:

Відновлення робочих місць залишається основним пріоритетом для відновлення. Попри те, що певне відновлення ринку праці допомогло стримати потреби, пов'язані із відновленням робочих місць, відбудова економічного потенціалу країни лишається масштабним завданням; це вимагає відновлення як виробничих потужностей у розрахунку на одну особу (очікується, що це відбудеться під час масштабного відновлення всіх секторів), так і потенціалу робочої сили. Останнє пов'язане зі значними викликами та суттєвими потребами, у тому числі щодо міграції та переміщення, участі жінок у робочій силі, інклюзії та ветеранів війни. За даними Державної служби зайнятості, у 2024 році 37,5% бізнесів стикнулися із труднощами у заповненні вакантних посад. Існуючий дефіцит робочих кадрів чи погіршення ситуації із цим, а також неспівпадіння навичок із вакансіями були пов'язані із більшістю таких труднощів.²³² За даними Центру економічної стратегії, від 1,4 млн до 2,3 млн українських біженців навряд чи повернуться до України через триваючу

²²⁵ Світовий банк, «Дослухаючись до громадян України: бідність та вплив російського вторгнення в Україну на людей», 2024 рік, [Посилання](#).

²²⁶ Компанія Gradus Research Company, «Градус українського суспільства під час війни / десята хвиля», серпень 2024 року, [Посилання](#).

²²⁷ МОМ, «Україна – дохід, соціальний захист та копінгіві стратегії в Україні», листопад 2024 року, [Посилання](#).

²²⁸ Див. Людмила Черенко, «Вимірювання бідності в умовах війни в Україні», Дослідження 1, Європейська економічна комісія, Конференція європейських статистиків, семінар про гармонізацію статистики щодо бідності, Женева, 27 листопада 2024 року, [Посилання](#).

²²⁹ ЮНІСЕФ, «Ситуаційний аналіз дітей в Україні», 2024 рік, [Посилання](#).

²³⁰ Соціологічна група «Рейтинг», «Як насправді українське суспільство сприймає людей з інвалідністю?», 15 листопада 2023 року, [Посилання](#).

²³¹ Ця сума не включає вже задоволені потреби у відбудові (наприклад, повністю чи функціонально відновлені заклади).

²³² Дешбординг ДСЗ, [Посилання](#).

війну та адаптацію до життя за кордоном.²³³ Очікується, що ця кількість зросте із часом попри те, що її було переглянуто та зменшено після попереднього дослідження через потенційне подвійне обчислення. За даними УВКБ ООН, кількість українців за кордоном зросла на майже 200 000 лише у 3 кварталі 2024 року, та таке збільшення продовжилось на початку 4 кварталу. Ризики щодо подальшого зростання рівня міграції лишаються суттєвими.²³⁴ За оцінками УВКБ ООН, кількість біженців з України в Європі становить 6,25 млн осіб, а за даними регіонального дослідження намірів станом на листопад 2024 року 61% планували чи сподівалися повернутися, тоді як 27% ще не вирішили.²³⁵ У лютому 2024 року ці показники були на рівні 65% та 24% відповідно. Хоча малоімовірно, що такі дослідження намірів можуть точно передбачити повернення зрештою, потужне відновлення ринку праці та відповідне зростання заробітної платні і високі рівні участі ймовірно будуть важливим фактором для забезпечення повернення.

За оцінками RDNA4, відновлення потенціалу робочої сили вимагатиме заходів, спрямованих на збільшення рівня участі робочої сили та створення близько 2,3 млн робочих місць.²³⁶ За підрахунками МОП, збільшення робочих місць на 2,3 млн вимагатиме підвищення співвідношення рівня зайнятості до кількості населення з 47,4% до 56,1% (на 8,7 відсоткових пунктів) та, зокрема, підвищення співвідношення зайнятості жінок до кількості населення з 39,1% до 47,5% (на 8,3 відсоткових пунктів). Для цього знадобляться додаткові зусилля та видатки (на грантові та навчальні програми, допомогу на облаштування на робочому місці або компенсації роботодавцям, а також програми зворотної міграції та механізми забезпечення доступу до набуття необхідних компетенцій та навичок і розвиток послуг догляду за дітьми для посилення участі жінок у робочій силі). До того ж, потрібні спеціальні програми, які враховують географічні чинники та структурні зміни на ринку праці.

Необхідні структурні реформи для реагування на демографічні виклики, спричинені вторгнен-

ням. До ключових реформ належать реформа системи пенсійного забезпечення та законодавства про працю. Пенсійна реформа частково спрямована на попередження надмірного зростання видатків, пов'язаних із спеціальними пенсійними виплатами, що є поширеною тенденцією з огляду на міжнародний досвід. Однак, більш нагальною потребою є збереження людського капіталу України шляхом заохочення працівників продовжувати свій трудовий шлях та мінімізації можливостей для їхнього раннього виходу на пенсію, особливо, у системах зі спеціальними пенсіями.²³⁷ Реформа законодавства про працю повинна ґрунтуватися на врахуванні потреби збереження мобільності робочої сили та потреби активування на ринку праці, як вже зазначалося вище, при цьому також зважаючи на міжнародні стандарти про захист праці.

Потрібно зосередити увагу на реабілітації постраждалих груп населення, включаючи дітей (наприклад, переміщених дітей, сиріт), ВПО та осіб з інвалідністю. Такий підхід є важливим для реінтеграції ветеранів війни до суспільства та ефективного реагування на багатовимірні виклики, з якими стикаються особи, що вижили. Відповідні заходи можуть включати реструктуризацію та модернізацію відповідних соціальних виплат, а також послуги з реінтеграції ветеранів війни до цивільного життя (наприклад, психологічна підтримка, фізична реабілітація із метою покращення та відновлення функцій організму, а також соціальна реабілітація із метою забезпечення участі у житті громади). Для сприяння інтеграції ВПО та осіб, що повернулися з-за кордону, до місцевого ринку праці також знадобиться підтримка зусиль із переміщення бізнесу, нарощування спроможностей Державної служби зайнятості та приватних надавачів послуг із працевлаштування (включно з оцінкою дисбалансу на ринку праці) і програми професійної підготовки для ВПО та осіб, що повернулися з-за кордону (зокрема, щодо підприємництва). Потрібні подальші зусилля задля забезпечення того, що вразливі групи населення можуть повноцінно реалізовувати свої права. Подібним чином, важливо розширити доступність закладів із послугою підтриманого проживання та

²³³ Центр економічної стратегії, «Українські біженці. Майбутнє за кордоном та плани на повернення. Третя хвиля дослідження. Аналітичне дослідження», 12 березня 2024 року, [Посилання](#).

²³⁴ НБУ, «Звіт про інфляцію», жовтень 2024 року, [Посилання](#).

²³⁵ УВКБ ООН, Життя на паузі: наміри та перспективи біженців, біженців, які повернулися, та внутрішньо переміщених осіб з України, Звіт № 6, листопад 2024 року, [Посилання](#).

²³⁶ Ця оцінка є такою ж, як і під час RDNA3 та є проміжним етапом вищезазначених досліджень.

²³⁷ У загальній пенсійній системі Україна зробила важливий крок уперед у правильному напрямку, прийнявши закон 2017 року, який запровадив: (i) прив'язку пенсійного віку до індивідуального стажу, (ii) посилення положень про ранній вихід на пенсію та викорінення різноманітних привілеїв, (iii) зменшення нарахування (із 1,35% до 1%), раціоналізацію формули для обчислення виплат і зменшення гарантій та (iv) запровадження чіткого механізму індексації виплат, який вперше було використано у 2019 році.

невеликих будинків спільного проживання для осіб старшого віку та осіб з інвалідністю, а також важливим є розширення та уможливлення надання відповідних соціальних послуг для підтриманого проживання, догляду вдома, соціальної адаптації та рішень із всебічного відновлення для ВПО старшого віку і з інвалідністю, які проживають у колективних центрах, із метою реагування на суттєві нові потреби та забезпечення відповідності реформі деінституціоналізації.

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Дана оцінка не включає ймовірні зміни у соціальній політиці у майбутньому, спрямовані на підвищення ефективності використання державних коштів. Мінсоцполітики ключові проблеми у сфері соціального захисту і готує законодавство та економічні розрахунки для відповідних пріоритетних завдань реформи. Залежно від їх остаточного вигляду реформи по-різному впливатимуть на потреби щодо соціального захисту. Такі пріоритетні завдання реформ включають:

- **Соціальне страхування (пенсії).** Уніфікація та спрощення різних пенсійних гарантій, перегляд критеріїв для встановлення інвалідності, запровадження базової пенсії та підготовка до запровадження накопичувальної пенсійної системи для реагування на зменшення достатності рівня пенсійних виплат. Пенсійна реформа, спрямована на те, щоб заохочувати людей довше працювати та зменшити можливості для раннього виходу на пенсію, може на початкових етапах бути пов'язана із певними витратами.
- **Соціальна допомога.** Трансформування прожиткового мінімуму в інструмент боротьби з бідністю

(відв'язати його від штрафів, пені та заробітної платні у бюджетному секторі); оптимізація кількості програм та вдосконалення алгоритму виплат соціальної допомоги; відділення виплат соціальної допомоги від пенсій; і посилення стимулюючих факторів для роботи у програмах соціальної допомоги із метою реагування на недостатню цілеспрямованість, слабкі поведінкові стимули та менш адекватну підтримку. Краще спланована програма ДСДМС по типу програми на основі гарантованого мінімального доходу може включати в себе кілька менш ефективних видів соціальної допомоги. Це може вплинути на оцінку видатків за програмами на основі оцінки фінансового стану.

- **Соціальні послуги.** Розширення використання додаткових соціальних послуг для допомоги отримувачам у подоланні складних життєвих обставин; розширення сімейних форм виховання та надання соціальних послуг у громаді для реагування на проблему недостатнього розвитку системи соціальних послуг в Україні. Уряд України готовий покращувати охоплення бідних та вразливих груп населення інтегрованими, якісними та дружніми до користувача соціальними послугами з огляду на індивідуальні потреби. Оскільки такі потреби змінюються, також це буде впливати на оцінку вартості відновлення соціальних послуг.

Для програм соціального захисту, які залежать від змін у доходах та вартості базових потреб, існує суттєва невизначеність за межами найближчої/короткострокової перспективи. Видатки на допомогу з перевіркою доходів та майнового стану можуть суттєво змінюватися залежно від змін у доходах домогосподарств та рівня забезпечення прожиткового мінімуму, визначеного законодавством.

Таблиця 13. Соціальний захист та забезпечення засобів до існування: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	-	-	-
Чернігівська	15,3	0,5	22,0
Чернівецька	-	-	-
Дніпропетровська	6,7	0,7	10,0
Донецька	43,2	5,0	65,7
Івано-Франківська	-	-	-
Харківська	40,3	5,0	61,6
Херсонська	0,6	0,1	1,0

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Хмельницька	-	-	-
Кіровоградська	-	-	-
Київ (місто)	81,3	2,6	46,5
Київська	38,5	1,1	48,4
Луганська	17,3	1,6	25,9
Львівська	0,3	0,0	0,5
Миколаївська	6,8	0,2	9,8
Одеська	131,1	13,2	197,3
Полтавська	Недостатньо даних	Недостатньо даних	Недостатньо даних
Рівненська	-	-	-
Сумська	9,7	0,9	14,6
Тернопільська	-	-	-
Вінницька	1,9	0,1	2,8
Волинська	-	-	-
Закарпатська	-	-	-
Запорізька	5,7	0,2	8,2
Житомирська	Недостатньо даних	Недостатньо даних	Недостатньо даних
Загальнонаціональний рівень (без зазначення конкретної області)	-	87 288,2	38 336,6
Усього	398,7	87 319,4	38 850,8

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювалося. Дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють період із 2025 до 2035 року.

Таблиця 14. Соціальний захист та забезпечення засобів до існування: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестиції	Загальний обсяг потреб (2025–2035 рр.)
Потреби щодо відбудови	Знесення та розчищення завалів	31,2
	Вартість ремонту та відбудови	497,2
Потреби щодо відновлення надання послуг	Заходи, пов'язані з працевлаштуванням	14 738,4
	Виплати на основі перевірки фінансового стану	15 463,9
	Виплати для ВПО	2 760,1
	Відновлення соціальних послуг	1 149,2
		4 210,8
Усього		38 850,8

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року.

КУЛЬТУРА І ТУРИЗМ

Контекст

Розмаїття та багатство української культури та культурної спадщини зазнали істотного негативного впливу. Сектор культури та туризму зазнав як безпосереднього (наприклад, через обстріли та воєнні операції поблизу об'єктів культурної спадщини), так і опосередкованого впливу (через збої у практиках та передачі живої спадщини, що є надзвичайно важливим для ідентичності громад в Україні). У результаті цього також зазнав впливу внесок сектору до економіки; засоби забезпечення засобів до існування носіїв культури, митців та інших осіб, які працюють у творчому секторі, зазнали негативного впливу; і доступ до культури і культурного життя та до реалізації культурних прав, особливо серед більш вразливих груп населення, зіткнувся із перешкодами.

Історичні міста, об'єкти культури, архітектурна спадщина, заклади культури та колекції культурних цінностей досі щоденно наражаються на загрозу обстрілів. Фізичні пошкодження (або мародерство) музеїв свідчать про нагальну потребу вдосконалити процеси інвентаризації та управління колекціями. Напади на об'єкти культурної спадщини і надалі документуються, у тому числі у випадку об'єктів, що підпадають під захист відповідно до Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. Після нападу на Львів 3 – 4 вересня 2024 року було повідомлено про пошкодження 22 об'єктів, розташованих поблизу культурних об'єктів, що підпадають під захист механізму посиленого захисту ЮНЕСКО, та у буферній зоні об'єкта всесвітньої спадщини – ансамблю історичного центру у Львові. Шість пошкоджених об'єктів були позначені емблемою Гаазької конвенції 1954 року. 14 листопада 2024 року внаслідок нападів на місто Одеса було суттєво пошкоджено будівлі, що належать до культурної спадщини, 19 із них розташовані у межах іншого об'єкта всесвітньої спадщини – історичного центру Одеси. Неодноразові напади продовжують робити історичні будівлі більш вразливими до майбутніх пошкоджень, спричинених вибуховою хвилею

та вібраціями, навіть якщо вони не стануть об'єктом безпосереднього влучання. 28 жовтня 2024 року було пошкоджено будівлю Держпрому (Будинку державної промисловості) у Харкові, що є пам'яткою монументального мистецтва національного значення, включеною до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та Міжнародного списку культурних цінностей під посиленням захистом. Його архітектурна цінність та фізична цілісність під загрозою.²³⁸ Відтак, починаючи з 24 лютого 2022 року, вперше в Україні було пошкоджено об'єкт, включений до Міжнародного списку культурних цінностей ЮНЕСКО під посиленням захистом. Об'єкти культурної спадщини у чотирьох областях, що зазнали впливу внаслідок руйнування Каховської ГЕС, і досі наражаються на подвійну загрозу від ерозії берегів річки та безпосереднього впливу артилерійських обстрілів і мінування. Такі об'єкти також наражаються на ризик незаконних розкопок; проведене за підтримки ЮНЕСКО дослідження Інституту археології України в Миколаївській області (у жовтні 2023 року) встановило, що 13 із 47 досліджених об'єктів зазнали пошкоджень у результаті незаконних розкопок. Потрібно продовжувати проводити оцінку археологічних об'єктів, що постраждали від осушення Каховського водосховища. На територіях що тимчасово не підконтрольні Уряду лишилося 1 700 000 музейних експонатів. Близько 35 000 музейних експонатів було викрадено із державних музеїв на територіях, тимчасово не перебували під Урядовим контролем. У результаті обстрілів 162 предмети з музейних колекцій було зруйновано. У цілому найбільш критичні збитки сектору включають збитки від втрати доходів від туризму в Одеській області.

Культурна спадщина поблизу чи в межах районів активних бойових дій перебуває під загрозою. Погіршився стан кількох культурних об'єктів національного значення з моменту їхнього пошкодження у 2022 році, і через це вони стали вразливими до потенційних прямих чи опосередкованих впливів нападів. Деякі культурні цінності також неодноразово потрапляли під обстріли, у деяких випадках вже після завершення ремонтних робіт і термінового віднов-

²³⁸ Після нападу у Харкові 28 жовтня 2024 року Україна звернулася до Комітету із питань захисту майна у разі збройного конфлікту із проханням застосувати його ситуативний механізм моніторингу. На 19-му засіданні (проведеному у грудні 2024 року) Комітет погодився ініціювати моніторинг.

лення.²³⁹ Три об'єкти – історичний центр міста Одеси, внесений у січні 2023 року; у Києві: Софійський собор та пов'язані із ним монастирські споруди, Києво-Печерська Лавра; та у Львові – ансамбль історичного центру – досі включені до Списку всесвітньої спадщини, що перебуває під загрозою, оскільки немає можливості гарантувати захист видатної всесвітньої цінності цих об'єктів через російське вторгнення в Україну. У грудні 2024 року на прохання української влади Комітет ЮНЕСКО із захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту надав тимчасовий посилений захист Національному історико-меморіальному заповіднику «Бабин Яр», місцю одного з найбільших масових розстрілів – епізодів Голокосту, та Одеському літературному музею. Таким чином кількість українських культурних цінностей, які отримали такий статус, становить тепер 27.

І надалі спостерігається серйозний вплив на здатність носіїв та громад практикувати і примножувати свою нематеріальну культурну спадщину (НКС). Жива спадщина не лише є основною ідентичності та добробуту громад, а й також є джерелом доходу для багатьох її носіїв, практиків та їхніх родин. Російське вторгнення в Україну вплинуло на майстерні носіїв НКС, їхній доступ до сировини та місця і простори, необхідні для практикування НКС. Традиційні ринки, наприклад, наразі припинили своє існування, або доступ до них значно скоротився.²⁴⁰

У 2024 році продовжувалося впровадження кількох ключових заходів із відновлення. До них належать надання підтримки для оцінки нанесеної шкоди та здійснення моніторингу, як за допомогою супутникових знімків, так і відповідно до перевірки на місцях; навчання та розбудова спроможностей із питань документування в умовах надзвичайної ситуації; запобігання ризикам та управління ними; превентивні захисні роботи на місцях; підготовка пошкоджених культурно-історичних цінностей до осінньо-зимового періоду; стабілізаційні заходи та термінові інвентаризації; забезпечення енергопостачання та наявності відповідних матеріалів для зберігання цінностей; відновлення та відбудова культурної спадщини України; підтримка щодо забезпечення засобів до існу-

вання митців, особливо жінок-мисткинь в Україні та за кордоном; і підтримка щодо розробки екстрених проєктів у сфері культури на території всієї країни, а також впровадження навчання за допомогою елементів НКС до програм шкільної освіти. До того ж, План дій для захисту культурної спадщини (розроблений під координацією Міністерства культури та стратегічних комунікацій і ЮНЕСКО та схвалений у червні 2024 року²⁴¹) намагається передбачити довгострокові інвестиції, такі як структурована програма розбудови спроможностей, перегляд та гармонізація нормативно-правової бази і визначення структурованих політик, частково задля сприяння процесу інтеграції до ЄС. Міністерство культури та стратегічних комунікацій прагне розробити Робочий план на 2025 рік як частину «Культурного суверенітету», що є першочерговим завданням Плану стійкості Президента, а також Національної стратегії розвитку культури на 2025 – 2030 роки.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Станом на 31 грудня 2024 року загальна вартість шкоди, завданої цьому сектору, оцінюється у 4,11 млрд дол. США (Таблиця 15). Така завдана шкода стосується (i) будівель, історичних міст та місць із визнаною культурною/соціальною цінністю (2,98 млрд дол. США); (ii) рухомих культурних цінностей, колекцій і сховищ предметів культури (193 млн дол. США); (iii) будівель/майстерень/ательє, в яких реалізується діяльність культурних та креативних індустрій (274,7 млн дол. США); та (iv) туристичних об'єктів (650,1 млн дол. США). Областю, яка найбільше постраждала, все ще є Харківська область, на яку припадає понад 23% завданої шкоди, за нею слідують Донецька (близько 13,5%) та Одеська (7,7%) області.

У період між RDNA3 та RDNA4 були виявлені 704 нові пошкоджені об'єкти, що збільшило їхню загальну кількість із 4 779 до 5 483. Із 704 нових об'єктів дані про 101 об'єкт було взято з РПЗМ. Під час RDNA4 також вдалося отримати більш точні дані, отримані на основі верифікованих даних про археологічні об'єкти та ККІ, згідно з якими початковий

²³⁹ Свято-Катерининський собор у Херсоні (Херсонська область) був пошкоджений у серпні 2023 року і знову у грудні 2024 року; Курахівський міський центр культури і дозвілля у м. Курахове (Донецька область) був пошкоджений у період із листопада 2023 року по травень 2024 року і тоді знову у період із червня до жовтня 2024 року; церква у Зміївці (Херсонська область) була пошкоджена у період із 20 вересня 2023 року по 10 квітня 2024 року і знову у період із 10 квітня по 3 липня 2024 року; Покровська церква у Кліщіївці (Донецька область) була пошкоджена у березні 2023 року і тоді знову у вересні 2023 року; Одеський національний художній музей (Одеська область) був пошкоджений у липні 2022 року і знову у листопаді 2023 року; Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека у Херсоні (Херсонська область) була пошкоджена у серпні 2022 року і знову у листопаді 2023 року.

²⁴⁰ На основі попереднього дослідження, проведеного ЮНЕСКО у 2023 – 2024 роках щодо стану сектору НКС під час війни.

²⁴¹ Схвалення понад 30 країнами відбулося на конференції «На шляху до відновлення культурного сектору України», що проводилася 6 – 7 червня 2024 року у Вільнюсі, Литва.

показник знаходиться на рівні 63 116 суб'єктів, залучених до культурних та творчих практик, як це було визначено під час фокусних опитувань.²⁴² RDNA4 також забезпечує більш точні розрахунки завданої шкоди у випадку музейних колекцій. На даному етапі пошкодження приватних/житлових історичних будівель становить 9% від загального обсягу нанесеної шкоди.

Збитки в цьому секторі, включно з втратою доходів від туризму, мистецтва, розваг та відпочинку, ККІ, у сфері освіти з питань культури, розчищення завалів та захистом цінних об'єктів, оцінюються в 29,3 млрд дол. США (Таблиця 15). Збільшення збитків із моменту проведення RDNA3 можна пояснити вищою кількістю пошкоджених об'єктів, триваючими нападами та постійним погіршенням стану культурних цінностей та об'єктів інфраструктури, що посилює вразливість сектору та спричиняє напружене фінансове становище. Під час оцінки RDNA4 також використовуються більш детальні дані про збитки порівняно з RDNA3, із врахуванням даних про продажі у 2022 та 2023 роках, які раніше не були доступними, що призвело до заниження збитків. Найбільш суттєві збитки стосуються інформаційних технологій та послуг (11,5 млрд дол. США), мистецтва та розваг (5,6 млрд дол. США) і туризму та гостинності (4,9 млрд дол. США). На відміну від завданої шкоди збитки від втрати доходів і досі найбільш зосереджені у столиці; на рівні 13,1 млрд дол. США ці збитки становлять майже 60% від загальної суми збитків.

Вплив на людей у секторі лишається значним. Через вплив на НКС також негативного впливу зазнав суспільний устрій, а також повсякденні звичаї та життєдіяльність практиків культурної спадщини, виробників культурних товарів, членів громад, фахівців сфери культури та митців. Багато практиків НКС покинули країну на початкових етапах вторгнення та знайшли прихисток у сусідніх країнах, де змогли продовжити свою діяльність. Мобілізація також знижує наявність спеціалізованих працівників та фахівців для проведення екстрених заходів та заходів із відновлення у секторі культури. Проведення більшості церемоній, фестивалів, вистав, а також ринків та ярмарків

довелося зупинити, що позбавило митців, практиків та інших джерела доходу. До того ж, багато ремісників втратили свої майстерні, інструменти та матеріали через обстріли. Деяка сировина більше недоступна, та лише деякі професії НКС змогли замінити очні продажі онлайн торгівлею.²⁴³ До Національного реєстру НКС наразі включено понад 100 елементів (що є зростанням порівняно з 77 наприкінці 2023 року); із них 16 елементів вже зареєстровано як такі, що потребують невідкладних запобіжних заходів.²⁴⁴

У 2022 році Уряд України підрахував, що близько 37% працівників, зайнятих у креативних індустріях, втратили роботу, а понад 20% таких фахівців покинули країну. У більшості категорій ККІ чисельність працівників зменшилася в середньому на 20%. До лютого 2022 року на жінок припадало близько 60% працівників сфери культури, і ця частка лишається значною – на рівні приблизно 53%.²⁴⁵ Інтерв'ю та аналіз даних висвітлюють гендерний розрив в оплаті праці за секторами та категоріями: у середньому в ККІ жінки заробляють приблизно на 22% менше, ніж їхні колеги-чоловіки, навіть на рівнозначних посадах. Крім того, згідно з Постановою № 245 Кабінету Міністрів України від 10 березня 2022 року більшість видатків, передбачених для цього сектору, спрямовуються до резервного фонду державного бюджету, а також видатки на культуру та мистецтво з місцевих бюджетів були скорочені. Таке скорочення є відхиленням від тенденції, яка сформувалася впродовж трьох років до 2022 року, коли місцеві бюджети збільшили витрати на культуру на 3%. За даними Міністерства культури та стратегічних комунікацій, кількість державних службовців, працевлаштованих у державних закладах культури, які отримують заробітну платню за рахунок коштів міністерства, зменшилася на майже 10% у період із лютого 2022 року до липня 2024 року (з 153 565 до 138 793). Лише 76,67% таких працівників повідомляють про очну роботу у відповідних закладах; 3,7% персоналу, що лишився, працюють у віддаленому режимі, і за повідомленнями 3% лишилися в районах, які не контролюються Урядом. Серед персоналу, працевлаштованого до лютого 2022 року, 4% виїхали за кордон за наявною інформацією.²⁴⁶

²⁴² ЮНЕСКО, «Фокусне дослідження впливу війни на ККІ», липень 2023 року.

²⁴³ На основі попереднього дослідження, проведеного ЮНЕСКО у 2023 – 2024 роках про стан сектору НКС під час війни.

²⁴⁴ Уряд України, «Нематеріальна культурна спадщина України», [Посилання](#). Серед елементів, які потребують екстрених запобіжних заходів, є святкова та ритуальна каша Авдіївки, Донецька область, звичай і технологія приготування; традиція щодо труби Полісся, Рівненська область; традиційне бджолярство у Сватівському районі, Луганська область.

²⁴⁵ ЮНЕСКО, «Фокусне дослідження впливу війни на ККІ», липень 2023 року.

²⁴⁶ З лютого 2022 року за наявними даними кількість державних службовців, що працюють у державних установах при Міністерстві культури та стратегічних комунікацій або в національних установах у сфері культури, зменшилася на 9,5%. ДП та установи, що належать до сфери управління Міністерства культури та стратегічних комунікацій, втратили в цілому 1 515 працівників із лютого 2022 року.

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Протягом наступних 10 років (2025–2035 рр.) загальні потреби у відновленні та відбудові, зокрема, у відновленні надання послуг, складуть 10,5 млрд дол. США (Таблиця 16). Ці дані свідчать про зростання на 17,5% порівняно з RDNA3, що частково пов'язано з нещодавнім зростанням масштабів, інтенсивності та частотності нападів на культурні об'єкти, у тому числі об'єкти, внесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Найбільше потреб задокументовано у Харківській області, на яку припадає понад 25% всіх потреб, за нею слідує Донецька область із близько 13,4% та Одеська область із 7,5%.

Потреби, які були визначені як пріоритетні під час оцінки RDNA3, залишаються актуальними. До таких потреб належать оцінювання та документування завданої шкоди, заходи щодо готовності до надзвичайних ситуацій та реагування на ризики для нерухомих і рухомих культурних цінностей, реставрація та відбудова, подальше вжиття запобіжних заходів щодо ККІ та НКС, а також операційні витрати, пов'язані з відбудовою. Перевірка на основі супутникових знімків прямої та опосередкованої шкоди, завданої культурним цінностям, яку проводить ЮНЕСКО у співпраці з Супутниковим центром Організації Об'єднаних Націй (UNOSAT), залишається надзвичайно важливою для формування бази перевірених фактичних даних, а також є інструментом для визначення пріоритетів щодо заходів на рівні громад. Необхідна подальша допомога для підтримки довгострокових реформ та розбудови спроможностей, зокрема, для посилення професійних навчальних програм, навчання та перекваліфікації культурних фахівців і забезпечення інтеграції культури. У 2024 році було активовано UCPM у відповідь на прохання про допомогу у натуральному вигляді для захисту культурної спадщини, у тому числі пожежна безпека, захисні матеріали та матеріали для зберігання, транспортні засоби.

Рекомендовано посилити захист культурної спадщини та превентивну консервацію об'єктів, яким загрожує подальше пошкодження чи знищення. Оцінка та облік культурних цінностей, що потребують захисту, залишаються пріоритетним завданням, яке має вирішуватися на основі більш системного підходу та структурованого управління. Інтегрування всіх вимірів культури досі є критично важливим для планів відновлення та відбудови, генеральних планів міст та територіальних планів, особливо для 401 історичного поселення, зазначених у Постанові

Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року, № 878.

Надзвичайно важливим лишається питання координації між учасниками та партнерами. Регулярне оновлення Плану дій з питань збереження культури також досі є важливим інструментом для координування національних і міжнародних зусиль.

Культура є потужною рушійною силою для реагування країни на надзвичайні ситуації, а також для відновлення та відбудови. Це основний орієнтований на людей інструмент для сприяння та збереження стійкості громад, колективної пам'яті, соціальної єдності і колективного та індивідуального добробуту. Створення умов, які дозволяють культурним інституціям та громадам відновити свою діяльність, є надзвичайно важливим завданням. Потрібно посилювати технічні та управлінські навички фахівців для того, щоб вони змогли впоратися з нагальними викликами, які виникають, а також могли їх долати.

Інвестиції у сектор культури наразі є важливішими, ніж будь-коли. Досі актуальною є потреба у розробці комплексного плану відновлення сектору. Такий план має передбачати відповідність міжнародним стандартам, посилення правового захисту та управління, а також створення протоколів та керівних принципів щодо захисту та відновлення культурної спадщини. Потрібно переглянути державні політики для забезпечення підтримки культурної спадщини, інституційної спроможності та нормативно-правових актів, особливо для захисту спадщини від тиску розвитку міст. Забезпечення якості заходів та гармонізація практик також залишаються важливими. Відновлення інфраструктури та об'єктів до стану, в якому вони були до вторгнення, має передбачати використання принципів підходу «краще, ніж було» задля зменшення ризиків та рівня вразливості до надзвичайних ситуацій у майбутньому. Усі ці пріоритети повинні супроводжуватися суттєвою інклюзивною програмою з питань розвитку спроможності у цьому секторі із метою збереження досягнутих результатів. План відновлення вимагатиме значного фінансування, зокрема, збільшення видатків на культуру з місцевих бюджетів.

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Моніторинг культурних цінностей у важкодоступних районах, особливо невеликих об'єктів місцевого значення, залишається непростим завданням. Оцінка шкоди, завданої підводній спад-

щині, є складною для України з її 2 700 км берегової лінії. Без початкових показників та даних досі не завершено визначення завданої шкоди та збитків, пов'язаних із НКС, і це вимагатиме подальшого поглибленого розгляду та досліджень. У більш широкому контексті вимірювання шкоди, завданої нематеріальній спадщині, є надзвичайно складним завданням. Кількість та дезагреговані дані про людські ресурси у секторі також зазвичай недоступні. Бракує

якісних даних щодо туризму; внесок приватних туристичних компаній та тур операторів до сектору туризму не завжди легко визначити, оскільки ліцензії не є обов'язковими для такого виду діяльності. Дані про задоволені потреби були відсутніми під час цієї оцінки, і тому їх не було віднято від визначених потреб. Внесок приватного сектору до відновлення та відбудови сектору також не відображено, оскільки у межах цієї оцінки такі дані були недоступними.

Таблиця 15. Культура та туризм: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	7,1	100,5	13,8
Чернігівська	140,1	238,9	377,4
Чернівецька	2,7	30,8	5,3
Дніпропетровська	148,3	41,0	363,4
Донецька	557,9	200,2	1 411,6
Івано-Франківська	3,3	377,0	6,5
Харківська	980,5	1 373,8	2 693,3
Херсонська	375,5	122,4	887,7
Хмельницька	34,6	101,9	93,8
Кіровоградська	7,7	347,4	20,7
Київ (місто)	216,2	17 151,5	531,6
Київська	162,0	1 075,2	440,8
Луганська	284,0	83,0	692,5
Львівська	100,3	1 087,5	213,0
Миколаївська	250,0	79,9	702,9
Одеська	320,1	2 113,1	789,8
Полтавська	17,9	1 502,3	44,8
Рівненська	2,7	29,3	5,2
Сумська	125,9	104,1	334,0
Тернопільська	2,4	121,9	4,8
Вінницька	24,9	77,6	65,0
Волинська	4,0	134,1	8,5
Закарпатська	2,5	52,9	5,6
Запорізька	309,0	2 682,7	704,0
Житомирська	29,7	92,4	72,5
Загальнонаціональний рівень (без зазначення конкретної області)	5,0	2,2	19,6
Усього	4 114,2	29 323,7	10 508,3

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – не оцінювалося. Дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року.

Таблиця 16. Культура та туризм: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестиції	Загальний обсяг потреб (2025–2035 рр.)
Потреби щодо відбудови	Оцінка пошкоджень, моніторинг, детальне документування та гармонізована цифровізація	45,0
	Нагальні заходи щодо культурного нерухомого майна (укріплення, підпирання, посилення конструктивних елементів, захист та захисні заходи, зокрема, розчищення завалів та знесення будівель) та рухомого майна (інвентаризація, плани готовності, управління сховищами, тощо)	1 192,5
	Ремонт об'єктів, за можливості, для відновлення функціонування; збереження архітектурної спадщини, історичних міст та інфраструктури сфери культури з метою запобігання/пом'якшення негативного впливу руйнування визначних культурних об'єктів та споруд	795,0
	Відбудова/відновлення об'єктів	5 750,8
Потреби щодо відновлення надання послуг	Зміцнення правового захисту сектору культури та нормативно-правової бази під час та після війни	59,8
	Посилення знань і навичок фахівців галузі	618,4
	Підтримка для відновлення роботи креативних індустрій та вжиття запобіжних заходів щодо нематеріальної культурної спадщини	968,4
	Операційні витрати	778,4
Усього		10 508,3

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року.

ВИРОБНИЧІ СЕКТОРИ

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО 247

Контекст

Російське вторгнення в Україну продовжує мати суттєвий негативний вплив на аграрний сектор України. До вторгнення галузь відігравала важливу роль в економіці країни. Вона забезпечувала 10% ВВП, у секторі було працевлаштовано 14% робочої сили, а також сільське господарство генерувало 41% загального обсягу експорту.²⁴⁸ Сектор зазнав дуже значного впливу. Як зазначено під час оцінки RDNA3, загальна площа посівів у 2022 році скоротилася на 20% порівняно з 2021 роком, і 15% основних виробничих фондів у сільському господарстві вже зазнали шкоди у період лютого-травня 2022 року. Виробництво зернових та олійних культур у 2022 році впало до 73 млн тонн, що є зменшенням на 30% порівняно з 2021 роком.²⁴⁹ Зниження сільськогосподарського виробництва у поєднанні зі зростанням цін на матеріально-технічні ресурси (зокрема, добрива та дизельне паливо) значно зменшило доходи сільськогосподарських виробників. Блокада Чорного моря в перші місяці після вторгнення призвела до різкого падіння експорту сільськогосподарської продукції, який передусім залежав від чорноморських портів. Хоча у наступні місяці альтернативні маршрути допомогли збільшити обсяг експорту зернових та олійних культур, він все ще був нижчим за рівень до лютого 2022 року. Внаслідок цього із січня по червень 2022 року закупівельні ціни на пшеницю та кукурудзу на внутрішньому ринку впали на 45%, тоді як світові ціни зросли на 15%. Чорноморська зернова ініціатива, започаткована у липні 2022 року, сприяла збільшенню експорту, але логістичні витрати залишалися високими, що чинило негативний тиск на закупівельні ціни на внутрішньому ринку. Сприятливі погодні умови у 2023 році допомогли відновити виробництво зернових та олійних культур (79 млн тонн), проте обсяг виробництва залишався значно нижчим за рівень 2021 року (105 млн тонн).²⁵⁰ Руй-

нування дамби Каховської ГЕС у червні 2023 року призвело до трикратного зростання збитків для аквакультури і рибного господарства. Після припинення Чорноморської зернової ініціативи у серпні 2023 року Україна започаткувала власний тимчасовий морський коридор, що суттєво покращило ситуацію з експортною логістикою та допомогло подолати прогалину між національними і світовими цінами. Це призвело до зростання цін на сільськогосподарську продукцію в Україні у 2024 році порівняно з попередніми роками. Водночас, у 2024 році несприятливі погодні умов та посухи у деяких областях негативно вплинули на врожайність. Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції залишаються на набагато нижчому рівні, ніж до вторгнення з огляду на триваючі бойові дії та той факт, що приблизно 21% сільськогосподарських земель України перебувають не під контролем Уряду.²⁵¹

Оцінка завданої шкоди та збитків

За оцінками, загальна шкода, завдана сільському господарству, становить 11,2 млрд дол. США, при цьому збитки становлять 72,7 млрд дол. США (Таблиця 17), що відображає коригування припущень, як зазначено нижче. Завдана шкода включає часткове або повне руйнування сховищ, підприємств рибного господарства та аквакультури, багаторічних посівів, а також вимушений забій худоби. Це також включає знищення та крадіжку техніки та обладнання і викрадення матеріально-технічних ресурсів та продукції. На пошкодження техніки та обладнання припадає найбільша частка загальної завданої шкоди (58%), друге місце займають пошкодження складських об'єктів (17%) та викрадення матеріально-технічних ресурсів і продукції (17%). Станом на грудень 2024 року завдана шкода у секторі зросла на 9,2% порівняно з груднем 2023 року (RDNA3), оскільки більшість об'єктів, розташованих у районах активних бойових дій, вже зазнали

²⁴⁷ Сільське господарство включає в себе рослинництво, тваринництво та рибальство. До сільського господарства не входять зрошення та лісове господарство, а також харчова промисловість та агрологістика, які розглядаються в інших розділах RDNA.

²⁴⁸ Дані ДССУ, Державного центру зайнятості.

²⁴⁹ Дані ДССУ.

²⁵⁰ Там само.

²⁵¹ Центр досліджень продовольства та землекористування, КШЕ, «Динаміка земельного фонду: як змінилися земельні ресурси України після 24 лютого 2022 року», [Посилання](#).

пошкоджень протягом першого року російського вторгнення в Україну. Найбільші обсяги завданої шкоди було зафіксовано у Луганській, Запорізькій та Херсонській областях, що в сукупності становить 65% від загальної суми завданої шкоди.

Оцінка завданої шкоди в RDNA4 дещо відрізняється від оцінки завданої шкоди в RDNA3. На відміну від RDNA3, під час RDNA4 використовувалися оновлені дані від Державної служби статистики (ДССУ) України для обчислення шкоди, завданої тваринництву та вирощуванню багаторічних культур. Підхід до обчислення завданої шкоди у Донецькій області також було переглянуто: під час попередніх оцінок RDNA завдана шкода в Донецькій області обчислювалася шляхом екстраполяції результатів дослідження, проведеного у Харківській області, а під час оцінки RDNA4 частка пошкоджених об'єктів у Донецькій області ґрунтувалася на опосередкованому показнику із використанням частки сільськогосподарських земель, які перебувають не під контролем Уряду. Зрештою, було переглянуто припущення для Харківської, Запорізької та Херсонської областей для врахування триваючих наземних бойових дій у цих областях.

Збитки становлять 72,7 млрд дол. США. До збитків включено такі категорії: втрата доходів аграрними підприємствами (через скорочення обсягів або припинення виробництва); зниження закупівельних цін на продукцію (через логістичні проблеми у процесі експорту); зростання собівартості виробництва (через вищі ціни на добрива та пальне); вартість рекультивації постраждалих земельних угідь після проведення операцій з обстеження, розмінування і поновлення доступу;²⁵² припинення рибальства; та вартість розчищення завалів внаслідок пошкодження або руйнування сільськогосподарських складських об'єктів. Найбільші збитки пов'язані зі зменшенням обсягів річного виробництва сільськогосподарської продукції, на це припадає 51% від загальної суми (порівняно з 49% в RDNA3). Збитки, спричинені зменшенням закупівельних цін на продукцію, орієнтовану на експорт, наприклад, пшениця, ячмінь, кукурудза та олійні культури, становлять 34% від загальної суми збитків. Інші значні збитки включають зростання виробничих витрат (6%), зниження виробництва тваринницької продукції (5%), зниження вирощування багаторічних культур (2%), збитки, пов'язані з рекультивацією земель, збитки рибальства та аквакультури (1% разом), а також

збитки у результаті розчищення завалів. Порівняно з RDNA3 збитки зросли лише на 4%, детальніше ця ситуація описана нижче. Найбільші збитки зафіксовано у Херсонській, Запорізькій, Харківській та Донецькій областях.

Кілька факторів пов'язані зі змінами у підрахунках збитків у RDNA4 та RDNA3. Основними факторами збільшення сум, визначених за результатами оцінки, є включення виробничих збитків щодо однорічних культур за 2025 рік; розширення періоду часу для збитків у випадку вирощування багаторічних культур; додавання додаткового року збитків у тваринництві, рибальстві та аквакультурі; оновлення оцінок щодо пошкоджених сільськогосподарських угідь, які потребують рекультивації; і додавання нової категорії розчищення завалів. Однак, перегляд на основі наявних даних призвів до того, що команда з проведення оцінки скоригувала деякі оцінки у напрямку їх зниження. По-перше, рівень врожайності у 2023 році був вищим, ніж очікувалося, що призвело до переоцінки виробничих збитків, пов'язаних із однорічними культурами 2023 року. По-друге, зниження врожайності у 2024 календарному році було пов'язане з несприятливими погодними умовами; це змусило команду провести переоцінку припущення щодо частки зниження врожайності через пов'язані з війною зміни у технологіях виробництва з 70% до 20%, оскільки ситуація із доступністю до матеріально-технічних ресурсів суттєво покращилася у 2024 році. Таке коригування також призвело до зниження оцінки щодо виробничих збитків у випадку однорічних культур у 2024 році. По-третє, наявність нових даних про тваринництво потребувало здійснення ще одного коригування. Під час RDNA3 результати дослідження призвели до припущення про зниження продуктивності тваринництва у зв'язку з війною, але нові офіційні дані не підтвердили таке припущення. У результаті цього збитки від зниження продуктивності тваринництва було виключено з оцінки.

Вплив на населення: забезпечення засобів до існування та продовольча безпека у постраждалих областях зазнали суттєвого впливу. До жовтня 2024 року майже 40% населених пунктів у Донецькій області та 18% у Харківській області зіткнулися з «надзвичайно високими» чи «надзвичайно високими» рівнями вразливості щодо продовольчої безпеки, що є зростанням з 20% та 2% відповідних показників літа того року, це вказує на погіршення

²⁵² Варто зазначити, що збитки від мінування сільськогосподарських земель та потреби в проведенні обстеження, розмінування та звільнення сільськогосподарських земель не враховані в підрахунки щодо сектору сільського господарства. Вони представлені окремо у розділі про наскрізні сектори.

ситуації з продовольчою безпекою у прифронтових районах.²⁵³ Лише у цих двох областях знаходяться 25 населених пунктів, в яких понад 25% жителів не змогли отримати доступ до достатньої кількості продуктів харчування попри значну гуманітарну допомогу.²⁵⁴

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні потреби щодо відновлення та відбудови у секторі оцінюються в 55,5 млрд дол. США протягом 10 років (Таблиця 18).²⁵⁵ Для того, щоб забезпечити відновлення аграрного сектору у такий спосіб, щоб він став рушійною силою загального економічного відновлення, джерелом гідного доходу для сільськогосподарських виробників і сільського населення, а також забезпечував населення України продовольством, особливо важливими є кілька напрямків інвестицій. Серед них інвестиції для вирішення проблеми ліквідності, просування стійкості до стихійних лих і змін клімату, підтримки інтегрованих систем виробництва продовольства та енергетики, а також посилення державних інституцій у сільському господарстві з метою ефективної підтримки відбудови та відновлення. Порівняно з RDNA3, потреби зменшилися на 1%, передусім через зниження переглянутих оцінок сум, необхідних для посилення українських державних інституцій. Інші частини потреб зросли, зростання переважно пов'язане зі зростанням потреб щодо відбудови на 1 млрд дол. США, що відображає збільшення обсягу завданої шкоди та додавання категорії розчищення завалів.

Потреби зосереджені у таких сферах:

- Завершення відбудови чи заміни пошкоджених об'єктів із урахуванням принципу відбудови «краще, ніж було» і проведенням розчищення завалів та знесення пошкодженого майна;
- Сприяння більш довгостроковому відновленню і сталому розвитку галузі шляхом просування диверсифікації та інклюзивності, ефективності лан-

цюжків створення доданої вартості, стійкості до кліматичних змін та соціальної сталості;

- Масштабування інвестицій у державні сільськогосподарські інституції з метою сприяння розробці науково-обґрунтованих політик та заходів у сфері сільського господарства і сільського розвитку, що включають послуги з підтримки сільського господарства (санітарні та фітосанітарні заходи, питання безпечності харчових продуктів, моніторинг та реєстрація земель, тестування ґрунтів для точного землеробства, сільськогосподарські дослідження та дорадчі послуги, навчання та перекваліфікація сільськогосподарських виробників та іншого персоналу, залученого до агробізнесу тощо), з метою посилення спроможності установ підтримувати відновлення аграрної галузі із врахуванням змін клімату.

Відновлення галузі вже розпочалося, за оцінками, вже було задоволено потреб на суму в 873 млн дол. США за рахунок державного бюджету та підтримки донорів у період із 2022 до 2024 року. Протягом останніх років найбільша частка державного та донорського фінансування була виділена на програми компенсації відсоткової ставки за кредитами (49%) та гранти на підтримку малих сільськогосподарських виробників (22%). Однак, 873 млн дол. США не враховують потреби задоволені за рахунок інвестицій приватного сектору з огляду на обмеження щодо наявності даних. Водночас, приватні інвестиції мають великий потенціал для того, щоб стати рушійною силою відновлення та відбудови галузі.²⁵⁶

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Щодо збитків дана оцінка покладалася на використання великої кількості надійної офіційної інформації; але дані про завдану шкоду досі є обмеженими, тому під час оцінки завданої шкоди використовувалися кілька припущень. Це особливо актуально у випадку областей, які зазнали найбільшого впливу, велика частина яких перебуває не

²⁵³ Ініціатива REACH, «Моніторинг гуманітарної ситуації в Україні: еволюція потреб (липень-жовтень 2024 року)», грудень 2024 року, [Посилання](#).

²⁵⁴ Там само.

²⁵⁵ Оцінка потреб ґрунтується на останніх документах Уряду України, включно з Національним планом відновлення 2022 року та Планом відновлення та відбудови сільського господарства 2023 року, а також на результатах проведених консультацій з експертами, представниками Уряду та донорської спільноти.

²⁵⁶ МКФ, Можливості приватного сектору для зеленої і стійкої відбудови в Україні: том 2, Секторальна оцінка, 2023 рік, [Посилання](#).

під контролем Уряду. Така ситуація унеможливилює проведення комплексного дослідження або використання інших методів для отримання надійних даних. Вирішення цього обмеження стане критично важливим, як тільки безпекова ситуація дозволить провести таке дослідження.

Іншим викликом щодо оцінки завданої шкоди є неможливість точно обчислити завдану шкоду у випадку певних категорій об'єктів, які зазвичай використовуються у сільськогосподарській галузі, наприклад, сільськогосподарські будівлі, включно з об'єктами для тваринництва. Відсутність агрегованої інформації про початковий стан таких об'єктів стає на заваді проведенню точної оцінки. Збір таких даних суттєво би підсилив комплексність аналізу, та команда планує розширити набір категорій, що аналізуються під час проведення оцінки у майбутніх версіях. Відтак, додатковим елементом підсилення оцінок щодо завданої шкоди буде включення даних із РПЗМ для категорій, які наразі не представлені в аналізі. До того ж, з ме-

тою надання всебічного бачення як щодо впливу війни на сільськогосподарську галузь, так і щодо потреб із відбудови і відновлення, важливо включити оцінки щодо зрошення, харчової промисловості, агрологістики, обстеження земель, розмінування та їхнього повернення до продуктивного використання. Ці аспекти згадуються в інших розділах звіту за результатами оцінки RDNA, які надають додаткову інформацію для розуміння ситуації загалом.

Одним із потенційних напрямків для майбутніх оцінок є запровадження більш деталізованого опису впливу війни на сільське господарство України. Це може передбачати детальну розбивку пошкоджених об'єктів та понесені збитки у розрізі форм власності, із розрізненням між державними і приватними підприємствами. Крім того, включення гендерного розрізнення до аналізу надало би цінну інформацію про те, якого впливу зазнали різні демографічні групи, що дозволило б спланувати більш цілеспрямовані та справедливі заходи з відновлення.

Таблиця 17. Сільське господарство: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	0,8	2 947,8	1 571,2
Чернігівська	240,5	3 827,2	2 348,1
Чернівецька	0,0	355,1	189,1
Дніпропетровська	1,0	3 621,7	1 930,3
Донецька	1 247,5	4 559,8	4 409,6
Івано-Франківська	-	687,7	366,2
Харківська	1 407,7	5 813,4	5 162,4
Херсонська	2 227,1	7 319,1	7 324,0
Хмельницька	-	3 242,2	1 726,5
Кіровоградська	1,1	3 255,1	1 735,3
Київ (місто)	-	-	-
Київська	459,1	2 793,9	2 104,4
Луганська	1 749,6	2 793,2	3 989,8
Львівська	-	1 049,2	558,7
Миколаївська	476,0	3 399,9	2 458,1
Одеська	1,0	2 512,4	1 339,6
Полтавська	0,4	3 926,0	2 091,3
Рівненська	-	1 166,3	621,1
Сумська	123,3	3 866,6	2 235,2
Тернопільська	-	1 856,2	988,5
Вінницька	-	4 246,8	2 261,5

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Волинська	-	1 094,8	583,0
Закарпатська	-	281,6	150,0
Запорізька	3 304,1	6 025,0	8 218,4
Житомирська	0,0	2 049,3	1 091,3
Загальнонаціональний рівень (без зазначення конкретної області)	-	-	-
Усього	11 239,1	72 690,6	55 453,6

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювалося. Дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року.

Таблиця 18. Таблиця 18. Сільське господарство: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестиції	Загальний обсяг потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби щодо відбудови	Складські об'єкти	2 262,9
	Сільськогосподарське обладнання та техніка	7 210,0
	Багаторічні насадження	621,8
	Тваринництво, рибне господарства та аквакультура	375,9
Потреби щодо відновлення надання послуг	Підтримка безпосереднього відновлення сільськогосподарського виробництва	
	Компенсація відсоткової ставки (програма кредитування «5-7-9»)	3 100,0
	Часткове гарантування кредитів у сільському господарстві	620,3
	Гранти на сільськогосподарське виробництво для малих фермерських господарств (на га, на голову худоби та інші)	1 140,0
	Рукави для зберігання на інші заходи з підтримки зберігання продукції в господарствах	72,0
	Рекультивация пошкоджених сільськогосподарських угідь, га	1 100,0
	Матеріально-технічні ресурси для підтримки виробництва	110,0
	Підтримка сталого відновлення сільського господарства	
	Розчищення завалів і знесення	289,2
	Інвестиційні гранти	10 006,0
	Розвиток ланцюжків створення доданої вартості у сільськогосподарській галузі	10 025,0
	Сприяння запровадженню кліматично-орієнтованих технологій у сільському господарстві	15 000,0
	Інша підтримка більш довгострокового відновлення	500,5
	Підтримка сільськогосподарських державних установ і програм	3 020,0
Усього потреб		55 453,6
Усього задоволено потреб		872,8

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року.

ЗРОШЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

Контекст

Сектор зрошення та управління водними ресурсами зазнав значного впливу, що спричинило масштабні пошкодження об'єктів критичної інфраструктури та перебої у роботі критично важливих систем зрошення. Об'єкти зрошувальної та дренажної інфраструктури ставали об'єктом нападів, як-от руйнування дамби Каховської ГЕС у червні 2023 року, і зазнали масштабних пошкоджень внаслідок бойових дій, актів вандалізму та захисних заходів, наприклад затоплення. Вже існуючі виклики посилюються, у тому числі недостатнє використання, погане обслуговування та зростаюча вартість енергетики. Операційне зрошення суттєво впало порівняно з довоєнним рівнем у 738 000 га, що ще більше послабило продуктивність сектору. Такі ключові підсектори, як зрошення високотоварних культур (наприклад, помідори, картопля та рис) і дренажні системи, які є надзвичайно важливими для зернових культур та виробництва яловичини, зазнали збоїв у роботі, що поставило під загрозу національну продовольчу безпеку та економічну стабільність.

У 2024 році з'явилися нові виклики. Часті перебої в електропостачанні на насосних станціях привезли до затримок у наданні послуг із водопостачання, відтак зменшуючи обсяги води доступної для фермерів та інших користувачів. Зростання цін на енергетику на 80% у 2024 році ще більше обмежило економічні можливості фермерів; багато хто був змушений відмовитися від зрошення, що призвело до зниження врожайності та більш масштабних економічних збитків. Такі проблеми також погіршили технічний стан гідравлічної інфраструктури, збільшуючи вартість майбутнього ремонту. Попри те, що Державне агентство водних ресурсів (ДАВР) розгорнуло майже 100 генераторів для реагування на проблеми з енергопостачанням, нагально необхідними є додаткові інвестиції у сонячну енергетику та інші альтернативні джерела енергії. Ситуація з дефіцитом води також погіршилася у районах із інфраструктурою із водопостачання, стан якої погіршується. Територіальні громади, місцеві фермери, організації водоко-

ристувачів (ОВК) та підприємства із водопостачання все частіше стикаються із потребою запровадити інтегровані підходи до управління водними ресурсами, у тому числі утримання води з поверхневих вод та джерел ґрунтових вод. Необхідна сучасна гнучка інфраструктура для забезпечення адаптування до дефіциту води та енергетики, при цьому забезпечуючи зрошення та надання інших критично важливих послуг.

Заходи з відновлення включають триваючі реформи, створення 54 ОВК та дотації відповідно до Постанови № 1110 із метою модернізації насосних станцій та будівництва сучасних систем, таких як дощування та крапельне зрошення. Ці ініціативи відповідають меті Директиви про системне управління водними ресурсами (2000/60/ЄС) про стале та інтегроване управління водними ресурсами. Також релевантним для заходів із відновлення є затвердження Урядом України у 2024 році дев'яти планів управління річковими басейнами, які містять списки дій на 2025 – 2030 роки.²⁵⁷ Інвестиції у відновлення та модернізацію місцевої інфраструктури з водопостачання, а також посилення співпраці між установами є надзвичайно важливими для реагування на існуючі виклики та забезпечення стійкості у секторі управління водними ресурсами в Україні.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

За оцінками, загальний розмір шкоди, завданої сектору, становить 746,3 млн дол. США (Таблиця 19). Це вважається мінімальною можливою сумою (як зазначено у розділі про обмеження нижче), та її може бути переглянуто на основі додаткових даних. Загальна сума включає пошкодження рухомого майна, будівель та приміщень, що належать Державному агентству меліорації та рибного господарства (ДАМРГ) та ДАВР; шкоду, завдану господарській інфраструктурі; та шкоду, пов'язану із руйнуванням дамби Каховської ГЕС (яка сама по собі становить 359,3 млн дол. США). Ця оцінка виключає шкоду, завдану нерухомому майну, яке тимчасово не перебуває під Урядовим контролем,

²⁵⁷ EU4Environment, «ПУРБ України (2025 – 2030 роки) – короткий огляд», [Посилання](#).

котру поки що неможливо оцінити. Шкода, завдана сектору зрошення та управління водними ресурсами в Україні, зосереджена у Херсонській, Запорізькій та Чернігівській областях, на які припадає 362,2 млн дол. США, 120,2 млн дол. США та 90,2 млн дол. США відповідно.

Збитки у даному секторі оцінюються в 872,3 млн дол. США (Таблиця 19). Ця загальна сума також вважається мінімальною можливою, враховуючи обмеження щодо збору даних, окреслені у розділі про обмеження. Збитки включають операційні збитки, що ґрунтуються на упущеній вигоді через зменшення плати за користування водою, зменшення прямої сплати рентної плати за водокористування до державного бюджету та шкоду, завдану управлінню системами. Проблеми з оплатою пов'язані з затопленням, мінуванням в оборонних цілях та погіршенням стану господарських системи через недостатнє обслуговування, недостатню кількість персоналу та матеріально-технічних засобів.²⁵⁸ Збитки через втрату прибутку у зрошуваних районах враховані до загальної оцінки збитків сільськогосподарського сектору. Найбільш суттєві збитки зафіксовано у Донецькій (171 млн дол. США), Запорізькій (168 млн дол. США) та Сумській (157 млн дол. США) областях.

Вплив на населення: руйнування дамби Каховської ГЕС та каналів, насосів і водосховищ створило перешкоди у доступі до води для сільського господарства та домогосподарств, суттєво впливаючи на сільську економіку та збільшуючи екологічні ризики і ризики для здоров'я внаслідок забруднення та недостатнього очищення води. Втрата врядування у секторі управління водними ресурсами стає на заваді заходам із відбудови і продовжує період перебоїв у наданні послуг.

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

За оцінками, загальні потреби у відновленні та відбудові становлять 10,9 млрд дол. США протягом наступних 10 років (Таблиця 20). Інвестиції зосередженні на відновленні пошкоджених систем відповідно до принципів відбудови «краще, ніж було» і на впровадженні програм компенсації для забезпечення підтримання та посилення рівнів виробництва. Вони включають будівництво нової інфраструктури для забору води, каналів для передачі води та невеликих систем зрошення і дренажу, які можуть зберігати поверхневі води, підземні води та паводкові води для зрошення і забезпечення інших потреб громади. Першочергова увага приділяється районам, де наразі спостерігається дефіцит води, зокрема, областям, що постраждали внаслідок руйнування дамби Каховської ГЕС, а також районам, які наражаються на ризик посухи у майбутньому через зміни клімату. У Херсонській області зафіксовані найбільші потреби в інвестиціях на рівні 1,85 млрд дол. США; ця сума включає капітальні ремонтні роботи на дамбі Каховської ГЕС та насосній станції задля відновлення зрошення для 780 000 га. Іншими пріоритетними районами є Одеська область, де 49% зрошувальних систем (27 із 55), які покривають 80 790 га, не працюють; Запорізька область, де 57% систем (12 із 21), що охоплюють 206 430 га, є непрацюючими; Полтавська область, де 83% зрошувальних систем (10 із 12), що покривають 19 640 га, вийшли з ладу; і Рівненська область, де 209 систем дренажу, що покривають 390 380 га, потребують відновлення та модернізації. Існує критична потреба у цілеспрямованих заходах із відновлення та модернізації із метою відновлення функціональності та посилення продуктивності.

Різниця між завданою шкодою та потребами у відновленні ґрунтується на ширшому масштабі заходів із відбудови, які виходять за межі безпосереднього ремонту із метою включення модернізації, розширення та заходів із розбудови стійкості задля забезпечення сталого управління водними ресурсами. Оцінка завданої шкоди зосереджує увагу на фізичних руйнуваннях, тоді як потреби у відновленні стосуються майбутньої стійкості, інституційних реформ та оновлення інфраструктури, щоб мати можливість реагувати на виклики і стандарти, які змінюються із часом.

Деякі заходи з відновлення вже було реалізовано. Прикладами є ремонт ДАВР затвора Шандора на Казаровицькій греблі та відновлення роботи лабораторії моніторингу води у Донецькій області. Ширші реформи є надзвичайно важливими для покращення ефективності управління водними ресурсами, забезпечення прозорості ціни, сприяння інвестиціями та завершення передачі об'єктів інфраструктури ОВК для підтримки модернізації та стійкості сектору. Фінансові дані про вже задоволені потреби поки що недостатні.

²⁵⁸ Дані на рівні фермерських господарств та оцінка категорій збитків щодо систем зрошення і дренажу отримані від Інституту водних проблем і меліорації та від ГО «Прімавера».

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Оцінка сектору проводилася із використанням попередніх даних та пов'язана із суттєвими обмеженнями, які впливають на її комплексність. Дані були недоступними з областей, де ведуться активні бойові дії або які тимчасово не контролюються Урядом, що означало, що повідомлення про завдану шкоду, збитки та потреби є неповними. Оцінка також не здійснювала розрізнення між об'єктами за видами (наприклад, канали, насоси), оскільки дані були агреговані обласними організаціями з управління водними ресурсами. Крім того, ключові обласні дані, зокрема, із дуже постраждалих районів, досі є неповними. Ще потрібно оцінити повний обсяг збитків, спричинених руйнуванням дамби Каховської ГЕС; близько 350 зрошувальних насосних станцій та 1 100 км зрошувальних каналів наразі не працюють, що має суттєвий негативний вплив на зрошення у Херсонській, Дніпропетровській та Запорізькій областях. Зрештою, роль та внески приватного сектору до заходів із відновлення та відбудови поки що

є незрозумілими, що свідчить про потребу у проведенні майбутніх оцінок із метою визначення їх потенційного залучення та перспектив.

У майбутніх оцінках варто приділяти першочергову увагу детальному та постійному моніторингу якості води, особливо у районах, що постраждали внаслідок руйнування дамби Каховської ГЕС, а також враховувати зниження доступності води. Розширення проведення місцевих польових досліджень є критично важливим для відображення безпосереднього та опосередкованого впливу на управління водними ресурсами і забезпечення точного і комплексного збору даних. Аналіз врядування та втрати ресурсів повинен включати фінансові підрахунки збитків, пов'язаних із зруйнованою інфраструктурою для моніторингу і зменшення водних ресурсів, а також враховувати виклики у недоступних областях. Такі кроки забезпечать краще розуміння потреб сектору та стануть інформативним підґрунтям для ефективних стратегій відновлення і модернізації.

Таблиця 19. Зрошення та управління водними ресурсами: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	-	7,8	149,0
Чернігівська	90,2	-	184,9
Чернівецька	-	-	16,2
Дніпропетровська	0,5	41,9	439,7
Донецька	1,2	171,4	351,7
Івано-Франківська	-	-	12,2
Харківська	5,8	43,0	252,8
Херсонська	362,7	-	1 847,7
Хмельницька	-	9,6	52,0
Кіровоградська	0,0	-	12,0
Київ (місто)	-	-	-
Київська	55,0	65,0	497,0
Луганська	0,5	-	250,6
Львівська	0,0	-	122,9
Миколаївська	7,7	-	590,9
Одеська	0,0	68,8	364,2
Полтавська	0,0	-	127,3
Рівненська	58,7	-	184,9
Сумська	32,0	157,3	134,0
Тернопільська	0,0	-	109,0

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Вінницька	-	-	21,7
Волинська	2,5	26,0	204,9
Закарпатська	0,0	-	251,9
Запорізька	120,2	164,9	563,4
Житомирська	5,8	-	163,6
Загальнонаціональний рівень (без зазначення конкретної області)	3,3	116,6	4 031,5
Усього	746,3	872,3	10 936,0

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювалося. Дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року.

Таблиця 20. Зрошення та управління водними ресурсами: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестиції	Загальний обсяг потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби щодо відбудови	Реконструкція, капітальний ремонт та модернізація державної зрошувальної інфраструктури	2 804,3
	Реконструкція гідравлічних споруд захисних масивів Дніпровських водосховищ	78,4
	Модернізація та розширення зрошувальних систем у чотирьох пріоритетних системах: Каховській, Північно-Рогачинській, Сірогозькій та Приазовській	1 278,3
Потреби щодо відновлення надання послуг	Відновлення та модернізація водогосподарської інфраструктури	1 439,8
	Відновлення функціонування державної системи моніторингу води	1,5
	Відновлення та будівництво централізованого водопостачання сільських населених пунктів, що використовують привізну воду	93,4
	Відновлення дренажних систем	1 100,3
	Заходи з управління ризиками настання повеней	642,3
	Проєкти з накопичення водних ресурсів	1 500,0
	Заходи з ревіталізації річок	1 562,0
	Підтримка внутрішньогосподарських зрошувальних технологій/обладнання для організацій водокористувачів	327,1
	Альтернативні варіанти з використанням сонячної енергії для насосних станцій	108,5
Усього		10 936,0

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року

ТОРГІВЛЯ І ПРОМИСЛОВІСТЬ 259

Контекст

Бізнес в Україні, зокрема, малі та середні підприємства (МСП), і досі зазнають суттєвого впливу, однак вони демонструють стійкість. До лютого 2022 року торгівля і промисловість відігравали надзвичайно важливу роль в економіці України, генеруючи приблизно одну третю ВВП країни та забезпечуючи роботою близько 6,0 млн осіб (близько 40% від всіх робочих місць).²⁶⁰ Із лютого 2022 року велика кількість компаній вийшла з ринку: приблизно 1 з кожних 9-10 компаній закрилася у період із 2021 по 2022 рік.²⁶¹ Приватний сектор також зазнав негативного впливу шоку попиту – у зв'язку зі зменшенням витрат споживачів на внутрішньому ринку, втратою доступу до важливих ринків експорту та вищим рівнем непевності щодо перспектив продажів – і шоку пропозиції, включаючи фізичні пошкодження, недостатню кількість людських ресурсів та матеріально-технічного забезпечення, логістичні проблеми та обмежений доступ до фінансування. Після різкого зниження відразу після вторгнення Україна продемонструвала ознаки часткового відновлення, та кількість активних підприємств у сфері торгівлі та промисловості зросла на 8,1% у 2023 році після падіння на 15% у 2022 році.²⁶² Обсяги продажів компаніями частково відновилися, але лишилися нижчими за довоєнні рівні, у 2022 році спостерігалось в серед-

ньому падіння на 35%, а у 2023 році – зростання на +9%.²⁶³ Компанії на сході та півдні України зазнали найбільшого впливу, що спричинило закриття та переїзди до інших регіонів; на торгівлю (оптову та роздрібну) припадало 43% переміщених компаній станом на березень 2024 року.²⁶⁴ Програми підтримки компаній стали важливим рятівним кругом для МСП та бізнесу в цілому та допомогли отримувачам демонструвати кращі результати діяльності, ніж компанії, які не отримували підтримки; але програми потрібно оновити задля збільшення охоплення та впливу.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Загальний обсяг шкоди, завданої сектору торгівлі та промисловості, у період із лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року оцінюється у 17,5 млрд дол. США (Таблиця 21), що є збільшенням на 11,9% порівняно з 15,6 млрд дол. США, визначених під час оцінки RDNA3 станом на 31 грудня 2023 року.²⁶⁵ Більша частина завданої шкоди (84%) припадає на промисловість, а решта – на торгівлю. Близько половини шкоди (55%) завдано великим і середнім підприємствам²⁶⁶, як державним (1,9 млрд дол. США)²⁶⁷, так і приватним (7,7 млрд дол. США). Близько 44% завданої шкоди щодо таких компаній (4,2 млрд дол. США) були пов'язані з руйнуванням

²⁵⁹ Промисловість, за визначенням, наведеним у цьому розділі, охоплює промисловість (у тому числі агропереробку) та послуги, які не включено до інших розділів звіту. Послуги пов'язані з культурою, туризмом, фінансами та креативними індустріями, як-от готельна справа, туристичні послуги та реклама, не враховані у цьому розділі. Послуги закладів ресторанного господарства та харчування включені до сектору промисловості та торгівлі. Торгівля охоплює оптову та роздрібну торгівлю, а також складування.

²⁶⁰ ДССУ, дані 2021 року, доступно за [Посиланням](#).

²⁶¹ Світовий банк, *Україна: компанії під час війни 2.0, 2024 рік*, [Посилання](#).

²⁶² Дані ДССУ про кількість активних підприємств у розрізі видів економічної діяльності, доступно за [Посиланням](#). Дані представлені у розрізі кількості осіб, працевлаштованих у 2016 – 2023 роках. У 2023 році кількість активних підприємств у секторі промисловості, будівництва, оптової і роздрібно торгівлі становила 879 300, із яких 733 000 були приватними підприємствами.

²⁶³ Світовий банк, *Україна: компанії під час війни 2.0, 2024 рік*, [Посилання](#).

²⁶⁴ Інститут аналітики та адвокації, «Релокація бізнесу в умовах війни», 30 травня 2024 року, [Посилання](#).

²⁶⁵ Дані про завдану шкоду та збитки були переважно надані КШЕ.

²⁶⁶ Підприємства вважаються великими та середніми, якщо їхні активи перевищують 10 млн євро та мають понад 50 працівників; відповідно до методологічних пояснень ДССУ. [Посилання](#).

²⁶⁷ Оцінка включає завдану шкоду, повідомлену щодо 44 великих і середніх ДП станом на 31 грудня 2024 року. Однак наявна інформація ймовірно недооцінює завдану шкоду через обмежений доступ до виробничих потужностей поблизу лінії фронту.

двох металургійних заводів в Донецькій області – Азовського металургійного комбінату та Маріупольського металургійного комбінату ім. Ілліча. За даними дослідження Світового банку 2024 року,²⁶⁸ 1 з 4 компаній, що повідомляла про завдану шкоду, мала понад 60% пошкоджених активів. При цьому близько однієї четвертої капітальних активів було знищено відразу після вторгнення, а основні фонди компаній продовжували скорочуватися, із середньою зміною на -24,9% у 2022 році та -17,7% у 2023 році. Компанії на сході та півдні України і надалі зазнавали найбільшого руйнування основних засобів – зі зниженням на 16% та 15% відповідно. Понад 80% всієї шкоди завдано у п'яти промислових регіонах, які постраждали від бойових дій: Донецькій, Харківській, Київській, Запорізькій та Миколаївській областях.

За оцінками, загальні збитки досягли близько 213,9 млрд дол. США (Таблиця 21) впродовж 52 місяців до 30 червня 2026 року. Збитки обчислювалися за допомогою тієї ж методології, що і під час RDNA3, на основі оновлених звітів про продажі та офіційної статистики за 2023 рік²⁶⁹, та перевищують номінальний обсяг ВВП України. Збитки також включають оціночні витрати на знесення пошкоджених будівель та розчищення завалів, обчислені на основі завданої шкоди. Загальні збитки становлять близько 142,3 млрд дол. США у випадку промисловості та близько 71,6 млрд дол. США у випадку торгівлі. Київська область (у тому числі м. Київ) та Донецька, Запорізька та Дніпропетровська області, в яких розміщена найбільша кількість промислових та торговельних підприємств, понесли найбільші збитки (сукупно понад 75% всіх збитків сектору). Напади на енергетичну систему України спричинили регулярні відключення світла, а також супутні руйнування об'єктів. Повітряні тривоги також спричиняють сут-

тєві економічні проблеми, особливо завдаючи шкоди продажам у секторі торгівлі (включно з онлайн торгівлею).²⁷⁰ Продавці втрачали в середньому 3,4 робочих дні щомісяця впродовж 2024 року через повітряні тривоги, а торговельні центри в Сумській, Харківській та Донецькій областях повідомляли про періоди припинення роботи, які становили понад 40% годин робочого часу.²⁷¹ Навіть загроза повітряної тривоги може спричинити збої у функціонуванні бізнесу, оскільки збільшення кількості повітряних тривог на 10% пов'язане зі зменшенням продажів на 0,75%.²⁷²

Вплив на населення: вплив на людей у секторі був значним та був пов'язаний із втратою доходу та роботи, переміщенням людей, недостатньою кількістю людських ресурсів та службою у Збройних силах. Інтенсивні ракетні обстріли та проблеми з електропостачанням спричиняють постійне переміщення осіб. Рівень безробіття лишився на рівні 13,9% економічно активного населення у середині 2024 року, що є кращим показником порівняно з 21,1% у 2022 році.²⁷³ На ринку праці помітні ознаки відновлення, оскільки компанії у деяких секторах спостерігали покращення тенденцій працевлаштування у період із 2023 по 2024 рік; будівництво змінилося з -32% до -10%, виробництво – з -23% до +4%, а торгівля лишилася на рівні -17%. Однак, міграція та служба у Збройних силах і досі спричиняють ситуацію із недостатньою кількістю людських ресурсів для приватного бізнесу, особливо на сході та півдні через наближеність до лінії фронту (із 71% та 79% незаповнених вакантних посад відповідно).²⁷⁴ Понад 60% компаній повідомили про брак людських ресурсів та проблеми з наймом людей у період вересня – листопада 2024 року, порівняно із близько 50% в попередні місяці 2024 року.²⁷⁵ Компанії, на чолі яких стоять жінки, зіткнулися із більшими виклика-

²⁶⁸ Світовий банк, *Україна: компанії під час війни 2.0, 2024 рік*, [Посилання](#).

²⁶⁹ Оцінка збитків проводилася на основі фактичних даних про продажі у 2022 – 2023 роках у випадку торгівлі та промисловості, а також із врахуванням відмінностей між сценаріями МВФ щодо економічного зростання України з війною і без війни. Зростання доходу торгівлі і промисловості оцінювалося для обох сценаріїв, і тоді різницю між ними (за період у 52 місяці – тривалість вторгнення станом на 31 грудня 2024 року плюс наступні 18 місяців) було скориговано для виключення міжгалузевого подвійного обчислення і зосередження уваги на доданій вартості з огляду на довоєнні проміжні коефіцієнти споживання (середні показники в 2019 – 2021 роках). Оцінки для двох різних траєкторій економічного зростання ґрунтувалися на прогнозах про економічне зростання МВФ до лютого 2022 року (база даних World Economic Outlook Database, видання за жовтень 2021 року, [Посилання](#)) та на оновлених траєкторіях економічного зростання (база даних World Economic Outlook Database, видання за жовтень 2024 року, [Посилання](#)).

²⁷⁰ Світовий банк, *Україна: компанії під час війни 2.0, 2024 рік*, [Посилання](#).

²⁷¹ Див. про тривалість повітряних тривог під час годин роботи торговельних центрів: Українська рада торговельних центрів, «Частка тривалості повітряних тривог в Україні: інтерактивна мапа», [Посилання](#).

²⁷² Світовий банк, *Україна: компанії під час війни 2.0, 2024 рік*, [Посилання](#).

²⁷³ НБУ, «Звіт про інфляцію», липень 2024 року, [Посилання](#).

²⁷⁴ Світовий банк, *Україна: компанії під час війни 2.0, 2024 рік*, [Посилання](#).

²⁷⁵ Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, «Український бізнес під час війни (жовтень 2024 року), 30-те щомісячне опитування підприємств», [Посилання](#).

ми, ніж їхні колеги-чоловіки, зазнаючи більш серйозних проблем із продажами та капіталом, а також більш суттєві фінансові труднощі. Працевлаштування у бізнесах, якими керують жінки, також знизилося більш суттєво, ніж у бізнесах, якими керують чоловіки, та бізнеси, якими керують жінки, мали більше проблем із заповненням вакансій. Безробіття, спричинене переміщенням та пошкодженнями у зв'язку з війною, лишається на високому рівні, оскільки лише 45% ВПО змогли знайти роботу на новому місці проживання, а ще 7% є самозайнятими.²⁷⁶

Загалом, негативний вплив на український приватний сектор був різноманітним. Це і проблеми із доступом до внутрішніх і міжнародних ринків, і обмежене дотримання міжнародних стандартів, і обмежений доступ до фінансування, проблеми у постачанні основних ресурсів, недостатній попит, і брак людських ресурсів та навичок, а також вищий рівень непевності. Масштаб такого впливу варіюється залежно від сектору компанії, місця розташування, присутності на ринку та розміру. Компанії в основних районах активних бойових дій на півдні та сході зазнали найбільшої шкоди. Серед компаній, які тимчасово чи назавжди закрилися, близько 32% вказували недостатній попит як основну причину (зменшення з 43%), при цьому 26% згадували безпекові занепокоєння (незначне зростання з 25%), 17% згадували проблеми із фінансовими потоками (без змін), 15% згадували шкоду, завдану підприємству (зниження з 21%), та 12% згадували брак людських ресурсів (зменшення з 19%). Загалом, станом на середину 2024 року компанії працювали на рівні 49% своїх спроможностей у середньому.²⁷⁷

Водночас, українські компанії, які продовжили працювати після лютого 2022 року, адаптували свої бізнес стратегії у проактивний та стійкий спосіб. Більше компаній продовжували операційну діяльність у першій половині 2024 року, ніж у 2023 році (86% порівняно з 76%); та 11% компаній, які зачинилися у 2023 році, відновили свою діяльність у 2024 році. Після суттєвого зниження інвестицій (-76%) після вторгнення у першій половині 2024

року спостерігалось зростання на 31% в інвестиціях, зокрема, зростання на 49% у виробничій галузі. Енергоефективність стала пріоритетною сферою для інвестицій, при цьому 35% опитаних компаній планують інвестувати більше у цю сферу; виробнича галузь мала найбільше інвестицій у цю сферу на рівні 49% компаній, а за нею слідували будівництво і комунальні підприємства на рівні 37% та торгівля на рівні 28%.²⁷⁸ Хоча компанії продемонстрували стійкість, ефективність та результативність, політики і програми підтримки приватного сектору і надалі будуть надзвичайно важливими факторами для відновлення.

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

За оцінками, загальні потреби у відновленні та відбудові сектору торгівлі та промисловості становлять 64,4 млрд дол. США впродовж наступних 10 років (Таблиця 22).²⁷⁹ Для відбудови і модернізації інфраструктури та об'єктів (будівель, обладнання та машин) відповідно до принципу «краще, ніж було» загальні потреби у відбудові у секторі торгівлі і промисловості оцінюються в 23,2 млрд дол. США. З огляду на завдану шкоду та збитки найбільші потреби зафіксовано у Київській, Донецькій, Запорізькій та Дніпропетровській областях. Деякі потреби у секторі торгівлі було задоволено під час заходів із відбудови та часткового економічного відновлення, особливо поблизу великих міст, таких як райони навколо Києва, Дніпра, Одеси, Харкова та Львова. У деяких випадках великим торговим центрам вдалося провести ремонтні роботи, відбудуватися та відновити діяльність у 2023 – 2024 роках.²⁸⁰ Часткова оцінка загальних потреб МСП, задоволених за допомогою інвестиційних позик, становить 3,1 млрд дол. США.²⁸¹ Більша частина цих інвестицій здійснені виробничими, торговельними компаніями та компаніями з надання послуг і стосуються відновлення та заміни основних активів (таких як об'єкти та об-

²⁷⁶ Інна Студеннікова, «Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України», Вокс Україна, 12 вересня 2024 року, [Посилання](#).

²⁷⁷ Світовий банк, Україна: компанії під час війни 2.0, 2024 рік, [Посилання](#).

²⁷⁸ Там само.

²⁷⁹ Підрахунки потреб в RDNA4 є функцією оцінок завданої шкоди та збитків і ґрунтуються на кращому охопленні даними під час RDNA3 (як щодо завданої шкоди, так і щодо збитків) та оновленій методології (для збитків).

²⁸⁰ За даними Української ради торгових центрів, 35 великих торгових центрів було зруйновано або пошкоджено після 24 лютого 2022 року. Щонайменше 17 із цих пошкоджених центрів було відновлено до кінця 2024 року, та очікується, що деякі торгові центри знову відкриються у 2025 році. Українська рада торгових центрів, «Максим Гаврюшин, УРТЦ: не для всіх ТЦ прийшов час відновлення», 2 вересня 2024 року, [Посилання](#).

²⁸¹ Фонд розвитку підприємництва (ФРП), «Щотижнева інформація про результати Державної програми Доступні кредити 5-7-9», [Посилання](#).

ладнання). Потреба у відновленні надання послуг зменшилася з 46,8 млрд дол. США наприкінці 2023 року в контексті нижчих річних збитків, підкріплених кращими економічними прогнозами; вони становлять 41,2 млрд дол. США в цілому, включно з вартістю знесення та розчищення завалів.

Приватні інвестиції могли би профінансувати майже 78% (51 млрд дол. США) оцінених потреб у секторі торгівлі та промисловості.²⁸² Приватний сектор міг би забезпечити більшість потреб у секторі торгівлі, але збільшення частки приватних інвестицій у промисловості потребувало би вирішення кількох обмежень, які виникли ще до вторгнення, включно з надмірним регулюванням, браком конкуренції, ринкових викривлень через присутність ДП у деяких підсекторах, обмеженим доступом до фінансування та застарілою інфраструктурою.²⁸³ Уряд України має амбітну програму реформ із метою мобілізації приватного капіталу для відновлення та відбудови через Матрицю реформ в Україні на 2025 рік²⁸⁴ та План відновлення України на 2024 – 2027 роки,²⁸⁵ що передбачають комплексну програму економічних реформи для зміни бізнес середовища, оптимізації та гармонізації нормативно-правових актів з ЄС, сприяння торгівлі та конкуренції, а також мобілізації іноземних і внутрішніх інвестицій, з-поміж інших реформ. Кінцева мета полягає у тому, щоб збільшити конкурентоспроможність української економіки. Стале впровадження програми у межах Матриці реформ, відповідно до якої 199 із 531 реформ вже були реалізовані, демонструє готовність України мобілізувати приватний сектор для відновлення та відбудови.

Відновлення сектору торгівлі і промисловості є першочерговим завданням. Мільйони осіб залежать від цього сектору щодо свого працевлаштування та забезпечення засобів життєдіяльності, і він робить суттєвий внесок до критично важливих потреб у процесі відбудови, як-от будівництво, харчова промисловість та основні виробничі галузі. Економічне відновлення України залежить від використання динамічного характеру та конкурентоспроможності приватного сектору та його мультиплікаційного впливу на економічне зростання за рахунок експорту і створення робочих місць, стимулювання інновацій та забезпечення сталого

розвитку в цілому. Опитані компанії визначили такі пріоритетні сфери, які потребують більшої державної підтримки: вдосконалення регулювання бізнесу (76% компаній), сприяння бізнес зв'язкам та доступу до ланцюгів створення доданої вартості відповідно до міжнародних ринкових вимог (71%), посилення доступу до ринків, у тому числі шляхом кращого дотримання стандартів (69%), вирішення проблеми браку людських ресурсів та компетентних працівників (69%), надання податкових пільг та стимулів (68%) і покращення доступу до фінансування (52%).²⁸⁶

У коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі інвестиції повинні ставити за мету відбудовувати краще, ніж було, зосереджуючи особливу увагу на зелених і цифрових технологіях із метою побудови стійких та конкурентоздатних компаній із продуктами та процесами, що відповідають стандартам ЄС. Державні програми підтримки для підприємців стали важливим рятівним кругом для МСП та бізнесу загалом, але вони потребують стратегічного перегляду та оптимізації відповідно до міжнародних кращих практик. Програми підтримки розвитку приватного сектору, що почали впроваджуватися Урядом України відразу ж після лютого 2022 року, продемонстрували значний потенціал для модернізації, раціоналізації та розширення охоплення. Лише 8% компаній брали участь у програмах підтримки, а серед МСП цей відсоток є нижчим – 6%. Водночас обмежене охоплення та низька обізнаність громадськості про державні програми вплинули на використання цих програм: лише 26% компаній знали про них та 15% компаній не змогли знайти підходящу програму. При цьому компанії, які брали в них участь, продемонстрували кращі показники діяльності, ніж інші компанії у торгівлі (-8% порівняно з -15%), збереженні кадрів (-2% порівняно з -4%) та інвестиціях (+124% порівняно з +22%) станом на березень 2024 року. Ці результати вказують на те, що оновлені програми підтримки компаній також можуть допомогти пришвидшити процес запровадження кліматичних та екологічних стандартів ЄС.²⁸⁷ Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» і досі є важливим джерелом фінансування для малих підприємств у секторі торгівлі та промисловості. З початку 2024 року загальна сума кредитів для МСП, не пов'язаних із сільським господарством, у межах програми становила 765 млн дол.

²⁸² На основі оцінок МФК, *Можливості приватного сектору для зеленої і стійкої відбудови в Україні*, [Посилання](#).

²⁸³ МФК, *Створення ринків в Україні: дослідження приватного сектору країни, 2021 рік*, [Посилання](#).

²⁸⁴ Кабінет Міністрів України, «2025 Матриця реформ в Україні», [Посилання](#).

²⁸⁵ Ukraine Facility, «План відновлення України на 2024 – 2027 роки», [Посилання](#).

²⁸⁶ Світовий банк, *Україна: компанії під час війни 2.0, 2024 рік*, [Посилання](#).

²⁸⁷ Там само.

США, з яких 57% було використано підприємствами, очолюваними жінками.²⁸⁸

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Визначення та припущення, що використовуються для розрахунків у цьому секторі, є аналогічними до тих, що застосовувалися в RDNA3. Промисловість, за визначенням, яке наведене у цьому розділі, охоплює промисловість та послуги, які не включено до інших розділів звіту. Вона не включає виробництво, пов'язане з транспортом, військовою сферою та енергетикою, але включає агропромисловість, починаючи з етапу переробки. Також виключені послуги, пов'язані з культурою, туризмом, фінансами та креативними індустріями, як-от готельна справа, туристичні послуги та реклама. Послуги закладів ресторанного господарства та харчування включені до сектору промисловості та торгівлі. Торгівля охоплює оптову і роздрібну торгівлю, а також складування. У цьому розділі оцінено вплив як на ДП, так і на приватні компанії. Наскільки це можливо, оцінка включає дані з РПЗМ, але охоплення об'єктів сектору торгівлі і промисловості досі є обмеженим.²⁸⁹ Під час проведення оцінки використовується методологія PDNA і представлені консервативні підрахунки.

Цей аналіз зіткнувся з такими обмеженнями, для яких, ми сподіваємося, можуть бути знайдені рішення в рамках подальших досліджень:

- Регіональні дані щодо деяких областей, які ймовірно постраждали, були недоступні.
- Стосовно сектору торгівлі, то дані в розрізі областей були відсутні. Для визначення частки завда-

ної шкоди та збитків використовувався непрямий метод (переважно на основі оцінок пошкоджень житла) на основі впливу на малі підприємства, оскільки більшість торговельних підприємств є малими.

- Інформація про пошкоджені активи та вартісні показники була недоступною для більшості компаній, особливо менших за розміром. Використані припущення базувалися на фінансовій звітності, відповідно до якої були здійснені найкращі оцінки.
- Збитки розраховувалися на основі втраченої виручки, перетвореної в оцінки доданої вартості за допомогою історичних даних щодо середніх обсягів продажів до частки доданої вартості. Для великих і ДП оцінка втраченої виручки не охоплювала весь обсяг збитків, оскільки компанії, які не зазнали жодних фізичних пошкоджень, ймовірно, все одно зазнали економічних збитків (наприклад, від перебоїв у роботі через відключення електроенергії або попередження про ракетний обстріл). За ідеальних умов для подальшого аналізу можна було би збирати дані для опрацювання втрат продуктивності та інших непрямих витрат, як-от орендної плати.
- Розбивка малих підприємств за секторами була відсутня, тому вплив на їх діяльність за окремими секторами не можна було оцінити за допомогою непрямих методів.
- Розрахунки потреб базувалися на розрахунках завданої шкоди сектору торгівлі та промисловості. З огляду на величезні збитки на загальнонаціональному рівні, яких зазнав цей сектор, дані розрахунки можуть виявитися заниженими.

Таблиця 21. Торговля та промисловість: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	10,2	2 123,7	402,3
Чернігівська	0,0	166,0	22,1
Чернівецька	81,7	889,4	273,2
Дніпропетровська	479,1	39 398,3	8 255,8
Донецька	6 471,6	5 149,0	10 319,5
Івано-Франківська	0,0	3 875,4	696,3
Харківська	2 203,9	8 507,6	4 681,1

²⁸⁸ На основі інформації, наданої ФРП станом на кінець листопада 2024 року.

²⁸⁹ Станом на січень 2025 року база даних РПЗМ включала інформацію про пошкодження 3 800 об'єктів нежитлової нерухомості із промисловим та комерційним призначенням із загальною площею у 12 млн м². Як кількість об'єктів, так і їхня сукупна площа є обмеженим охопленням порівняно з сукупною кількістю пошкоджених активів у секторі.

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Херсонська	240,5	471,9	416,0
Хмельницька	28,8	1 346,8	292,6
Кіровоградська	9,0	1 271,3	253,2
Київ (місто)	867,9	9 041,3	3 083,4
Київська	2 896,3	74 373,8	17 635,3
Луганська	681,0	641,3	1 069,6
Львівська	37,5	2 561,2	528,5
Миколаївська	1 000,6	4 452,2	2 311,7
Одеська	272,0	8 576,5	1 997,4
Полтавська	438,9	6 056,7	1 727,8
Рівненська	0,8	585,8	109,6
Сумська	239,0	1 979,6	717,0
Тернопільська	1,6	648,4	120,4
Вінницька	6,3	1 814,7	343,5
Волинська	0,2	2 316,1	428,9
Закарпатська	0,3	193,7	43,7
Запорізька	1 374,8	36 498,0	8 272,4
Житомирська	112,7	962,5	344,2
Загальнонаціональний рівень (без зазначення конкретної області)	44,4	6,6	66,1
Усього	17 499,4	213 907,8	64 411,6

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року.

Таблиця 22. Торгівля та промисловість: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестиції	Загальний обсяг потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби щодо відбудови	Промисловість	19 839,3
	Торгівля	3 364,3
Потреби щодо відновлення надання послуг	Промисловість	23 130,8
	Торгівля	15 796,1
	Розчищення завалів	2 281,0
Усього		64 411,6
Усього задоволено потреба		3 066,0

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року. а. На основі даних про пільгове кредитування у межах Програми «Доступні кредити 5 - 7 - 9%» у період із лютого 2022 року до грудня 2024 року, із зосередженням уваги на кредитах для відновлення, відбудови та інвестицій у секторах торгівлі і промисловості, за даними Фонду розвитку підприємництва (ФРП).

ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР І БАНКІВСЬКА СПРАВА

Контекст

Фінансовий сектор України і надалі зазнає суттєвого впливу. З лютого 2022 року у банківському секторі було сформовано резерви на загальну суму в 2,6 млрд дол. США під очікувані збитки, пов'язані з війною,²⁹⁰ водночас рівень непрацюючих кредитів зріс з 27% до 31% (станом на листопад 2024 року). Близько 85% непрацюючих кредитів сектору зосереджено в державних банках (що є зростанням порівняно з 82% станом на 1 листопада 2023 року, як зазначено у RDNA3), при цьому частка непрацюючих кредитів у державних банках станом на 1 грудня 2024 року становила 44% (що є зниженням порівняно з близько 50% станом на 1 листопада 2023 року). Фінансовий сектор лишається стабільним, працюючим, прибутковим і ліквідним, чому сприяють надзвичайні заходи та загальна політика, які призвели до отримання значних процентних доходів та зростання депозитної бази. У 4 кварталі 2023 року НБУ успішно перейшов від фіксованого курсу гривні до режиму керованої гнучкості обмінного курсу. Банківська система успішно перейшла на нову трирівневу структуру капіталу у 3 кварталі 2024 року. У результаті більшість банків продовжують мати високий рівень капіталізації, при цьому норматив достатності регулятивного капіталу становив близько 17% у листопаді 2024 року.²⁹¹ Проведена у 2023 році НБУ оцінка стійкості 20 найбільших банків (на які припадає понад 90% активів банківської системи) свідчить, що більшість банків адекватно оцінюють потенційні кредитні збитки та створили відповідні резерви, втім пильність і надалі є виправданою з огляду на те, що все ще можуть в подальшому на-

стати потрясіння. Хоча нещодавно запроваджений податок на прибутки банків²⁹² (вдруге за два роки) навряд чи матиме негайний вплив на фінансову стабільність, він потенційно вплине на здатність банків покривати збитки, якщо ситуація погіршиться, а також вплине на їхню готовність видавати кредити. Із грудня 2024 року Правління НБУ підвищило облікову ставку до 14,5% річних (з 13 %) після тенденції її зниження з 25% річних, що тривала починаючи з середини 2023 року. Сектор небанківських фінансових установ (НБФУ) також зазнає значних збитків (на додаток до вразливості, притаманної їм і до 2022 року), але дані залишаються дуже обмеженими. З огляду на його невеликий розмір очікується, що сектор НБФУ не матиме системного впливу на фінансову систему загалом. У порівнянні з RDNA3 оновлена інформація свідчить про те, що завдана шкода дещо збільшилася, при цьому збитки фактично лишаються незмінними та зменшилися номінально виключно через девальвацію гривні.²⁹³

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Загальна вартість шкоди, завданої банківському сектору, оцінюється у 21,1 млн дол. США (Таблиця 23). Завдана шкода оцінювалася на підставі даних про основні засоби банків (зокрема, банківські приміщення та обладнання), а також проведеного НБУ опитування банків про завдану шкоду.²⁹⁴ Найбільше шкоди було завдано у Херсонській, Донецькій, Харківській, Луганській та Запорізькій областях. На державні банки, які становлять 54% чистих активів банківської системи станом на листопад 2024 року, припадає 46% завданої шкоди (що є зниженням

²⁹⁰ Це складає майже 15% чистого кредитного портфеля банків на кінець лютого 2022 року. Різниця між RDNA4 та RDNA3 пояснюється девальвацією гривні щодо долара США.

²⁹¹ З лютого 2022 року дев'ять банків було визнано неплатоспроможними, у тому числі дві дочірні компанії російських державних банків і сім невеликих приватних банків, на які разом припадає близько 3,6% активів банківського сектору. На підставі санкцій було націоналізовано один системний банк та два невеликі банки, на які разом припадає 3,1% активів банківського сектору.

²⁹² Стандартна ставка податку на прибуток підприємств в Україні становить 18%. Починаючи з 1 січня 2025 року, базова ставка податку на прибуток підприємств для оподаткування фінансових установ (за винятком страхових компаній) становить 25%. Ставка податку на прибуток банків за 2023 і 2024 роки була піднята до 50%.

²⁹³ Курс обміну валют, що використовується в RDNA4 (1 дол. США = 42,039 грн) відрізняється від курсу, що був в RDNA3 (1 дол. США = 36,5686 грн).

²⁹⁴ Дані за результатами опитування банків, проведеного НБУ, датуються серпнем 2024 року.

порівняно з 55% в RDNA3). Загальна сума завданої шкоди не включає пошкодження будівлі центрального офісу НБУ у Києві на початку 2025 року.

Збитки у секторі оцінюються у 5,2 млрд дол. США (Таблиця 23). Кредитні збитки оцінюються на рівні 25% чистого кредитного портфелю станом до 2022 року, що є серединою між верхньою та нижньою межею діапазону оцінок, вказаному у Звіті НБУ про фінансову стабільність за друге півріччя 2022 року.²⁹⁵ Оцінка є такою ж, як і в RDNA3 та на 5 відсоткових пунктів нижчою, порівняно з RDNA2 з огляду на результати проведеної НБУ оцінки стійкості банків за 2023 рік, яка показала, що більшість банків адекватно оцінювали потенційні кредитні збитки та створювали відповідні резерви. Водночас, можливо, необхідно буде створити додаткові резерви після проведення незалежної оцінки якості активів. Близько 40% кредитних збитків припадає на державні банки, і 45% збитків припадає на м. Київ (через специфіку реєстрації підприємств у Києві). Третина кредитних збитків спричинена прямим знищенням активів позичальників²⁹⁶, тоді як решта пояснюється економічними наслідками вторгнення. Кількісна оцінка збитків не враховує невіддільні ризики щодо втрати надбання реформ у фінансовому секторі, зокрема, через надзвичайні заходи з метою зменшення ризиків, пов'язаних із російським вторгненням в Україну, а також зміни підходів управління державними банками; ця оцінка також не відображає і потенційні затримки у подальшому реформуванні законодавчої бази, які можуть виникнути з огляду на необхідність спершу розв'язати повоєнні проблеми.

Вплив на населення: попри ряд кібератак та період відтоку депозитів в очікуванні вторгнення більшість банківських відділень продовжили працювати; послуги онлайн банкінгу повністю доступні для всіх клієнтів, які мають доступ до інтернету; система безготівкових розрахунків працює стабільно; та ліквідність для більшості банків відновлена. Задля забезпечення безперебійної роботи банківської мережі наприкінці 2022 року НБУ спільно з банками запровадив так званий Power Banking²⁹⁷ – мережу з близько 2 400 чергових відділень банків по всій країні, які можуть надавати банківські послуги навіть під час тривалих відключень енергопостачання. Наразі близько 75% всіх відділень мережі Power Banking належать системно важливим банкам, а решта – це відділення інших банків. Доступ до кредитів розширено, оскільки банки пом'якшили стан-

дарту кредитування та знизили процентні ставки. Для пом'якшення ризику критично важливих третіх сторін у банках, НБФУ та надавачів платіжних послуг НБУ планує посилити систему управління ризиками третіх сторін у 2025 році.

Потреби у відновленні та відбудові, з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні потреби у відновленні та відбудові оцінюються в 2,1 млрд дол. США протягом 10 років (Таблиця 24). У 2022–2024 роках уже було сформовано резерв під кредитні збитки, пов'язані з війною, на суму 2,6 млрд дол. США. Ці збитки були покриті банками самостійно за рахунок поточних доходів та відняті від загальної суми потреб. До того ж, через високу прибутковість сектору банки також збільшили розмір капіталу. За оцінками, відсоток загальних кредитних збитків, пов'язаних із війною, становить 25% (як і у випадку RDNA3 та на 5 відсоткових пунктів нижче порівняно з RDNA2), що є серединою між базовим і несприятливим сценаріями НБУ за результатами оцінки стійкості у 2023 році. Фактичні потреби в докапіталізації можна буде визначити лише після проведення НБУ запланованої оцінки стійкості у 2025 році, а незалежна оцінка якості активів може стати ще одним цінним джерелом інформації, якщо ситуація дозволить її провести.

Для того, щоб фінансовий сектор відновився та сприяв загальному відновленню економіки, необхідно вжити ряд заходів протягом різних термінів. Реформи політик у фінансовому секторі мають і надалі бути спрямовані на (i) збереження фінансової стабільності та підтримку довіри суспільства (у короткостроковій та середньостроковій перспективі), (ii) посилення готовності до відновлення діяльності та врегулювання неплатоспроможних банків (у короткостроковій перспективі), (iii) захист та зміцнення інституційної бази, а також спроможностей регуляторів фінансового ринку (у короткостроковій та середньостроковій перспективі), (iv) посилення внеску фінансового сектору у задоволення фіскальних потреб та потреб приватного сектору (у короткостроковій та середньостроковій перспективі) та (v) приведення законодавства щодо фінансового сектору у відповідність з законодавством ЄС та впровадження реформ відповідно до Плану відновлення України (у короткостроковій та середньостроковій

²⁹⁵ НБУ, «Звіт про фінансову стабільність», червень 2022 року, [Посилання](#).

²⁹⁶ За розрахунками НБУ

²⁹⁷ НБУ, «Power Banking», [Посилання](#).

перспективі). Задля забезпечення фінансової стабільності під час вторгнення та на етапі відновлення/відбудови необхідні скоординовані дії всіх гравців фінансового ринку – фінансових установ, НБУ, Національної комісії з цінних паперів та фондових ринків (НКЦПФР) та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб – та ефективна підтримка з боку органів державної влади, зокрема, Мінфіну. Приватні інвестиції можуть покрити значну частину визначених потреб, але їх загальний внесок лишається невідомим.

Обмеження та рекомендації щодо майбутніх оцінок

Ця оцінка сектору ґрунтується на широкому колі вхідних даних, у тому числі з таких джерел, як НБУ та опитування установ фінансового сектору. Під час

оцінки також використовувалися експертні висновки та вторинні дані, де це можливо. Як і під час RDNA1, RDNA2 та RDNA3, оцінки базуються на доступній на даний момент інформації. Більш точні оцінки будуть доступні після завершення незалежної оцінки якості активів у фінансовому секторі. Крім того, як зазначено вище, кількісна оцінка збитків не враховує невіддільні ризики щодо втрати надбання реформ у фінансовому секторі, зокрема, через тимчасове пом'якшення пруденційних вимог (що переважно було скасовано) і зміни підходів управління державними банками; також в оцінці не відображено потенційні затримки у подальших реформах через необхідність спочатку вирішити повоєнні проблеми. На майбутнє для оцінки могло би стати в нагоді подальше вдосконалення реєстру пошкоджень, який веде Мінрозвитку, та оптимізація існуючих джерел даних із метою покращення якості та доступності даних.

Таблиця 23. Фінансовий сектор і банківська справа: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	-	41,2	16,5
Чернігівська	0,3	22,5	9,3
Чернівецька	-	13,7	5,5
Дніпропетровська	-	207,1	82,8
Донецька	5,4	175,2	78,0
Івано-Франківська	-	45,9	18,4
Харківська	3,4	855,3	345,1
Херсонська	5,7	184,6	78,8
Хмельницька	-	43,5	17,4
Кіровоградська	-	28,1	11,2
Київ (місто)	-	2 332,9	933,2
Київська	0,5	36,7	15,1
Луганська	2,5	31,0	16,0
Львівська	-	167,8	67,1
Миколаївська	0,5	93,0	38,0
Одеська	-	207,7	83,1
Полтавська	-	53,7	21,5
Рівненська	-	25,4	10,2
Сумська	0,3	38,2	15,5
Тернопільська	-	27,6	11,1
Вінницька	-	44,8	17,9
Волинська	-	18,5	7,4
Закарпатська	-	20,1	8,0
Запорізька	2,5	419,0	171,2

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Житомирська	-	26,2	10,5
Загальнонаціональний рівень (без зазначення конкретної області)	-	66,3	-
Усього	21,1	5 226,1	2 088,7

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювалося. Дані про завдану шкоду охоплюють 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють період у 52 місяці, що включає 34 місяці із 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року і додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року.

Таблиця 24. Фінансовий сектор і банківська справа: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види заходів/інвестиції	Загальний обсяг потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби щодо відбудови	Інфраструктура (всього)	25,5
	Державний сектор (державні банки)	12
	Приватний сектор (українські та іноземні банки)	13,5
Потреби щодо відновлення надання послуг	Додаткові резерви під кредитні збитки та інвестиції для посилення стійкості банківських операцій	2 063,2
	Державний сектор (державні банки)	762,56
	Приватний сектор (українські та іноземні банки)	1 300,68
Усього		2 088,7
Усього задоволено потреб		3 108,0

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють період у 10 років із 2025 до 2035 року, станом на 31 грудня 2024 року.

СЕКТОРИ ІНФРАСТРУКТУРИ

ЕНЕРГЕТИКА ТА ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Контекст

Енергетика з лютого 2022 р. зазнає невинних атак і зумовленої ними шкоди. Атаки на енергетичну інфраструктуру, що тривають з жовтня 2022 року, завдали величезної шкоди на всій території країни. Ці атаки разом з кібератаками на енергетичні компанії, заподіяли значні пошкодження об'єднаної енергетичної системи, включно з інфраструктурою генерації, передачі та розподілу електроенергії. Значної шкоди енергетиці в цілому та Херсонській області зокрема²⁹⁸ завдало руйнування греблі Каховської ГЕС. Протягом 2024 року інфраструктура енергетики України зазнала додаткової нової шкоди, особливо в період з березня по червень, у серпні та в листопаді-грудні, внаслідок 13 масованих обстрілів енергетичної інфраструктури України. У період, охоплений оцінкою RDNA4, було зафіксовано нові пошкодження інфраструктури генерації електроенергії (маневрових потужностей на кшталт теплових електростанцій (ТЕС), великих гідроелектростанцій і теплоелектроцентралей), об'єктів оператора системи передачі (ОСП) електроенер-

гії «Укренерго» та операторів систем розподілу²⁹⁹. Унаслідок цього встановлена потужність об'єктів генерації, доступних для використання, впала до 15 ГВт станом на 31 грудня 2024 року³⁰⁰, що значно нижче за піковий попит на електроенергію, особливо взимку (18 – 19 ГВт). З огляду на це, залежно від погодних умов і подальших наслідків³⁰¹, протягом опалювального сезону Україна може зіткнутися з дефіцитом енергії в розмірі до 6 ГВт.

До лютого 2022 року енергетика відігравала ключову роль в економічному зростанні України та її національній безпеці, а також дедалі більшу роль у реалізації прагнення країни модернізувати свою економіку. На сектор енергопостачання припадало 7 – 8% ВВП³⁰², а плата за транзит газу від Росії, яка протягом останніх років зменшувалась, становила близько 0,3% ВВП³⁰³. Доступ до електроенергії мало все населення; 94,9% населення мали доступ до чистого палива для приготування їжі. Системами централізованого тепlopостачання було охоплено велику частку населення (близько 47%), особливо у великих містах. Газорозподільною

²⁹⁸ Уряд України та ООН «Звіт «Оцінка потреб після катастрофи на греблі Каховської ГЕС у 2023 році» (PDNA)», 2023 р., [Посилання](#).

²⁹⁹ Удари вплинули на 1) об'єкти генерації електроенергії, зокрема об'єкти, критично важливі для балансування енергосистеми, як-от ТЕС, великі гідроелектростанції та теплоелектроцентралі; 2) інфраструктуру АЕС України, зокрема автотрансформатори; 3) інфраструктуру газопостачання, включно з підземними сховищами газу; 4) енергетичні активи, потрібні для транскордонних операцій з країнами ЄС в енергетичному та газовому секторах; 5) регіональну енергетичну інфраструктуру (яка зазнає ударів ракетами та безпілотниками на заході та в центрі України й обстрілів у прифронтових областях (у тому числі Сумській, Харківській, Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській, Миколаївській та Одеській).

³⁰⁰ Після весни 2024 року доступна встановлена потужність суттєво знизилась до 11 – 12 ГВт. Відтоді Україна до початку опалювального сезону 2024–2025 років відремонтувала та відновила близько 3 – 4 ГВт встановленої потужності об'єктів генерації електроенергії.

³⁰¹ Міжнародне енергетичне агентство, «Енергетична безпека України та прийдешня зима», 19 вересня 2024 року, 7, [Посилання](#) (англійською мовою).

³⁰² Національний інститут стратегічних досліджень при Офісі Президента України «Визначення рівня енергетичної безпеки України», 2023 р., 35, [Посилання](#).

³⁰³ За час, що минув після здобуття незалежності, транзит природного газу через територію України зазнав значних змін. Будівництво газопроводів («Блакитний потік» у 2003 році, «Північний потік 1» у 2011 році та «Турецький потік» у 2020 році), газові спори між Україною та Росією й розвиток ринку скрапленого природного газу (СПГ) – все це протягом кількох останніх років призвело до зниження роками сприяли невинному зменшенню обсягів транзиту газу через територію України. ExPro Consulting, «Спецматеріал: 5-річний договір транзиту російського газу: підсумки», 30 грудня 2024 року, [Посилання](#).

мережею було охоплено 74% населення³⁰⁴, а доступ до чистої води завдяки напорним системам водопостачання мали 89% населення.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Станом на 31 грудня 2024 року розмір завданої шкоди оцінюється в 20,51 млрд доларів США³⁰⁵. У цій сумі враховано шкоду, заподіяну в секторі централізованого тепlopостачання, яка, за оцінками, перевищує 2,5 млрд доларів США³⁰⁶. Розмір шкоди, завданої енергетичному сектору, вдвічі перевищує зафіксований в оцінці RDNA3. Частка завданої шкоди є найбільшою в секторі електроенергетики: 14,8 млрд доларів США (порівняно з 6,8 млрд доларів США згідно з RDNA3). У секторі електроенергетики найбільшої шкоди було завдано сегментові генерації: її розмір сягає 11,9 млрд доларів США (порівняно з 4,3 млрд доларів США згідно з RDNA3), а на другому місці опинився сегмент електропередачі: розмір завданої шкоди сягає 2,23 млрд доларів США (порівняно з 2,15 млрд доларів США згідно з RDNA3). Шкода, заподіяна секторові розподілу електроенергії, оцінюється приблизно в 0,62 млрд доларів США (порівняно з 0,43 млрд доларів США згідно з RDNA3), але в цій сумі не враховано активи, на територіях, тимчасово непідконтрольних Урядові. Розмір шкоди, заподіяної газовому сектору, оцінюється в 1,35 млрд доларів США (1,3 млрд доларів США згідно з RDNA3). Розмір шкоди, завданої нафтовому сектору, включно з нафтопереробними заводами, нафтобазами та АЗС, оцінюється приблизно в 1,7 млрд доларів США (без змін у порівнянні з RDNA3). З огляду на брак нової інформації щодо шахт, розташованих на територіях, тимчасово непідконтрольних Урядові,

оцінити шкоду у цьому сегменті неможливо. Індикативну розбивку загальної завданої шкоди та збитків по областях наведено в Таблиці 25.

Оціночний розмір недоотриманих доходів у секторах електроенергетики, виробництва газу, транзиту газу, видобування вугілля та нафтопродуктів перевищує 72,3 млрд доларів США (порівняно з 54 млрд доларів США за даними RDNA3 та 27 млрд доларів США за даними RDNA2)³⁰⁷. Недоотримання доходів було спричинене атаками на енергетичну інфраструктуру, вимушеним переміщенням населення, економічним спадом і зростанням рівня бідності в поєднанні з падінням збируваності платежів (переважно в прифронтових областях).³⁰⁸ Збитки (які наразі кількісно оцінені лише частково) було завдано таким секторам, як електроенергетика (43,4 млрд доларів США), газовий сектор (7,65 млрд доларів США), сектор нафтопродуктів (9,94 млрд доларів США) та вугільний сектор (7,75 млрд доларів США).

Вплив на населення. Атаки на енергосистему спричинили страждання цивільного населення та загальне виснаження економіки³⁰⁹. Раптові відключення електроенергії зачепили близько 1,5 млн людей, дезорганізували надання послуг опалення, водопостачання та каналізації, громадського транспорту та електрозв'язку³¹⁰, а також послуг охорони здоров'я та освіти. Крім негайних/короткострокових наслідків мають місце також довгострокові наслідки та ризики для здоров'я³¹¹. Часткове короточасне полегшення деяким домогосподарствам і підприємствам забезпечили приватні інвестиції в розподілену генерацію електроенергії (переважно з викорис-

³⁰⁴ ДССУ.

³⁰⁵ Зафіксовано та оцінено не всі пошкодження: див. нижче обговорення обмежень. Зокрема, активи, що знаходяться на тимчасово непідконтрольних Урядові територіях, прийнято до оцінки як частково пошкоджені (50%). Цілком імовірно, що деякі з цих активів повністю знищено, тоді як інші залишилися майже цілими. Можливість перевірити дані щодо завданої шкоди нині обмежена.

³⁰⁶ В поданій у RDNA3 оцінці шкоди, завданої енергетичному сектору, не було враховане централізоване тепlopостачання, яке було включено до оцінки житлово-комунального сектору. В оцінках RDNA1 і RDNA2 централізоване тепlopостачання враховувалося в оцінці шкоди, завданої енергетиці.

³⁰⁷ Збитки було оцінено шляхом порівняння рівнів виробництва та доходів у 2021 та 2022 роках з урахуванням спаду обсягів виробництва, спричинених вторгненням.

³⁰⁸ Українська енергетика, «Комунальні борги українців зростають: що робити тепловикам?», 17 березня 2023 року [Посилання](#).

³⁰⁹ Дж. Яффа, «Наслідки російських ракетних ударів по енергосистемі України», *The New Yorker*, 20 лютого 2023 року (англійською мовою), [Посилання](#).

³¹⁰ Перебої у водопостачанні та опаленні особливо серйозні в міських районах, в яких опалення забезпечується системами централізованого тепlopостачання.

³¹¹ До ризиків для здоров'я належать підвищені ризики переохолодження, обмороження й загострення хронічних захворювань через відсутність опалення; проблеми психічного здоров'я цивільного населення та працівників енергетичної інфраструктури; проблеми у сфері охорони здоров'я, оскільки лікарям та клінікам доводиться мати справу з відключеннями електроенергії, що впливають на медичне обслуговування та процедури, покликані рятувати життя. Ці ризики описано у главі, присвяченій секторові охорони здоров'я. Див. також УВКПЛ ООН «Атаки на енергетичну інфраструктуру України: шкода для цивільного населення», вересень 2024 року (англійською мовою) [Посилання](#).

танням малих дизельних генераторів)³¹². Удари по енергетичній інфраструктурі вплинули на життя цивільного населення по всій країні; деякі події, як-от руйнування греблі Каховської ГЕС, особливо позначились на окремих регіонах³¹³. Літні люди, особи з інвалідністю, малозабезпечені домогосподарства та ВПО, особливо жінки, постраждали непропорційно більше³¹⁴. Жителі багатоповерхових будинків, зокрема маломобільні особи, люди похилого віку та сім'ї з малими дітьми, страждають від відключення ліфтів, а відключення електроенергії ускладнило також приготування та зберігання їжі³¹⁵.

У 2024 році повідомлялось про загибель щонайменше 18 цивільних осіб і поранення 84 осіб у безпосередній близькості до цілей ударів по енергетичній інфраструктурі, в тому числі працівників об'єктів енергетики³¹⁶. З 2022 року й до кінця 2024 року внаслідок атак на енергетичну інфраструктуру загинуло 119 і було поранено понад 300 енергетиків³¹⁷. Холдинг ДТЕК (найбільша в Україні приватна холдингова енергетична компанія) повідомив про загибель 330 своїх працівників (або під час виконання обов'язків, або у складі Збройних Сил України); понад 1067 осіб було поранено, 13 перебувають у полоні, а 79 пропали безвісти³¹⁸.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні потреби сектору станом на грудень 2024 року оцінюються в 67,78 млрд доларів США (Таблиця 26), що на 20,1 млрд доларів США більше в порівнянні з RDNA3³¹⁹. До цієї суми включено 53,7 млрд доларів США на відбудову сектору генерації електроенергії на засадах зеленого переходу

та відповідно до угод з ЄС. За оцінкою потреби у відбудові є найбільшими в таких областях: Запорізькій, Харківській, Дніпропетровській, Донецькій, Одеській і Сумській. Зазначені потреби ґрунтуються на інформації, наявній станом на 31 грудня 2024 року; будуть потрібні докладніші дослідження та кількісні оцінки, особливо щодо регіонів, які постраждали найбільше. Очікується, що найбільшу частку інвестицій здійснить приватний сектор (у генерацію енергії з відновлювальних джерел, маневрові потужності та когенерацію).

Оціночний обсяг необхідних інвестицій приватного сектору сягає щонайменше 41 млрд доларів США. Згідно з RDNA2 за оцінкою МФК приватні інвестиції могли б покрити приблизно три чверті оціночного обсягу потреб в енергетичному та видобувному секторах³²⁰. Однак без змін у державній політиці та нормативній базі ця частка може знизитись до 5%. МФК відзначає, що Уряд України міг би розблокувати додаткове приватне фінансування, відкривши доступ для здійснення потенційних приватних інвестицій у прийнятних формах у більшій кількості субсекторів (наприклад у сферах передачі електроенергії, будівництва великих ГЕС і систем централізованого тепlopостачання). Для сприяння участі приватного сектору та активізації конкуренції потрібні інші реформи, включно з підвищенням граничних цін, розв'язанням проблеми врегулювання заборгованості перед постачальниками допоміжних послуг на балансуючому ринку та виробниками електроенергії з відновлювальних джерел енергії (ВДЕ), запровадженням конкурентних форвардних ринків, удосконаленням пілотних аукціонів з реалізації електроенергії з ВДЕ і коригуванням регульованих тарифів для забезпечення окупності у різних сегментах енергетики. Децентралізація електроенергетичного сектору може

³¹² Р. Оларчик, «Україна підготувалася до атак на свою електромережу з наближенням зими», Financial Times, 2 листопада 2023 р. (англійською мовою) [Посилання](#).

³¹³ А. Бінлі та П. Адамс, «Українська гребля: тисячі людей рятуються від повені після руйнування греблі біля Нової Каховки», 7 червня 2023 року (англійською мовою) [Посилання](#).

³¹⁴ УВКПЛ ООН «Атаки на енергетичну інфраструктуру України: шкода для цивільного населення» (англійською мовою), вересень 2024 року [Посилання](#).

³¹⁵ Там само.

³¹⁶ УВКПЛ ООН «Атаки на енергетичну інфраструктуру України: шкода для цивільного населення» (англійською мовою), вересень 2024 року.

³¹⁷ «Люди, які відновлюють світло», Укрінформ, 22 грудня 2024 року, [Посилання](#).

³¹⁸ ДТЕК, «Звернення генерального директора ДТЕК Максима Тімченка», 23 грудня 2024 року.

³¹⁹ Зазначені в RDNA3 (в оцінці житлово-комунального сектору) потреби сектору централізованого тепlopостачання сягнули 4,7 млрд доларів США.

³²⁰ МФК (2024 рік): «Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України: том 2, секторні оцінки» (англійською мовою), 2023 рік, [Посилання](#).

бути здійснена за участю малих споживачів (як-от домогосподарства³²¹ та МСП).

Декілька заходів з відновлення успішно задовольнили потреби, хоча консолідована інформація в грошовому виразі недоступна³²². У секторі електроенергетики протягом ремонтної кампанії 2024 року українські генеруючі компанії відновили близько 3 – 4 ГВт установленної потужності генерації³²³. До 1 грудня 2024 року пропускну спроможність імпорту електроенергії було збільшено до 2,1 ГВт (з 1,7 ГВт). У порівнянні з минулим роком інфраструктура ОСП була захищена набагато краще й зазнала менше критичних пошкоджень під час інтенсивних атак у 2024 році, ніж до того. Це забезпечили значні інвестиції «Укренерго» в заходи безпеки, здійснені протягом останніх двох років. У газовому секторі державна холдингова компанія «Нафтогаз» збільшила вітчизняний видобуток природного газу у 2024 році на 7% в порівнянні з 2023 роком й планує вийти на рівень у 14,9 млрд кубічних метрів³²⁴. Це становитиме 82 – 83% всього видобутого газу. Решту 17% буде поставлено приватним сектором, обсяги видобування газу в якому залишаються стабільними після стрімкого спаду у 2022 році. Загальний видобуток газу в країні сягнув у 2024 році, за оцінками, близько 19,2 млрд кубометрів³²⁵ (тоді як очікуваний у 2024 році попит становить близько 20 – 20,5 млрд кубометрів)³²⁶. Крім того, група «Нафтогаз» накопичувала ліквідні активи на випадок необхідності імпортування природного газу (в обсязі до 2 – 3 млрд кубометрів) (або безпосередньо «Нафтогазом» або через його дочірнє підприємство «Укртрансгаз»³²⁷).

Згідно з Планом України в межах механізму фінансування Ukraine Facility (2024–2027 рр.) Україна зобов'язалась реалізувати сім пріоритетних реформ в енергетичному секторі, що сприятимуть подальшому зближенню з законодавством

ЄС³²⁸. Вони націлені на зміцнення енергетичної безпеки, перехід на низьковуглецеві та ВДЕ, а також сприяння енергетичній сталості. Мета полягає в нарощуванні експортного потенціалу України на європейських ринках і розширенні можливостей для залучення інвестицій. Ці сім реформ спрямовані на такі ключові напрями: 1) забезпечення схвалення Національного плану з енергетики та клімату (НПЕК) як основного документа з питань державної політики; 2) створення умов, що сприяють розвитку ВДЕ та залученню інвестицій; 3) підтримка інтеграції ринків електроенергії України та ЄС; 4) сприяння повоєнній лібералізації цін на газ і електроенергію; 5) забезпечення незалежності органу регулювання Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, (НКРЕКП); 6) сприяння енергоефективному та сталому теплопостачанню й 7) підвищення енергоефективності в секторі будівництва. Україна досягла певного поступу, здійснивши перші кроки з реформування ринку електроенергії та схваливши у 2024 році Національний план з енергії та клімату.

Що стосується сектору теплопостачання та децентралізації, на регіональному рівні, особливо в прифронтових регіонах, ведеться масштабна робота з відновлення енергетичної інфраструктури. Триває постачання резервного обладнання, об'єктів когенерації та іншого устаткування, покликане забезпечити спроможність інфраструктури функціонувати після значних пошкоджень (як-от у Харківській, Сумській та Одеській областях) та спроможність критично важливої інфраструктури (опалення, водопостачання, каналізації) функціонувати в умовах відключення електроенергії. ОСП у співпраці з регулятором НКРЕКП запровадив улітку спеціальні аукціони для потужностей гнучкої генерації; він також провів аукціони щодо резерву підтримки частоти (РПЧ) на 100% потреби, а також аукціони

³²¹ Станом на осінь 2024 року, наприклад, загальна встановлена потужність у домогосподарствах перевищила 2 ГВт, тобто за рік вона зросла приблизно на 500 МВт. Домогосподарства вже встановили понад 1 ГВт потужностей. Олександр Кісільов, «Кінець «зеленого тарифу»: як далі заробляти на сонячній енергетиці», Українська Правда, 4 листопада 2024 року, [Посилання](#).

³²² Наявна певна інформація про подароване обладнання. Див. вступ до RDNA, в якому подано консолідовану інформацію про гуманітарні пожертви.

³²³ Міжнародне енергетичне агентство, «Розширення спроможностей України через децентралізовану енергетичну систему», 17 грудня 2024 року (англійською мовою), [Посилання](#).

³²⁴ Надія Собенко та Андрій Стасюк, «Нафтогаз не планує підвищувати ціни на газ для населення – Чернишов», Суспільне, 4 листопада 2024 року, [Посилання](#).

³²⁵ ExPro Consulting, «Україна у 2024 р. збільшила видобуток газу на 2,2% – до 19,12 млрд куб м», 2 січня 2025 року, [Посилання](#).

³²⁶ ExPro Consulting, «Видобувні плани «Нафтогазу» на 2025 рік», 22 листопада 2024 року, [Посилання](#).

³²⁷ Михайло Свищо, «Як закупівлі УТГ імпортованого ресурсу можуть допомогти Україні взимку?», Енергобізнес, 28 грудня 2024 року, [Посилання](#).

³²⁸ Детальніше див. Ukraine Facility, «План для реалізації Ukraine Facility, 2024-2027», [Посилання](#).

на автоматичні резерви відновлення частоти (аРВЧ) приблизно на 50% потреби³²⁹. У 2024 році Уряд України спростив порядок розроблення, спорудження та приєднання нових об'єктів, що має посприяти впровадженню населенням децентралізованих рішень³³⁰.

Напрями реформування енергетики України визначаються процесом ведення переговорів про вступ до ЄС. У 2025 році основним пріоритетом є розбудова децентралізованої системи ВДЕ, зокрема з міркувань енергетичної безпеки України. Кроки щодо розв'язання проблеми врегулювання заборгованості перед виробниками енергії з ВДЕ матиме вирішальне значення для залучення необхідних приватних інвестицій. Протягом наступного року до запланованих ключових реформ з гармонізації з законодавством ЄС у рамках Плану України віднесено схвалення та імплементацію Пакету інтеграції електроенергетики та законодавства, покликаного зміцнити незалежність регулятора у сфері енергетики з забезпеченням справедливого та прозорого ухвалення рішень. НКРЕКП має призначити оператора ринку електроенергії для оптимізації ринкових операцій. Для залучення інвестицій має бути запроваджена законодавча та нормативно-правова база на ринковій основі, що враховує потреби ВДЕ, поряд з транспонуванням Директиви про відновлювальну енергетику (RED II). До інших критично важливих кроків належать схвалення законодавства про централізоване теплопостачання, завершення транспонування норм регулювання безпеки газопостачання та інтеграція критеріїв енергетичної ефективності до нового законодавства про публічні закупівлі³³¹. Крім того, внесення змін до закону про когенерацію має створити механізми підтримки високоефективних систем комбінованого виробництва теплової та електричної енергії.

Інші пріоритетні проєкти мають на меті зміцнення короткострокової та середньострокової стійкості та спроможності енергетичного сектору. Ці проєкти завершать спорудження нових об'єктів генерації електроенергії, створять нові децентралізовані генеруючі потужності, дієвіше захистять енергетичну

інфраструктуру та розвинути інфраструктуру електропередачі та транскордонних зв'язків.

У секторі електроенергетики атаки, що тривають, у поєднанні з наявним дефіцитом потужностей суттєво підвищують ризик дефіциту електричної та теплової енергії протягом опалювального сезону 2024 – 2025 років. Нагально потрібні інвестиції в об'єкти децентралізованої генерації та резервні потужності. Однак стрімкій розбудові необхідних децентралізованих потужностей енергетики заважають різні обмеження (пов'язані з фінансуванням, розробленням та будівництвом). Маневрові електроенергетичні потужності зазнали значної шкоди, тож тепер гостро постала потреба в будівництві нових, особливо децентралізованих маневрених потужностей. На введення в експлуатацію нових потужностей за результатами останніх аукціонів потрібен щонайменше один рік. Зросла роль атомних електростанцій (АЕС), але їхня інфраструктура часто стає об'єктом атак. АЕС змушені використовувати досвід ОСП електроенергії для захисту своїх підстанцій, які є часто цілями атак. У більш децентралізованій системі енергії з відновлювальних джерел має відігравати більшу роль. Спеціалізовані інструменти зниження ризиків (наприклад інструменти гарантії мінімальної ціни) могли б розблокувати шлях для здійснення значних приватних інвестицій у сектор відновлювальної енергетики. Рамкові засади інвестування в Україну (Ukraine Investment Framework) у межах механізму Ukraine Facility можуть відіграти велику роль у запуску такого інструмента зниження ризиків, з підтримкою з боків донорів щодо координації та фінансування.

У секторі газопостачання холодніша за середню зима може зумовити необхідність додаткового імпортування природного газу. Україні знадобляться фізичні перетоки газу з країн Центральної та Східної Європи – потенційно за підвищеною ціною. Під час огляду МВФ у жовтні 2024 року Уряд України вказав на можливу потребу в імпорті 2 – 3 млрд кубометрів газу для покриття дефіциту³³². В умовах припинення транзиту російського газу та продовження атак по газовій системі України Росія може здійснити обстріл інфраструктури газосховищ Укра-

³²⁹ Українська енергетика, «Укренерго» планує докупити послуги з балансування енергосистеми», 21 жовтня 2024 року, [Посилання](#).

³³⁰ Українська енергетика, «Уряд сприяє розвитку розподіленої генерації», 8 жовтня 2024 року, [Посилання](#).

³³¹ Україна активно працює над узгодженням свого законодавства з директивами ЄС, особливо в тому, що стосується інтеграції критеріїв енергетичної ефективності до нового законодавства про публічні закупівлі. Будь-які зміни до законодавства про закупівлі, в тому числі щодо енергоефективності, мають бути гармонізовані з відповідними директивами ЄС і схвалені Генеральним директором ЄК з питань внутрішнього ринку, промисловості, підприємництва та МСБ. Цей процес покликаний забезпечити дотримання стандартів ЄС і полегшити подальшу інтеграцію України у внутрішній ринок ЄС.

³³² МВФ, «Україна: п'ятий огляд за розширеним механізмом», 18 жовтня 2024 року (англійською мовою), [Посилання](#).

їни і транскордонних трубопроводів, що сполучають їх з країнами ЄС. Як зазначено в інших доповідях, негативних наслідків можуть зазнати також Молдова, Словаччина, Угорщина, Австрія та інші країни³³³.

Загалом донорська спільнота активно підтримує зусилля з відновлення шляхом надання підтримки натурою, грантів і пільгового фінансування. У відповідь на широкомасштабне руйнування енергетичної інфраструктури європейський УСПМ³³⁴ надає підтримку заради досягнення двох цілей: відновлення електромереж з використанням високовольтного обладнання передачі електроенергії та забезпечення енергетичної самодостатності шляхом постачання генераторів та іншого обладнання для генерації електроенергії: за цим напрямом надано значний обсяг допомоги, в тому числі 8800 генераторів, майже 3500 трансформаторів, п'ять автотрансформаторів, тисячі компонентів електротехнічного обладнання, мільйони енергоефективних світлодіодних ламп, а Центр координації реагування на надзвичайні ситуації ЄС (ERCC) мобілізував 3360 генераторів із резервів rescEU. Важливим джерелом фінансування діяльності з відновлення був Фонд підтримки енергетики України, створений у співпраці з ЄК та Міністерством енергетики України. Цей фонд накопичує фінансові внески міжнародних донорів на підтримку енергетики України. Станом на 19 грудня 2024 року Фонд одержав обіцянки пожертв на суму 1 066 млрд євро, причому 875 млн євро вже внесено. Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) через свій Проєкт енергетичної безпеки (ESP) реалізувало масштабну кампанію з закупівлі та встановлення когенераційних установок по всій країні. До кінця 2024 року проєкт ESP USAID доставив 109 когенераційних установок, щоб забезпечити постачання тепла більш ніж 1,6 млн жителів БКБ та більш ніж 1600 соціальних об'єктів³³⁵.

Що стосується обладнання для екстреної допомоги, наразі доступні наступні деталі про підтримку від донорської спільноти G7+, надану до кінця 2024 року, та про екстрені потреби й наявні прогалини в донорській підтримці на 2025 рік. Для ремонту існуючих електростанцій та об'єктів систем передачі електроенергії було надано під-

тримку в розмірі 275,6 млн євро, а додаткові потреби сягають 472,7 млн євро (в тому числі 102 млн євро для Фонду підтримки енергетики України). Для систем аварійного резервування та опалення було надано понад 17 700 установок (дефіцит становить 2400 установок). Крім того, було поставлено понад 1006 МВт потужностей для генерації електроенергії (додаткова непокрита потреба сягає 251 МВт). Відбулися поставки 156 мобільних котелень, (незадоволена потреба в яких становить 284 штуки), та поставки 230 когенераційних установок (з урахуванням підтримки з боку USAID та Світового банку за механізмом фінансування REPOWER), і потрібні ще 420 когенераційних установок. На закупівлю та оренду нових електрогенеруючих потужностей донори надали підтримку на більш ніж 100 МВт, але потрібно ще 491 МВт. Крім того, донори активно підтримують розвиток пасивного та активного захисту енергетичної інфраструктури. З міркувань безпеки надання детальних відомостей про поточні потреби та стан реалізації проєктів обмежено.

У субсекторі централізованого теплопостачання агентства системи ООН надали значну підтримку. Кластер WASH ООН відіграє провідну роль у координації надання гуманітарної допомоги підприємствам централізованого теплопостачання, що забезпечують постачання гарячої води та опалення в найбільш вразливих районах, у тому числі вздовж лінії бойового зіткнення. Партнери кластера WASH надали екстрену підтримку, в тому числі мобільні котельні, генератори, когенераційні установки, труби, насоси та інше необхідне обладнання для сприяння відновленню пошкодженої інфраструктури й забезпечення резервного електропостачання. У 2024 році ці зусилля принесли користь для 1,5 млн людей завдяки фінансуванню від різних донорів, включно з Гуманітарним фондом України та об'єднаним фондом ООН на рівні країни.

Обмеження і рекомендації для майбутніх оцінок

Оцінки потреб було оновлено з урахуванням індексів цін виробників промислової продукції 2024 року, які показують зростання приблизно на

³³³ Щодо Молдови, див. Деніел Ф. Рунде та інші, «Газові перспективи Молдови», Центр стратегічних і міжнародних досліджень, 9 вересня 2024 року (англійською мовою), [Посилання](#). Щодо Словаччини та інших країн ЄС, див. Угне Келяускайте та Георг Цахманн, «Припинення транзиту російського газу через Україну та опції для ЄС» (англійською мовою), Brugel, 17 жовтня 2024 року [Посилання](#). Щодо Чехії та інших країн ЄС, див. «Чи перебуває транзит газу під загрозою? Чи збереже ЄС маршрут через Україну та роль Азербайджану в ньому», *News Ukraine*, 9 вересня 2024 року (англійською мовою), [Посилання](#).

³³⁴ Підтримка від УСПМ надавалась через ERCC.

³³⁵ Агентство США з міжнародного розвитку надавало підтримку через Проєкт енергетичної безпеки (ESP USAID). Див. USAID, «Когенераційне обладнання від USAID дає комунальним підприємствам Рівненської області змогу безперебійно подавати тепло територіальним громадам», 26 грудня 2024 року, [Посилання](#).

20% порівняно з попереднім роком³³⁶. Крім того, в корективах ураховано девальвацію гривні та її курс до долара на рівні США 42,039 грн за долар (зниження приблизно на 10% порівняно з попереднім роком).

Основний недолік стосується обмеженості інформації про деякі субсектори та регіони, зокрема, щодо таких аспектів:

- Оцінки шкоди, завданої сектору електроенергетики, на непідконтрольних територіях, є неточними. На територіях, що контролюються Урядом України частково, точність оцінок може бути різною. Повне оцінювання шкоди, завданої електроенергетиці на територіях, що не повністю підконтрольні Україні, слід провести щойно це стане можливим.
- Дані ОСП електроенергії агреговано на рівні всієї країни через те, що ця інформація дуже конфіденційна.
- Для газового сектору не зазначено шкоду, завдану секторові видобування газу. Якщо Уряд надасть дані за цією категорією, завдану шкоду можна буде оцінити кількісно.
- Кількісна оцінка сектора видобування вугілля детально не проводилась через брак даних.

У цій оцінці на додачу до загальних припущень оцінки RDNA прийнято ряд додаткових припущень:

- У завданій шкоді враховано території, що контролюються Урядом України повністю або частково, а також території, тимчасово непідконтрольні йому. Відомості про шкоду, завдану операторам систем розподілу електроенергії, надано лише для територій, підконтрольних Урядові України. Пошкодження на територіях, що тимчасово не підконтрольні Уряду оцінюються, за можливості, на підставі інформації, наявної у Уряді України, та за даними інших джерел стосовно фактичних пошкоджень об'єктів. Активи на тимчасово непідконтрольних Уряду територіях не вважаються остаточно втраченими, крім як у разі впевненості в тому, що їх було повністю зруйновано.
- Пошкодження в електроенергетичному секторі оцінено за відновною вартістю (що передбачає заміщення обладнанням аналогічної якості).

- Шкоду, завдану сектору генерації електроенергії, визначено на основі консервативних припущень і фрагментованої інформації: шкода, заподіяна ТЕС, може бути більшою. Деякі активи було пошкоджено та відремонтовано по декілька разів.
- Шкоду, завдану системам передачі електроенергії, розраховано на підставі оцінок «Укренерго», в яких поєднано попередні та фактичні оцінки. Перші з них застосовні до завершення бойових дій та ґрунтуються на отриманій від технічного персоналу (свідків) інформації про стан активів, ступінь пошкодження та можливість відновлення. Другі з них ґрунтуються на результатах фактично проведеного огляду, технічної інспекції та повної інвентаризації на підконтрольних територіях, де проведення інспекцій можливе. НЕК «Укренерго» має оперативні дані щодо пошкоджень мережі та проводить перевірки й ремонт пошкоджених активів.
- З огляду на обмеження обміну даними пряму детальну інформацію про обсяг пошкоджень більшої мереж розподілу електроенергії одержати не вдалось. У майбутньому постане потреба в оцінюванні фактичного обсягу пошкоджень і доопрацюванні моделі електроенергетичного сектору для уточнення оцінок потреб.
- Пошкодження в газотранспортному секторі оцінено в розмірі балансової вартості, зазначеної оператором ГТС України, з корективами, що дають змогу визначити відновну вартість на ринковій основі. Ці значення є попередніми та мають бути уточнені, щойно безпекова ситуація дасть можливість це зробити.
- Кількісна оцінка сектору нафтопродуктів ґрунтується на оцінках Київської школи економіки (КШЕ), доповнених додатковим моделюванням, яке проводилось Світовим банком. Ці оцінки слід уточнити та перевірити пізніше з використанням додаткових даних.
- За можливості, шкоду, завдану активам на територіях, тимчасово не підконтрольних Уряду було оцінено на основі припущення про часткове пошкодження, а не 100% знищення. Її теж слід буде оцінити кількісно, щойно це стане можливим.
- У багатьох випадках наведені значення завданої шкоди відповідають лише балансовій вартості

³³⁶ Ukrstat.gov.ua, «Індекси цін виробників промислової продукції (до попереднього місяця): Архів 2024,» [Посилання](#).

пошкоджених активів або відсоткам балансової вартості таких активів, тоді як реальні показники завданої шкоди є вищими.

- Чимало пошкоджень ще взагалі не підраховано.
- Завдяки збиранню додаткових даних, зокрема про недоотримані доходи, було уточнено деякі розрахунки, подані в попередніх RDNA.
- У вуглевидобувному секторі оцінки щорічно недоотриманих доходів збережено без змін на минулорічному рівні через брак інформації. Разом з тим, очікується, що фактичні збитки цього субсектору виявляться вищими через заподіяння значних пошкоджень ТЕС і значне зниження попиту на вугілля з боку ТЕС.
- Очікувані майбутні збитки, з огляду на припинення транзиту російського газу наприкінці 2024

року, оцінюються на рівні 1,2 мільярда доларів США на рік, що відповідає рівню останніх років транзиту російського газу³³⁷.

- Щорічні збитки сектору нафтопродуктів оцінюються на тому самому рівні, що й торік, з огляду на загальний економічний спад і зниження попиту.

Що стосується субсекторів видобувних галузей, то наявний лише обмежений обсяг інформації. Обмеженість даних загострюється тим, що чимало пошкоджених об'єктів розташовані на територіях, тимчасово непідконтрольних Уряду, що особливо ускладнює збирання даних. Унаслідок цього провести повну оцінку наразі неможливо. Для точного оцінювання завданої шкоди та потреб субсектору видобувної промисловості знадобиться повне оцінювання.

Таблиця 25. Енергетика та видобування корисних копалин: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	0,0	-	0,0
Чернігівська	30,3	-	63,3
Чернівецька	0,0	-	-
Дніпропетровська	150,2	-	148,2
Донецька	811,8	-	363,2
Івано-Франківська	0,1	-	0,1
Харківська	221,1	-	440,0
Херсонська	303,0	-	53,3
Хмельницька	5,0	-	0,1
Кіровоградська	12,2	-	-
місто Київ	34,5	-	85,0
Київська	111,1	-	163,4
Луганська	322,0	-	123,7
Львівська	48,9	-	50,3
Миколаївська	108,3	-	191,2
Одеська	22,7	-	24,9
Полтавська	32,5	-	57,3
Рівненська	13,2	-	-
Сумська	77,4	-	142,3
Тернопільська	-	-	-
Вінницька	17,5	-	26,6
Волинська	6,5	-	0,6

³³⁷ ExPro Consulting, «Спецматеріал: 5-річний договір транзиту російського газу: підсумки», 30 грудня 2024 року, [Посилання](#).

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Закарпатська	179,5	-	351,6
Запорізька	1132,9	-	835,2
Житомирська	14,6	-	4,5
Загальнодержавний рівень (без розподілу між областями)	16 862,3	72 287,7	64 657,1
Усього	20 517,6	72 287,7	67 782,0

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювались. Пошкодження за 34 місяці війни: з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року Дані про збитки охоплюють 52 місяців: 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року та подальші 18 місяців до 30 червня 2026 року. Дані про потреби охоплюють 10 років у період 2025–2035 років Задоволені потреби не вираховуються через недоступність надійних консолідованих даних у грошовому виразі.

Таблиця 26. Енергетика та видобування корисних копалин: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види діяльності/інвестиції	Усього потреб (2025–2035 рр.)
Потреби у відбудові	Відбудова електроенергетичного сектору, зокрема оператора системи передачі, операторів систем розподілу, об'єктів електрогенерації	53 760,7
	Сектор теплопостачання	4301,5
	Відбудова газотранспортної системи, зокрема оператора газотранспортної системи та операторів газорозподільних мереж	3023,1
	Відбудова нафтового сектору, зокрема нафтопереробних об'єктів та розподільчих мереж	3705,2
	Вуглевидобувна галузь (проведення негайних робіт з закриття затоплених шахт, які зараз перебувають під окупацією)	349,3
Потреби у відновленні	Потреби сектору електроенергетики в ліквідності	-
	Потреби сектору теплопостачання в ліквідності	226,8
	Ліквідність для закупівлі газу та забезпечення функціонування газової системи	1400,0
	Розчищення завалів, знесення зруйнованих будівель та аналогічні роботи	1015,4
Усього потреб		67 782,0

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють 10 років з 2025 по 2035 рік станом на 31 грудня 2024 року. Задоволені потреби не вираховуються через недоступність надійних консолідованих даних у грошовому виразі.

ТРАНСПОРТ

Контекст

За майже три роки від початку війни транспортний сектор України продемонстрував стійкість у подоланні величезних викликів. Впродовж перших місяців війни транспортна інфраструктура зазнала значних руйнувань внаслідок масштабних обстрілів та наземних операцій. Втрата доступу до морських портів та закриття повітряного простору призвели до ще більших перебоїв у вантажній і пасажирській логістиці. Після повернення частини територій під контроль Уряду у 2022 році, завдяки швидким ремонтним роботам, було відновлено базове автомобільне та залізничне сполучення. Зусилля з відновлення були спрямовані на мінімізацію перебоїв у маршрутах імпорту та експорту. Ініціати- ва ЄС «Шляхи солідарності» та, починаючи з вересня 2023 року, український морський експортний коридор стали найбільш успішними заходами для відновлення ключових експортних шляхів. Крім того, були докладені зусилля для розвитку кластеру портів на річці Дунай та покращення прикордонної інфраструктури з країнами ЄС і Молдовою.

Від часу завершення RDNA3 характер шкоди, завданої транспортному сектору в Україні, практично не змінився. Більшість нових пошкоджень зосереджені вздовж лінії фронту на сході та півдні країни. Водночас залізничні та дорожні мережі по всій території країни перебувають під значним навантаженням. Прифронтові райони стикаються з викликами, пов'язаними з переміщення важкого озброєння та вантажних транспортних засобів, тоді як тоді як західні прикордонні області зазнають додаткового тиску через збільшення обсягів наземних вантажних перевезень. Крім того, стан дорожньої інфраструктури і надалі погіршується через обмежене утримання, оскільки державне фінансування переважно спрямовується на військові потреби.

Попри певне вповільнення темпу ремонтних робіт порівняно з RDNA3, Уряд спрямовує значні зусилля на підготовку до майбутнього відновлення. На стратегічному рівні було оновлено Національну

транспортну стратегію України на період до 2030 року³³⁸, а також було схвалено Стратегію розвитку та розбудови прикордонної інфраструктури з країнами ЄС та Республікою Молдова до 2030 року³³⁹. До того ж, намагаючись забезпечити сильне, інклюзивне та стає економічне відновлення, Україна продовжує реформувати та модернізувати транспортний сектор; наприклад у жовтні 2024 року до Верховної Ради, було подано законопроект для реформування залізничних перевезень. Однак, попри цей прогрес, повільне впровадження реформ управління транспортними ДП залишається проблемним питанням.

Транспортний сектор України виявився здатним адаптуватися до змін в торговельній динаміці та логістичних викликів, спричинених вторгненням. Порушення ланцюгів постачання, зростання транспортних витрат та вузькі місця в дорожній та залізничній мережах суттєво вплинули на рентабельність. Для пом'якшення цих перебоїв та забезпечення ефективної і стійкої логістики уряд зосередився на трьох напрямках:

1. Український морський експортний коридор та розвиток портів Одеси та Дунайського портового кластеру. Український експортний коридор (створений у 2023 році після припинення Чорноморської зернової ініціативи) та Дунайський портовий кластер відновили морські торговельні шляхи, обробивши 97,2 млн тонн вантажів у 2024 році, що на 57 відсотків більше ніж у 2023 році. Однак обсяги все ще не досягають рівнів повномасштабних морських перевезень довоєнного періоду. Основна робота зосереджена на заходах безпеки задля безпечного функціонування коридору. Для посилення Дунайського портового кластеру, за підтримки міжнародних партнерів, здійснюється закупівля нового обладнання.
2. Розвиток інфраструктури на пунктах пропуску на кордоні. Перехід на наземні міжнародні перевезення виявив розрив між прикордонною інфраструктурою в Україні та країнах-членах ЄС. У

³³⁸ Міністерство розвитку громад та територій України, «Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року», 2024 рік, [Посилання](#).

³³⁹ Міністерство розвитку громад та територій України, «Стратегія розвитку та розбудови прикордонної інфраструктури з країнами ЄС та Республікою Молдова до 2030 року», 2024 рік, [Посилання](#).

рамках Ініціативи ЄС «Шляхів солідарності» та за підтримки USAID та MOM впроваджуються заходи для полегшення перетину кордону між Україною та ЄС. Наразі, за підтримки міжнародних партнерів проводиться модернізація 18 пунктів пропуску.

3. Розвиток залізничної інфраструктури. Посилення спроможностей із перезавантаження та збільшення вагонного парку Укрзалізниці для вантажних і пасажирських перевезень. Укрзалізниця вивчає можливість спорудження, а у деяких випадках вже займається будівництвом сегментів залізничних шляхів з коліями 1 435 мм (стандартної ширини) задля збільшення протяжності ділянок з двома стандартами колії – стандартом ЄС та українським стандартом.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Загальна вартість шкоди, завданої сектору, оцінюється у 36,7 млрд дол. США (Таблиця 27), порівняно з 33,6 млрд дол. США, визначених у RDNA3. Загалом, суттєвих змін у масштабах пошкодження транспортної інфраструктури порівняно з RDNA3 не зафіксовано через відносно стабільну лінію фронту. Проте відзначається збільшення інтенсивності пошкоджень об'єктів місцевої інфраструктури вздовж лінії фронту. У 2024 році більша частина додаткової шкоди у секторі припала на залізничну та портову інфраструктуру України; впродовж року було зафіксовано приблизно 190 атак на залізничні об'єкти та близько 20 – на порти. Атаки на залізничну інфраструктуру переважно були спрямовані на енергосистеми, такі як тягові підстанції. Однак також страждають колії та інші компоненти, зокрема логістичні центри. Приблизно 30 відсотків залізничної інфраструктури перебуває в циклі «пошкодження-ремонт». Окрім пошкоджень залізничної інфраструктури, пошкодження зазнали портова інфраструктура та близько 30 суден. Найбільша концентрація пошкоджень припадає на (i) обласні і сільські дороги місцевого значення та вулиці та дороги комунальної власності в межах населених пунктів (далі – дороги комунальної власності або комунальні дороги) (26 відсотків); (ii) залізнична інфраструктура, рухомий склад, обладнання та інші активи (26 відсотків); та (iii) автомобільні дороги державного значення (далі – державні дороги), а саме: міжнародні, національні, регіональні й територіальні (21 відсоток). На чотири області – Донецьку, Харківську, Запорізьку та Херсонську – разом припадає понад 60 відсотків завданої шкоди. Майже вся завдана шкода, окрім пошкоджень приватного транспорту, стосується активів державного сектору.

Збитки в секторі оцінюються в 46,7 млрд дол. США (Таблиця 27), порівняно з 40,7 млрд дол. США, визначених за результатами RDNA3. Так само як і у RDNA3, найбільші збитки зумовлені обмеженням доступом та перебоями у роботі чорноморських портів (61 відсоток), попри функціонування українського морського коридору (з вересня 2023 року), та закриттям авіаційного простору України та, як результат, втратою прибутків від авіаперевезень (27 відсотків разом). Загальне збільшення збитків у транспортному секторі на 13 відсотків порівняно RDNA3 переважно пов'язане із подальшим збільшенням у всіх транспортних підсекторах, за винятком залізниці, що зумовлено збільшенням загального періоду оцінювання збитків на рік, а також змінами у курсі обміну валют. Залізниця – це єдина транспортна галузь, для якої збитки зменшилися, порівняно з оцінками RDNA3, зумовлене тим, що фінансові результати роботи Укрзалізниці за 2024 рік перевищили попередні прогнози. Також варто зазначити, що методологію підрахунку збитків для громадського транспорту було оновлено у RDNA4, і тепер збитки розраховується як різниця між фактичним валовим доходом від операційної діяльності підприємств галузі та довоєнними очікуваннями (на противагу підходу, що використовувався у RDNA3, де оцінювалися збитки користувачів послуг громадського транспорту через пошкодження транспортних засобів). Частка збитків у приватному секторі оцінюється на рівні близько 85 відсотків від загальних втрат транспортного сектору, що переважно пов'язано із порушенням доступу до чорноморських портів.

Під час проведення цієї оцінки враховувався позитивний вплив Чорноморської зернової ініціативи (2022 – 2023 рр.) та українського морського експортного коридору. Із моменту проведення RDNA3 збитки морських портів зросли лише на 8 відсотків і склали 29 млрд дол. США, враховуючи, що майже 15 млрд дол. США очікуваних збитків вдалося уникнути протягом періоду оцінювання завдяки цим ініціативам, які дозволили попередити повне блокування українських морських коридорів. Темп збільшення збитків у портовому секторі вповільнився у 2024 році, оскільки морський коридор досяг значно кращих показників, ніж прогнозувалося у попередньому RDNA3.

Вплив перебоїв у наданні транспортних послуг на населення залишається значним. З якісної точки зору, йдеться про обмежений доступ і втрату часу людьми під час поїздок; однак, відновлювальні ремонтні роботи дорожніх і залізничних мереж частково пом'якшили негативний вплив. Поки повітряний простір залишається закритим, подорожуючі – пе-

ревано жінки-біженці разом із дітьми – змушені здійснювати подорожі наземним транспортом, що займає більше часу, і надалі стикаються із затримками на дорожніх і залізничних пунктах пропуску на західному кордоні. Для працівників транспортного сектору робота на транспорті пов'язана зі значними безпековими викликами. У 2024 році спостерігалися втрати серед працівників залізниці, портів та дорожнього сектору під час виконання робіт. Сектор також стикається зі зростаючим дефіцитом робочої сили, переважно через призов працівників на військову службу. Нестача профільних спеціалістів погіршує ситуацію з операційними викликами і посилює втрату спроможностей підрядників. У секторі будівництва доріг ряд чинників (скорочення штату через значне зменшення обсягів робіт, втрата нерухомого та рухомого майна – заводів та спецтехніки, та інші) призвів до того, що підрядні організації переходять із сектору будівництва доріг до інших, наприклад до робіт з інфраструктурою з водопостачання. Існує все більша потреба залучати жінок задля заповнення прогалини, спричиненої мобілізацією чоловіків, і вже запроваджено успішну пілотну програму з навчання жінок для зайняття посад водіїв громадського транспорту та вантажівок.

Потреби у відновленні та відбудові, зокрема, принцип «краще, ніж було»

Загальні потреби у відновленні та відбудові із врахуванням принципу «краще, ніж було» оцінюються в 77,5 млрд дол. США протягом 10 років (Таблиця 28). Принцип «краще, ніж було» передбачає декарбонізацію, ефективність транспорту та мультимодальність. Найбільша концентрація потреб у відбудові лишається такою ж, як і під час RDNA3. До потреб відносяться (i) автомобільні дороги державного значення (29 відсотків); (ii) залізнична інфраструктура, рухомий склад, обладнання та інші активи (26 відсотків); та (iii) обласні і сільські дороги місцевого значення та комунальні дороги (18 відсотків). На Донецьку, Харківську, Херсонську та Запорізьку області разом припадає орієнтовно 60 відсотків потреб у відновленні та відбудові.

Принцип відбудувати «краще, ніж було» передбачає зміну підходу до визначення потреб. Що стосується інфраструктури, відновлення пошкоджених транспортних мереж має враховувати не лише вимоги щодо змін клімату, стандарти ЄС та, за необхідності, Транс'європейських транспортних мереж (TEN-T), але й зміни у транспортних та ло-

гістичних потребах, оскільки демографія та розподіл промислового виробництва також змінюється. Транспортні мережі та пов'язані з ними послуги необхідно перепроєктувати у взаємодоповнюючий та інтермодальний спосіб, враховуючи зростаючу роль автомобільного транспорту, як це спостерігається в інших країнах ЄС. Одночасно транспортний сектор має пройти через швидку модернізацію своєї інституційної структури та промисловості, для залучення необхідних приватних інвестицій, як коротко описано нижче, а також покращити якість послуг і підвищити їхню економічну ефективність. Реформа ДП та інноваційний порядок денний відіграватимуть ключову роль у стимулюванні змін.

За оцінками зі Звіту МФК *Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України*, за умови наявності достатніх реформ приватні інвестиції можуть покрити близько 7 відсотків (5,4 млрд дол. США) масштабних визначених потреб у відновленні та відбудові у транспортному секторі. Однак, ця частка може суттєво зменшитися до практично нуля за умови невнесення змін до політики та нормативно-правової бази, спрямованих на посилення участі приватного сектору. Ключові реформи для залучення приватного фінансування, зокрема, включають запровадження ДПП та концесій.³⁴⁰ Однак підвищені ризики, ймовірно, змусять бізнес бути обережними щодо довгострокових зобов'язань на ранніх етапах відновлення. У коротко- і середньостроковій перспективі відбудова доріг потребуватиме моделі впровадження, яка буде більше орієнтованою на Уряд. Участь приватного сектору очікується в портовому та авіаційному секторах і ймовірно вийде за межі виключно реагування на спричинену війною шкоду. Крім того, очікується, що залучення приватного сектору й надалі зростатиме у сфері логістики, а за умови проведення відповідних реформ воно могло б відігравати дедалі більшу роль і в залізничному секторі.

Темп відновлення дещо вповільнився у 2024 році, коли було завершено більшість нагальних ремонтних робіт для відновлення базових сполучень на територіях, які повернулися під контроль Уряду. У період із 2022 по 2024 рік нагальні ремонтні роботи було проведено на понад 2 000 км на дорогах державного значення; 115 мостів на дорогах було відновлено із використанням тимчасових споруд, у тому числі 29 модульних мостів, наданих міжнародними партнерами. Видатки на дорожній сектор

³⁴⁰ Світовий банк, *Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України*: Том 2, Секторальна оцінка, 2023 рік, [Посилання](#).

у 2024 році зменшилися на 57 відсотків порівняно з 2023 роком. Тоді як у дорожньому секторі спостерігається лише незначне збільшення завданої шкоди у 2024 році і потребував менше нагальних ремонтних робіт, залізничний сектор продовжує стикатись з нагальною потребою у проведенні невідкладних ремонтних робіт через високу інтенсивність атак. Плануючи ремонтні роботи, Укрзалізниця надає пріоритет забезпеченню сполучення, відновлюючи колії та мости першочергово. Тяговий рухомий склад є другим пріоритетом через його нестачу, тоді як вагони є третім, оскільки вони більше схильні до пошкоджень, які неможливо відновити. Усі ремонтні роботи фінансуються за рахунок власних ресурсів Укрзалізниці. Безпека залізничного транспорту залишається основним пріоритетом, і Укрзалізниця працює над підтримкою залізничної інфраструктури без компромісів у технічних стандартах при мінімізації прострочених ремонтів. Внаслідок триваючої агресії було знищено та пошкоджено допоміжний та обслуговуючий флот у морських портах України, що призвело до перебоїв у морських перевезеннях, зокрема функціонуванні українського морського експортного коридору. Відновлення морського допоміжного та обслуговуючого флоту оцінюється приблизно в 350 мільйонів доларів США. Також, вторгнення спричинило серйозні пошкодження інфраструктури понад 10 аеропортів та порушення аеронавігаційного обслуговування України, яке забезпечується ДП обслуговування повітряного руху України (Украерорух). Хоча мінімальний рівень діяльності Украероруху наразі фінансується з Європейського спеціального фонду солідарності (АТМ), капітальні витрати на відновлення аеронавігації залишаються непокритими.

Станом на січень 2025 року було відновлено повністю або частково такі активи: (i) 49 автомобільних мостів було відремонтовано або побудовано з нуля (збільшення на 88 відсотків порівняно з RDNA3); (ii) 60 штучних залізничних структур, включно з мостами, було відремонтовано або побудовано з нуля (збільшення на 30 відсотків порівняно з RDNA3); (iii) близько 328 км залізничних колій було відбудовано (збільшення на 48 відсотків порівняно з RDNA3); (vi) 57 локомотивів та 154 залізничних вагонів було відремонтовано. Українські міста і надалі шукають варіанти для поповнення парку рухомого складу міського транспорту. Поповнення зазвичай впроваджується або у партнерстві з містами ЄС, які передають свої вживані транспортні засоби, або у партнерстві з МФО та іноземними Урядами задля закупівлі нових транспортних засобів. Харків і Ко-

нотоп – це приклади міст, які уклали партнерство з містами за кордоном задля отримання десятків автобусів і трамваїв.

Питання готовності стає все більш нагальним та може обмежити можливість України поглинати міжнародну допомогу в міру посилення заходів із відбудови. Хоча нагальні ремонтні роботи та відновлення базового сполучення були основним пріоритетом у період із 2022 по 2024 рік, наразі існує нагальна потреба активізувати підготовку проєктів із відбудови та створити ефективні команди для їх впровадження. У наступні роки виконання цих завдань потребує значного посилення здатності організацій-виконавців для вирішення величезних потреб у відновленні та відбудові, що вимагатиме впровадження значних секторальних реформ. Ці реформи є частиною ширших регуляторних та інституційних змін, над якими працює Україна, як зазначено в Матриці реформ України³⁴¹. Ключові регуляторні реформи транспортного сектору включають вдосконалення управління портами, реструктуризацію залізниці, запровадження ДПП та концесій автошляхів.

Обмеження та рекомендації щодо майбутніх оцінок

Оцінка транспортного сектору в RDNA4 охоплює оцінку стану доріг, залізниці, мостів, авіаційної інфраструктури, портів, внутрішніх водних шляхів та міського громадського транспорту. Підхід, що було застосовано, містить такі обмеження:

- **Набори даних та їх повнота.** В RDNA4 розрахунок шкоди, завданої активам у сферах автомобільного, залізничного, авіаційного та міського транспорту, здійснюється на основі даних Міністерства розвитку громад та територій України; Укрзалізниці; Державного агентства з питань відновлення та розвитку інфраструктури України; обласних державних адміністрацій; та місцевих органів влади. Точність цих даних залежить від безпекової ситуації, тобто від того, чи можуть представники державних органів влади отримати доступ до місць і підтвердити (хоча б приблизно) розташування та фактичні рівні збитків. Точні дані про пошкоджені об'єкти у районах, які зараз не контролюються Урядом, залишаються недоступними. Отже, підсумковий аналіз збитків і потреб є за своєю суттю не абсолютно точним.

³⁴¹ Кабінет Міністрів України, «Матриця реформ України», 2024 рік, [Посилання](#).

- **Дані з РПЗМ.** Дані, внесені до РПЗМ, потенційно можуть замінити процес збору даних, що використовуються під час проведення RDNA. Однак, деякі транспортні підсектори, особливо транспортні активи місцевого рівня, наразі не включені до Реєстру. Інше обмеження полягає у тому, що рухомі активи, такі як рухомий склад наразі не включені до РПЗМ.
- **Припущення щодо рівня завданої шкоди.** Оцінка завданої шкоди не включає детальні інженерні роботи чи обстеження. Остаточне визначення рівнів завданої шкоди необхідне для розробки відповідних стратегій покращення ситуації; наприклад, деякі активи, які вважаються повністю пошкодженими, можуть виявитися такими, що не потребують повної заміни/відновлення. У більшості випадків залишкові загрози безпеці і бюджетні обмеження перешкоджали детальній інженерній оцінці.
- **Оцінка вартості.** В оцінці потреб у відбудові використовується вартість одиниці продукції або приблизні оцінки для конкретних активів, а не детальні інженерні оцінки; фактичні витрати залежатимуть від ступеня пошкодження, розташування в межах України та ринкових факторів, які можуть вплинути на вартість робіт під час відбудови. Вартість одиниці також відображає припущення щодо характеру робіт, необхідних для відбудови, а фактичні технічні рішення можуть відрізнитися від тих, які передбачені у припущеннях. Детальний інженерний аналіз по об'єктах, який суттєво зменшить невизначеність, може не

відбутися найближчим часом, з огляду на обмеження бюджетів та потужностей під час війни.

- **Подальше закриття повітряного простору та обмеження доступу до чорноморських портів.** Розрахунок збитків у RDNA4 відображає часткове відновлення транспортування чорноморськими коридорами в рамках Чорноморської зернової ініціативи та Українського коридору. Однак, майбутнє Українського морського експортного коридору залишається невизначеним. У RDNA4 припускається, що майбутні щомісячні обсяги для чорноморських портів будуть залишатися на тому ж рівні, що у 2024 році, до липня 2026 року. Також RDNA4, як і передніх RDNA, припускає, що повітряний простір України лишатиметься повністю закритим протягом цього періоду часу. Ці припущення безпосередньо пов'язані з розвитком воєнних дій в Україні та ефективністю міжнародних дипломатичних зусиль. Однак, обидва ці чинники виходять за межі аналізу RDNA4. Прогнозовані збитки, які можуть бути завдані або яких можна уникнути, також мають високий рівень невизначеності.

Найважливіші рекомендації для майбутньої оцінки є такими: (i) як тільки під контроль Уряду повернеться більше територій та як тільки дозволитиме безпекова ситуація, потрібно активізувати обстеження на місцях та інженерно-проектні роботи, необхідні для виявлення та класифікації пошкоджень; та (ii) залежно від розвитку подій, розглянути ширший спектр факторів, а не лише спричинену війною шкоду.

Таблиця 27. Транспорт: завдана шкода, збитки та потреби у розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
м. Київ (столиця)	-	-	-
Вінницька	250,4	1 416,2	905,4
Волинська	3,4	819,9	7,4
Дніпропетровська	742,4	4 228,4	1 818,9
Донецька	7 744,9	2 687,4	14 132,4
Житомирська	645,7	1 018,8	1 788,8
Закарпатська	2,6	643,7	3,4
Запорізька	5 145,2	2 168,8	10 112,4
Івано-Франківська	5,0	944,1	10,0
Київська	2 079,9	13 000,6	5 100,5
Кіровоградська	85,2	772,5	173,3
Луганська	3 419,5	723,7	5 622,0
Львівська	112,7	2 317,5	230,3

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Миколаївська	1 672,7	1 218,0	4 170,5
Одеська	528,4	2 181,1	1 229,4
Полтавська	69,6	2 017,1	154,0
Рівненська	5,0	729,5	8,0
Сумська	1 761,0	1 107,0	4 351,1
Тернопільська	0,3	600,8	0,5
Харківська	5 645,6	3 173,5	12 490,3
Херсонська	4 623,3	1 146,2	9 224,0
Хмельницька	166,4	901,2	365,3
Черкаська	53,3	1 129,3	101,3
Чернівецька	4,6	429,1	10,3
Чернігівська	1 981,3	1 370,9	5 515,2
По всій країні (без конкретної області)	-	-	-
Всього	36 748,5	46 745,2	77 524,6

Примітка: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінюється. Завдана шкода охоплює період у 34 місяці війни у період із 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року; збитки охоплюють період у 52 місяці, у тому числі 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року та додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року. Потреби покривають період у 10 років із 2025 по 2035 рік.

Таблиця 28. Транспорт: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види діяльності/інвестиції	Всього (2025 – 2035)
Потреби у відбудові	Автомобільні мости (дороги державного значення)	7 572,0
	Автомобільні мости (дороги місцевого значення)	918,1
	Автомагістралі, шосе та інші дороги державного значення	22 147,5
	Обласні та сільські дороги	6 160,9
	Комунальні дороги	7 503,0
	Аеропорти	1 691,3
	Залізничні колії, мости, станції та електрика	15 294,6
	Залізничний рухомий склад	3 719,4
	Залізничне обладнання та інші активи	1 244,5
	Приватний транспорт	4 361,6
	Інфраструктура портів та внутрішніх водних шляхів	1 411,4
	Міський громадський транспорт (рухомий склад, інфраструктура, депо, технічне обслуговування)	5 296,2
	Знесення та розчищення завалів	204,1
Всього		77 524,6

Примітка: команда з проведення оцінювання.

ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ, ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕДІА ³⁴²

Контекст

Сектор телекомунікацій, цифрових технологій і медіа продовжує зазнавати деструктивного впливу. На територіях, що тимчасово непідконтрольні Уряду, телекомунікаційна інфраструктура є об'єктом цілеспрямованих зусиль із блокування доступу до новин і перешкоджання передачі інформації Збройним Силам України і ³⁴³. Зараз триває реалізація кількох ініціатив з відновлення. У жовтні 2024 року ЄБРР та МФК виділили 435 млн доларів США на підтримку об'єднання компаній Lifecell і Датагруп-Volia, внаслідок якого було утворено другого за розміром оператора телекомунікацій у країні та здійснено найбільшу пряму іноземну інвестицію з лютого 2022 року ³⁴⁴. З огляду на роль приватного сектору в зусиллях з відновлення глобальний цифровий оператор VEON виділив 600 млн доларів США на поліпшення зв'язку та надання цифрових послуг, необхідних для відновлення. Обіцянку про виділення коштів було подано до Partner2Connect (P2C) – глобальної ініціативи Міжнародного союзу електрозв'язку за участю багатьох зацікавлених сторін ³⁴⁵. Оператори мобільного зв'язку, як-от «Київстар», підтримують функціональність приблизно 93% мережі, забезпечуючи критично важливими послугами зв'язку мільйони абонентів ³⁴⁶. Вирішальну роль відіграла й міжнародна співпраця: Starlink від компанії SpaceX надає послуги супутникового Інтернет-зв'язку, які дають змогу мати підключення в зонах бойових дій та підтримувати зв'язок. ЄС теж надавав різне обладнання.

Вільні, професійні, різноманітні, життєздатні та незалежні засоби масової інформації (медіа) мають вирішальне значення для зусиль з відновлення ³⁴⁷. Медійні організації надають життєво важливу інформацію як суспільне благо, часто діючи як неприбуткові організації або приватні підприємці. Українські медіа зіткнулися з викликами, зумовленими колапсом ринку реклами, дезорганізацією продажів, руйнуванням мереж зв'язку, відключенням електроенергії та зниженням платоспроможності аудиторії. Редакції, розташовані в зонах активних бойових дій, припинили діяльність або релокувались. Деякі редакції ЗМІ було зруйновано або захоплено. Попри це, наприкінці 2022 року почалось відновлення ринку реклами, а медіа в регіонах, повернутих під контроль Уряду, відновили свою діяльність. Існування місцевих та незалежних ЗМІ в Україні залежать від іноземних грантів, і без цієї підтримки можуть зазнати краху. Зусилля державних і міжнародних донорів зосереджені на відновленні медійної інфраструктури та спроможностей на територіях, повернутих під контроль Уряду України, у фронтових і прикордонних регіонах. Більшу частку цієї допомоги одержують місцеві ЗМІ.

Загальний вплив на цей сектор станом на 31 грудня 2024 року оцінюється в більш ніж 2,24 млрд доларів США завданої шкоди, 2,38 млрд доларів США збитків і 5,86 млрд доларів США потреб. Оцінки завданої шкоди, подані в RDNA4, на 7% перевищують зазначені в RDNA3, а збитки є вищими на 21% з огляду на руйнування інфраструктури, що триває

³⁴² The adjusted title reflects additional information provided in the RDNA4 on the media sector, compared to previous RDNA3s.

³⁴³ Пол Ліпскамб, «Відбудова інфраструктури електрозв'язку України в умовах війни. Плани модернізації мереж у країні було відкладено, але 5G може впроваджуватись» (англійською мовою), Data Center Dynamics, 9 січня 2024 року, [Посилання](#).

³⁴⁴ Олена Гармаш, «ЄБРР та МФК планують надати 435 млн доларів нещодавно об'єднаній телекомунікаційній фірмі в Україні» (англійською мовою), Reuters, 10 жовтня 2024 року, [Посилання](#).

³⁴⁵ «Partner2Connect: індустрія мобільного зв'язку відповідає на виклик щодо підключення» (англійською мовою), ITU News, 28 лютого 2024 року, [Посилання](#).

³⁴⁶ Вілія Сімкієне, «Інвестиція в 600 млн доларів у телекомунікацію в Україні: інфраструктура, 4G і те, що далі», VoIP, 21 червня 2023 року, [Посилання](#).

³⁴⁷ У травні 2025 року буде оприлюднено комплексну доповідь ЮНЕСКО та Львівського медіафоруму, в якій аналізуються потреби ЗМІ в Україні.

та призводить до збільшення операційних витрат, пов'язаних з ремонтами. Оцінки потреб у порівнянні з RDNA3 було збільшено на 11%, що віддзеркалює збільшення збитків, а також інфляцію та ринкову кон'юнктуру. Урахування впливу на медійний сектор збільшило розмір завданої шкоди, збитків і потреб приблизно на 1%. Діяльність операторів мобільного зв'язку та стаціонарного Інтернет-зв'язку, а також постачальників поштових послуг з відновлення триває безупинно й забезпечила подальше надання послуг населенню. Наприклад, оператори мобільного та стаціонарного зв'язку, які належать до приватного сектору, вже інвестували в ремонт зруйнованих об'єктів щонайменше 115,6 млн доларів США.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Загальний обсяг пошкоджень, заподіяних сектору, оцінюється у 2,24 млрд доларів США (Таблиця 29). Із цієї суми 2,21 млрд доларів США припадає на приватний сектор³⁴⁸. До цієї суми включено шкоду в розмірі 968,5 млн доларів США, заподіяну операторам стаціонарних підключень (у зв'язку з пошкодженнями стаціонарних ліній Інтернет-зв'язку), 942,5 млн доларів США, заподіяну операторам мобільного зв'язку (пошкоджені вежі мобільного зв'язку), 260,4 млн доларів США, заподіяну операторам поштового зв'язку (пошкоджені пошти), 51,6 млн доларів США, заподіяну сектору теле- та радіомовлення, й 12,4 млн доларів США, заподіяну медійним організаціям. Найбільша частка заподіяної шкоди припадає на операторів стаціонарного широкосмугового зв'язку (43,3%), за якими йдуть оператори мобільного зв'язку (42,2%), постачальники послуг поштового зв'язку (11,6%), теле- та радіомовлення (2,3%) і медіа (0,6%). Під кутом зору територіального розподілу завданої шкоди, найбільшої шкоди зазнали такі регіони: Донецька область (17,5% шкоди), Харківська область (15,4%), Запорізька область (12,9%), Херсонська область (12,5%) і Київська область (10,6%). У медійному секторі найбільшу шкоду зафіксовано в Київській області (включно з містом Києвом) у розмірі 5,5 млн доларів США, Харківській області (2 млн доларів США) та Донецькій області (1,7 млн доларів США). У секторі теле- та радіомовлення всі пошкоджені активи (100%) належать державі, тоді як у секторі поштового зв'язку 5% постраждалих активів є

державними; решта активів – у власності приватних компаній.

Збитки в секторі оцінено в 2,38 млрд доларів США. З цієї суми 1,61 млрд доларів США припадає на приватних провайдерів. У цій сумі враховано втрати доходів через дезорганізацію послуг поштового зв'язку, мобільного зв'язку та доступу до Інтернету через стаціонарні мережі, збільшення операційних витрат через ремонти та додаткові витрати на резервні генератори, необхідні для безперебійного надання послуг доступу до Інтернету. Найбільших збитків у секторі зазнали постачальники послуг поштового зв'язку – їх обсяг сягнув 1,36 млрд доларів США, що становить 57,2% від загального розміру збитків, мобільні оператори – 507,5 млн доларів США (21,3%), а оператори стаціонарного доступу до Інтернету – 466,6 млн доларів США (19,6%). Збитки організацій теле- та радіомовлення становлять 16,5 млн доларів США (0,7%), а медіа – 27,7 млн доларів США (1,2%)³⁴⁹. Територіально 32,6% збитків припадає на Київську область, 13,6% – на Донецьку область, 14,0% – на Харківську область і 5,4% – на Запорізьку область; ці суми підкреслюють вплив втрачених доходів та збільшення операційних витрат у зазначених регіонах. Приватні провайдери зазнали в цілому збитків у розмірі 1,61 млрд доларів США.

Вплив на населення. З впливом на комунікаційні технології та медіа пов'язаний значний вплив на населення. Близько 12,2% домогосподарств утратили доступ до послуг мобільного зв'язку³⁵⁰, що позначилось на особистих зв'язках, наданні критично важливих послуг та здійсненні економічної діяльності. Крім того, непропорційно сильним виявився вплив на вразливі групи населення: людей похилого віку, людей з інвалідністю та жінок – у регіонах з пошкодженнями інфраструктури. Брак доступу до Інтернету посилює наявну нерівність, заважаючи людям одержувати послуги від Уряду, здобувати освіту в режимі онлайн і працювати дистанційно. Проблема дезорганізації освіти стоїть найбільш гостро в зонах бойових дій, адже онлайнове навчання стає неможливим через проблеми з підключенням. Медійний сектор теж зіткнувся зі значними викликами. 80% опитаних ЗМІ повідомили про кадрові проблеми, пов'язані з переїздом працівників в інші регіони, вступом на військову службу або загальним знижен-

³⁴⁸ Шкода – це оціночна грошова вартість зруйнованих або пошкоджених матеріальних активів, оцінена з довоєнними цінами. Збитки – це зміни економічних потоків унаслідок вторгнення (наприклад падіння доходів Інтернет-провайдерів, збільшення операційних витрат тощо).

³⁴⁹ Оскільки до збитків, початково зафіксованих у гривнях, було застосовано обмінний курс RDNA4, збитки є більшими, ніж показують абсолютні цифри.

³⁵⁰ Пол Ліпскомб, «Відбудова інфраструктури електрозв'язку України в умовах війни. Плани модернізації мереж у країні було відкладено, але 5G може впроваджуватись» (англійською мовою), Data Center Dynamics, 9 січня 2024 року, [Посилання](#).

ням чисельності робочої сили. За даними ЮНЕСКО на території України з лютого 2022 року загинуло щонайменше 18 журналістів і працівників ЗМІ; набагато більше зазнавали нападів або дістали поранення³⁵¹. Крім того, внаслідок значних пошкоджень станцій теле- та радіомовлення громадяни не одержують у повному обсязі своєчасного доступу до інформації через недоступність ефіру³⁵².

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні потреби щодо відбудови та відновлення оцінюються у 5,86 млрд доларів США за 10 років (Таблиця 30). Із цієї суми 51% припадає на потреби у відбудові (що передбачає відновлення пошкоджених активів та врахування принципу «краще, ніж було» для зниження ризиків та вразливості до майбутніх катастроф), а 49% – на потреби відновлення (що включає в себе збитки, зумовлені перебоями в наданні послуг, зростанням витрат тощо). Цей поділ віддзеркалює специфіку сектору, який великою мірою покладається на інфраструктуру та має значні витрати, пов'язані з дезорганізацією надання послуг (зниження доходів та збільшення витрат операторів мобільного зв'язку; альтернативні витрати нездійсненої господарської діяльності). Відповідні заходи вимагають здійснення як інвестицій в інфраструктуру (наприклад, мобільних та стаціонарних Інтернет-провайдерів), так і розбудови спроможностей у сферах цифрових технологій, кібербезпеки тощо. Найбільші частки від загального обсягу потреб зосереджено в Київській області (23,2%), Харківській області (15,9%) та Донецькій області (16,6%). Потреби медіа оцінюються в 70,1 млн доларів США, в тому числі 17,4 млн доларів США на відбудову та 52,7 млн доларів США на надання послуг, включно з психологічною підтримкою, освітою тощо.

Більшість потреб (96%) зосереджено в приватному секторі, особливо в субсекторі телекомунікації. Єдиним винятком тут є «Укрпошта» – державна компанія та один з двох постачальників послуг поштового зв'язку. Приватні оператори задовольнили деякі з цих потреб. Наприклад, за оцінками, потреби в розмірі 115,6 млн доларів США було покрито опера-

торами мобільного та стаціонарного зв'язку під час відновлення веж і ліній зв'язку. Цю цифру вираховано з загального обсягу потреб. До прикладів задоволених потреб належать ремонт ліній стаціонарного Інтернет-зв'язку (в Чернігівській, Дніпропетровській, Київській та Одеській областях) і ремонт веж мобільного зв'язку (в Херсонській, Одеській і Київській областях)³⁵³. Приватні провайдери ведуть цю роботу з відновлення на постійній основі. Утім, продовження ударів по інфраструктурі може призвести до повторного пошкодження цих активів. УСРМ в межах своєї ініціативи «Ноутбуки для України» спрямовує пожертви приватних осіб і підприємств у співпраці з органами цивільного захисту Словаччини, Генеральним директором з питань мереж зв'язку, контенту та технологій (CNET) та програмою «Цифрова Європа». У межах цієї ініціативи в Україну було доставлено 9025 одиниць ІТ-обладнання (ноутбуків, планшетів, моніторів, принтерів, телефонів тощо) і ще 1454 одиниці обладнання очікують на перевезення в хабі у Словаччині. Друга фаза цієї ініціативи має на меті підвищення ефективності та результативності поставок.

За даними МФК³⁵⁴ інвестиції у сприятливе середовище можуть додатково поліпшити конкуренцію в секторах телекомунікації, поштового зв'язку, теле- та радіомовлення. До ключових заходів належать: 1) завершення розгортання зв'язку 5G та впровадження передової практики³⁵⁵; 2) оновлення нормативно-правових актів, що регулюють розподіл радіочастотного спектру, зокрема для його приведення у відповідність до корпусу *acquis* ЄС, щоб розблокувати фінансування за механізмом *Ukraine Facility*; 3) захист відкритого доступу до Інтернету; 4) встановлення обов'язковості спільного використання інфраструктури з незалежними операторами та 5) створення рівних умов для конкуренції. Подальше зміцнення свободи ЗМІ могло б привабити додаткових приватних інвесторів. Усі три сектори можуть мобілізувати приватне фінансування на комерційних засадах, шляхом ДПП або приватизації певних послуг і сегментів ринку.

Цифрова трансформація та доступність мають стати пріоритетним завданням у визначенні та реалізації державної політики. Для цифрової трансформації України знадобиться реалізація ключових

³⁵¹ ЮНЕСКО, «Обсерваторія загиблих журналістів» (англійською мовою) (дата звернення – грудень 2024 року), [Посилання](#).

³⁵² Оцінка Міжнародним союзом електрозв'язку (ITU) витрат на реконструкцію 10 станцій мережі мовлення в Україні (англійською мовою). [Посилання](#).

³⁵³ На основі повного переліку «Єдиної черги проєктів». Ці потреби в загальних пріоритетах на 2025 рік наразі не враховано.

³⁵⁴ На основі оцінок з доповіді МФК «Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України», 2023 рік.

³⁵⁵ До передової практики належить впровадження Інструментарію ЄС з безпеки зв'язку 5G, [Посилання](#).

чових заходів, які забезпечать безпечне та надійне надання цифрових послуг. Зокрема, мова йде про діджиталізацію державних послуг для спрощення взаємодії між державою та громадянами, включно з прийняттям прийняття закону про підтримку схем електронної ідентифікації, узгоджених з передовою міжнародною практикою, включно з Регламентом eIDAS та стандартами ЄС у цій сфері. Крім того, наближення України до Концептуальної основи інтероперабельності ЄС може прискорити транскордонне визнання цифрових послуг, особливо з державами Європи. Для створення надійної та ефективної цифрової інфраструктури потрібно, щоб Україна схвалила законодавчі акти, що забезпечують наближення до передової практики у сфері кібербезпеки (в тому числі норм Директив NIS та NIS2) та захист цифрової інфраструктури країни від кібератак.

Обмеження і рекомендації для майбутніх оцінок

Джерелом ключових даних, які було використано для цих оцінок, є Уряд України (який одержав їх від операторів послуг поштового зв'язку, державних операторів теле- та радіомовлення та провайдерів Інтернету), а також КШЕ. Показники сектору мовлення не оновлювались і залишились без змін на рівні 31 грудня 2023 року. Дані щодо сектору мовлення стосуються 49 теле- та радіостанцій, які було пошкоджено чи знищено. Міжнародний союз електрозв'язку поширив свою оцінку витрат на реконструкцію радіостанцій в Україні. Дані щодо медійного сектору ґрунтуються на оцінці, проведеній

Львівським медіафорумом та ЮНЕСКО, з використанням опитувань ЗМІ, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, а також партнерів. Аналіз медійного сектору покладається на самооцінку, проведену медійними організаціями під час опитування. Вибірку медійних організацій було сформовано з використанням реєстру Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення; цей підхід забезпечує регіональну репрезентативність завдяки врахуванню типу та розміру ЗМІ (друкованих, телевізійних, радіо або онлайнних) на кожній із територій. Попри те, що цей підхід робить можливою екстраполяцію на ширший медійний ринок, існують обмеження, пов'язані з тим, що деякі з опитаних ЗМІ не ведуть бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також з неспроможністю деяких ЗМІ кількісно оцінити збитки й завдану шкоду в грошовому вираженні. У показниках інших секторів ураховано одиниці пошкоджених активів, надані обласними адміністраціями станом на 30 листопада 2024 року, з оцінкою інкрементальних змін за період після отримання попередніх даних про пошкоджені активи (31 грудня 2024 року). Для подальших оцінок доцільно врахувати три ключові рекомендації: 1) передбачити стимули для повідомлення приватним сектором детальніших даних в обмін на часткове покриття його потреби щодо відбудови та відновлення; 2) звернутись до Уряду України з проханням про надання докладніших даних про збитки та завдану шкоду в секторах теле- та радіомовлення та державних послуг поштового зв'язку, а також 3) регулярно проводити опитування медійного сектору та аналізувати дані щодо нього.

Таблиця 29. Телекомунікації, цифрові технології та медіа: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	14,3	3,1	22,5
Чернігівська	110,9	112,1	275,3
Чернівецька	3,6	4,4	8,0
Дніпропетровська	93,9	156,4	207,4
Донецька	391,3	323,8	971,8
Івано-Франківська	55,9	4,2	82,0
Харківська	344,5	333,5	929,4
Херсонська	279,6	124,0	486,0
Хмельницька	0,4	2,1	2,3
Кіровоградська	12,8	2,2	19,9
місто Київ	-	-	-
Київська	238,0	777,3	1371,8

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Луганська	191,2	185,0	430,6
Львівська	18,0	11,3	38,9
Миколаївська	61,1	96,9	214,3
Одеська	30,4	46,0	65,2
Полтавська	1,4	6,1	9,2
Рівненська	15,2	3,3	23,5
Сумська	43,4	37,8	97,9
Тернопільська	0,5	2,3	2,6
Вінницька	2,4	4,3	6,6
Волинська	1,4	5,5	6,6
Закарпатська	34,5	4,8	52,4
Запорізька	289,0	129,4	530,1
Житомирська	1,8	6,5	7,2
Загальнодержавний рівень (без розподілу між областями)	-	-	-
Усього	2235,4	2381,9	5861,5

Джерело: команда з проведення оцінювання, частково на основі медіавідомостей від Львівського медіафоруму/ЮНЕСКО.

Примітка: – = не оцінювались. Дані про пошкодження охоплюють 34 місяці війни з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють 52 місяців, у тому числі 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року та подальші 18 місяців до 30 червня 2025 року; дані про потреби охоплюють 10-річний період з 2025 по 2035 рік.

Таблиця 30. Телекомунікації, цифрові технології та медіа: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види діяльності/інвестиції	Усього потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби у відбудові	Стаціонарний зв'язок	1266,5
	Мобільний зв'язок	1293,3
	Пошта	364,6
	Радіотрансляційна мережа	72,2
	ЗМІ	17,4
Потреби у відновленні	Стаціонарний зв'язок	1266,5
	Мобільний зв'язок	424,4
	Пошта	195,4
	Радіотрансляційна мережа	13,5
	ЗМІ	52,7
Усього		5861,5
Усього потреб, які задоволено		115,6

Джерело: команда з проведення оцінювання, частково на основі медіавідомостей від Львівського медіафоруму/ЮНЕСКО.

Примітка: потреби охоплюють 10 років з 2025 по 2035 рік станом на 31 грудня 2024 року. Потреби у відновленні ЗМІ було розраховано на п'ятирічний строк відповідно до потреб ринку.

ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Контекст

Від лютого 2022 року сектор водопостачання та водовідведення зазнавав значних пошкоджень і втрат, і йому було важко надавати послуги в складних умовах. Атаки на критично важливу інфраструктуру значно вплинули на надання послуг сектором водопостачання та водовідведення. Інфраструктура водопостачання та водовідведення зазнала пошкоджень у різних регіонах, у тому числі на територіях, не підконтрольних Уряду, але найбільших пошкоджень вона зазнала там, де рухалась лінія фронту. У цих районах надання послуг водопостачання здійснюється переважно в аварійному режимі з метою забезпечення постраждалого населення базовими послугами. Крім того, відключення електроенергії та проблеми з електропостачанням і газопостачанням теж суттєво вплинули на надання послуг по всій країні, особливо в тих регіонах, у яких енергетична інфраструктура постраждала від атак. У результаті з лютого 2022 року мільйонам українців доводиться справлятися з перебоями в послугах водопостачання та водовідведення з невідповідністю послуг установленим стандартам для питної води. Паралельно люди стикаються із забрудненням води та ризиками для здоров'я (і пов'язаними з цим витратами) через відсутність або недостатність очищення стічних вод. Інфраструктура водопостачання та водовідведення в центральній та західній частині України зазнала меншої шкоди в порівнянні з країною в цілому, але для неї додатковим чинником тиску стало збільшення кількості ВПО, які там проживають.

Порівняно з оцінкою ситуації, виконаною в лютому 2024 року (RDNA3), поточна оцінка вказує на подальше збільшення пошкоджень і втрат. Дедалі гірший фінансовий стан сектору водопостачання та водовідведення збільшує ризик погіршення якості послуг, що впливає на стійкість постачальників послуг, особливо у прифронтових районах. Протягом цього періоду так і не вдалося здійснити жодних значних пріоритетних реформ у сферах надання послуг водопостачання та водовідведення або управління сектором; діяльність, що здійснювалась протягом 2024 року, була здебільшого спрямована

на забезпечення бажаного, часто базового рівня надання послуг водопостачання та водовідведення, заміну знищеного обладнання, завершення розпочатих інвестицій, а також здійснення невідкладних інвестицій, необхідних для відновлення надання послуг водопостачання та водовідведення в постраждалих районах.

Серед основних проблем сектору – низький рівень окупності, низька якість питної води та надмірна (неприйнятна) кількість стічних вод, що скидаються в довкілля, в поєднанні з відсутністю відповідних систем моніторингу якості води та обмеженою спроможністю постачальників послуг поступово виходити на рівень стандартів ЄС. За оцінками, до війни доступ до централізованого водопостачання в Україні мали 70% жителів країни, а доступ до послуг централізованого водовідведення та очищення стічних вод – близько 50%; при цьому приблизно 10 мільйонів людей не мали доступу до безпечно керованих послуг водопостачання й водовідведення. Між містом і селом існує суттєва нерівність у доступі до водопостачання (80% у містах проти 34% у сільській місцевості), туалетів зі зливом (86% проти 26%) та підключенні до мереж каналізації (75% проти лише 2%). Існуюча інфраструктура водопостачання та водовідведення в більшості випадків застаріла, й дуже часто енергетично/технологічно неефективна та завелика. У світлі ключових вимог директив ЄС щодо водопостачання (це Рамкова водна директива 2000/60/ЄС, Директива про міські стічні води 91/271/ЄЕС і Директива про питну воду 2020/2184) такий рівень послуг водопостачання та водовідведення є низьким, хоча й відповідає середнім показникам сусідніх країн, які стикаються з аналогічними проблемами. Ситуація значно погіршилася після лютого 2022 року, оскільки технічне обслуговування було відкладено, надання послуг – перервано, а фінансова ситуація погіршилася, що призвело до загального погіршення якості обслуговування. Ця ситуація являє собою велику проблему для забезпечення довгостроково сталого надання послуг водопостачання та водовідведення, тому її необхідно буде врахувати під час коротко-, середньо- та довгострокового планування заходів з відбудови сектору.

Структура управління сектором водопостачання та водовідведення залишається дуже фрагментованою, а наявні в ній адміністративні та законодавчі вади обмежують координацію між національними та місцевими органами управління й обмежують ефективність. Державна політика у сфері водопостачання та водовідведення, що покликана покращити якість і підвищити стійкість цих послуг, розробляється на загальнодержавному рівні, тоді як на місцевому або регіональному рівні за надання послуг водопостачання та водовідведення відповідає місцева влада. Загальнодержавний орган регулювання у сфері економіки здійснює нагляд за тарифами на послуги водопостачання та водовідведення водоканалів, що обслуговують понад 100 000 населення, але він має обмежений вплив, а сектор у цілому фінансується недостатньо; він залежить від тарифів на воду, які часто не забезпечують окупності. Ситуація суттєво погіршилася з лютого 2022 року: тарифи на послуги водопостачання та водовідведення для населення фактично заморожено (хоча й відбулось обмежене підвищення тарифів для комерційних підприємств)³⁵⁶, і вони не зросли разом зі зростанням собівартості надання послуг водопостачання та водовідведення. Ця ситуація в поєднанні з величезними втратами доходів спричинила для підприємств водопровідно-каналізаційного господарства (водоканалів) значні фінансові проблеми. Багато комунальних підприємств не мають змоги покривати операційні витрати або повністю обслуговувати свої фінансові зобов'язання. Для підвищення ефективності надання послуг В потрібно 1) оптимізувати функціонування та надання послуг існуючих систем і засобів водопостачання та водовідведення, 2) переглянути методологію встановлення тарифів і узгодити тарифи з витратами на експлуатацію, 3) модернізувати наявну та побудувати нову інфраструктуру (так, щоб характеристики послуг відповідали встановленим національним стандартам і стандартам ЄС, а самі вони надавалися стало та досягли стійкості до зміни клімату), й 4) підняти рівень спроможностей персоналу сектору водопостачання та водовідведення у сферах технології, фінансового управління та екології.

Згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС Україна взяла на себе зобов'язання виконувати положення Рамкової водної директиви ЄС. Директива вимагає задовільного окупності надання послуг водопостачання та водовідведення, допускаючи неповну окупність тільки в тому разі, якщо це виправдано пом'якшувальними чинниками

(як-от екологічні та соціально-економічні наслідки зусиль з відшкодування собівартості або географічні та кліматичні умови регіону чи регіонів, яких воно стосується). Тарифи, встановлені нижче рівня окупності, несумісні з фінансовою платоспроможністю водоканалів, якщо не підтримувати їх державними субсидіями. За існуючих складних обставин в Україні необхідно розробити комплексну стратегію досягнення прозорого та стабільного нормативно-правового середовища у сфері водопостачання та водовідведення, а також заохочувати заходи, покликані покращити фінансовий стан водоканалів. Невіддільною складовою діяльності Уряду має стати підхід на основі прав людини до всієї водної політики, разом із зусиллями з розв'язання проблеми водної бідності.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Загальний обсяг пошкоджень, заподіяних сектору, оцінюється у 4,6 млрд доларів США (Таблиця 31). З цієї суми близько 0,7 мільярда доларів США (або збільшення на 18% порівняно з RDNA3) припадає на збитки, заподіяні в період з 31 грудня 2023 року по 31 грудня 2024 року. Збитки спричинені здебільшого дистанційними атаками пілотованої та безпілотної авіації, а також безпосереднім руйнуванням поблизу лінії фронту. З огляду на різноманітні виклики, пов'язані зі збиранням даних (особливо в областях, де досі тривають бойові дії, та в областях, які наразі не підконтрольні Уряду України), це досить консервативна цифра, яка може занижувати реальну шкоду. Згідно з отриманими даними найбільше постраждали Харківська, Луганська, Запорізька, Чернігівська, Херсонська та Донецька області. Імовірно, що в Луганській та Донецькій областях буде виявлено набагато більші пошкодження, коли Уряд знов матиме доступ до них і зможе переоцінити завдану шкоду в безпечних умовах. Що стосується інфраструктури, то найбільших пошкоджень зазнали великі об'єкти наземної інфраструктури: насамперед очисні споруди (28% від загального обсягу пошкоджень) та каналізаційні мережі (21% від загального обсягу пошкоджень). Значно постраждали також мережі питного водопостачання, які здебільшого розташовані під землею (на них припадає 23% від загального обсягу пошкоджень). Пошкодження об'єктів інфраструктури водопостачання та водовідведення цього типу зумовлені здебільшого їхнім охопленням території та поширеністю в постраждалих містах і сільській місцевості.

³⁵⁶ ЮНІСЕФ, «Звіт 1 Актуальний стан державних систем тарифів на воду в Україні» (англійською мовою), 30 грудня 2024 р., [Посилання](#).

Втрати в секторі оцінено в 12,7 млрд доларів США (Таблиця 31), що на 10% (1,1 млрд доларів США) більше, ніж у лютому 2024 року. Близько 37% загального обсягу втрат пов'язані з втратою доходів від надання послуг водопостачання та водовідведення. Війна значно зменшила споживання води, особливо в промисловому секторі, тому що багато видів діяльності у промисловості було скорочено. Крім того, збируваність плати та кількість споживачів значно впали (особливо в областях, що постраждали від війни) й відновились лише частково. Наступною за розміром категорією збитків є додаткові витрати на надання послуг водопостачання та водовідведення через зростання витрат на електроенергію та паливо (близько 21% збитків; електроенергія є для українських водоканалів другою за розміром складовою витрат). Решта економічних втрат пов'язані зі зростанням цін на матеріали та обладнання, відсутністю необхідного технічного обслуговування, втратами води та необхідністю знесення будівель і розчищення завалів. Складність збирання достовірних даних щодо втрат є головним обмеженням і підкреслює потребу у створенні систем даних для створення надійної інформаційної основи для розроблення програм для сектору. Територіальний розподіл збитків здебільшого відповідає територіальному розподілові завданої шкоди. Згідно з отриманими даними, найбільших збитків зазнали Харківська, Луганська, Чернігівська, Херсонська та Донецька області, що здебільшого відповідає розподілу завданої шкоди по областях.

Вплив на населення. Мільйони жителів України зіткнулися з припиненням, обмеженням або відсутністю доступу до безпечних послуг водопостачання та водовідведення. Кластер WASH підрахував, що базових послуг водопостачання та водовідведення потребують 8,5 млн людей³⁵⁷. Місцеві водоканали роблять усе можливе, щоб розв'язати ці проблеми, але через зменшення доходів унаслідок нижчої збируваності та зростання витрат їм бракує фінансових ресурсів. Мобілізація персоналу та перерви в роботі через повітряні тривоги та відключення електроенергії є для надання послуг додатковим чинником напруженості. Сектор зосереджується на пошуку короткострокових рішень з відновлення та підтримки основних послуг і прагне завершити поточні інвестиції, здійснення яких розпочалось до лютого 2022 року. Це особливо стосується областей на сході країни, де пошкодження та збитки найбільші. Крім проблем із доступом до питної води та послуг каналізації, люди також стикаються з впливом забруднення довкілля, зокрема небезпечними речовинами

та патогенами в неочищених або неналежним чином очищених стічних водах.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні потреби у відновленні та відбудові оцінюються у 11,3 млрд доларів США за період тривалістю в 10 років з 2025 по 2035 рік (Таблиця 32). До областей з найбільшими потребами належать найбільш постраждалі області, а також деякі області, в яких рівні обслуговування до лютого 2022 року були нижчими за середній рівень: Луганська, Харківська, Запорізька та Донецька області. У цій оцінці потреб урахувано витрати, пов'язані з інфляцією та відбудовою за принципом «краще, ніж було» відповідно до стратегії відбудови України, пріоритетом якої є досягнення вуглецевої нейтральності, а також проведення реформ і розбудова інституційної спроможності для виконання критеріїв вступу до ЄС. Короткострокові потреби пов'язані з необхідністю збереження надання послуг і зміцнення місцевої технічної та операційної спроможності для забезпечення можливості подальшої відбудови. Тому в короткостроковій перспективі найнагальніші потреби будуть пов'язані з 1) підвищенням якості та надійності послуг, що включає в себе ремонт і відбудову критично важливих об'єктів; 2) розробленням місцевих (на рівні ТГ/областей) стратегій і планів дій з відновлення та відбудови й 3) зміцненням спроможностей зі збирання та аналізу даних. У деяких місцях було знищено також лабораторії з аналізу якості води, а існуючі лабораторії потребують інвестицій у сучасні методики та обладнання, а також у підвищення кваліфікації персоналу. Довгострокові потреби пов'язані насамперед з 1) відбудовою існуючої та розвитком нової інфраструктури водопостачання та водовідведення (найбільші інвестиції потрібні для реконструкції очисних споруд, а також мереж каналізації та водопостачання); 2) оптимізацією функціонування об'єктів і діяльності водоканалів та їхніх операційних витрат; і 3) підвищенням спроможності працівників сектору водопостачання та водовідведення у сфері технологій, управління фінансами та довкілля.

Щоб розвивати та покращувати надання послуг водопостачання та водовідведення й відповідати вимогам ЄС, сектор водопостачання та водовідведення потребує значної модернізації реформування. Наразі обов'язки щодо сектору во-

³⁵⁷ УКГП ООН, «Гуманітарні потреби України у році та план реагування» (англійською мовою), січень 2025, [Посилання](#).

допостачання та водовідведення делеговано на місцевий рівень, але без забезпечення достатніми фінансовими ресурсами. У 2021 році Світовий банк склав Записку з питань державної політики, де порекомендував під час реформування намагатись виконати три ключові завдання: 1) покращення управління для підвищення рівня доступу, прозорості та підзвітності; 2) вдосконалення регулювання для підвищення продуктивності й покращення якості послуг і 3) реформування підходу до фінансування для забезпечення окупності та екологічності, а також диверсифікації варіантів фінансування³⁵⁸. Ці реформи у сфері водопостачання та водовідведення залишаються актуальними, і їх слід поєднати з підходом до відбудови за принципом «краще, ніж було», щоб забезпечити суттєве підвищення якості послуг та їхньої екологічності. Крім того, рекомендується вивчати та збирати недоступні нині дані про наслідки погіршення якості місцевої питної води, в тому числі дані про здоров'я постраждалого населення та негативний вплив на довкілля через дезорганізацію збирання та очищення стічних вод (поверхневих і підземних вод). Такі дані будуть корисними для більш повної оцінки впливу на надання послуг водопостачання та водовідведення та довкілля й можуть допомогти в розробці заходів з відбудови та відновлення.

Наразі залученість приватного сектору до водопостачання та водовідведення в Україні є дуже обмеженою, але можна очікувати, що ДПП або аналогічні механізми можуть набути після війни більшого поширення, оскільки публічний сектор, імовірно, не буде в змозі задовольнити всі по-

треби галузі у відбудові. Замість того, щоб швидко переходити до порівняно просунутих форм ДПП, Україні рекомендується взяти на озброєння більш поступовий підхід до участі приватного сектора, зосереджуючись на підвищенні потужності та налагодженні діяльності існуючих комунальних підприємств.

Обмеження і рекомендації для майбутніх оцінок

Подані тут дані щодо завданої шкоди і збитків значною мірою було екстрапольовано з результатів аналізу інтенсивності бойових дій у розрізі областей на підставі обґрунтованих припущень та інформації, отриманої з різних джерел. Результати оцінки є орієнтовними й не повинні сприйматись як точні. Подальші зусилля зі збору даних та оцінки чимало виграли б від розподілу даних про об'єкти інфраструктури між міськими та сільськими населеними пунктами, а також від збирання та агрегування перевірених даних на загальнодержавному рівні. Слід зазначити, що дані про задоволені потреби (попередні пошкодження, які було відремонтовано) за попередні 12 місяців не є вичерпними/надійними й потребують уточнення для використання в поточній оцінці збитків. Дані про задоволені потреби можуть бути зібрані в централізованій базі даних і використані для моніторингу прогресу відбудови. Крім того, в будь-якій майбутній оцінці потреб може бути розглянуто можливість урахування додаткових потреб через збільшення кількості ВПО в центральних і західних регіонах.

Таблиця 31. Водопостачання та водовідведення: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	0,6	0,1	1,1
Чернігівська	328,8	50,8	618,0
Чернівецька	-	-	-
Дніпропетровська	104,2	2,1	181,9
Донецька	514,6	42,8	930,4
Івано-Франківська	-	-	-
Харківська	831,2	91,7	1525,6
Херсонська	368,7	41,7	677,6
Хмельницька	-	-	-
Кіровоградська	-	-	-

³⁵⁸ Світовий банк. «Записка з питань державної політики України у сфері водопостачання та водовідведення: до кращих, інклюзивних і екологічних послуг водопостачання та водовідведення», 2021 р., [Посилання](#).

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
місто Київ	-	-	-
Київська	171,7	16,1	312,4
Луганська	1590,5	247,0	2990,6
Львівська	-	-	-
Миколаївська	80,5	5,5	144,4
Одеська	31,3	0,4	54,4
Полтавська	14,8	0,2	25,7
Рівненська	0,0	0,0	0,1
Сумська	19,6	0,9	34,7
Тернопільська	-	-	-
Вінницька	-	-	-
Волинська	-	-	-
Закарпатська	-	-	-
Запорізька	545,8	58,6	1000,1
Житомирська	0,0	0,0	0,0
Загальнодержавний рівень (без розподілу між областями)	-	12 150,8	2756,3
Усього	4602,4	12 708,7	11 253,3

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювались. Дані про пошкодження охоплюють 34 місяці війни з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють 52 місяців, у тому числі 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року та подальші 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють 10-річний період 2025 – 2035 років.

Таблиця 32. Водопостачання та водовідведення: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види діяльності/інвестиції	Усього потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби у відбудові	Споруди водопідготовки	697,5
	Каналізаційні очисні споруди	1899,0
	Водопровідні насосні станції	436,8
	Каналізаційні насосні станції	539,1
	Водопровідні мережі	1618,1
	Каналізаційні мережі	1422,8
	Свердловини	26,3
	Лабораторії	3,0
	Резервуари для чистої води	57,3
	Водонапірні башти	203,7
Потреби у відновленні надання послуг	Знесення споруд і розчищення завалів	576,8
	Витрати на експлуатацію об'єктів	1016,6
	Підтримка збільшеного споживання енергії/ палива	2756,3
		11,253.3

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють 10 років з 2025 по 2035 рік станом на 31 грудня 2024 року.

МУНІЦИПАЛЬНІ ПОСЛУГИ

Контекст

Вторгнення й надалі посилює навантаження на надання муніципальних послуг і накладає значну додаткову відповідальність на органи місцевого самоврядування. До лютого 2022 року надання муніципальних послуг по регіонах мало нерівномірний характер, а рівень охоплення цими послугами був низький унаслідок десятиліть недостатніх капіталовкладень та неналежного утримання. Зокрема, сектор управління твердими побутовими відходами (ТПВ) найбільш гостро потребує термінових інвестицій і реформування; за оцінками, відповідними послугами охоплено лише 79% населення³⁵⁹. Прогалини в інфраструктурі та наданні послуг проявляються також у відкладенні ремонту доріг місцевого значення³⁶⁰, потребі в покращенні покриття тротуарів³⁶¹ і вуличного освітлення (38%)³⁶², обмеженому рівні утримання громадських зелених насаджень³⁶³, а також недостатності кількості кладовищ³⁶⁴ і їх утримання. Зі збільшенням шкоди, завданої муніципальним активам та інфраструктурним мережам, надання муніципальних та інфраструктурних послуг погіршилося, тоді як місцеві потреби зросли. Органи місцевого самоврядування в Україні, відповідальні за надання широкого діапазону послуг та утримання інфраструктури, зіткнулись із численними обмеженнями своєї спроможності³⁶⁵, хоча навантаження на них стрімко зросло. Органи місцевого самоврядування досі керують реалізацією заходів із відновлення та надзвичайними програмами, як-

от надання необхідної підтримки ВПО, координація відновлення на місцевому рівні, своєчасне надання даних та інформації національним міністерствам, забезпечення постійного надання послуг мешканцям та створення умов для відновлення та стійкості. Загальне функціонування органів місцевого самоврядування має вирішальне значення для визначення якості та темпів відновлення, і воно безпосередньо впливає на якість життя громадян через надання послуг, місцевий економічний розвиток та сталість.

На відміну від RDNA3 (але так само, як у RDNA1 і RDNA2), в RDNA4 активи централізованого теплопостачання виключено з оцінки сектору муніципальних послуг³⁶⁶. Оцінка RDNA4 надалі охоплює п'ять категорій активів: управління ТПВ, громадська інфраструктура та громадські об'єкти, місцеві адміністративні будівлі, спортивні об'єкти та засоби місцевої мобільності³⁶⁷. До кожної з цих категорій з огляду на обмежений характер даних включено не всі види активів, але самі категорії віддзеркалюють різноманіття об'єктів інфраструктури та послуг, за які відповідають органи місцевого самоврядування.

Попри свої обмежені можливості, територіальні громади продовжують демонструвати прагнення надавати послуги, віддаючи при цьому перевагу відновленню критичної інфраструктури та вжиттю надзвичайних заходів. З лютого 2022 року видатки місцевих бюджетів на житлово-комунальні послуги в середньому суттєво зросли. Це збільшення видатків показує, що територіальні громади

³⁵⁹ Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України (Мінрегіон), «Стан сфери поводження з ТПВ в Україні за 2021 рік», [Посилання](#) (згідно з RDNA1).

³⁶⁰ Мінрегіон, «Аналіз стану сфери дорожньо-мостового господарства за 2021 рік», [Посилання](#) (згідно з RDNA1).

³⁶¹ Там само.

³⁶² Мінрегіон, «Аналіз стану сфери дорожньо-мостового господарства за 2022 рік».

³⁶³ Мінрегіон, «Стан сфери зеленої економіки за 2021 рік», [Посилання](#) (згідно з RDNA1).

³⁶⁴ Станом на 2022 рік було потрібно додатково 500 кладовищ, а 381 існуюче кладовище потребувало модернізації. Мінрегіон, «Аналітична доповідь про стан поховальної справи у 2022 році».

³⁶⁵ Органи місцевого самоврядування надають «тверді» муніципальні послуги (такі, як будівництво доріг місцевого значення, управління побутовими відходами, надання комунальних послуг, утримання об'єктів соціальної сфери та інженерних мереж, і споруд комунального господарства, благоустрій) разом із соціальними послугами, одночасно виконуючи свої громадські обов'язки та обов'язки щодо захисту довкілля.

³⁶⁶ З огляду на особливий характер мереж та інфраструктури, що забезпечують надання цієї послуги, та її зв'язок з енергетичним сектором, централізоване теплопостачання в RDNA4 включено до оцінки енергетичного сектору.

³⁶⁷ Усі решта житлово-комунальних послуг охоплено відповідно оцінками інфраструктури та житлового сектору.

послідовно спрямовують ресурси на надання додаткових послуг (у тому числі тимчасового житла) для ВПО та інших груп населення, а також виконують необхідні ремонтно-експлуатаційні роботи для забезпечення безперебійного надання послуг жителям.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Загальний обсяг шкоди, заподіяної сектору муніципальних послуг, оцінюється у 2,8 млрд доларів США (Таблиця 33). Хоча загальна шкода, завдана активам сектору, зросла, загальна оцінка шкоди на 2 мільярди доларів США нижча, ніж у RDNA3. На це є дві основні причини. По-перше, з сектору муніципальних послуг цього раунду RDNA виключене централізоване теплопостачання (у RDNA3 шкоду централізованому теплопостачанню було оцінено в 2,07 мільярда доларів США), а по-друге, RDNA4 розглядає кілька типів активів у категорії спортивних споруд як такі, що належать до освітнього сектору. Завдана шкода зросла після RDNA3 за всіма категоріями (за винятком категорії спортивних споруд, де перегруповування активів призвело до зниження). Шкода, завдана активам громадських об'єктів, просторів та благоустрою, до яких належать такі муніципальні активи, як рекреаційні центри, бібліотеки, кладовища, міські парки та громадські площі, сягає 977 млн доларів США. На них припадає найбільша частка шкоди, завданої сектору: 34,3% від загального обсягу. Другою категорією за розміром частки пошкоджень (33,7%), що включає в себе пошкодження тротуарів і систем зовнішнього освітлення, стали засоби місцевої мобільності: шкода становить, за оцінками, 960 млн доларів США. Спортивним спорудам було завдано шкоди на суму 374 млн доларів США, а місцевим адміністративним будівлям і центрам надання послуг – на 352 млн доларів США. Постраждали близько 7% усіх місцевих центрів надання послуг, у яких розміщені життєво важливі муніципальні постачальники послуг, операції, а також товари та обладнання, що знов-таки вказує на дедалі більші обмеження, з якими стикаються органи місцевого самоврядування під час

виконання своїх функцій. Станом на 31 грудня 2024 року шкода, завдана підсектору ТПТВ, сягнула 185,8 млн доларів США – є значним збільшенням на 47% у порівнянні з RDNA3.

Завдана шкода зосереджена в Донецькій, Запорізькій, Луганській, Херсонській і Харківській областях (Таблиця 33). На ці області припадає понад 70% загального розміру завданої шкоди у секторі муніципальних послуг. На Донецьку область припадає 27% загального оціночного розміру завданої шкоди; на другому місці – Запорізька область, на яку припадає 13% загального розміру.

Збитки в секторі муніципальних послуг оцінюються в 6,8 млрд доларів США (Таблиця 33); до них належать витрати на знесення та розчищення завалів, втрата доходів місцевих органів влади, збільшення видатків та втрата доходів організацій, що збирають відходи. Понад 70% збитків сектору пов'язані з втратою доходів органами місцевого самоврядування; вони оцінюються в 4,8 мільярда доларів США і включають у себе втрату місцевих і утримуваних на місцях доходів, як-от місцеві податки, адміністративні збори, збори та тарифи³⁶⁸. Оцінки втрат доходів органами місцевого самоврядування містять належні їм частки податку на доходи фізичних осіб³⁶⁹ та доходів із власних джерел³⁷⁰. Крім того, протягом 34 місяців з лютого 2022 року по грудень 2024 року органи місцевого самоврядування також понесли додаткові витрати й видатки, пов'язані з наданням ними додаткових послуг, у тому числі послуг для ВПО: наприклад реєстраційних центрів, субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, термінових послуг, ремонту та технічного обслуговування (включно з придбанням додаткової техніки для вивезення сміття), послуг з поховання тощо. Ці витрати сягають приблизно 1,4 мільярда доларів США і становлять 22% загальних збитків³⁷¹. Збитки, пов'язані з розчищенням завалів, та втрата доходів організаціями з видалення побутових відходів (як муніципальними, так і приватними) оцінюються відповідно у 367 млн доларів США та 94 млн доларів США. Оцінки збитків по сектору поклада-

³⁶⁸ Збиток було оцінено шляхом порівняння довоєнних місячних доходів місцевого бюджету з доходами, задекларованими протягом 34 місяців з лютого 2022 року по грудень 2024 року та на додаткові 18 місяців. Для врахування впливу близькості територіальних громад у певному регіоні до зони активних бойових дій, а також територій тимчасово непідконтрольних Уряду застосовується коефіцієнт погіршення, що коригується відповідно до очікуваної в регіоні ситуації шляхом збільшення, зменшення або збереження на незмінному рівні. Див. Уряд України, [Посилання](#).

³⁶⁹ На відміну від власних надходжень, податки на доходи фізичних осіб здебільшого зросли, тому в цій категорії збитку не зафіксовано.

³⁷⁰ Муніципальні надходження із власних джерел складаються з місцевих податків і зборів (наприклад, єдиний податок, майновий податок, і збори), зборів за користування некомунальними послугами, адміністративних зборів і будь-яких місцевих доходів від капіталу.

³⁷¹ На основі аналізу даних видатків місцевих бюджетів на житлово-комунальні послуги; див. веб-портал Open Budget, «Аналіз BOOST: Видатки», [Посилання](#).

лись на наявні дані про місцеві бюджети та припущення, виведені з аналізу інтенсивності бойових дій, військового бюджету та довоєнної базової інформації про збирання твердих побутових відходів, тарифи та обсяги переробки таких відходів.

Вплив на населення. Вплив на надання послуг і комунальні заклади значно позначається на якості життя мешканців. Наприклад, у підсекторі ТПВ жителі (включаючи ВПО) зазнали перебоїв у наданні послуг через пошкодження активів ТПВ, припинення роботи кількох приватних компаній із збирання відходів, загальну нестачу робочої сили, збільшення кількості ВПО в певні райони та збільшення кількості відходів. Найчастіше органи місцевого самоврядування не мають достатніх можливостей, щоб задовольнити зростаючі потреби у зборі та переробці відходів з одночасним усуненням прогалин у наданні послуг з поводження з ТПВ. Як наслідок, спостерігаються затримки у збиранні відходів і зростає кількість стихійних відкритих звалищ, які можуть містити небезпечні матеріали, як-от азбест. Така ситуація в короткостроковій перспективі загрожує здоров'ю людей та може мати довготривалі наслідки для довкілля та здоров'я. Так само, пошкодження муніципальних центрів надання адміністративних послуг, які містять оперативне обладнання та важливі документи цивільного стану та файли, обмежили або уповільнили надання основних послуг і підтримки вразливим групам, включно з ВПО. Обмежений доступ до нотаріальних послуг, адвокатської діяльності та судового представництва зробив мешканців уразливими, ще більше обмеживши їхню здатність орієнтуватися в адміністративних процедурах. Такі активи, як громадські парки, громадські простори та спортивні споруди, відіграють вирішальну роль у добробуті людей, сприяючи соціальній взаємодії, психічному здоров'ю та фізичній формі, а також реабілітації. Проте багато з цих приміщень було зруйновано, занедбано або перепрофільовано, що позбавило мешканців, особливо молодь, можливостей для участі в житті суспільства. Пошкодження доріг місцевого значення, тротуарів та ліхтарів вуличного освітлення обмежило мобільність у містах і селищах, а це, у свою чергу, позбавило домогосподарства змоги своєчасно придбавати критично необхідні в побуті товари та послуги й звузило можливості працевлаштування для ВПО.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні потреби щодо відбудови та відновлення оцінюються у 6,89 млрд доларів США за період у 10 років (Таблиця 34). Найбільша частка стосується відбудови муніципальних і комунальних активів, призначених для видалення ТПВ, забезпечення місцевої мобільності, громадських просторів та інших об'єктів; наступне місце посідають ремонт і стабілізація пріоритетної суспільної інфраструктури та інфраструктури надання послуг, у тому числі збільшення обсягів надання послуг у хабах для ВПО

Вкрай важливо визнати та підтвердити пріоритетну роль місцевої та регіональної влади в процесі відновлення та – згідно зі стратегічною метою Плану України, що полягає в децентралізації, – надати їм посилені спроможності як на оперативному, так і на технічному рівнях. Роль органів місцевого самоврядування виходить за межі самої лише відповідальності за управління муніципальним майном, тому необхідно визнавати та підтримувати їхню провідну роль у здійсненні відновлення та відбудови в цілому в усіх секторах. Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у реалізації, координації і плануванні заходів, передбачених функціональними секторами та профільними міністерствами. Ця реальність робить необхідним не лише запровадження комплексного місце-орієнтованого підходу на місцевому рівні й забезпечення наявності потужних механізмів координації, але й надання подальшої підтримки спроможностей і фінансової підтримки органам місцевого самоврядування. Необхідно буде провести комплексне, місце-орієнтоване стратегічне планування, покликане гарантувати безпрограшні інвестиції, а також спростити інституційні процеси для залучення потоків фінансування від різних державних і приватних джерел. З огляду на значні втрати доходів і зростання видатків, з якими досі стикаються територіальні громади, для реалізації проєктів необхідно забезпечити їх функціональним і прогнозованим механізмом підтримки реалізації проєктів та зміцнювати спроможність експлуатувати та обслуговувати відновлені та відбудовані активи. Окрім цього для подолання ймовірних викликів, пов'язаних із обмеженими ресурсами та нестабільними грошовими потоками протягом періоду відновлення, органам місцевого самоврядування необхідно буде від самого початку провести обґрунтоване визначення пріоритетних потреб із відповідним встановленням

черговості виконання заходів із відновлення та відбудови, особливо для критичної інфраструктури³⁷².

Обмеження і рекомендації для майбутніх оцінок

У RDNA4, як і в попередніх RDNA, прогалини у збиранні даних і звітуванні значно обмежують точність підрахунків. Автоматизована фіксація збитків у РПЗМ могла б суттєво покращити аналітику та розрахунок шкоди, завданої муніципальним активам. Через відсутність даних на місцевому рівні про (наприклад) пошкодження вуличного освітлення та інших засобів мобільності або про середній розмір активів більшість розрахунків досі покладаються на припущення. Ймовірно, ця проблема виникає через відсутність повного довоєнного інвентаризаційного реєстру комунального майна. Слід зазначити,

що визначення пріоритетності відновлення активів винятково за рівнем зафіксованої шкоди та її оціночної грошової вартості не завжди є найкращим підходом. Це може змістити фокус зусиль з відновлення на об'єкти з найвищими оціночними пошкодженнями, навіть якщо деякі активи з меншими зафіксованими пошкодженнями можуть бути важливішими. Наприклад активи поводження з ТПВ, які були недостатньо розвинуті до лютого 2022 року, зареєстровані в RDNA4 як найменш цінні активи в секторі комунальних послуг. Однак сталість поводження з ТПВ має вирішальне значення, тож ці активи можуть потребувати більшої уваги, попри нижчий рівень зафіксованих пошкоджень. В зусиллях з відновлення слід приділити додаткову увагу внутрішній міграції населення, яка триває. Недооцінка або переоцінка цього явища може знижувати результативність відновлення окремих активів і, як наслідок, призводити до марного витрачання обмежених ресурсів.

Таблиця 33. Муніципальні послуги: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	14,4	80,6	35,5
Чернігівська	139,0	92,4	329,2
Чернівецька	5,8	55,4	14,4
Дніпропетровська	50,4	792,0	121,9
Донецька	778,2	1547,1	1872,1
Івано-Франківська	2,4	28,8	7,0
Харківська	264,7	592,9	629,8
Херсонська	311,4	407,0	740,7
Хмельницька	6,1	62,4	15,2
Кіровоградська	9,8	59,0	24,1
місто Київ	34,4	597,8	81,6
Київська	150,4	315,6	359,7
Луганська	326,3	518,0	778,2
Львівська	7,0	126,4	18,9
Миколаївська	167,3	156,1	396,7
Одеська	35,1	182,5	85,0
Полтавська	10,2	98,6	26,2
Рівненська	2,4	50,8	6,2
Сумська	101,7	83,8	239,6
Тернопільська	2,4	41,8	6,4
Вінницька	11,6	119,6	29,1
Волинська	4,5	24,0	11,2

³⁷² Це також може тягнути за собою необхідність міцної координації між громадами й одночасне покращення надання послуг у всій функціональній зоні (з виходом за межі окремої громади).

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Закарпатська	32,6	26,3	78,8
Запорізька	362,2	639,6	869,9
Житомирська	47,8	96,5	112,7
Загальнодержавний рівень (без розподілу між областями)	-	-	-
Усього	2878,1	6795,1	6890,0

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювались. Дані про пошкодження охоплюють 34 місяці війни з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють 52 місяців, у тому числі 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року та подальші 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють 10-річний період 2025–2035 років.

**Таблиця 34. Муніципальні послуги: загальні потреби у відновленні та відбудові
(млн дол. США)**

Категорія	Види діяльності/інвестиції	Усього потреб (2025–2035 рр.)
Потреби у відбудові	Відбудова муніципальних і комунальних активів, у тому числі об'єктів управління ТПВ, місцевої мобільності, об'єктів благоустрою та інших об'єктів	4533,0
	Переробка завалів та утилізація комунального майна	372,1
Потреби у відновленні надання послуг	Технічні роботи та розроблення політики, в тому числі планування, оцінювання, інженерні роботи та аналітичні дослідження	194,3
	Ремонт і стабілізація пріоритетної суспільної інфраструктури та інфраструктури надання послуг, в тому числі збільшення обсягів надання послуг у хабах для ВПО	1337,5
	Операційні витрати та організаційні заходи	453,3
Усього		6890,0

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють 10 років з 2025 по 2035 рік станом на 31 грудня 2024 року;
ВПО = внутрішньо переміщені особи.

НАСКРІЗНІ СЕКТОРИ

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ, ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Контекст

Вторгнення Росії в Україну за останні 34 місяці завдало величезного збитку та шкоди довкіллю. Бойові дії, вибухи, пожежі, шкідливі хімічні речовини та поява мінних полів і нерозірваних боєприпасів (НРБ), завдали прямої та непрямої шкоди численним екосистемам, у тому числі лісам, що призвело до значних екологічних і соціально-економічних збитків. Часті атаки на критично важливу логістичну інфраструктуру, зокрема енергетичні об'єкти, додатково загострюють ті проблеми, що стоять перед сектором. Руїнування житлових і комерційних будівель (багато з яких містять азбест та інші небезпечні речовини), а також інфраструктури, промислових об'єктів та енергетичних установок призвело до величезних проблем з утилізацією відходів, збільшенням забруднення повітря, води та ґрунту, що створює серйозну загрозу здоров'ю населення та різноманітним екосистемам, при цьому перешкоджаючи відбудові.

Серйозна шкода, завдана відповідним інституціям, у тому числі Українському державному проєктному лісовпорядному виробничому об'єднанню (Укрдержліспроєкт), обмежує спроможність країни долати ці виклики та підтримувати довкілля, природні ресурси та лісове господарство. Значну частину працівників сектору було мобілізовано до війська, а значну частину його обладнання або передислоковано для військового використання, або знищено. Багато ландшафтів, у тому числі заповідні території та ліси, стали недоступними через наявність НРБ і мінних полів, що перешкоджає зусиллям із запобігання пожежам та реалізації інших захисних заходів. З огляду на таку обмеженість лісовпорядної діяльності та протидії лісовим пожежам зростає ймовірність таких пожеж і враження шкідниками з негативними економічними наслідками для сільського населення, надання еко-

системних послуг і постачання деревини, необхідної для відновлення України.

Після RDNA3, інтенсивність завдання нової шкоди дещо знизилась, а точність оцінки завданої шкоди покращилася. Значні території зазнали шкоди на початку вторгнення, й досі продовжують зазнавати збитків. Прорив греблі Каховської ГЕС 6 червня 2023 року виділяється за масштабами та впливом, оскільки сотні квадратних кілометрів було затоплено, а тисячі квадратних кілометрів водосховища та важливих водно-болотних угідь висохли; через 19 місяців ці екосистемні послуги все ще не відновлено. Пожежі залишаються основним джерелом впливу на ліси та природні ландшафти, хоча після завершення RDNA3 з'явилися більш надійні джерела даних; крім того, дані про шкоду від лісових пожеж з нової Національної інвентаризації лісів (НІЛ) та про доступність від ДП «Ліси України» було використано для повторного калібрування даних з існуючих джерел. Крім того, обсяг дослідження було розширено для визначення потреб, пов'язаних із азбестовмісними уламками пошкоджених будівель, з огляду на ризики для довкілля та здоров'я населення.

Оцінка завданої шкоди та збитків

Загальний обсяг пошкоджень, заподіяних сектору лісового господарства, оцінюється у 1,75 млрд доларів США (Таблиця 35), що на 46% менше, ніж за даними RDNA3. Зниження оцінки пояснюється ефектом послаблення гривні на 15% (порівняно з RDNA3) і зменшенням оціночної площі згорілих або недоступних лісів. НІЛ виявила 1,7 млн га потенційно постраждалого від війни та 66 647 га спаленого лісу³⁷³. Пожежні бюлетені, використані для RDNA3, вказували на 211 574 га пошкоджених вогнем лісів на кінець 2023 року; протягом 2024 року цей показник зріс до 247 690 га. Дані НІЛ були доступні лише за 2023 рік, а тому не відображають шкоди від по-

³⁷³ Віктор Миронюк та ін., «Загальнодержавна система дистанційного зондування для оцінки лісових ресурсів у постраждалій від війни Україні» (англійською мовою), *Forest Ecology and Management*, липень 2024 р., [Посилання](#).

жеж, які мали місце протягом 2024 року. Однак площу, яка вигоріла на кінець 2024 року, можна оцінити шляхом застосування пропорційного коригування на основі результатів НІЛ і відомостей про пошкодження від пожеж на кінець 2023 року. Результат становить 78 437 га, і саме цю цифру й використано в аналізі RDNA4. З огляду на використання даних НІЛ щодо лісів, які постраждали від пожеж за 2023 рік, як нового базисного рівня, обсяг шкоди, заподіяної лісам і природним ландшафтам за 12 місяців, зріз на 14% до 698 845 га.

Загальні збитки лісового сектору, включно з вигорілими територіями, забрудненням повітря та природоохоронними територіями, пошкодженими внаслідок прориву греблі Каховської ГЕС, оцінюються в 28 млрд доларів США, що на 1,4 млрд доларів США більше, ніж у RDNA3.³⁷⁴ Хоча орієнтовна площа вигорілого лісу зменшилася, збитки зросли через те, що минуло ще 12 місяців, а також через те, що зросла кількість вигорілих сільськогосподарських угідь, природних ландшафтів і населених пунктів. Серед збитків найбільшу вагу мають наслідки прориву греблі Каховської ГЕС (за оцінками, вони становлять 14,1 млрд доларів США, або 51% усіх збитків); втрата екосистемних послуг від вигорання «інших природних ландшафтів»³⁷⁵ (9,8 млрд доларів США, або 35%); і вплив забруднення повітря (3,3 млрд доларів США, або 12%). Нові дані ДП «Ліси України» вказують на те, що 1,47 млн га лісів потенційно заміновані, підтверджено як заміновані, тимчасово не під контролем Уряду або безпосередньо постраждали від вторгнення³⁷⁶. Порівняльна оцінка в RDNA3 ґрунтувалася на загальних оцінках площі лісів та відсотку кожної області, ураженого мінними полями; вона становила 2,77 млн га.

Вплив на населення. Шкода довкіллю створює серйозні та тривалі ризики для здоров'я й добробуту людей, що виходять далеко за рамки безпосередніх впливів. Руйнування активів (інфраструктури, промислових об'єктів і будівель), відсутність управління відходами та безпечного зберігання або знищення небезпечних предметів (в тому числі ВНП), а також лісові пожежі, що виникають у зонах бойових дій, призводять до викидів небезпечних речовин у до-

вкілля, що забруднюють ґрунт, воду та повітря. Це забруднення зберігатиметься десятиліттями, що призводитиме до хронічних проблем зі здоров'ям, як-от респіраторних захворювань, раку й неврологічних розладів. Шкода, завдана екосистемам і біорізноманіттю, також підриває основні послуги, які вони надають людським спільнотам, як-от чиста вода, родючий ґрунт і регулювання клімату. Знищення лісів, природних ландшафтів і заповідних територій знижує продуктивність лісів і сільського господарства та підвищує вразливість до екстремальних кліматичних умов, безпосередньо впливаючи на продовольчу безпеку, засоби до існування людей і стійкість сільських громад, розташованих поблизу лінії фронту. У міських районах погіршення стану довкілля може погіршувати умови життя, особливо у вразливих груп населення, сприяючи довгостроковій соціально-економічній нестабільності.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні потреби щодо відбудови та відновлення оцінюються у 2,8 млрд доларів США протягом наступних 10 років (Таблиця 36). Розуміння масштабних екологічних наслідків вторгнення має вирішальне значення для визначення потреб відновлення. Для цього потрібні постійний моніторинг, детальні екологічні оцінки та розбудова спроможності Урядовців ефективно вирішувати наявні проблеми. До основних пріоритетних завдань належать безперервний моніторинг впливу на довкілля (в тому числі лісових пожеж та інших видів впливу на ліси) та оцінку забруднених ділянок, пошкоджених будівель, що містять азбест, і охоронюваних територій. На реалізацію цих пріоритетних завдань потрібно, за оцінками, 291,1 млн доларів США. Визначення та проведення адресних заходів з пом'якшення ризиків для безпеки людини та довкілля на пріоритетних ділянках оцінюється в 800 млн доларів США. Координація зусиль України з відновлення для впровадження зеленої економіки та низьких викидів оцінюється в 20 млн доларів США, пілотна рекультивація та відновлення забруднених ділянок з вико-

³⁷⁴ Різниця між обсягом екологічної шкоди, оціненою в межах RDNA4 та Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів (73,2 млрд євро на кінець 2024 року), зумовлена ширшим спектром об'єктів довкілля, якими опікується міністерство (включно з забрудненням повітря внаслідок пожеж нафто- і газосховищ, забруднення ґрунту та водних ресурсів, пошкодження об'єктів природоохоронного фонду тощо). Підтвердження, валідація та використання цих дуже детальних і конфіденційних даних вважалося таким, що виходить за межі застосування методики RDNA.

³⁷⁵ Визначається як відкритий ліс (15–70 відсотків крони дерев), чагарники, трав'яниста рослинність, оголена/розріджена рослинність, трав'янисті водно-болотні угіддя та невідома рослинність на щорічній динамічній карті земельного покриття глобальної служби моніторингу земель Copernicus із просторовою роздільною здатністю 100 м (CGLS-LC100).

³⁷⁶ Державне лісове підприємство «Ліси України», [Посилання](#).

ристанням рішень на природній основі та створених водно-болотних угідь – у 80 млн доларів США, а відновлення лісів – у 388 млн доларів США. Зміцнення спроможності національних органів влади шляхом поповнення персоналу, мобілізованого до війська, надання необхідного обладнання та навчання персоналу має життєво важливе значення та оцінюється в 107,8 млн доларів США. Як зазначено в Плані Ukraine Facility, новий єдиний державний оператор лісів покращить ефективність і координацію зусиль з відновлення, включно зі створенням сильнішої та більш кліматично раціональної індустрії переробки деревини та лісових ланцюжків вартості, які відповідають каскадному принципу ЄС (що спрямований на максимізацію доданої вартості та витіснення викопного палива)³⁷⁷. Держава також планує відокремити експлуатаційні функції від функцій нагляду для контролю за незаконними, нерегульованими та незареєстрованими вирубками дерев, зокрема шляхом оновлення необхідних нормативних актів. У 2024 році відбулися початкові дискусії щодо створення національного природоохоронного агентства. Ця інституційна реформа залишається важливою для забезпечення сталого та стійкого відновлення постраждалого довкілля та захисту майбутнього довкілля й біорізноманіття країни.

Обмеження і рекомендації для майбутніх оцінок

Оцінка та аналіз розбудови спроможностей переважно мають якісний характер, але вони дають змогу до певної міри оцінити майбутні потреби. Потреби, пов'язані з забрудненими ділянками, заповідними територіями та іншими природними ландшафтами та екосистемами, можна оцінити лише після детальної оцінки шкоди. Для оцінки потреб у зменшенні забруднення повітря, води та ґрунту, а також покращення управління відходами й небезпечними відходами потрібні подальші оцінки для кожного сектору чи субсектору (енергетики, транспорту, добувної промисловості, металургії, хімічної промисловості, міського господарства тощо) на основі запланованого застосування передового досвіду та сучасних технологій.

Хоча для оцінки пошкодження лісів і їх недоступності були застосовані більш точні оцінки, RDNA4 досі заважають значні прогалини в даних про вплив вторгнення на довкілля України. Доступні дані або неповні, або цілісність польових даних не підтверджена. Це означає, що неможливо було оці-

нити шкоду та потреби щодо забруднення ґрунту, води та екосистем, у тому числі забруднення морського середовища (наприклад, наслідки прориву греблі Каховської ГЕС вниз за течією та витоків нафти й інших речовин), накопичення відходів та небезпечних речовин або довгострокові наслідки для зміни клімату та біорізноманіття. Крім того, наразі неможливо було оцінити фактичну шкоду здоров'ю від забруднення, в тому числі від забруднення повітря чи забруднення азбестом, оскільки дані про експозицію були недоступні. НІЛ почалася до лютого 2022 року, але вона була обмежена як відсутністю доступу до непідконтрольних Уряду територій, так і обмеженістю державним фінансуванням. Інвентаризація на основі дистанційного зондування була запропонована як тимчасова альтернатива НІЛ, тому наприкінці 2023 року було проведено детальну оцінку лісового покриву з використанням зображень. Це запропонувало технічно та статистично достовірний моментальний знімок пошкоджень лісів, запасів вуглецю та запасів деревини до кінця 2023 року – ця інформація перевершує пожежні бюлетені, використання яких пов'язане з ризиком подвійного врахування одних і тих самих територій, особливо протягом 2022 року, і не давало змоги оцінити ступінь пошкодження. Цей аналіз усе ще спирається на пожежні бюлетені в проведенні оцінки пожеж, які впливають на сільське господарство та природні ландшафти; хоча вони менш складні, ніж лісові пожежі, вони можуть заслуговувати на подальше вивчення. Гривня знецінилася на 15% за час між проведенням RDNA3 і RDNA4, але оскільки лише близько 14% збитків було розраховано в гривні, це справило обмежений вплив на загальну оцінку збитків. Що ж стосується завданої шкоди, то 43% значення, вказаного в RDNA4, розраховано із втрат запасу деревостанів, які обчислюються в гривнях; отже, девальвація додатково зменшила збиток за рахунок зменшення вигорілих площ.

Лісам і природним екосистемам знадобиться набагато більше 18 місяців, щоб відновити свою спроможність до екосистемних послуг. Мінімальний період відновлення для надання послуг у лісових районах, які постраждали від пожежі, становитиме 20 років або більше (довше для екологічних послуг), а не 18 місяців, як прийнято для RDNA. Лише на створення нових розплідників знадобиться щонайменше чотири роки. Площа ділянок Смарагдової мережі, які постраждали від пожеж, у цьому аналізі не розглядалася окремо від інших лісових і природних об'єктів, але цей підхід у майбутньому

³⁷⁷ Ukraine Facility, «План для реалізації Ukraine Facility, 2024-2027», [Посилання](#).

слід переглянути³⁷⁸. Крім того, в майбутньому для встановлення вартості екосистемних послуг в умовах України можна буде уникнути необхідності використання глобальних або регіональних середніх

показників. Насамкінець, дані про вже задоволені потреби були недоступні, а тому їх оцінено не було. Однак збирати такі дані важливо, щоб контролювати процес відновлення.

Таблиця 35. Охорона довкілля, природокористування та лісове господарство: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	-	-	8,8
Чернігівська	59,2	638,6	38,5
Чернівецька	-	-	1,4
Дніпропетровська	16,0	18,0	3,4
Донецька	379,6	3497,1	105,7
Івано-Франківська	-	-	1,6
Харківська	384,0	1834,8	137,4
Херсонська	249,6	10 413,5	65,5
Хмельницька	0,2	-	8,8
Кіровоградська	0,0	0,0	2,2
місто Київ	-	-	-
Київська	113,1	1027,7	54,9
Луганська	373,5	3000,5	160,6
Львівська	-	-	3,9
Миколаївська	28,4	930,6	14,7
Одеська	0,0	-	1,3
Полтавська	0,0	0,2	2,8
Рівненська	-	-	3,3
Сумська	7,4	41,2	12,4
Тернопільська	-	-	5,7
Вінницька	-	-	4,2
Волинська	-	-	9,0
Закарпатська	-	-	7,7
Запорізька	98,8	6337,0	9,7
Житомирська	28,9	178,5	16,3
Загальнодержавний рівень (без розподілу між областями)	-	-	2137,5
Усього	1738,8	27 917,8	2817,5

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: Дані про пошкодження охоплюють 34 місяці війни з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють 52 місяців, у тому числі 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року та подальші 18 місяців до 30 червня 2026 року; дані про потреби охоплюють 10-річний період 2025 – 2035 років.

³⁷⁸ Щоб отримати інформацію про Смарагдову мережу, див. Європейське агентство з навколишнього середовища, «Дані Смарагдової мережі – Пан'європейської мережі заповідних об'єктів» (англійською мовою), 4 січня 2024 р., [Посилання](#).

Таблиця 36. Охорона довкілля, природокористування та лісове господарство: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види діяльності/інвестиції	Усього потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби у відбудові	Лісовідновлення	388,0
	Лісові дороги	11,1
	Будівлі	4,3
	Розчищення завалів будівель	0,2
	Транспортні засоби	63,5
	Обладнання	30,4
	Офісне обладнання	17,5
	Лісозаготівельна техніка	124,8
	Лісові розсадники	40,2
Потреби у відновленні	Оцінка забруднених ділянок	84,1
	Бонітування лісів і заповідних територій	10,0
	Оцінка азбестовмісних відходів	175,0
	Моніторинг впливу на довкілля	22,0
	Розбудова спроможностей (навчання)	11,3
	Заходи зі зниження ризику	800,0
	Постачання обладнання	96,5
	Координаційно-показова акція з зеленого відновлення	100,0
	Поліпшення еколого-технічного стану водних об'єктів Київської області	4,8
	Біотехнологічне відновлення ґрунтів, уражених токсичними речовинами після бойових дій на пілотній території (Чернігівська область)	5,3
	Створення сучасної лабораторії для Держекоінспекції України	3,2
	Створення комплексної системи поводження з радіоактивними матеріалами, що утворюються під час зняття з експлуатації енергоблоків та демонтажу нестабільних конструкцій об'єктів «Укриття»	13,6
	Створення інфраструктури для відновлення, регенерації та утилізації озоноруйнівних речовин і фторовмісних парникових газів	0,3
	Утворення Центральної еталонної лабораторії	2,1
	Реабілітація та ренатуралізація природоохоронних територій	26,2
	Реалізація заходів з адаптації до кліматичних змін	158,8
	Інфраструктура для відвідування національних природних парків	616,6
	Створення мережі моніторингу якості атмосферного повітря	7,7
	Спорудження лісових доріг	0,002
	Перехід на механізований спосіб заготівлі деревини з використанням харвестерів і форвардерів	0,01
	Удосконалення існуючої системи захисту лісів від пожеж	0,02
Усього		2817,5

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють 10 років з 2025 по 2035 рік станом на 31 грудня 2024 року; оцінки щодо відновлення греблі Каховської ГЕС не включено.

РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Контекст

Цей сектор і надалі перебуває на передовій у реагуванні на нагальні потреби, пов'язані з війною. Уряд України через Державну службу України з надзвичайних ситуацій (ДСНС),³⁷⁹ НПУ³⁸⁰ та інші установи і зацікавлені сторони у секторі невідкладно надає необхідну допомогу постраждалому від війни населенню. Війна завдала шкоди будівлям і транспортним засобам служб реагування на надзвичайні ситуації, вплинувши на спроможності з реагування. Починаючи з лютого 2022 року, спостерігається суттєве збільшення обсягів надання послуг із реагування на надзвичайні ситуації, зокрема, пожежно-рятувального, спеціалізованого реагування та реагування на РХБЯ загрози. Довоєнні проблеми і надалі впливають на надання послуг із невідкладного реагування, зокрема, невідповідність чи недостатня кількість приміщень та транспортних засобів, а також, потреба оновлення спеціалізованого обладнання. Війна збільшила ризик промислових та інших аварій пов'язаних із пошкодженням інфраструктури. Із моменту проведення RDNA3 деякі нагальні потреби сектору було задоволено за кошти державного бюджету та донорських коштів, у тому числі через УСПМ; однак, такі кошти є обмеженими порівняно із потребами у відновленні/відбудові та ширшій модернізації.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Скупна завдана шкода оцінюється в розмірі 365,96 млн дол. США (Таблиця 37), що є дещо

нижчою сумою у порівнянні з RDNA3 (385,66 млн дол. США). На будівлі ДСНС, у тому числі гідрометеорологічні центри, головні регіональні підрозділи та центри порятунку/реагування, припадало 28,54% завданої шкоди, тоді як на будівлі НПУ припадало 50,48 %. Інша частина завданої шкоди стосувалася транспортних засобів ДСНС та НПУ, які було знищено або захоплено. Областями з найвищими показниками щодо завданої шкоди були Херсонська (90,90 млн дол. США), Луганська (57,13 млн дол. США) та Харківська (50,69 млн дол. США). Порівняно з RDNA3, спостерігається незначне зменшення загального рівня завданої шкоди на приблизно 5 %; це пов'язано з (i) оновленням припущень та вартостей за одиницю із врахуванням завершених/триваючих заходів із відбудови; та (ii) оновленням курсу обміну валют.

Збитки оцінюються в 495,76 млн дол. США (Таблиця 37), що є дещо вищим показником порівняно з RDNA3 (489,8 млн дол. США). Ця сума включає операційні збитки, пов'язані із додатковим часом роботи в умовах надзвичайної ситуації (473,3 млн дол. США або 96,6 % від загальної суми збитків) та розчищенням завалів (16,5 млн дол. США або 3,4 %). За оцінками, найвищі збитки зафіксовані в м. Київ (9,52 %), Волинській та Львівській областях (6,87 %) і Харківській області (6,29 %).

Вплив на людей: Цей сектор надає необхідну та нагальну підтримку постраждалому населенню та робить свій внесок у діяльність із пом'якшення впливу безпосередніх наслідків. Починаючи з 2022 року, ДСНС щороку здійснювало реагування

³⁷⁹ У ДСНС працює 58 300 осіб, у тому числі 11 500 жінок (19,7 %) та 46 800 чоловіків (80,3 %). У межах ДСНС 25 органів обласного рівня керують наданням послуг з реагування на надзвичайні ситуації, у тому числі пожежогасіння, рятувальні операції та операційно-комунікаційні центри. Систему раннього попередження при ДСНС підтримує Український гідрометеорологічний центр, і це стосується як гідрометеорологічних умов, так і геофізичних процесів.

³⁸⁰ У НПУ працює 135 200 осіб, у тому числі 37 400 жінок (28 %) та 97 800 чоловіків (72 %). До структури входять 26 територіальних органів, які включають районні департаменти та відділи поліції, міжрегіональні органи із районними підрозділами, державні установи, такі як Центр обслуговування підрозділів НПУ та Центр авіаційного забезпечення, заклади професійної (професійно-технічної) освіти з визначеними освітніми завданнями, а також заклади дошкільної освіти і дитячі заклади оздоровлення та відпочинку.

в середньому на 479 055 викликів про допомогу, 63 182 інцидентів задля усунення наслідків обстрілів та 40 855 операцій із пожежогасіння; цей показник є на 34,35 % вищим порівняно з 2021 роком. В середньому на рік було 86 115,33 пожеж, що призводило до 4 542 смертей та 4 692 поранень. У 2024 році спостерігалось збільшення показників по всіх категоріях заходів реагування. Кількість викликів зросла на 2,91 % а кількість пожеж на 31,49 % порівняно з 2023 роком. Війна і надалі впливає на працівників сектору з огляду на підвищений рівень стресу та травми.

Потреби у відновленні та відбудові, зокрема, за принципом «краще, ніж було»

Загальні потреби на відбудову та відновлення оцінюються в 2,4 млрд дол. США протягом 10 років (Таблиця 38). Зростання потреб порівняно з RDNA3 (2,3 млрд дол. США) пов'язане з посиленням попиту на послуги з реагування на надзвичайні ситуації. На потреби, пов'язані з будівлями НПУ, припадає 495,47 млн дол. США, тоді як на потреби, пов'язані з будівлями ДСНС, припадає 407,52 млн дол. США. Найбільша частка потреб стосується закупівлі транспортних засобів (оцінюється у 1,48 млрд дол. США) та вдосконаленням послуг (оцінюється у 194,7 млн дол. США). Найбільша частка потреб припадає на Херсонську (12,75 %), Харківську (9,3 %) і Луганську (7,79 %) області.

Уряд України доклав значних зусиль задля реагування на потреби сектору. У період із 2022 року по 2024 рік НПУ закупила 3 664 транспортних засобів, у тому числі легкові автомобілі, вантажівки, транспортні засоби для перевезення вантажів та пасажирів, автобуси та мікроавтобуси, загальною вартістю 4 271,08 млн грн (101,6 млн дол. США). Протягом того ж самого періоду часу ДСНС закупила 700 одиниць обладнання, включно з пожежно-рятувальними транспортними засобами, автомобілями/інженерними засобами, аварійно-рятувальними транспортними засобами та піротехнічними машинами, загальною вартістю 13,5 млн грн (321,46 млн дол. США).

За рахунок міжнародної допомоги також було надано пожежно-рятувальні та автомобільні транспортні засоби, а також інші предмети та об-

ладнання у межах гуманітарної підтримки. ERCC ініціював два раунди підготовки в межах програми «rescEU» задля підтримки готовності до зимового періоду та реагування на потреби переміщених осіб шляхом надання генераторів малої та великої потужності, медичного обладнання, гігієнічних наборів та складних ліжок. Через механізм USCPM було надано мільйони засобів реагування на РХБЯ загрози, у тому числі антидоти, детектори, ліки, дозиметри, респіратори, засоби деконтамінації, захисні костюми та протигази. (Див. детальніше про гуманітарну допомогу ЄС у вступі цього звіту.) Оскільки допомога не вимірюється у грошовому вимірі, таку допомогу не було включено до загального обсягу задоволених потреб.

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) також надає підтримку в цьому секторі (див. детальніше у вступі). ПРООН надає підтримку у розбудові спроможностей ДСНС та НПУ, а також технічну допомогу та заходи з розбудови спроможностей шляхом надання грантів для місцевих НУО. Крім того, ПРООН надало спеціалізоване обладнання (наприклад, мікроавтобуси для НПУ, квадрокоптери, набори для експертів-криміналістів) та операційне обладнання (наприклад, ІТ обладнання та засоби індивідуального захисту). ПРООН також сприяло в проведенні тренінгів та наданні технічної допомоги із метою посилення спроможностей місцевих інституцій з управління ризиками стихійних лих та ефективного реагування на надзвичайні ситуації.

Потрібно враховувати наступні міркування під час планування та інвестування у відновлення та відбудову в цьому секторі. По-перше, паралельно із пріоритизацією закупівлі спеціальних транспортних засобів, у тому числі пожежно-рятувальних та спеціалізованих транспортних засобів для РХБЯ, ДСНС слід враховувати потреби у наявності спеціалізованих будівель для операційних сил (за оцінками, 903 млн дол. США). Це може включати тренінгові центри, логістичні осередки, платформи, ангари для гвинтокрилів, центри служби екстреної допомоги («112»)³⁸¹ та укриття в установах цивільного захисту. По-друге, інвестиції повинні враховувати принципи відбудови «краще, ніж було» шляхом інтегрування принципів зеленого, стійкого та інклюзивного відновлення і посилення інституційних спроможностей. По-третє, заходи з відбудови повинні бути пов'язані з врахуванням

³⁸¹ Відповідно до Плану України плануються реформи щодо діджиталізації публічних послуг, що забезпечить стабільну комунікацію для служб реагування на надзвичайні ситуації по всій країні та створить МСС – конфіденційну систему комунікації, яка буде використовуватися аварійними службами реагування. Див. План для Ukraine Facility, «План України на 2024 – 2027 роки», [Посилання](#).

численних видів загроз із метою посилення загальної стійкості критично важливої інфраструктури сектору. По-четверте, через те, що послуги з реагування на надзвичайні ситуації і надалі надаються у районах поблизу до зони ведення активних бойових дій, існує потенційний ризик додаткового пошкодження інфраструктури, транспортних засобів та обладнання. По-п'яте, у процесі короткострокового планування потрібно враховувати, що ринкові обмеження стають на заваді під час закупівлі та доступу до спеціалізованих транспортних засобів і технічного обладнання.

Обмеження та рекомендації для майбутніх оцінок

Це оцінювання ґрунтується на тих самих принципах, що і попередні RDNA. Під час обчислення завданої шкоди використовувалися підхід НПУ

та вартість за одиницю відповідно до актуальних даних із досвіду проведення відбудови в секторі. Потреби обчислювалися шляхом врахування даних, наданих ДСНС та НПУ (розподілених за видами активів, рівнем пошкодження та областями), та застосування коефіцієнту принципу відбудови «краще, ніж було» і вартості за одиницю із метою врахування заходів з енергоефективності, додаткових безпекових рис, стійкості до стихійних лих, потреб у меблях та базовому обладнанні, а також інфляції. Під час обчислення потреб використовувалися методологія ДСНС та вартість за одиницю. Цей підхід забезпечує відповідність актуальним даним та ринковим вартостям, при цьому враховуючи такі фактори, як принципи відбудови «краще, ніж було», як зазначено вище. І надалі спостерігаються певні обмеження щодо даних, у тому числі з районів, які тимчасово не контролюються Урядом, або у зв'язку із запасом або переміщенням обладнання.

Таблиця 37. Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Загальні потреби
Черкаська	0,10	14,19	03,83
Чернігівська	22,23	11,46	151,53
Чернівецька	0,02	13,40	01,86
Дніпропетровська	15,54	19,94	63,75
Донецька	32,36	25,84	151,05
Івано-Франківська	0,02	11,56	06,38
Харківська	50,69	31,19	223,79
Херсонська	90,90	18,80	305,40
Хмельницька	05,66	11,85	30,20
Кіровоградська	0,03	11,96	01,90
м. Київ	04,32	47,19	23,62
Київська	27,70	22,97	67,31
Луганська	57,13	17,42	186,76
Львівська	0,81	34,04	04,87
Миколаївська	06,37	14,42	62,49
Одеська	02,13	13,71	20,64
Полтавська	0,51	17,43	04,06
Рівненська	0,04	11,78	02,76
Сумська	05,10	15,89	27,95
Тернопільська	0,00	10,44	01,72
Вінницька	0,00	27,12	01,75
Волинська	0,43	34,04	01,93
Закарпатська	0,13	30,00	02,39
Запорізька	19,12	15,79	157,99

Область	Завдана шкода	Збитки	Загальні потреби
Житомирська	0,45	12,61	06,13
По країні (без прив'язки до області)	24,16	0,72	883,81
Всього	365,96	495,76	2 395,88

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: завдана шкода охоплює період у 34 місяці війни у період із 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року. Збитки охоплюють період у 52 місяці, у тому числі 34 місяці у період із 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року та додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року. Потреби покривають період у 10 років із 2025 по 2035 рік.

Таблиця 38. Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види діяльності/інвестицій	Загалом потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби у відбудові	Будівлі	903,00
Потреби у відновленні надання послуг	Транспортні засоби/обладнання	1 479,0
	Вдосконалення послуг	194,7
	Розчищення завалів	22,43
Всього		2 305,9
Всього задоволено потреб		477,82

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби покривають період у 10 років із 2025 по 2035 рік станом на 31 грудня 2024 року

ЮСТИЦІЯ ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Контекст

Вторгнення серйозно вплинуло на державний сектор країни, призвівши до дезорганізації базових послуг і завдавши великої шкоди всім рівням влади³⁸². Цей розділ RDNA4 розширює сферу дії за межі чотирьох пов'язаних з правосуддям інституцій: Державної судової адміністрації, Прокуратури, Міністерства юстиції та Державної митної служби, – які були в центрі уваги попередніх оцінок. До базисної оцінки тепер включено державні адміністративні будівлі 113 установ та дані РПЗМ³⁸³. Розділ також містить дані про втрати пов'язані з нестачею працівників на робочих місцях, включно з неоплаченою понаднормовою роботою та не виплаченою винагородою державних службовців, які працюють на передовій. Шкода, завдана адміністративним будівлям, пенітенціарним установам, будівлям пробації, а також меблям, обладнанню та транспортним засобам, сягає понад 433 млн доларів США. Збитки перевищують 2,8 млрд доларів США, включно з витратами на знесення, розчищення завалів та вплив на робочу силу. Потреби у відновленні та відбудові становлять разом 917 млн доларів США. Включення даних про державні адміністративні будівлі разом із втратами на робочих місцях потягнуло за собою збільшення суми шкоди, збитків і потреб у порівнянні з RDNA3. Попри зусилля, що здійснюються, вторгнення спричинило серйозну нестачу державних службовців, а звіти свідчать про значну нестачу персоналу як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні, що вплинуло на надання послуг. Майже 66% робочих місць на національному рівні повідомляють про критичну нестачу персоналу, що створює непосильне навантаження на решту працівників³⁸⁴. Хоча деякі потреби було задоволено завдяки підтримці донорів, масштаби шкоди та збитків підкреслюють критичну важливість цілеспрямованих зусиль з від-

новлення для задоволення як негайних, так і довгострокових потреб.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Шкода, завдана інфраструктурі державного управління та правосуддя, оцінюється в 433 млн доларів США, що на 26% більше порівняно з 343,6 млн доларів США, зазначеними в RDNA3 (Таблиця 39). Шкода охоплює дві категорії: 1) офісні будівлі, включно з широким спектром споруд, які використовуються центральними та місцевими державними органами влади для адміністративних цілей; та 2) будівлі, що використовуються судами, пенітенціарною службою та службою пробації. RDNA4 демонструє великий вплив на громадську інфраструктуру України. 49% вартості шкоди стосується частково пошкодженої інфраструктури, з якої 97 млн доларів США припадає на офісні будівлі, а 116 млн доларів США на пенітенціарні установи й заклади пробації. Повністю зруйновані будівлі складають ще 31%, із яких 98 млн доларів США припадає на офісні будівлі, а 35 млн доларів США – на пенітенціарні установи та заклади пробації. Шкода, завдана об'єктам, меблям, обладнанню та інвентарю, становить 76 млн доларів США (18% від загального розміру шкоди). Пошкодження зосереджені у східних регіонах України, розташованих найближче до лінії фронту. Найбільша за розміром частка шкоди припадає на Харківську область (27%), за якою йдуть Луганська (13%), Донецька (12%), Херсонська (11%) і Запорізька (8%) області.

Фінансові втрати державного сектора продовжують зростати, загальні збитки оцінюються в 2,8 млрд доларів США, що значно перевищує 1,66 млрд доларів США, про які повідомлялось у RDNA3. Ці збитки підкреслюють стійкий вплив по-

³⁸² Уряд України має такі рівні: 1) центральний (загальнодержавний), включно з національними інституціями, як-от міністерства та державні агенції; 2) регіональний (області), причому кожна з областей має обласну державну адміністрацію та раду; 3) субрегіональний (райони), з підрозділами обласних органів і з власними адміністраціями та радами; 4) місцеве самоврядування, до якого належать міські, селищні та сільські ради й об'єднані територіальні громади (громади).

³⁸³ Використання цих даних дає змогу уникнути подвійного підрахунку з інших секторів.

³⁸⁴ Центр Разумкова, «Трудові ресурси для повоєнного відновлення України: стан, проблеми, шляхи розв'язання», 2024 р., [Посилання](#).

рушень економічної діяльності та дезорганізацію інституційних операцій. Із загальної суми 2,29 млрд доларів США (82,3%) припадає на втрату митних надходжень. Крім митних надходжень, додаткові втрати відображають витрати на підтримку діяльності за надзвичайних обставин. Пенітенціарні установи та заклади пробації зафіксували збитки в розмірі 7,44 млн доларів США, в основному пов'язані зі знесенням і розчищенням завалів. Міністерство юстиції повідомило про збитки в розмірі 2,63 млн доларів США, з яких 2,35 млн доларів США пов'язані з втратою знищених або пошкоджених активів у виконавчому провадженні. Служба Офісу Генерального прокурора повідомила про збитки в розмірі 4,63 млн доларів США, включно з 1,2 млн доларів США за тимчасову оренду приміщень і 1,6 млн доларів США за знесення й вивезення сміття. Державна судова адміністрація повідомила про збитки в розмірі 6,8 млн доларів США, які пов'язані переважно зі знесенням і розчищенням завалів. Ці цифри охоплюють лише фінансові збитки, й не містять непрямих витрат, пов'язаних зі зменшенням інституційної спроможності та дезорганізацією надання послуг.

Вплив на робочу силу, оцінений у 473 млн доларів США, зачіпає всі інституції державного сектору, що відображає серйозну напруженість, спричинену збільшенням робочого навантаження та браком персоналу. Ця загальна сума включає 339 млн доларів США збитків, пов'язаних із неоплаченою понаднормовою роботою державних службовців, і 133 млн доларів США невикраденої компенсації державним службовцям, які працюють в зонах поточних або потенційних бойових дій³⁸⁵. У 2022 році близько 9% персоналу було відправлено у відпустки за власний рахунок, після чого цей показник знизився до 1% у 2023 році та 0,2% у 2024 році. Витрати, пов'язані з відпустками, розраховуються на основі перерозподілу обов'язків із вакантних посад серед наявного персоналу з застосуванням середньомісячної базової ставки заробітної плати для органів, які мають нестачу персоналу порівняно з 2021 роком. Ті, хто залишився на службі, часто працювали понаднормово, в тому числі вночі, у вихідні та святкові дні, з додатковою оплатою, передбаченою трудовим законодавством. У 2024 році понаднормові виплати отримували 24% персоналу (у 2023 році – 37%). Персонал у зонах високого ризику отримав підвищення зарплати, щоб компенсувати підвищені виклики та ризику. Держава надає додаткові компенсації

сім'ям військовозобов'язаних державних службовців і матеріальну підтримку пораненим і сім'ям загиблих. Попри величезне навантаження на державних службовців, державні установи продовжували працювати й надавати послуги з обмеженими перебоями.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Потреби у відновленні та відбудові сектору юстиції та державного управління протягом наступних 10 років оцінюються в 918 млн доларів США (Таблиця 40). Вони включають 268 млн доларів США (29% від 918 мільйонів доларів США) для Державної судової адміністрації, 98 млн доларів США (11%) для прокуратури, 10,4 млн доларів США (1%) для Міністерства юстиції, 369 млн доларів США (40%) для пенітенціарних установ і закладів пробації та 158 млн доларів США (17%) для Державної митної служби (Таблиця 40). Інфраструктурні потреби Державної судової адміністрації, прокуратури, Міністерства юстиції та митниці стосуються передусім нового будівництва чи ремонту, придбання транспортних засобів, меблів, обладнання та іншого інвентарю. Для установ пенітенціарної системи та закладів пробації найбільшою потребою є будівництво нових установ замість зруйнованих або серйозно пошкоджених під час вторгнення. Географічно потреби зосереджені у східній частині України, де вплив був найсильнішим. На Харківську область припадає 24% загальних потреб, за нею йдуть Донецька – 12%, Луганська – 10% та Херсонська області – 9%.

Задоволені потреби. Попри виділення коштів на проєкти, пов'язані з пенітенціарною системою та системою пробації, ширші потреби сектору державного управління та юстиції було задоволено лише частково. У бюджеті на 2025 рік державне фінансування отримали два проєкти, спрямовані на задоволення потреб в інфраструктурі: реконструкція приміщень нежитлового фонду МОЗ у Київському слідчому ізоляторі з виділенням 1,8 млн доларів США та реконструкція комплексу будівель під створення слідчого ізолятора в Мартусівці Бориспільського району з виділенням 6,4 млн доларів США. Сектор державного управління та юстиції критично недофінансований у порівнянні з визначеними потребами.

³⁸⁵ Збитки, пов'язані з роботою персоналу, були розраховані на основі даних про відпустки, понаднормову роботу та коригування заробітної плати в зонах бойових дій. У відпустках за власний рахунок перебували 9% державних службовців у 2022 році, 1% у 2023 році та 0,2% у 2024 році, причому витрати, зумовлені перевантаженням, відображають збільшення навантаження на решту персоналу.

Обмеження і рекомендації для майбутніх оцінок

Розширення обсягу оцінки завданої шкоди та збитків з охопленням сфери державного управління є великим кроком уперед. RDNA4 містить дані про завдану шкоду та збитки як для сектору державного управління, так і для сектору юстиції, охоплюючи 113 державних установ на всіх рівнях влади. Вони спираються на вихідні дані від Фонду державного майна України (ФДМУ) та дані, наведені в РПЗМ, підтверджені інформацією від міністерств. У майбутньому потрібно провести більш комплексну перехресну перевірку даних по всіх 113 установах, щоб підвищити точність майбутніх оцінок.

Для оцінки впливу, пов'язаного з робочою силою, потрібні кращі дані. Інтеграція втрат людського капіталу до цієї оцінки підкреслює фінансовий і операційний вплив на державних службовців. Однак оцінки базуються на даних, наданих Національним агентством з питань державної служби (НАДС) і чотирма основними відомствами, пов'язаними з сектором юстиції, скоригованих за допомогою коефіцієнтів для кількісного визначення впливу. Хоча ці

припущення ґрунтувалися на надійних даних, вони підкреслюють потребу в більш детальному й послідовному документуванні на майбутнє.

Стійкою проблемою залишається проблема доступу до даних. Як і в попередніх RDNA, обмеження даних залишаються серйозною проблемою. Відсутність доступу до даних про активи на територіях, які тимчасово не контролюються Урядом України, не дає можливості повністю оцінити збитки й визначити майбутні потреби у відновленні.

Для майбутніх оцінок рекомендується здійснити ряд ключових поліпшень. Нижче представлено рекомендації, що пропонуються для підвищення точності та ефективності майбутніх оцінок: 1) залучення Фонду державного майна України до встановлення комплексної базисної оцінки активів державного сектору; 2) робота з НАДС над стандартизацією звітності про втрати людського капіталу; 3) залучення всіх рівнів Уряду України до зусиль зі збирання даних для забезпечення більш цілісного та точного розуміння шкоди, збитків і потреб державного управління; та 4) гарантування внесення відомствами інформації про пошкоджені активи до РПЗМ тоді, коли відбувається таке пошкодження.

Таблиця 39. Юстиція та державне управління: завдана шкода, збитки та потреби в розрізі областей (млн дол. США)

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Черкаська	-	0,9	0,6
Чернігівська	15,9	27,6	31,3
Чернівецька	-	0,5	0,4
Дніпропетровська	12,1	s.9	47,6
Донецька	52,3	178,0	141,9
Івано-Франківська	0,7	1,1	0,5
Харківська	121,2	52,8	255,1
Херсонська	46,9	275,9	52,4
Хмельницька	1,2	0,6	5,6
Кіровоградська	-	0,6	0,5
місто Київ	17,5	1381,8	73,1
Київська	26,6	5,1	18,7
Луганська	55,6	74,1	144,9
Львівська	4,9	1,3	4,7
Миколаївська	14,2	24,9	43,5
Одеська	5,1	130,3	21,6
Полтавська	3,9	0,6	2,3
Рівненська	-	0,7	0,5

Область	Завдана шкода	Збитки	Потреби
Сумська	10,2	111,6	29,3
Тернопільська	-	0,3	0,5
Вінницька	0,6	1,5	3,2
Волинська	-	0,7	0,4
Закарпатська	-	1,4	0,5
Запорізька	37,3	143,6	19,9
Житомирська	3,5	73,8	11,3
Загальнодержавний рівень (без розподілу між областями)	3,4	301,8	7,5
Усього	433,2	2796,6	917,9

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: – = не оцінювались. Дані про пошкодження охоплюють 34 місяці війни з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року; дані про збитки охоплюють 52 місяців, у тому числі 34 місяці з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року та подальші 18 місяців до 30 червня 2025 року; дані про потреби охоплюють 10-річний період з 2025 по 2035 рік.

Таблиця 40. Юстиція та державне управління: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види діяльності/інвестиції	Усього потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби у відбудові	Судова система	268,1
	Міністерство юстиції	379,4
	Прокуратура	98,0
	Митниця	158
Потреби у відновленні надання послуг	Судова система	-
	Міністерство юстиції	8,3
	Прокуратура	6,3
	Митниця	-
Усього		917,9
Усього потреб, які задоволено		8,2

Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють 10 років з 2025 по 2035 рік станом на 31 грудня 2024 року.

УПРАВЛІННЯ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРЕДМЕТАМИ ³⁸⁶

Контекст

Масштаби забруднення вибухонебезпечними залишками війни (ВЗВ) й мінами в Україні є одними з найбільших у світі з часів Другої світової війни: станом на грудень 2024 року 138 503 км² земель і 14 000 км² акваторії вважаються імовірно забрудненими та потребують обстеження. Це зменшення порівняно зі 174 000 км² у 2023 році відбулося завдяки зусиллям зі скорочення, виключення територій та очищення протягом 12 місяців після RDNA3 ³⁸⁷. Це безпрецедентне забруднення наземними мінами спричинило серйозні економічні, екологічні та соціальні витрати з далекосяжними наслідками для відновлення та розвитку країни. Вплив забруднення наземними мінами є глибоким і багатограним. Міни продовжують становити пряму загрозу безпеці людей, спричиняючи жертви та довготривалі страждання. За оцінками, станом на листопад 2024 року серед цивільного населення зафіксовано 1094 ³⁸⁸ постраждалих від наземних мін та інших ВЗВ ³⁸⁹. До цього показника включено 774 поранених, у тому числі 88 дітей, і 320 загиблих, у тому числі 16 дітей ³⁹⁰. Близько 6,1 млн громадян знаходяться під загрозою ВЗВ, причому, за оцінками, до 2030 року через міни та інші ВЗВ може статися близько 9000 нещасних випадків.

За останні роки було досягнуто значного поступу в боротьбі з забрудненням такого масштабу; додаткові відомості наведено нижче. Зокрема, у 2024 році Уряд розробив та ухвалив Національну стратегію протимінної діяльності на період до 2033 року та відповідний Операційний план на 2024–

2026 роки ³⁹¹. Стратегія окреслює три стратегічні цілі. Перша з них – «Забезпечення звільнення територій від ризиків наявності вибухонебезпечних предметів (ВНП) для їх безпечного і продуктивного використання» з метою ведення сільського господарства, розвитку інфраструктури та господарської діяльності; сприяння розвитку ринку послуг протимінної діяльності; забезпечення достатності людських ресурсів у сфері протимінної діяльності та інтеграція інновацій та передових технологій до діяльності. Друга ціль – це «Зниження впливу від ВНП на життя та здоров'я населення»; вона передбачає підвищення рівня безпеки шляхом координації навчання ризикам, забезпечення належного та доступного соціального захисту осіб, постраждалих від ВНП та зменшення впливу забруднення мінами на довкілля. Третя ціль – «Розбудова системи управління протимінною діяльністю» на основі зміцнення інституційної бази та операційної спроможності для підтримки стійких і масштабованих операцій з протимінної діяльності, включаючи розробку ефективної системи визначення пріоритетів завдань, покращення координації діяльності на місцевому рівні, уніфіковане управління інформацією та оптимізовану координацію діяльності донорів.

Оцінка завданої шкоди та збитків –

Вплив на населення. Фізичні, психологічні та соціально-економічні наслідки інцидентів з ВНП глибоко змінили життя людей. Травми, заподіяні ВНП часто призводять до серйозних тілесних ушкоджень, залишаючи тих, хто вижив, інвалідами на все життя. Крім фізичного впливу, значною є психологічна трав-

³⁸⁶ У RDNA1 ця галузева оцінка мала назву «Очищення території країни».

³⁸⁷ Уряд України, Розмінуємо Україну, «Національна платформа протимінної діяльності», [Посилання](#).

³⁸⁸ База даних IMSMA (дата звернення 25 грудня 2024 р.), [Посилання](#).

³⁸⁹ УВКПЛ ООН, «Україна: захист цивільних осіб під час збройного конфлікту: інформація на грудень 2024 року» (англійською мовою), [Посилання](#).

³⁹⁰ База даних IMSMA (дата звернення 25 грудня 2024 року), [Посилання](#).

³⁹¹ Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року та Операційний план заходів з її реалізації у 2024–2026 рр., затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 року № 616-р, [Посилання](#).

ма: багато постраждалих та їхні сім'ї переживають посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресію та тривогу. Нематеріальні витрати від забруднення ВВП виходять за межі індивідуальних травм. Страждають цілі громади, оскільки страх перед ВВП обмежує мобільність, доступ до сільськогосподарських угідь та використання критичної інфраструктури. Це, у свою чергу, впливає на місцеву економіку, перешкоджає здобуттю освіти та зменшує доступ до основних послуг.

Доступ до засобів існування та підприємницької діяльності, а також до послуг. Повідомляється, що сільськогосподарські угіддя найбільше постраждали в зонах, визначених як імовірно забруднені території (ІЗТ) або забруднені території (ЗТ)³⁹². Цей вплив на сільськогосподарські угіддя має прямі наслідки для засобів існування та економічної діяльності; він перешкоджає переміщенню бізнесу з постраждалих регіонів і робить землю недоступною для фермерів. Прорив греблі Каховської ГЕС загострив проблеми доступу та переміщення через велику площу сільськогосподарських угідь, які були затоплені в поєднанні з розповсюдженням мін та ВЗВ.

Економічні труднощі. Наземні міни та ВЗВ, за оцінками, зменшують податкові надходження по регіонах на 1,1 млрд доларів США щороку, що становить 9,2% загальних податкових надходжень по областях України станом на 2021 рік³⁹³. У Харківській області, наприклад, посівні площі порівняно з 2021 роком скоротилися на 42%, а обсяг сільськогосподарського виробництва зменшився на 43%, тобто на 3,5 млн тон³⁹⁴. Ці впливи, разом із дезорганізацією в інших регіонах, загострили економічні труднощі та доклались до втрати 11,2 млрд доларів США ВВП за даними недавніх досліджень³⁹⁵.

Довгостроковий фінансовий тягар. Великі масштаби необхідного розмінування становлять велику фінансову проблему, а витрати на гуманітарну протимінну діяльність в Україні залишаються одними з найвищих у світі. Попри значне збільшення фінансу-

вання сектору протимінної діяльності в Україні у відповідь на поточну гуманітарну кризу, очікуються, що обсяги фінансування в майбутньому коливатимуться через конкуруючі глобальні виклики³⁹⁶.

Деградація довкілля. Забруднення сільськогосподарських і природних ландшафтів згубно вплинуло на екосистеми, що ускладнює проблему відновлення цих територій для продуктивного використання. Мінування вплинуло на Чорноморський біосферний заповідник і національні парки по всій Україні, в тому числі вздовж прифронтових територій, як-от «Великий Луг», «Нижньодніпровський», «Білобережжя Святослава», «Кам'янська Січ», «Кремінські Ліси» та «Дворічанський». Це також торкнулося прибережних парків на тимчасово непідконтрольних державі територіях, таких як «Джарилгацький», «Чарівна Гавань» і Кримський природний заповідник³⁹⁷.

Потреби у відновленні та відбудові з урахуванням принципу «краще, ніж було»

Загальні витрати на розмінування оцінюються в 29,8 млрд доларів США, що відображає поступ в операціях з перевірки та очищення, удосконалення методології та стратегії визначення пріоритетів³⁹⁸. Поточна оцінка на 4,8 млрд доларів США нижча за оцінку в RDNA3 (34,6 млрд доларів США) завдяки прогресу у скасуванні статусу територій як підозрілих (виключенні) та зменшенні площ замінованих територій. Оновлені оцінки, включаючи нетехнічне обстеження (НТО), технічне обстеження (ТО) і операції з очищення, подано в Таблиця 41. Поточні зусилля зосереджені на виконанні 100% первинної роботи з НТО, скасуванні статусу територій як підозрілих без доказів забруднення (їх виключенні), звільненні великих площ земель для продуктивного використання та уточненні ідентифікації сильно забруднених територій, які потребують попереднього очищення. Високий рівень забруднення в таких об-

³⁹² База даних IMSMA (дата звернення 25 грудня 2024 року).

³⁹³ Інститут глобальних змін Тоні Блера, «Від економічного відновлення до глобальної продовольчої безпеки: нагальна потреба в розмінуванні України» (англійською мовою), 10 вересня 2024 р., [Посилання](#).

³⁹⁴ Товариство дослідників України, «Оцінка збитків сільського господарства через втрати ґрунтів внаслідок воєнних дій», [Посилання](#).

³⁹⁵ Інститут глобальних змін Тоні Блера, «Від економічного відновлення до глобальної продовольчої безпеки: нагальна потреба в розмінуванні України» (англійською мовою), 10 вересня 2024 р., [Посилання](#).

³⁹⁶ Женевський міжнародний центр гуманітарного розмінування, «Інноваційне фінансування протимінної діяльності: потреби та потенційні розв'язання» (англійською мовою), [Посилання](#).

³⁹⁷ Робоча група з вивчення екологічних наслідків війни в Україні, «Обережно, міни: що означає замінування територій для довкілля?», 18 листопада 2024 р., [Посилання](#).

³⁹⁸ Спираючись на зібрані дані та зусилля з вивільнення земель у 2023 році, RDNA4 прогнозує оновлені витрати та стратегії для розв'язання проблеми забруднення ВП в Україні.

ластях, як Херсонська, Луганська та Донецька, вимагає значних фінансових ресурсів, що підкреслює масштаби проблеми.

З 2023 року було досягнуто значного поступу в боротьбі з забрудненням такого масштабу:

- Постраждала імовірно забруднену територію, яка потребує обстеження, було зменшено зі 174 000 км² до 138 503 км², що відображає значний прогрес у НТО та початкових зусиллях зі звільнення земель.
- Землі площею 35 496 км² було очищено, зменшено або виключено, що дозволяє повернути їх до продуктивного використання³⁹⁹.
- У 2024 році заплановано до обстеження та очищення сільськогосподарські угіддя площею 5121,23 км², з них обстежено 3152,52 км² та очищено 2507,8 км² у Херсонській, Харківській, Миколаївській, Київській, Чернігівській, Дніпропетровській та Донецькій областях.
- Кількість сертифікованих операторів протимінної діяльності зросла з 6 до 68, що свідчить про швидке зростання оперативної спроможності.
- З 2022 року польові роботи з розмінування було посилено за рахунок застосування 151 машини розмінування, 58 важких транспортних засобів, 375 легкових автомобілів, 23 роботів для знешкодження ВВП, 32 БПЛА, понад 3300 металолукачів та понад 5700 одиниць засобів індивідуального захисту та інших засобів.
- У 2024 році стартувала державна програма компенсації витрат на гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, яку реалізує Центр гуманітарного розмінування. Відповідно до програми сертифіковані оператори протимінної діяльності подають заявки на розчищення сільськогосподарських угідь через відкриті аукціони. Програма провела 50 аукціонів через систему публічних закупівель ProZorro на майже 10 тис. га сільськогосподарських угідь. Вартість контрактів з операторами протимінної діяльності становить близько 537 млн грн (12,8 млн доларів

США). Запуск центру є важливою подією, яка доповнює існуючу архітектуру протимінної діяльності. Центр – бюджетна установа, підпорядкована Секретаріатові Кабінету Міністрів України, яка діє як виконавець. Центр підтримує та зміцнює роботу з інформацією, цифровізацію, впровадження фінансованої державою програми компенсації та підтримує міжнародне співробітництво.

- Оператори протимінної діяльності в приватному секторі або в рамках НУО допомогли зменшити площу ІЗТ і виявили ЗТ в обсязі 546 км²; прямими чи опосередкованими бенефіціарами цих зусиль є 326 137 осіб⁴⁰⁰.
- ЄС та його держави-члени надали понад 320 млн євро на підтримку гуманітарного розмінування в Україні, у тому числі 80 млн євро від ЄС у період з 2022 по 2024 роками через Службу інструментів зовнішньої політики та Європейські операції з цивільного захисту та гуманітарної допомоги. Це включає в себе надання великої кількості обладнання для розмінування й національних та міжнародних експертів з розмінування українським органам протимінної діяльності та державним операторам, а також надання підтримки НУО з розмінування на додаткові 7,8 млн євро у вигляді пожертв обладнання від 11 держав-членів ЄС через UCPM.

Забезпечення безпечного та продуктивного використання територій, забруднених вибухонебезпечними снарядами, є першою з трьох стратегічних цілей, визначених у Національній стратегії протимінної діяльності України, про яку йшлося вище⁴⁰¹. Для досягнення цієї мети слід продовжувати зміцнювати спроможність органів влади, в тому числі за допомогою таких заходів:

- *Навчання та залучення персоналу.* Формування надійної групи кваліфікованих фахівців з розмінування та інструкторів для задоволення зростаючого оперативного попиту; залучення та навчання додаткових добре оснащених фахівців з розмінування, включно з залученням ветеранів війни, жінок, людей з інвалідністю до сектору протимінної діяльності та надання можливостей для професійного розвитку.

³⁹⁹ База даних IMSMA (дата звернення 25 грудня 2024 року). Дивіться також Мінекономіки, «З 2022 року ми зменшили площу небезпечних для людей територій на 35 тис. км², – Юлія Свириденко на відкритті UMAC 2024», 17 жовтня 2024 р., [Посилання](#).

⁴⁰⁰ Ця цифра є оцінкою, яка базується на даних про населення до лютого 2022 року з Humanitarian Data Exchange, Common Operational Dataset (дата звернення 14 грудня 2024 року).

⁴⁰¹ Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року та Операційний план заходів з її реалізації у 2024–2026 рр., затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 року № 616-р, [Посилання](#).

- *Обладнання та підтримка протягом життєвого циклу.* Придбання та обслуговування передових засобів розмінування для підвищення операційної стійкості.
- *Управління інформацією та визначення пріоритетів.* Розробка державного реєстру територій ІЗТ або ЗТ і впровадження системи пріоритетності завдань протимінної діяльності на основі комплексних критеріїв з урахуванням соціальних, економічних (включно з сільським і лісовим господарством), екологічних та інших чинників.
- *Процедури сертифікації.* Запровадження оптимізованих процесів для вдосконалення високоякісної протимінної діяльності та управління ризиком.
- *Управління якістю.* Забезпечення якості в цілях акредитації та моніторингу організацій, що займаються обстеженням і очищенням, а також контроль якості для ретельної перевірки й підтвердження результатів вивільнення земель; розширення наявних можливостей системи управління якістю протимінної діяльності (включно з можливостями зовнішнього моніторингу), що дасть змогу пришвидшити вивільнення земель.
- *Система управління.* Для підвищення ефективності та результативності, покращення управління та координації в секторі протимінної діяльності України на всіх рівнях, з використанням таких інструментів і підходів, як цифровізація, підзвітність, вимірювання ефективності, моніторинг та аналіз, чітке визначення відповідальності та бізнес-процесів тощо.
- *Фінансове забезпечення.* Покращення фінансування сектору протимінної діяльності в Україні під кутом зору його обсягу, різноманітності та стабільності джерел, а також ефективності та результативності його використання, зокрема шляхом: 1) поширення програми компенсацій, якою керує Центр гуманітарного розмінування, на землі громади, ліси та інші території коштом як бюджетного, так і донорського фінансування, щоб у такий спосіб сприяти розвитку ринку послуг з розмінування, стимулювати приватну ініціативу й розвивати місцевий потенціал протимінної діяльності в довгостроковій перспективі;

2) розроблення та впровадження інноваційних підходів до фінансування, як-от початкове завантаження для сектору протимінної діяльності; та 3) розроблення та запуск інструментів змішаного фінансування з залученням приватного сектору, як-от стабільні облігації та ДПП.

- *Залучення громади через команди зв'язків з населенням.* Продовження співпраці з постраждалим населенням для збору локалізованих звітів про ВНП та підвищення точності даних обстежень.
- *Інформування про ризики, пов'язані з вибухонебезпечними предметами (EORE).* Розширення програм для інформування населення про ризики та сприяння змінам у поведінці для пом'якшення ризиків ⁴⁰².

Ось основні рекомендації щодо відновлення, а додаткову інформацію до них наведено нижче.

1. **Віддавати пріоритет територіям з високим рівнем впливу.** Зосереджувати ресурси на густонаселених зонах, уразливих громадах та критичних під кутом зору економіки регіонах.
2. **Розширяти розбудову спроможностей.** Розробити стійкі програми з залучення та навчання кваліфікованого персоналу, підтримані інвестиціями в довговічне обладнання та системи технічного обслуговування.
3. **Використовувати технології.** Інтегрувати технології повітряного та дистанційного зондування та штучного інтелекту для прискорення процесів дослідження та оптимізації вивільнення земель.
4. **Підтримувати вітчизняних суб'єктів протимінної діяльності.** Забезпечити доступ до можливостей фінансування та налагодити співпрацю з вітчизняними операторами протимінної діяльності (приватними та неурядовими) для як найповнішого використання потенціалу сектору протимінної діяльності.
5. **Підтримувати міжнародне партнерство.** Поглибити співпрацю з міжнародними організаціями з протимінної діяльності для отримання

⁴⁰² Потреби в розбудові потенціалу та розвитку в секторі протимінної діяльності визначено в Національній стратегії протимінної діяльності до 2033 року; вони включають розвиток ринку протимінної діяльності, інтеграцію інновацій та передових технологій, розвиток людських ресурсів, програми EORE, допомогу постраждалим і соціальний захист, екологічні аспекти, ефективну систему визначення пріоритетності завдань та управління інформацією. Потреби у відновленні та відбудові, пов'язані з розвитком спроможності сектору протимінної діяльності, є коротко- та середньостроковими рішеннями, які не входять до обсягу Єдиної черги проєктів на 2025 рік.

експертних знань, фінансування та передачі технологій.

Визначати пріоритетні території та сектори. У центрі уваги зусиль з розмінування залишаються південні та східні області (Херсонська, Миколаївська, Харківська та Дніпропетровська) й північні області (Сумська, Чернігівська та Київська). Ці території є найбільш забрудненими й на них мешкає більшість жертв ВВП. Цілеспрямоване очищення житлових зон має вирішальне значення для повернення переміщеного населення, відродження громад і відновлення місцевої економіки. Подальше визначення пріоритетів має враховувати 1) населені пункти та вразливі групи з метою підвищення безпеки великих міських територій та підтримки дрібних фермерів; та 2) критичну інфраструктуру, як-от транспортні мережі, енергетичну інфраструктуру та ланцюги постачання сільськогосподарської продукції, щоб сприяти економічному відновленню.

Технологічні інновації для зниження витрат. Передові технології, зокрема аерофотозйомка, дистанційне зондування та машинне навчання, потенційно можуть пришвидшити проведення досліджень, знизити загальні витрати й одночасно підвищити точність. Інвестиції в технології мають здійснюватись інтегровано для підкріплення зусиль висококваліфікованих саперів на місцях і підвищення швидкості та економічності операцій з очищення.

Автоматизована система визначення пріоритетності. Існує потреба в уніфікованій та стійкій системі визначення пріоритетних стандартів розмінування для кожної одиниці постраждалої території, яку слід запровадити у три етапи. По-перше, реалізувати пілотний проєкт у Харківській області, щоб перевірити логіку та методологію запропонованого підходу до визначення пріоритетності, а також виявити та усунути потенційні неузгодженості в реалізації. По-друге, поширити підхід на всі території України, що постраждали від бойових дій. З використанням даних та методології пілотної фази поширити систему на всі постраждалі регіони України з урахуванням відмінностей між регіонами та забезпеченням цілісності підходу на національному рівні. По-третє, розбудовувати спроможність України створювати масштабні інформаційні проєкти. Інтегрувати систему в національні стратегії та програми для сприяння сталому розвитку та ефективному управлінню процесом розмінування.

Робота з впливом на населення. У центр уваги слід поставити постраждалих, ВПО та EORE, як уже зазначено в розділі RDNA4 про оцінку впливу на населення.

Програми допомоги постраждалим є життєво важливою складовою зусиль України у сфері протимінної діяльності, спрямованих на відновлення відчуття нормального життя для тих, хто вижив, з одночасним сприянням їх включенню до життя громади та участі в ньому. Україна повинна розширювати спроможність з надання медичних та психологічних послуг, сприяти партнерству з міжнародними організаціями та впроваджувати технологічні рішення. Масштаби людських страждань підкреслюють нагальність постійної та розширеної підтримки з урахуванням повного масштабу впливу ВВП на життя та засоби до існування. До основних сфер постійної підтримки належать медична реабілітація, тобто негайна та довгострокова медична допомога, включно з хірургічним втручанням, протезуванням і фізіотерапією, що покликані допомогти жертвам відновити рухливість і незалежність; психосоціальна підтримка, тобто консультування та послуги у сфері психічного здоров'я для подолання травми та підтримки емоційного відновлення у постраждалих та їхніх сімей; економічна реінтеграція/ професійна підтримка, тобто програми навчання та можливості працевлаштування для розширення можливостей тих, хто вижив, і зменшення економічної залежності; а також підтримка на основі громади, тобто створення мереж, покликаних розширити ресурси, наявні у постраждалих та в місцевих системах підтримки.

Переміщене населення. Наявність ВВП у житлових районах становить значну перешкоду для повернення ВПО. Занепокоєння щодо безпеки змушує багато сімей залишати свої домівки, продовжуючи переміщення та створюючи додаткові чинники соціальної та економічної напруженості. Розчищення цих територій має вирішальне значення не тільки для зменшення кількості поранень, але й для того, щоб громади могли відновлюватися та процвітати.

EORE залишається гострою потребою на забруднених територіях, але також є важливим для регіонів з великою кількістю ВПО, які можуть стати повернутись додому в будь-який момент. У 2024 році діяльність з EORE, яку здійснюють сертифіковані оператори, охопила майже 856 000 осіб⁴⁰³. Оператори зосередилися на Харківській, Миколаївській, Дніпропетров-

⁴⁰³ Зона відповідальності за протимінну діяльність, «Таблиця показників 5W по Україні: заходи 2024 року» (англійською мовою), [Посилання](#).

ській, Чернігівській та Сумській областях. З лютого 2022 року понад 1,5 млн людей відвідували заняття з EORE, проходили онлайнове навчання, були об'єктами кампанії в ЗМІ та розповсюдження матеріалів з EORE. EORE має націлюватися на дорослих чоловіків у своїх повідомленнях, оскільки вони найчастіше стають постраждалими від ВНП; за даними про нещасні випадки з мінами та ВНП, наявними в IMSMA, 81% поранених і 87% загиблих – чоловіки. Дані з занять з EORE показують, що повідомлення EORE поширились по всій країні, а населення має високий рівень обізнаності про ці повідомлення. Майбутні програми EORE мають навчити людей поводитись безпечно, щоб скористатись соціальними та поведінковими змінами.

Обмеження і рекомендації для майбутніх оцінок

Витрати на гуманітарну протимінну діяльність і надалі відповідають попереднім висновкам: орієнтовні витрати на операції з розмінування становлять 3 млн доларів США на км²; витрати на ТО становлять 750 000 доларів США за км²; а на НТО 1210 доларів США за км². Операційні витрати, зазначені в RDNA4, відображають оновлений та поетапний підхід до розв'язання проблеми вибухонебезпечного забруднення в Україні, що включає як землі, так і водойми.

Через мінливий характер забруднення та поточні події досі непросто оцінити достовірно пов'язані з ВНП витрати та ризики. Оперативні зусилля й надалі орієнтовані на поетапне вивільнення земель. Надзвичайне очищення, яке проводять підрозділи ДСНС і Міністерства оборони, як і раніше орієнтоване на «точкові завдання», що передбачають утилізацію ВНП, з подальшим систематичним очищенням відповідно до Міжнародних стандартів протимінної діяльності (МСМПД). Попри те, що ця методологія вже довела свою ефективність у стабілізації пріоритетних територій, величезний обсяг забруднення створює довгострокові проблеми та вимагає постійної координації та інвестицій.

Більш точна методологія отримання інформації про ціни – на основі розвитку сектора протимінної діяльності – могла б зробити майбутні звіти кращими. Цей підхід задовольняє критичну потребу розвитку сектору протимінної діяльності України відповідно до стратегічних та оперативних цілей до 2025 року. Очікується, що він значно підвищить точність розрахунків для наступної RDNA шляхом зміцнення спроможності сектору надавати надійну та детальну звітність, важливу для ефективного пла-

нування та мобілізації ресурсів. Зокрема, цей підхід має переваги завдяки таким чинникам: 1) розробка комплексного державного реєстру ІЗТ та ЗТ; 2) запровадження автоматизованої системи визначення пріоритетів для покращення розподілу ресурсів та оперативного планування; (iii) розробка методології ціноутворення для різних видів небезпечних зон; та (iv) обширний набір даних результатів аукціону на основі програми компенсації витрат на гуманітарне розмінування на різних типах територій для підтримки надійного аналізу та прийняття обґрунтованих рішень.

Для знаходження відповідей на виклики, пов'язані з очищенням вод, вирішальне значення має розрізнення наземного та підводного очищення. Відсутність спеціальної оцінки витрат на водні операції ускладнює бюджетне планування, особливо з огляду на руйнування греблі Каховської ГЕС та його наслідки для довкілля та безпеки. Повінь у регіоні перемістила або занурила міни та ВЗВ, що значно підвищило ризик поранення та загибелі. Крім того, діяльність з розмінування пов'язана з ризиком заподіяння шкоди крихким екосистемам у дельтах річок, що підкреслює потребу в екологічно чутливих методах розмінування.

На півдні та сході України, де тривають активні бойові дії, а деякі території тимчасово не контролюються Урядом України, обмеження доступу та безпекові обмеження роблять гуманітарну протимінну діяльність нездійсненною. Ці регіони, прилеглі до лінії фронту, є одними з найбільш забруднених і постійно перебувають під загрозою повторного забруднення внаслідок бойових дій, що тривають. Оскільки комплексні обстеження цих районів наразі проводити неможливо, критичні прогалини в розумінні масштабів забруднення залишатимуться й надалі.

Україна стоїть перед перспективою довготривалої роботи з розмінування, яка триватиме значно довше, ніж 10 років. Це підкреслює важливість розбудови довгострокової інституційної спроможності, зміцнення партнерства з міжнародними організаціями з протимінної діяльності та інтеграції інноваційних технологій для підвищення ефективності. Без таких інвестицій залишкові ризики для громад і відповідний економічний вплив нікуди не подінуться.

Майбутні оцінки повинні враховувати ці міркування, щоб надавати більш достовірну, дієву інформацію щодо поточних ініціатив України з відновлення та розмінування:

- *Диференціація витрат.* Розробити окремі кошториси для операцій очищення земель і вод, щоб покращити бюджетне планування та розподіл бюджетних коштів.
- *Природоохоронні аспекти.* Інтегрувати екологічно чутливі методи розмінування, щоб мінімізувати шкоду для екосистем, особливо в крихких гірлах річок.
- *Постраждалі території.* Розробити плани на випадок непередбачених обставин для проведення операцій з обстеження та очищення на територіях, які наразі недоступні, щоб бути готовими до доступу до них після війни.
- *Технологічні інновації.* Розширювати використання таких технологій, як супутникові зображення, безпілотні системи та штучний інтелект для підвищення ефективності досліджень і управління операційними ризиками.
- *Довгострокові інвестиції.* Забезпечити стаке фінансування та впровадити програми розбудови спроможності для результативного управління роботою з очищення з огляду на її довготривалий характер.

Таблиця 41. Підозрювані небезпечні райони в розрізі областей та орієнтовна вартість діяльності з вивільнення земель (млн дол. США)

Область	Площа області (км ²)	Площа підозрюваного забруднення (км ²)			Орієнтовна вартість ГПД			
		НТО	ТО	Очищення	НТО	ТО	Очищення	Усього
Черкаська	20 900	0	0	0	0			0,0
Чернігівська	31 865	20 664	620	310	25	464,95	929,9	1 419,8
Чернівецька	8 097	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Дніпропетровська	31 974	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Донецька	26 517	13 757	1 376	1 032	16,6	1 031,84	3 095	4 143,7
Івано-Франківська	13 928	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Харківська	31 415	11 414	856	642	13,8	642,5	1 926,1	2 582
Херсонська	28 461	21 956	2 196	1 647	26 566,3	1 646,75	4 940	6 613,2
Хмельницька	20 645	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Кіровоградська	24 588	0	0	0	0	0,0	0	0,0
місто Київ	835	0	0	0	0	0	0	0
Київська	28 131	8 437	253	127	10,2	189,88	379 669,6	579,7
Луганська	26 684	26 673	2 667	2 000	32,3	2 000,50	6 001,4	8 034,2
Львівська	21 833	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Миколаївська	24 598	2 390	72	36	2,9	53,8	107,6	164,2
Одеська	33 310	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Полтавська	28 748	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Рівненська	20 047	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Сумська	23 834	13 524	406	203	16,4	304,3	608,6	929,2
Тернопільська	13 823	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Вінницька	26 513	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Волинська	20 144	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Закарпатська	12 777	0	0	0	0	0,0	0	0,0
Запорізька	27 180	16 304	1 549	1 162	19,7	1 161,7	3 485	4 666,4

Область	Площа області (км²)	Площа підозрюваного забруднення (км²)			Орієнтовна вартість ГПД			
		НТО	ТО	Очищення	НТО	ТО	Очищення	Усього
Житомирська	29 832	3 385	152	76	4.17	114,2	228,5	346,8
Загальнодержавні пріоритети								359,9
Україна		138 503	10 146	7 234	167,6	7 609,7	21 702	29 839,2
дол. США/км²					1 210,0	750 000,0	3 000 000,0	

Джерело: оцінки виключення відсотків небезпечної території та операційних витрат: команда з оцінювання; територія області: Європейське космічне агентство, WorldCover 2020 Land Cover, [Посилання](#); територія, що постраждала внаслідок війни: Національна платформа протимінної діяльності, [Посилання](#).

Примітка. Інформацію представлено візуально на поданих нижче рисунках. ГПД = гуманітарна протимінна діяльність; НТО = нетехнічне обстеження; ТО = технічне обстеження. Усього = загальні збитки = загальні потреби (10 років).

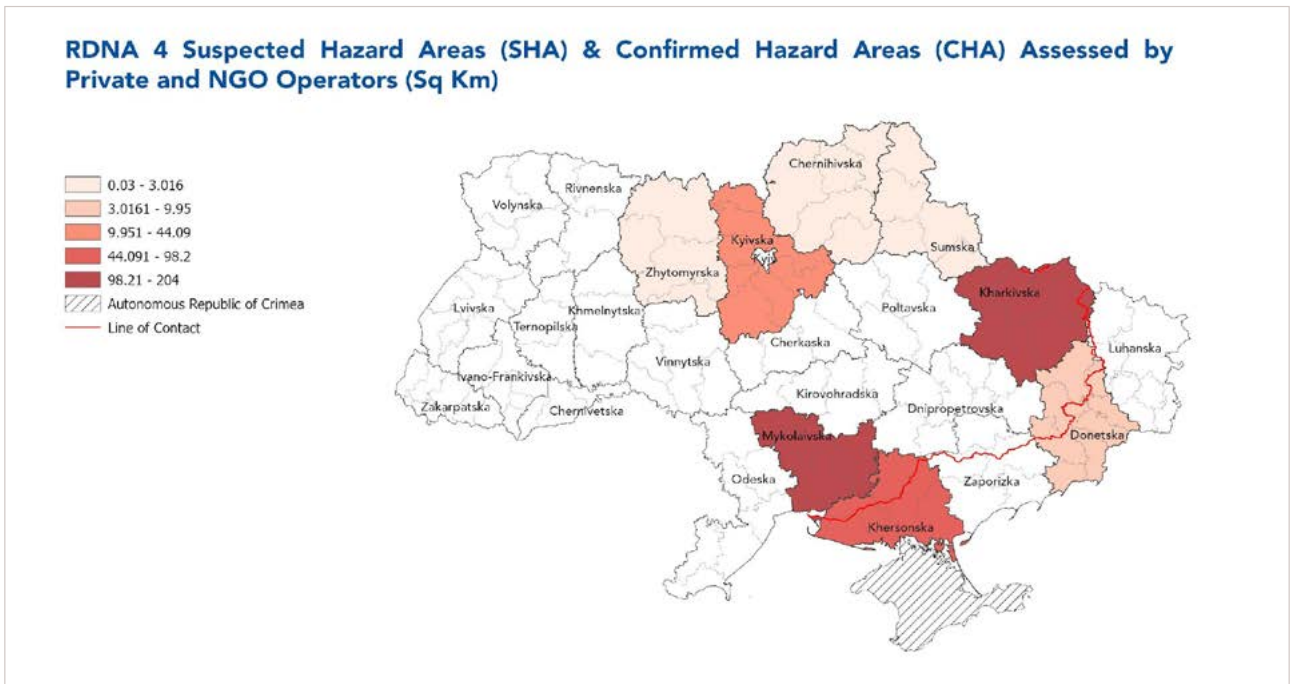
Таблиця 42. Управління вибухонебезпечним предметами: загальні потреби у відновленні та відбудові (млн дол. США)

Категорія	Види діяльності/інвестиції	Усього потреб (2025 – 2035 рр.)
Потреби у відновленні надання послуг	Нетехнічне обстеження	167,6
	Технічне обстеження	7609
	Розмінування (очищення)	21 702
Потреби Урядових органів у розбудові спроможностей	Потреби Державної спеціальної служби транспорту МО	89 034
	Потреби ДСНС і НПУ	204,49
		66,4
Усього		29 839,2

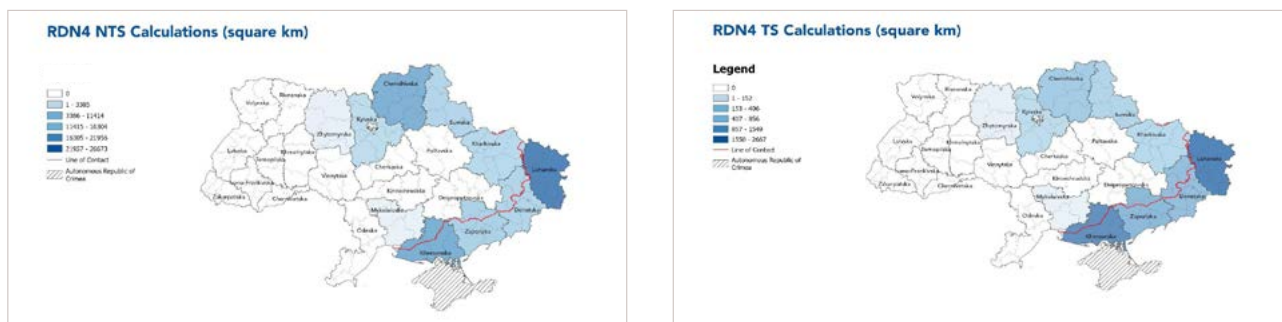
Джерело: команда з проведення оцінювання.

Примітка: потреби охоплюють 10 років з 2025 по 2035 рік станом на 31 грудня 2024 року. Ця таблиця висвітлює нагальні потреби щодо розбудови спроможності сектору протимінної діяльності в Україні, визначені в Національній стратегії протимінної діяльності, які ще не охоплено СПЗ на 2025 рік.

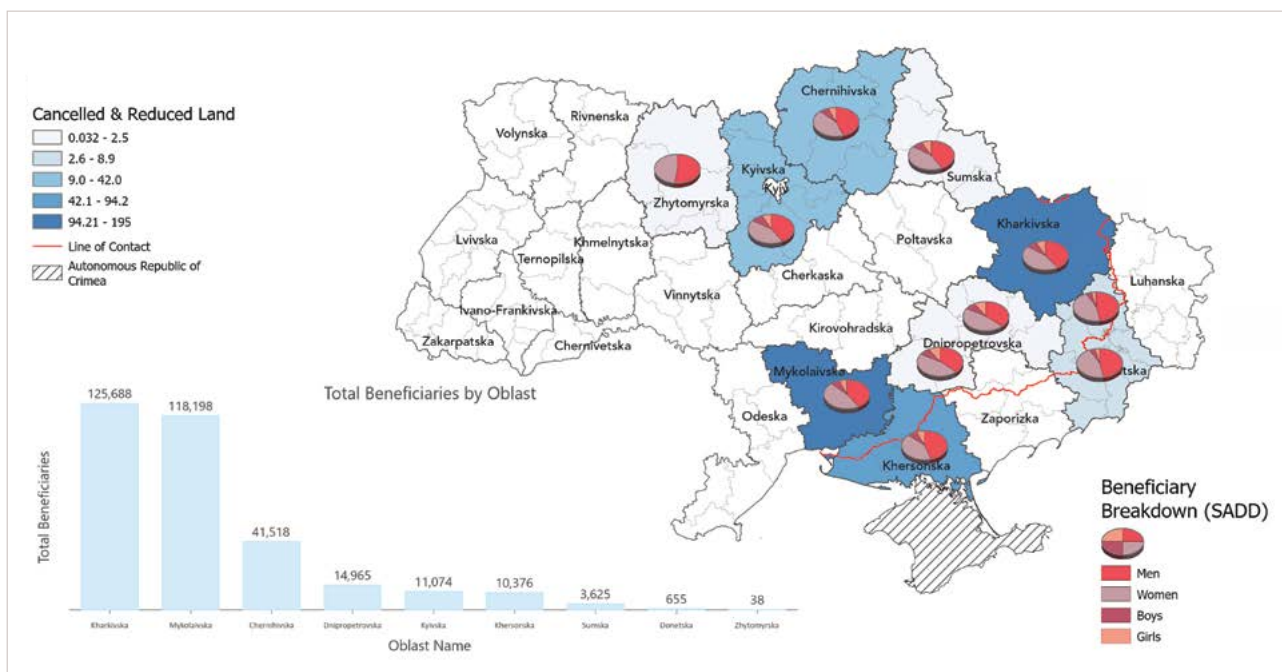
Рисунок 34. Імовірно забруднені території та забруднені території, оцінені приватними та неУрядовими організаціями (км²)

Джерело: База даних IMSMA (дата звернення 14 грудня 2024 р.).

Рисунок 35. Розрахунки НТО (ліворуч) і ТО (праворуч) (км²)

Джерело: База даних IMSMA (дата звернення 14 грудня 2024 р.).

Рисунок 36. Землі, які виключено, зменшено або визначено як забруднені приватними або неУрядовими операторами (км²)

Джерело: база даних IMSMA (дата звернення 14 грудня 2024 р.).

Примітка: SADD = дезагрегація за статтю та віком.

ДОДАТОК 1. КОМАНДА RDNA4

Команда з проведення RDNA4 висловлює свою глибоку вдячність усім людям та організаціям, що зробили внесок у її проведення (див. список нижче та в Таблиця 43).

Від Уряду України підтримка надавалася під керівництвом Олексія Кулеби, Віце-прем'єр-міністра з відновлення України – Міністра розвитку громад та територій України; Альони Шкрум, Першого заступника Міністра розвитку громад та територій України; Наталії Козловської, заступника Міністра розвитку громад та територій України; Марини Денисюк, заступника Міністра розвитку громад та територій України; та Ольги Зикової, заступника Міністра фінансів України, за підтримки офісу ProSteer при Міністерстві розвитку громад та територій та Офісу реформ Кабінету Міністрів України (ОР).

З боку Європейської Комісії підтримка надавалась під керівництвом Герта Яна Копмана, генерального директора Генерального директорату з питань політики сусідства та переговорів про розширення (ENEST).

З боку Організації Об'єднаних Націй підтримка надавалась під керівництвом Матіаса Шмале, постійного представника ООН та гуманітарного координатора в Україні, та Яко Сільє, постійного представника Програми розвитку ООН в Україні.

З боку Світового банку підтримка надавалась під керівництвом Роберта Сом, регіонального директора по країнах Східної Європи; Чарлза Корм'є, регіонального директора з питань інфраструктури; Самеха Вахби, регіонального директора з питань сталого розвитку; Міхала Рутковського, регіонального директора з питань людського розвитку; Асада Алама, регіонального директора з питань процвітання; Кевіна Томлінсона, операційного менеджера Світового банку; та Крістофа Пуша, керівника практики міського розвитку, управління ризиками стихійного лиха, з питань стійкості та земельних питань.

Таблиця 43. Команда RDNA4

Центральний рівень

Уряд: Альона Шкрум, Марина Денисюк, Наталія Козловська, Олександр Петрошук, Артем Гусак, Майя Янковська, Роман Філь, Катерина Наложитова, Катерина Морозова, Денис Улютін, Аліна Черномаз, Олексій Жак, Ярослав Ташута, Тетяна Ковтун, Олена Осмоловська, Олексій Соболев, Марина Хлистул, Олена Бельська, Юлія Тюленєва.

Світовий банк: Зузана Стентон-Геддес, Уршка Зрінські, Олександра Шатирко, Крунослав Катіч, Тесса Каллен, Джун Рентшлер, Сорая Ріданович, Олександр Шебуренков, Сільвія Мальольо, Дебашрі Поддар, Севара Мелібаєва, Нітхін Умапатхі, Карліс Смітс, Надія Кіслова, Юлія Самослід, Бен Стюарт, Андрес Чаморро, Спірідон Деметріу, Ніколь Фрост, Емі Лінн Стілвелл, Віктор Заблоцький, Зої Троханіс, Бахер Ель-Хіфнаві, Томас Фарол, Олександра Новак.

Від Міжнародної фінансової корпорації: Антуан Косте, Вікторія Тетьора, Йоганнес Гердерше.

Європейська Комісія: Вінсент Вінтерхагер, Фредеріко Моллет, Фатіх Айдоган.

Організація Об'єднаних Націй: Ріта Міссал, Ільдар Газізуллін, Олексій Вавохін, Ярослава Бабиц, Жоана Сампайню.

Макроекономічні наслідки, бідність

Уряд: Олексій Соболев, Михайло Каплун, Марина Хлистун, Віта Бочківська, Олексій Жак.

Світовий банк: Флоріан Блум, Анастасія Головач, Клим Науменко, Джуді Янг, Оберт Пімхідзай, Авралт-Од Пуревжав, Вондімаген Месфін Тесфає.

Європейський Союз: Алкіоні Колля.

Організація Об'єднаних Націй: Олексій Вавохін, Хана Дауді, Ільдар Газізуллін, Ярослава Бабиш, Дене Кернс, Азіз Карімов, Майкл Ньюсон.

Оцінка впливу на людей (соціальна стійкість та інтеграція; переміщення/крихкість, конфлікти та насильство; гендер)

Уряд: Дарина Марчак, Тетяна Борщенко, Фархад Фархадов, Ірина Несин, Михайло Латинський, Наталія Герасименко, Інна Іванова, Юрій Музика, Микола Бояркін, Наталія Вовк.

Світовий банк: Ерік Джонсон, Олександра Шатирко, Спиридон Деметріу, Дженіфер Солотароф, Фарвах Касім, Мурат Онур, Шарлотта Вуїсва МакКлейн-Нлапо, Домінік Келер, Анастасія Боброва, Юлія Назаренко.

Європейський Союз: Андреа Сіліпіні, Ханна Орахеймо.

Організація Об'єднаних Націй: Ніна Майя Шрепфер, Нінне Варрінг, Джошуа Філіпо-Холмс, Ана Лукатела, Олена Іванова, Кім Маттіс, Норіко Такахасі, Джулія Бруссард, Сабіне Фрейзер, Ярослава Бабиш, Тетяна Кудіна, Клара Бастардес Торт, Тетяна Гриценко, Даніель Скарпасса До Прадо, Катерина Фіщук, Тереза Хорбахер, Нушик Етьемезян, Катерина Єрмак, Феліція Далквіст, Свіррі Аборінгонг, Ольга Супрун, Валерія Таран-Гайдук, Анастасія Коломієць, Софія Корнєєва, Марія Масланка Фігероа, Томас Елтер, Ірина Вінтонюк, Лариса Савчук, Тапіва Гудза, Юлія Квасневська, Петра Веніцкі, Мирослава Мосіюк, Марія Аделазія Дивона.

Житло

Уряд: Наталія Козловська, Олександр Петрошук, Інна Вахович, Ігор Корховий, Катерина Самсонюк.

Світовий банк: Дебашрі Поддар, Пол Надал, Олександр Довбня, Тенгіз Гоготішвілі.

Європейський Союз: Вінсент Вінтерхагер.

Організація Об'єднаних Націй: Тері Сміт, Андрій Шпак, Філіп Пірс, Тамара Фортес, Арун Нараянан, Гвендолін Меннетрієр, Маріана Лесса Войта, Ольга Люта.

Освіта і наука

Уряд: Євген Кудрявець, Анастасія Софієнко, Євген Которобай, Леся Супруненко, Наталія Атаманенко, Оксана Румовська, Неля Корецька, Тетяна Далецька, Тетяна Бурда, Олена Дармостук, Юрій Малащенко.

Світовий банк: Лора С. Макдоналд, Рафаель Ігнасіо Фернандес Міранда, Енріке Аласіно, Яна Конотопенко.

Європейський Союз: Федеріка Коласанті та Адрієн Ольшак-Ольшевські.

Організація Об'єднаних Націй: Еммануель Абріу, Альваро Фортін, Даніель Кутуріч, Наталія Каташинська, Огюстен Плард, Іван Винниченко.

Охорона здоров'я

Уряд: Едем Адаманов, Віталій Каранда, Тетяна Гоцуєнко, Вадим Лісовський, Юрій Малащенко.

Світовий банк: Крістоф Рокмор, Акіко Кітамура, Олександр Жинас, Денис Віннічук, Якуб Ян Какетек.

Європейський Союз: Рене Штайнер, Фернандо Фонсека.

Організація Об'єднаних Націй: Катерина Фіщук, Енн Лавенс, Богдан Підвербецький, Аярі Хонда, Тетяна Слободян, Томас Елтер, Мігель Валле, Габрієла Йонаску, Наталія Салабай, Артем Скрипник, Анастасія Щербакова.

Соціальний захист і засоби до існування

Уряд: Дарина Марчак, Тетяна Борщенко, Фархад Фархадов, Ірина Несин, Михайло Латинський, Наталія Герасименко, Інна Іванова, Денис Білак, Юрій Малащенко.

Світовий банк: Роман Жуковський, Анна Баранова, Ірина Калачова.

Європейський Союз: Федеріка Коласанті.

Організація Об'єднаних Націй: Пол фон Кітлітц, Ніам Мак-Евой, Ніна Майя Шрепфер, Саміра Аллахвердієва, Майкл Ньюсон, Норіко Такахасі, Сергій Савчук, Девід Мослер, Джемаль Ходжіч, Нінне Ворінг.

Культура і туризм

Уряд: Анастасія Бондар, Діана Трима, Наталія Войцещук, Юрій Малашенко.

Світовий банк: Ахмед Ейвейда, Джун Рентшлер, Олександра Шатирко.

Європейський Союз: Тетяна Шульга, Вінсент Вінтерхагер, Фернандо Фонсека.

Організація Об'єднаних Націй: К'яра Децці Бардескі, Джо Каллас, Маїсса Ачеук-Юсеф, Дар'я Левченко, Катерина Давлетшина, Стефані Груссінгер та Аляксей Вавохін.

Сільське господарство

Уряд: Оксана Осьмачко, Людмила Шемелинець, Бахрат Ахіджанов, Катерина Назаренко.

Світовий банк: Ірина Шуман, Олександр Муляр, Роман Нейтер (КШЕ).

Європейський Союз: Френк Ротгаус Єнсен, Крістіан Хелл, Фредеріко Моллет, Вінсент Вінтерхагер.

Організація Об'єднаних Націй: Азіз Карімов, Анна Бурка, Драган Ангеловські, Шель Сундін, Алекса Міркович.

Зрошування та водні ресурси

Уряд: Людмила Шемелинець, Бахрат Ахіджанов, Олена Крамаренко, Марина Шимкус, Ірина Олінкевич, Катерина Назаренко, Оксана Осьмачко.

Світовий банк: Рану Сінха, Фемке ван Вусік, Франк ван Стейнберген, Ольга Жовтоног.

Європейський Союз: Александра Шкутнік-Вольчак

Організація Об'єднаних Націй: Ніколас Осберт, Азіз Карімов, Тефера Тешагер.

Комерція та промисловість

Уряд: Олексій Соболев, Михайло Каплун, Марина Хлистун, Віта Бочківська, Олег Можний, Рустам Раупов, Інна Григоренко.

Світовий банк: Альберто Кріскуоло, Ірина Піонтківська

Європейський Союз: Федеріко Моллет

Організація Об'єднаних Націй: Нікола Канторе, Доріна Наті, Норіко Такахасі, Марко Маттеїні, Сергій Поровський.

Фінансова та банківська сфера

Уряд: Олексій Жак, Первін Дадашова

Світовий банк: Йоганна Єґер, Тетяна Бельська

Європейський Союз: Алессандро Ночера, Фредеріко Моллет

Організація Об'єднаних Націй: немає

Енергетика та видобування корисних копалин

Уряд: Роман Андарак, Юлія Киян, Наталія Хоцянівська, Олександр Петрошук, Валерій Безус, Павло Кропивницький, Володимир Пустовгар, Михайло Копач, Микола Хевпа, Наталія Бондарєва.

Світовий банк: Сільвія Мартінес, Кодзі Нісіда, Роман Новіков, Санду Гідірім, Вольфхарт Пол.

Європейський Союз: Вінсент Вінтерхагер.

Організація Об'єднаних Націй: Прашант Кумар, Юлія Рибак, Анна Півоварська, Тетяна Тавлуй, Жюльєн Ле Сурд, Мартіне Джаре, Марко Маттейні, Олег Дзюбінський, Денис Моторний, Сергій Поровський, Тобіас Гоман.

Транспорт

Уряд: Тимур Ткаченко, Сергій Деркач, Олександр Федоренко, Ярослав Ільясевич, Олександр Дяченко, Катерина Оніщенко, Ольга Рябова, Дмитро Кушпіль, Юліана Сідлярова, Марина Бабій, Тарас Печончик.

Світовий банк: Греґуар Ф. Готьє, Євген Булах, Анна Важненко, Антон Гаген, Галина Бесчастна.

Європейський Союз: Яніс Віганд.

Організація Об'єднаних Націй: Меккі Лахлу, Ніколас Ралло, Елхан Нахмадов, Сарантіс Пуліменако, Хатем Уеслаті, Елен Аглазде, Арун Нараянан, Стефані Хольцварт, Сімена Манчего.

Телекомунікації та цифрові технології

Уряд: Олександр Петрошук, Наталія Хоцянівська, Олександр Шпитко.

Світовий банк: Степан Габрич, Мартін Бенедикт Альбрехт, Івайло Христов Колев.

Європейський Союз: Александра Шкутнік-Вольчак

Організація Об'єднаних Націй: Ніколас Осберт, Сійма Сайсон, Тобіас Гоман, Анн Буске.

Водопостачання та водовідведення

Уряд: Олександр Петрошук, Наталія Хоцянівська, Олександр Шпитко.

Світовий банк: Степан Габрич, Мартін Бенедикт Альбрехт, Івайло Христов Колев.

Європейський Союз: Александра Шкутнік-Вольчак.

Організація Об'єднаних Націй: Ніколас Осберт, Сійма Сайсон, Тобіас Гоман, Анн Буске.

Муніципальні послуги

Уряд: Олександр Петрошук, Наталія Хоцянівська, Метіль Руслан.

Світовий банк: Олександр Довбня, Дебашрі Поддар.

Європейський Союз: Франк Ротаус Йенсен.

Організація Об'єднаних Націй: Мустафа Саїт-Аметов, Тешагер Тефера, Дене Кернс, Штеффен Кезер, Норіко Такахасі, Олексій Пащенко, Ніколас Осберт, Нійна Рінне, Олена Рудіч, Ана Лукатела, Марія Гуцман.

Охорона довкілля, природокористування та лісове господарство

Уряд: Олена Крамаренко, Марина Шимкус, Ірина Олінкевич, Катерина Назаренко.

Світовий банк: Оксана Ракович, Арно Беренс, Майлс Мак-Доннакда.

Європейський Союз: Александра Шкутнік-Вольчак.

Організація Об'єднаних Націй: Мохаммад Харіс Шерзад, Сара Сантоліні, Тетяна Чернявська, Альберто Дельлунго, Огюстен Пллард.

СРБ та управління надзвичайними ситуаціями

Уряд: Олексій Сергеев, Іванна Волошин, Тетяна Миронова, Олег Філіпченко, Антон Рязанов, Станіслав Зелепуха, Микола Федосеев, Олексій Мігрин, Олена Нагришко, Євген Назаренко.

Світовий банк: Зузана Стентон-Геддес, Крунослав Катіч, Фара Сорая Ріданович.

Європейський Союз: немає

Організація Об'єднаних Націй: Федеріка Діспенза, Роман Хащенко.

Юстиція та державне управління

Уряд: Вікторія Васильчук, Максим Воловик, Інна Григоренко.

Світовий банк: Тесса Каллен, Олександр Довбня, Уршка Зрінскі.

Європейський Союз: Андреа Сіліпіні, Ханна Орахеймо.

Організація Об'єднаних Націй: Олена Куліковська, Віталій Крисько, Кей Фукагава, Гвендолін Меннетрієр, Маріана Лесса Войта, Катерина Фіщук, Найда Чамілова, Оксана Назарчук, Кароліна Ньєто-Гомес, Ганна Овдієнко, Елізабет Зайдль, Вікторія Єгорова, Арезу Фарівар.

Управління вибухонебезпечними предметами

Уряд: Ігор Безкоровайний, Олексій Сергеев, Іванна Волошин, Тетяна Миронова, Олег Філіпченко, Юрій Польовий, Євген Назаренко, Євгенія Бодня, Лілія Мосол, Андрій Кондор, Валерій Єфремов.

Світовий банк: Зузана Стентон-Геддес, Крунослав Катіч, Фара Сорая Ріданович.

Європейський Союз: немає

Організація Об'єднаних Націй: Наомі Конза, Дмитро Кондратенко, Чіраг Тіварі, Джуліан Д'Сільва.

Співпраця з Київською школою економіки (КШЕ)

Владислава Грудова, Дмитро Горюнов, Юлія Данишук, Дмитро Топольсков, Інна Студеннікова, Юлія Маркуц, Дмитро Андрієнко, Тарас Маршалок, Роман Нейтер, Назар Мошняга, Дмитро Аверін, Юрій Голинський.

